

ოფციონი (ლათ. optionis არჩევანი, სურვილი, შეხედულება) – 1. ბირჟებზე: სათანადო პრემიის გადახდით შეძენილი პრივილეგია – გარკვეულ ვადაში საქონლის მიღებაზე წინასწარ დადგენილი საფასურით; 2. წინასწარ აღებული ვალდებულება წიგნების ერთი ენიდან მეორეზე თარგმნის თაობაზე; 3. შესწორება საზღვაო გადაზიდვის (ჩარტერის) ხელშეკრულებაში – ერთი ტვირთის მეორით ან დანიშნულების ერთი ნავსადგურის მეორით შეცვლის შესახებ.

ოქმი – 1. საბუთი, რომელშიც აღწერილია კრების, სხდომის, დაკითხვის მსვლელობა; 2. რაიმე ფაქტის დამადასტურებელი საბუთი; 3. აქტი საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის შესახებ.

ოქრო (ლათ. aurum ყვითელი) – რბილი, კეთილშობილი, ძლიერპლასტიკური, მზინვარე ყვითელი ფერის ინერტული, მძიმე ლითონი (ნახ. 1. ოქროს ზოდები). სიმბოლო – Au; სიმკვრივე (სუფთა ოქროს) – 19300 კგ/მ³; დნობის ტემპერატურა – 1064,18°C, დუღილის ტემპერატურა – 2856°C. წმინდა ო. კაშკაშა ყვითელი ფერი და ელვარება აქვს და ტრადიციულად ითვლება მომხიზვლელად, რასაც ის აღწევს კოროზიისადმი მდგრადობით ჰაერსა თუ წყალში. ო. მიჩნეულია სიმდიდრის სიმბოლოდ და დაგროვების ობიექტია. ის საყოველთაო ეკვივალენტის ფუნქციასაც ასრულებს. როგორც ფულად საქონელს, მასაც აქვს საუკეთესო ფიზიკური და ქიმიური თვისებები: ერთგვაროვნება, გაყოფადობა, პორტატიულობა (მცირე მასა და მოცულობა და დიდი ღირებულება) და სხვ. გააჩნია ძალიან მაღალი თბოგამტარობა და დაბალი ელექტროწინააღობა. მოიპოვება ძირითადად თვითნაბადი სახით, თუმცა გვხვდება ალუვიონურ საბადოებში სულფიდებისა და არსენიდების შემადგენლობაში. ყველაზე ადრეული პირველი ოქროს სამკაულები, დათარიღებული ძვ. წ. მე-3 ათასწლეულით, ნაპოვნი იქნა ეგვიპტეში დედოფალ ზერასა და დედოფალ პუ-აბი ურის (შუმერების ცივილიზაცია) სამაროვნებში. ბუნებაში ცნობილია ოქროს შემცველი 15 მინერალი: თვითნაბადი ოქრო ვერცხლის, სპილენძის და სხვა მინარევით; ელექტრუმი (Au და 25-45 % Ag); პორპესიტი (AuPd); სპილენძიანი ოქრო; ბისმუტოაურიტი (Au, Bi); როდიუმიანი, ირიდიუმიანი და პლატინისტური ოქრო; კალავერიტი (AuTe₂); კრენერიტი (AuTe₂); სილვანიტი (AuAgTe₄); პეტციტი (Ag₃AuTe₂); მუტმანიტი (Ag, Au)Te; მონტბრეიტი (AuTe₃) და ნაგიაგიტი (Pb₅AuSbTe₃S₆). ო. სტანდარტები განსაზღვრავს მონეტარული პოლიტიკის საფუძვლებს. მას მრავალგვარი სიმბოლური და იდეოლოგიური დატვირთვაც აქვს. ოქროს გამოყენების სფეროებია: საიუველირო ნაკეთობები და მონეტები, დეკორატიული დაფარვები, სხვა ლითონებთან შენადნობები, ქიმიურად მდგრადი აპარატურის დამზადება, ელექტროტექნიკა, სტომატოლოგია, ფარმაცოლოგია და სხვ. ყველა ქვეყანაში ოქროს რაოდენობა შენადნობებში კონტროლდება სახელმწიფოს მიერ. მაგ., რუსეთის ფედერაციაში საიუველირო ოქროს შენადნობის ხუთი სინჯი არსებობს: სინჯი 375 (ძირითადი კომპონენტები – ოქრო 38%, ვერცხლი, სპილენძი); სინჯი 500 (ოქრო – 50,5%, ვერცხლი, სპილენძი); სინჯი 585 (ოქრო – 58,5%, ვერცხლი, სპილენძი, პალადიუმი, ნიკელი); სინჯი 750 (ოქრო – 75,5%, ვერცხლი, პლატინა, სპილენძი, პალადიუმი, ნიკელი); სინჯი 958 (ოქრო 96,3%). სუფთა ოქროს სინჯია 999. ინგლისურენოვან ქვეყნებში გამოიყენება "კარატული" სინჯი, რომელიც გამოხატავს ოქროს რა ნაწილი მოდის შენადნობის 24 ნაწილზე. ბაჯალლო ოქროს (100%-იანი ოქრო) აქვს

ნახ. 1

სინჯი 24 კარატი, შესაბამისად, ყველა დანარჩენ ფერად შენადნობს აქვს ნაკლები სინჯი, მაგ., 9 კარატი (ოქრო – 37,5%), 14 კარატი (ოქრო – 58,5%), 18 კარატი (ოქრო – 75%). ოქროს ყველაზე დიდი რაოდენობით მომპოვებელი ქვეყნებია: ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა, სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა, აშშ, ავსტრალიის კავშირი, პერუს რესპუბლიკა, რუსეთის ფედერაცია, კანადა, ინდონეზიის რესპუბლიკა და ა.შ., ხოლო ოქროს მარაგის მიხედვით (ტონებში) ქვეყნები ასე ნაწილდება (2016 წლის მონაცემების მიხედვით): აშშ – 8134, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა – 3387, საერთაშორისო სავალუტო ფონდი (IMF) – 2814, იტალიის რესპუბლიკა – 2452, საფრანგეთის რესპუბლიკა – 2435, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა – 1788, შვეიცარიის კონფედერაცია – 1040, იაპონია – 765, რუსეთის ფედერაცია – 669, ნიდერლანდების სამეფო – 613 და ა.შ. (მონაცემები მოცემულია 1016 წლის მდგომარეობით). ო. მოპოვება საქართველოში უძველესი დროიდან არსებობდა, რასაც ადასტურებს ოქროს საწმისის ლეგენდა, რომელშიც ბერძნები კოლხეთს ოქრომრავალ ქვეყანად მოიხსენიებენ. ამჟამად (ბოლნისის მადნეული) საქართველო მოიპოვებს წელიწადში დაახლოებით 2 ტ ოქროს.

ოქრო აბისინიური – სპილენძის შენადნობი, რომელიც ფერის მიხედვით ოქროს იმიტაციას იძლევა. შედგენილობაში შედის: სპილენძი – 88%, თუთია – 11,5%, ოქრო – 0,5%. ოქროს დანამატი უზრუნველყოფს შენადნობის ფერისა და ელვარების დიდი ხნით შენარჩუნებას.

ოქრო ბაჯალო – ყველაზე მაღალი სინჯის (სისუფთავის) ოქრო, რომელშიც ოქროს რაოდენობა თითქმის 100%-ია (ნახ. 1. ბაჯალო ოქროს ბეჭედი).

ნახ. 1

ნახ. 1

ოქრო ვარდისფერი – ოქროსა და სპილენძის შენადნობი, რომლის შედგენილობაში სპილენძი ნაკლებია, ვიდრე ოქრო: სინჯი 18K (Rose) – ოქრო 75%, სპილენძი 22,25%, ვერცხლი 2,75%; სინჯი 18K (Pink) – ოქრო 75%, სპილენძი 20%, ვერცხლი 5%. გამოიყენება საიუველირო საქმეში (ნახ. 1. ვარდისფერი ოქროს ბეჭედი).

ოქრო თეთრი – საიუველირო მასალა, ოქროს შენადნობი ვერცხლთან, პალადიუმთან ან ნიკელთან, რომლებიც შენადნობს აძლევს თეთრ ფერს (ნახ. 1). შენადნობში ოქროს შემცველობა იცვლება 16-დან 69%-მდე.

ნახ. 1

ნახ. 1

ოქრო ლურჯი – ოქროსა და ინდიუმის შენადნობი. შეიცავს 46,2% ოქროსა (დაახლოებით 11 კარატი) და 53,8% ინდიუმს, რომლებიც წარმოქმნიან ინტერმეტალიდს $AuIn_2$. მისი ფერი მორუხო-ლურჯია (ნახ. 1. ლურჯი ოქროს ბეჭედი). თუ შემადგენლობაში ავიღებთ 58,5% ოქროს (14 კარატი) და 41,5% გალიუმს, მივიღებთ მოლურჯო ფერის ინტერმეტალიდს $AuGa_2$. ნაკეთობის ზედაპირზე ლურჯი ფერის ჟანგის ფენის მიღება შესაძლებელია, აგრეთვე, შენადნობში რკინისა და ნიკელის გამოყენებით (ოქრო 75%, რკინა 24,4% და ნიკელი 0,6%; თერმოდამუშავების ტემპერატურა – 450-600°C).

ოქრო მეწამული (ოქრო ამეთვისტოს, ოქრო იისფერი) – ოქროსა და ალუმინის შენადნობი (ნახ. 1. მეწამული ფერის ოქროს ბეჭედი); ოქროთი და ალუმინით გამდიდრებული ინტერმეტალიდი ($AuAl_2$). ოქროს რაოდენობა შენადნობში 79%-ია, ამიტომ იგი ითვლება 18 კარატიან ოქროდ. 1999 წელს სინგაპურის ტექნოლოგიურ უნივერსიტეტში მეტალურგიის პროფესორის ლო პენგ ჩამის მიერ მიღებული იქნა მეწამული (იისფერი) 19 კარატიანი ოქროს შენადნობი (80% სუფთა ოქრო, 20% ალუმინი და სხვა ლითონები), რომლის ფასმაც გადააჭარბა სუფთა ოქროს ფასს.

ნახ. 1

ოქრო მწვანე – ვერცხლისა და ოქროს შენადნობი მომწვანო-ყვითელი ფერისა. ცნობილი იყო ლიდიაში ძვ. წ. IX საუკუნეში ელექტრუმის სახელით. არსებობს ღია და მუქი მწვანე ფერის (ნახ. 1. მწვანე ოქროს ბეჭედი). ღია-მწვანე ფერის შედგენილობაა: ოქრო 75%, სპილენძი 23%, კადმიუმი 5%; ხოლო მუქი-მწვანე ფერის – ოქრო 75%, ვერცხლი 15%, სპილენძი 6%, კადმიუმი 4%. გამოიყენება საიუველირო საქმეში.

ნახ. 1

ნახ. 1

ოქრო შავი – ოქროს საიუველირო სახეობა (ნახ. 1), რომელიც მიიღება: ნაკეთობის ზედაპირის გალვანიზაციით როდიუმის ან რუტენიუმის გამოყენებით; პატინით; პლაზმური მეთოდით ამორფული ნახშირბადის მეშვეობით; ოქროს კონტროლირებადი ჟანგვით ქრომის ან კობალტის გამოყენებით. მაგ., კობალტის შემცველი შენადნობი (ოქრო 75%, კობალტი 25%) 700-950°C ტემპერატურაზე წარმოქმნის ჟანგის შავ ფენას. ასეთი ეფექტი მიიღწევა სპილენძის, რკინის, ტიტანის გამოყენებითაც.

ოქრო წითელი – ოქროსა და სპილენძის შენადნობი, რომლის შედგენილობაში შედის: სინჯი 18K – ოქრო 75%, სპილენძი 25%; სინჯი 12K – ოქრო 50%, სპილენძი 50%. გამოიყენება საიუველირო საქმეში (ნახ. 1. წითელი ოქროს ბეჭედი). ძველ დროში, შენადნობში არსებული მინარევებისა, ოქროს ხშირად ჰქონდა წითელი ფერი. სწორედ ამიტომ, ძველ ბერძნულ, რომაულ და ადრეულ შუა საუკუნეების ხელნაწერებში ოქროს აღწერდნენ როგორც "წითელს".

ნახ. 1

ოქროს ვარაყი – სიფრიფანა (ზოგადად მიღებულია 100 ნმ) ოქროს ფურცელი, რომელიც გამოიყენება დეკორატიული მოპირკეთებისათვის. ოქროს ვარაყის მოხმარება სხვადასხვა ნივთების მოქროვებისათვის, პრაქტიკულად ერთადერთი მეთოდია, რომელიც გამოიყენება განსაკუთრებით მასშტაბურ ობიექტებში (თალები, ძეგლები, ქანდაკებები და სხვ.).

ოქროს კვეთა (ინგლ. Golden ratio) – მონაკვეთის სიგრძის (ანუ მთელის) გაყოფა ისეთ ორ არატოლ ნაწილად, რომ მათი ფარდობა უტოლდება მათი ჯამის ფარდობას ამ ორი სიდიდიდან უდიდესთან. მატემატიკურად ეს ასე ჩაიწერება: $a+b/a = a/b$ ($a>b>0$), სადაც a არის მონაკვეთის დიდი ნაწილი, b – მცირე ნაწილი. პროპორცია შეიძლება ჩაიწეროს განტოლების სახითაც $a^2+ab-b^2 = 0$, რომლის ამონახსნი გვაძლევს მონაკვეთის დიდი ნაწილის სიგრძეს. მარტივი არითმეტიკული გამოთვლით დადგენილია, რომ $\Phi = a/b = 1,6180339887- = 1,62$ (აღნიშვნა Φ შემოიღეს ბერძნებმა ცნობილი ძველბერძენი მოქანდაკისა და არქიტექტორის ფიდიუსის საპატივსაცემად). პროცენტული თანაფარდობით რაიმე სიდიდის ოქროს კვეთა შეესაბამება 62 და 38%-ებს. ისტორიულად ოქროს კვეთის ავტორი უცნობია, თუმცა ბევრი ავტორიტეტული ავტორი მას უკავშირებს ლეონარდო და ვინჩის სახელს. პრაქტიკაში გავრცელებული ოქროს კვეთის სხვა სახელწოდებებია: ღვთიური პროპორცია, მედიანური კვეთი, ოქროს პროპორცია, ოქროს ნომერი, ექსტრემალური და საშუალო თანაფარდობა.

ოქროს პარიტეტი – თანაფარდობა სხვადასხვა ქვეყნის ვალუტებს შორის ოქროს წონითი რაოდენობის, ოქროს შემცველობის მიხედვით. ოქროს პარიტეტი გაუქმდა 1978 წელს (იხ. მსოფლიო სავალუტო სისტემა).

ოქროს საწმისი – ძვ. ბერძნულ მითოლოგიაში ტყავი (ბეწვი) ვერძისა, რომელმაც ორქომენოსის (ელადა) მეფის, ათამასის, ქალვაჟი ჰელე და ფრიქსე განარიდა დედინაცვალს და აიას ქვეყანაში, ანუ კოლხეთში გადახვეწა. მეფე აიეტმა შეიფარა ფრიქსე (მისი და ჰელე გზაში დაიღუპა), ვერძი მსხვერპლად შესწირა ზევსს, „დევნილთა მფარველს“ (ფიქსიოსს), ხოლო მისი ოქროსბეწვიანი ტყავი, ე. წ. ოქროს საწმისი, არესის ჭალაში ჩამოვიდა და დარაჯად მარად ფხიზელი, ცეცხლისმფრქვეველი ურჩხული მიუჩინა. ოქროს საწმისი ელადაში დააბრუნეს არგონავტებმა, რომლებიც ამ მიზნით კოლხეთში გაგზავნა იოლკოსის მეფე პელიამ. ოქროს საწმისია გამოსახული 2006 წელს გამოშვებულ

ნახ. 1

პირველ ქართულ ოქროს საინვესტიციო მონეტაზე (ნახ. 1. 1000 ლარის ნომინალის პირველი ქართული ოქროს მონეტა).

ოქროს ჩარდახი (ინგლ. Golden Marquee) – XVII საუკუნის ქართული საერო ხუროთმოძღვრების ძეგლი, იმერეთის მეფეთა რეზიდენცია (ნახ. 1; ნახ. 2: საერთო ხედი). მდებარეობს იმერეთის მხარეში, ქ. ქუთაისის ცენტრში, მდინარე რიონის სანაპიროზე, დღევანდელი რუსთაველისა და თეთრ ხიდებს შორის.

ნახ. 1

იმერეთის მეფე ალექსანდრე III-ის (1639-1660 წწ.) მმართველობის პერიოდში. სამეფო რეზიდენცია არაერთხელ დაზიანდა. ბოლოს XVIII საუკუნის მიწურულს იმერეთის მეფემ სოლომონ II-მ (1789-1810 წწ.) სასახლე აღადგინა. 1810 წლიდან რუსეთის ხაზინის საკუთრება გახდა. 1830 წლიდან სამეგრელოს მთავრის ლევან დადიანის საკუთრებაა, შემდეგ კი თუმანიშვილებმა და აკოფაშვილებმა იყიდეს. 1891 წლიდან შენობა ქუთაისის გიმნაზიის თანამშრომელთა ეკლესიაა.

რეზიდენციას რამდენიმე ძირითადი ნაგებობა ჰქონდა: წმ. გიორგის კარის ეკლესია, დიდი სახლი, მცირე სახლი და სასადილო პალატი. ეზოს შუაში, დიდი ჭადრების ქვეშ, რომელთაგან ერთი დღემდეა შემორჩენილი (ნახ. 3. საუკუნოვანი ჭადარი ოქროს ჩარდახის ეზოში), იდგა ჩარდახი – მაგიდა ოთხ სვეტზე დაყრდნობილი სალხინებლით. გალავნის კედელში ჩართული იყო სამრეკლო და მეფის სალაროსა და სასახლის მცველებისთვის განკუთვნილი კოშკი. რეზიდენციის ნაგებობათაგან დღეს შემორჩენილია მხოლოდ ერთი – ე.წ. მცირე სახლი. წაგრძელებული მართკუთხა გეგმის ორსართულიანი შენობის კედლები ნატეხი და რიყის ქვითაა ამოყვანილი და ირგვლივ ხის აივანი შემოუყვება.

ნახ. 2

წყალდიდობისგან დასაცავად შენობის პირველი სართული, მდინარე რიონის მხრიდან, წყალდიდობისგან დასაცავად, თაღებით არის გახსნილი (ნახ. 4. სასახლის პირველი სართულის თაღები) (თაღები ოთხ რიგად განლაგებულ 12 ბურჯს ეყრდნობა). მეორე სართულის დიდი დარბაზის კედლებს XVI-XVII საუკუნეების ბატალური სცენები ამკობდა. ნაგებობა XIX საუკუნეში გადაკეთდა, ხოლო თანამედროვე სახე 1960-იან წლებში მიიღო.

ნახ. 3

ნახ. 4

ოქროს ციხე (ინგლ. Golden Fortres) – XIII-XIV საუკუნეების ქართული ხუროთმოძღვრების ძეგლი, ციხესიმაგრე (ნახ. 1. პანორამული ხედი). მდებარეობს ძველ სამცხე-საათაბაგოში, ადიგენის მუნიციპალიტეტში, სოფელ ბოლაჯურის მახლობლად, უზარმაზარ კლდოვან მასივზე.

ოქროს ციხე ჯაყელთა ერთ-ერთი უმთავრესი ციხესიმაგრეთაგანი იყო და აწყურის, ასპინძის, ხერთვისის, სლესის, წროხის, ოძრხის, ერემჭალისა და სხვა ციხეებთან ერთად დამცველ სიმაგრეთა მთელ სისტემას ქმნიდა ათაბაგთა სამფლობელოში. ციხის აშენების ზუსტი თარიღი უცნობია. სავარაუდოდ, იგი აგებულია XIII-XIV საუკუნის მიჯნაზე. ოქროს ციხე ხშირად იხსენიება ე.წ. მესხური დავითნის ქრონიკაში (XVI ს.), რომელშიც სამცხის სამთავროს არსებობის ბოლო ხანების ამბებია მოთხრობილი.

ციხე უზარმაზარ კლდოვან მასივზე დგას და მნელი მისადგომია (ზოგიერთი მხრიდან მიუდგომელიც). ციხის ზემო ნაწილი კლდოვანი ქედის კეხზეა. მისი კედლები ჩრდილოეთითაც და სამხრეთითაც ეშვება. ციხის უდიდესი ნაწილი სამხრეთის ფრთაზეა, სადაც კედლების

ნახ. 1

რამდენიმე პარალელური მწკრივია. კედლები გამაგრებულია ბურჯებითა და კოშკებით. ერთი კოშკი უმაღლეს კლდეზე დგას და მთელ მიდამოს დაჰყურებს. ციხის გეგმა რთულია. დონე ყოველ ნაბიჯზე იცვლება. კედლები კლდეებთანაა შეზრდილი, მათი საძირკვლის ხაზი აღმადამა მისდევს კლდეებს. კედლები უხეშად დამუშავებული ლოდებითაა ნაშენი და ზოგან 10 მეტრზე მეტ სიმაღლეზეა შენარჩუნებული. შესასვლელი ჩრდილოეთიდანაა. იგი ოთხივე მხრივ დიდი ლოდებითაა შემოფარგლული. კედლის სისქე შესასვლელთან ორ მეტრს აღემატება. შესასვლელის წინ დამატებითი კედელია აშენებული, ხოლო ზედ შესასვლელის თავზე გაკეთებულია დიდი სალოდე. შიდა ციხის ფარგლებში შეღწევის შემდეგაც თავდამსხმელს ბევრი სირთულე ელოებოდა წინ. დამცველებს ცალკეულ კოშკებშიც შეეძლოთ გამაგრება.

ოქროს ციხე ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ციხესიმაგრეა საქართველოში.

ოქსალატები (ინგლ. oxalates<ბერძ. oxalis მჟაუნა) – მჟაუნმჟავს მარილებისა და ეთერების კრისტალები. ვარვარებისას იშლებიან დნობის გარეშე; ცუდად იხსნებიან წყალში. ფართოდაა გავრცელებული ბუნებაში. გამოიყენება ანალიზურ ქიმიაში (ამონიუმის ოქსალატები), სამღებრო სამუშაოებში (ალუმინის და სტიბიუმის ოქსალატები), ფოტოგრაფიაში (სამჟღავნი) და სხვ.

ოქსი (ბერძ. oxys მწვავე, მჟავე) – 1. რთული სიტყვების პირველი შემადგენელი ნაწილი – ნიშნავს მჟავე გარემოსთან ან ჟანგბადთან დაკავშირებულს.

ოქსიდაცია – იხ. დაჟანგვა.

ოქსიდები (ბერძ. oxys მჟავე) – იხ. ჟანგეულები.

ოქსიდირება – ლითონის ნაკეთობათა ზედაპირის ხელოვნურად დაჟანგვა კოროზიისაგან დაცვის ან სილამაზის მიზნით (მაგ., ვერცხლის ნივთების ოქსიდირება).

ოქსილიკვიტები (ბერძ. oxys მწვავე, მჟავე და ლათ. liquidus თხევადი) – თხევადი ჟანგბადის ფეთქებადი ნარევი მყარი ორგანული ფოროვანი ნივთიერებებით (მშთანთქმელებით).

ოქსილიტი – ქიმიური პრეპარატი; შეიცავს ნატრიუმის ზეჟანგს. გამოიყენება ჰაერის რეგენერაციისათვის

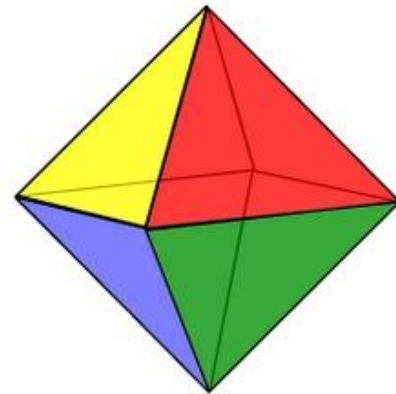
ოქსინაფთალინი – იხ. ნაფტოლები.

ოქსინო – ოქროქსოვილი ხავედის ფარდაგი. "ტარიელ დაჯდა საჯდომსა ოქსინო გარდაგებულსა" (ვეფხისტყაოსანი).

ოქტა (ოქტო) (ბერძ. octō რვა) – რთული სიტყვების პირველი შემადგენელი ნაწილი – ნიშნავს რვა რისამე შემცველს.

ოქტაგონი (ლათ. octagōnon<ბერძ. octagōnos რვაკუთხედი) – რვაგვერდა პოლიგონი. წესიერი ოქტაგონის ყველა გვერდი და კუთხე ტოლია.

ოქტაედრი (ბერძ. oktō რვა და hedra ფუძე, გვერდი) – წესიერი მრავალწახნაგების ხუთი ტიპიდან ერთ-ერთი (ნახ. 1). აქვს სამკუთხა ფორმის 8 წახნაგი, 12 წიბო, 6 წვერო (თითოეულ წვეროში თავს იყრის 4 წიბო). თუ წიბოს სიგრძეა b , მაშინ ო. მოცულობა $V = 0,4714b^3$, ზედაპირის სრული ფართობი $S = 3,4641b^2$.

ნახ. 1

ოქტანტი [ლათ. octans (octantis) მერვედი ნაწილი] – საკოორდინატო Oxy , Oxz , Oyz სიბრტყეების მიერ წყვილ-წყვილად ურთიერთგადაკვეთის შედეგად მიღებული 8 მართი სამწახნაგა კუთხიდან ერთ-ერთი.

ოქტანური რიცხვი – ძრავის საწვავის დეტონაციური თვისება. ამ მხრივ ბენზინი უტოლდება იზოოქტანის (რომელიც პირობითად მიღებულია როგორც 100 ერთეული) და ნორმალური ჰექსანის (მიღებულია როგორც 0) ნარევის. თუ ბენზინის ოქტანობა 95-ია, ეს ნიშნავს, რომ ის დეტონირდება, როგორც იზოოქტანის 95% და ჰექსანის 5%-ის ნარევი. ბენზინის ოქტანური რიცხვი, ნავთობის პირველადი გამოხდის შედეგად, როგორც წესი, არ აჭარბებს 70-ს.

ოქტასტილი (ბერძ. oktō რვა და stylos სვეტი, ბოძი) – შენობა, ან შენობის ნაწილი, განსაკუთრებით კლასიკური პორტიკი, რომელსაც აქვს რვა სვეტი. ასეთი არქიტექტურული სტილი წარმოიშვა ანტიკურ ეპოქაში (ნახ. 1. პანთეონი, ქ. რომი, იტალიის რესპუბლიკა).

ნახ. 1

ოქტოგენი (ბერძ. octō რვა და genos წარმოშობა) – მძლავრი ფეთქებადი ნივთიერება (ფეთქების მახასიათებლებით აღემატება ჰექსოგენს). მაღალი თბომომდებეობა და დნობის ტემპერატურა (278,5-280°C) საშუალებას იძლევა ის გამოყენებული იქნეს ასაფეთქებელი სამუშაოებისათვის მაღალი ტემპერატურის პირობებში (მაგ., ღრმა და ძალიან ღრმა ჭაბურღილები).

ოდროჩოდრო – უსწორმასწორო ზედაპირის მქონე, ზოგან ჩაღრმავებული, ზოგან ამოზურცული.

ოშკი (ინგლ. Oshki) – X საუკუნის ქართული ხუროთმოძღვრების უმნიშვნელოვანესი ძეგლი, წმინდა იოანე ნათლიმცემლის სახლობის ქართული სამონასტრო ცენტრი. მდებარეობს თურქეთში, ერზურუმის პროვინციაში, უზუნდერეს რაიონში, ისტორიულ მხარე იმიერ ტაოში, თორთუმისწყლის მარცხენა მაღალ ნაპირზე, სოფელ ჩემლიიამაჩში (ნახ. 1. ადგილმდებარეობის რუკა). საქართველოს ოთხ დიდ კათედრალთაგან პირველი (იხ. სვეტიცხოველი, ბაგრატის ტაძარი, ალავერდი). კომპლექსში შემავალი ნაგებობებია: მთავარი ტაძარი, სემინარია-სატრაპეზო, ორი მცირე ეკლესია.

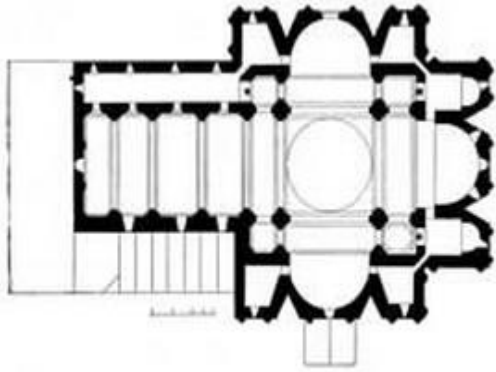
ნახ. 1

მთავარი ტაძრის სამხრეთი მკლავის კარის ტიმპანზე არსებული ლაპიდარული წარწერის თანახმად, ოშკის ტაძრის ამშენებლები იყვნენ ტაოს ბაგრატიონები, ადარნასე III კურაპალატის შვილები – ბაგრატ ერისთავთერისთავი (გარდაიცვალა 966 წელს) და დავით მაგისტროსი (იგივე დავით III დიდი კურაპალატი, გარდაიცვალა 1001 წელს). სავარაუდოდ ტაძრის მშენებელი იყო გრიგოლ ოშკელი). მშენებლობის ზუსტი თარიღი უცნობია. მიუხედავად აზრთა სხვადასხვაობისა, ყველაზე რეალურია პროფესორ ვ. ჯობაძის (ლოს-ანჯელესი, აშშ) მიერ აღმოჩენილი წარწერა, რომელიც აკონკრეტებს ტაძრის მშენებლობის დაწყებას (963 წ.). აღმოსავლეთის ფასადზე არსებული ბარელიეფის წარწერით ირკვევა, რომ ტაძრის მშენებლობა გრძელდებოდა 10 წელი.

ნახ. 2

ოშკის მონასტერი (ნახ. 2. საერთო ხედი სამხრეთიდან) 963-1023 წლებში ტაოს დიდი ფეოდალური გვარის, ჩორდვანელების მფლობელობაში იყო. ამ დიდებული გვარის ორი წარმომადგენელი, თორნიკე ერისთავი (იოვანე-თორნიკე სვინგელოზად წოდებული) და მისი ძმა იოვანე-ვარაზვაჩე სწორედ ოშკის სავანეში აღიკვეცნენ ბერად. სავარაუდოა, რომ გარკვეულ პერიოდში ვარაზვაჩე ოშკის სკრიპტორიუმს ხელმძღვანელობდა. თორნიკე ერისთავის ღვაწლი ძალიან დიდია: მის მიერ ბარდა სკლიაროსზე მოპოვებულმა ბრწყინვალე გამარჯვებამ (979 წ.) დააჩქარა და გააადვილა დაქსაქსულ ქართულ სამეფოთა და სამთავროთა გაერთიანების პროცესი, რომელიც, საბოლოოდ, ბაგრატ III-ის ტახტზე ასვლითა და ერთიანი, ძლიერი ქართული სამეფოს შექმნით დასრულდა.

ნახ. 3

გამდიდრებული და გართულებული სახით წარმოგვიდგენს მას. ო. ტაძარი აგებულია საგანგებოდ ამოყვანილ სუბსტრუქციაზე, რომელშიც სამარხებია მოწყობილი. ის წარმოადგენს ტეტრაკონქს, თავისუფალი გუმბათით.

ტაძრის ჯვრისებრი მოხაზულობა შენარჩუნებულია გარესაგარეშიც, თუმცა აფსიდების სიმრგვალე არ ვლინდება (მოქცეულია მართკუთხა მკლავებში). ოშკის ტაძრის გეგმა (ნახ. 3. გეგმა) იმეორებს იშხნის ტაძრის გეგმას, მაგრამ უფრო დიდი მასშტაბით და ამასთან გართულებულია. მისი სიგრძე აღმოსავლეთიდან დასავლეთისკენ 38,5 მ-ია (დასავლეთ ეგვტერის გამოკვლებით); სიგანე შუა ნაწილში ≈ 36 მ, ხოლო სიმაღლე ≈ 40 მ. ო. უხვად იყო შემკული ჩუქურთმებით, ხოლო რელიეფის სიმდიდრით ერთ-ერთი უპირველესი ადგილი უჭირავს შუა საუკუნეების ქართულ ტაძართა შორის (ნახ. 4 - ნახ. 6: რელიეფი). კედლებზე ყველგან არის მონუმენტური ფრესკების კვალი, მაგრამ ცალკეული კომპოზიციები მხოლოდ საკურთხეველშია შენარჩუნებული.

ნახ. 4

ნახ. 5

ინტერიერში ჯვრის მკლავების გადაკვეთაზე აღმართულია ოთხ სვეტზე დაყრდნობილი გუმბათი. გადასვლა გუმბათქვეშა კვადრატიდან გუმბათის წრეზე ხდება მარაოსებურად დამუშავებული აფრების დახმარებით. გუმბათის ყელის ცილინდრული მასა კარგად არის შეთავსებული ტაძრის ქვედა კორპუსთან. ის ბოლოვდება მუზარადისებრი გუმბათით, სიმაღლით 6,86 მ. გუმბათის ყელის სიმაღლე 6,4 მეტრია, ხოლო რადიუსი 5,66 მ (კედლების ჩათვლით). გუმბათის ყელი დაფარულია ერთიანი

თაღედით. ოცდაოთხი თაღის საერთო გადაწყვეტა ერთიანია, მაგრამ განსხვავდება დეტალებში. თაღები ეყრდნობა ორმაგ ხვეულ სვეტებს, რომლებიც ბოლოვდება ფოთლოვანი ორნამენტებით მორთული კაპიტელებითა და რელიეფური ბაზებით (ნახ. 7. რვაწახნაგა სვეტის ბაზისის ფრაგმენტი).

ტაძარი კარგად იყო განათებული მრავალრიცხოვანი სარკმლებით. გუმბათის ყელში 12 სარკმელია (ნახ. 8. გუმბათის ყელი), საკურთხეველში – 3, სამკვეთლოსა და სადიაკვნეში – თითო. ტაძარი სიდიდითა და პროპორციებით გამოირჩევა წინა ხანის ძეგლთაგან, იგი ახალი დროის ტიპური ნაწარმოებია: კედლების სიმაღლე შენობის კორპუსის სიგანესთან შეფარდებით გაზრდილია, გუმბათის ყელი ამალღებულია, წახნაგებმა ადგილი დაუთმო ცილინდრს, რომელიც ტეხილი ლილვებითა და დეკორატიული თაღებით 24 არედ არის დაყოფილი. ტაძრის ფასადები (ნახ. 9. დასავლეთი ფასადის ფრაგმენტი; ნახ. 10. სამხრეთი

ნახ. 6

ნახ. 7

ფასადის ფრაგმენტი) და ინტერიერი ბრწყინვალედ ყოფილა გაფორმებული ბარელიეფებით, ჰორელიეფებით, ჩუქურთმებითა და მოხატულობით, რომელთა მხოლოდ ნაწილია შემორჩენილი.

ტაძრის კედლებისა და სვეტების საშენ მასალად ძირითადად გამოყენებულია თლილი ქვა, ხოლო სახურავისათვის – წითელი და ყვითელი მოჭიქული აგური. საკურთხეველის შუა ნაწილში დაცულია ქვისგან გამოკვეთილი ოთხკუთხა ტრაპეზი, აღმოსავლეთი კედლიდან 2 მეტრის მანძილზე. მისი სიგრძეა 173 სმ, სიგანე – 86 სმ, სიმაღლე – 85 სმ. საკურთხეველის იატაკი 0,75 მეტრით არის ამალღებული.

სემინარია-სატრაპეზო მთავარი ტაძრის ჩრდილო მკლავის სიახლოვესაა განთავსებული. მას სამნავიანი ბაზილიკის გეგმარება აქვს. ნაშენია

ნახ. 8

უხეშად დამუშავებული რუხი ფერის ქვით. ნაგებობაში ორი დარბაზია: დიდი და სფერულ გუმბათიანი, დღემდე კარგად შემონახული, მცირე დარბაზი. ტაძრის სიახლოვეს, ფერდობზე მდებარეობს ძლიერ დაზიანებული ორი მცირე ეკლესია (5,11x3,43 მ და 6,11x3,1 მ).

ოშკი ძველი ქართული კულტურულ-საგანმანათლებლო კერა იყო ტაოში. ჩვენამდე მოღწეულია ოშკის მონასტერში შექმნილი ხელნაწერები, მათ შორის განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა ოშკის ბიბლია (978 წ.), რომელიც

ამჟამად ათონის მთაზეა დაცული. ოშკში მოღვაწეობდნენ მწიგნობრები და მღვდელმთავრები: გრიგოლ ოშკელი (X ს.), სტეფანე დეკანოზი (X ს.), იოანე ჩირაი (X ს.), ოშკის ბიბლიის გადამწერი – მიქაელ ვარაზვაჩეს ძე, სტეფანე მწერალი, გიორგი გელასის ძე, გაბრიელ ოშკელი (XI ს.) და სხვ. აღსანიშნავია ექვთიმე თაყაიშვილის სამი უმნიშვნელოვანესი ექსპედიცია ტაო-კლარჯეთში, რომლის დროსაც მთლიანად იქნა აღწერილი და აზომილი ოშკის მონასტერი.

ოშფორული კომპანია – ფირმა, რომელიც მთლიანად თავისუფლდება გადასახადებისაგან ან სარგებლობს დიდი საგადასახადო შეღავათებით. იგი, როგორც წესი, არ შეიძლება იყოს თავისი ოფიციალური იურისდიქციის რეზიდენტი, ე.ი. არარეზიდენტულია იმ ტერიტორიაზე, სადაც დარეგისტრირებულია. აქედან წარმოდგება ტერმინი "ოშფორი", რაც "ნაპირს გარეთ" საქმიანობას გულისხმობს. ეს იმას ნიშნავს, რომ მისი მართვის ცენტრი საზღვარგარეთ მდებარეობს. აღნიშნული ტერმინი პირველად გამოიყენეს დიდ ბრიტანეთში, სადაც იგი ამავე დროს ნიშნავს საქმიანობას "საზღვრის გარეთაც".

ნახ. 9

ნახ. 10

ოწინარი – წინასწარ გამზადებული ხის ძელი დიდი ქვების ასაღებად და მაღლა ხარაჩოზე მისაწოდებლად.

ოხერი – მიტოვებულ-გაუკაცრიელებული უძრავი ქონება (სახლ-კარი, მამული) ძველ საქართველოში. ასეთი ქონების სახელად იხმარებოდა აგრეთვე "ნაოხარი", "ოხერქმნილი" და "პარტახი"

ოხრა (ბერძ. ochra<ochros ყვითელი) – იხ. კაჟმიწა.

ოჯინჯალი – ხის მოწყობილობა შუაცეცხლის თავზე, რომელზეც ჯაჭვია შეკიდებული (გურისასა და იმერეთში გავრცელებული ტერმინი).

პ

პაბლისიტი (ლათ. pūblicus ხალხი) – 1. რეკლამის სახელწოდება ამერიკის შეერთებულ შტატებში; 2. რეკლამა, პოპულარობა; საქონელმომოქცევის არხებში ინფორმაციის გავრცელება საქონლისა და მომსახურების და მათი მწარმოებელი ფირმების შესახებ მოთხოვნის სტიმულირების მიზნით; 3. პროპაგანდისტული კომპანია.

პაგოდა (პორტ. pagoda<ჰინდ. bhagavati წმინდა სახლი) – ბუდისტური მემორიალური ან საკულტო ნაგებობა და რელიკვიების საცავი. პირველად გაჩნდა ჩინეთში, შემდეგ ნეპალში, ინდოეთში, კორეაში, იაპონიაში, სამხრეთ-აღმოსავლეთის ქვეყნებში. აქვს ფარდულის ან მრავალღირსიანი კოშკის ფორმა (ნახ. 1) გეგმით კვადრატული ან 6-, 8- და 12-კუთხა. საშენ მასალად გამოიყენებოდა მერქანი, ქვა, აგური, ლითონი. ტაილანდში, მიანმაში (მიანმარის კავშირის რესპუბლიკა, აგრეთვე ბირმა), შრი-ლანკაში, ლაოსსა და კამბოჯაში პაგოდას უწოდებდნენ ბუდისტურ მორგს, რომელიც ხშირად წარმოადგენდა წმინდა საგნების საცავს ან მემორიალურ კომპლექსს.

ნახ. 1

პავილიონი (ლათ. pāpiliō კარავი) – 1. მსუბუქი შენობა ბაღ-პარკში, სკვერში, ეზოში, აგარაკზე (ნახ. 1) და მისთ.; 2. ცალკე შენობა ან მინაშენი სახელდახელო ვაჭრობისთვის; 3. გამოფენის რომელიმე განყოფილებისადმი განკუთვნილი დროებითი ან მუდმივი შენობა, რომელშიც ექსპონატებია გამოფენილი; 4. კინო, ფოტო ან ვიდეოგადაღებისთვის სპეციალურად მოწყობილი შენობა.

ნახ. 1

პაი (თურქ. pay ნაწილი, წილი) – ფიზიკური ან იურიდიული პირის მიერ რაიმე საერთო საქმეში თითოეულის მიერ შეტანილი წილი.

პაი-ლოუ – ძვირფასად დეკორირებული ჩინური ჭიშკარი (ნახ. 1).

ნახ. 1

პაკეტი – შარაგზის ქვის საფუძვლის სახეობა, რომელიც შედგება ღორღით მომანდაკებულ და მოსწორებულ მიწის ვაკისზე დალაგებული ქვებისგან.

პაკეტი (ფრანგ. paquet<გერმ. pack ფუთა, შეკვრა) – 1. სააქციო საზოგადოების აქციების საერთო რაოდენობის უმეტესი ნაწილი (ჩვეულებრივ, 50%-ს + 1 ხმა), რომელიც მის მესაკუთრეს ამ საზოგადოების მენეჯმენტში გადამწყვეტი ხმის უფლებას აძლევს; 2. ერთად დაწყობილი, მეტწილად ფურცლოვანი მასალა ერთდროული დამუშავების ან ტრანსპორტირებისათვის; შეკვრა, დასტა; 3. რაიმე მომსახურების, შეთავაზების, სარგებლობისა და მისთ. სახეობა (მაგ., აქციების პაკეტი, ინტერნეტ-პაკეტი, სატელევიზიო არხების პაკეტი და ა.შ.); 4. შეფუთული რაიმე, როგორც წესი, ქაღალდის ან პლასტმასისა; 5. ერთჯერადი სამომხმარებლო რბილი ტარა, რომლის კორპუსს აქვს სახელოს ფორმა ფსკერითა და ღია თავით; ქაღალდის პარკი; 6. გამოყენებითი პროგრამების პაკეტი; 7. კომპიუტერული პროგრამების კრებული; 8. ტალღური პაკეტი ფიზიკაში.

პაკჰაუსი (გერმ. packhaus<pack ფუთა და haus სახლი) – რკინიგზის სადგურთან ან ნავსადგურთან ტვირთის დროებითი შესანახი სასაწყობე შენობა.

პალადიონიზმი (პალადიოს არქიტექტურა) – კლასიციზმის ადრეული ფორმა, რომელიც ეფუძნება დიდი იტალიელი არქიტექტორის ანდრეა პალადიოს (1508-1580 წწ.) იდეებსა და შემოქმედებას. ამ სტილისათვის დამახასიათებელი იყო მკაცრი სიმეტრიული ფორმები, ნაგებობის პერსპექტივისა და ძველი საბერძნეთისა და რომის კლასიკური ტაძრის არქიტექტურის გათვალისწინება. ყველა ნაგებობა დაპროექტებული და აგებული პალადიოს მიერ, მდებარეობს ვენეციასა და ვიჩენცაში. ეს არის, ძირითადად, მდიდრული ვილები, ტაძრები, ბაზილიკები და სხვ. მან შექმნა სამფრთიანი ფანჯრის ახალი ტიპი, რომელსაც დღემდე პალადიოს ფანჯრებს უწოდებენ. 1570 წელს პალადიომ გამოსცა ოთხი წიგნი არქიტექტურაზე, რომელიც სამაგიდო წიგნად იქცა მრავალი არქიტექტორისათვის მთელ ევროპაში. ამ გზით პალადიოს არქიტექტურულმა იდეებმა გზა გაიკვალა მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში, რომლის პიკად ითვლება XVIII საუკუნის ინგლისი, შოტლანდია, ირლანდია და მოგვიანებით ჩრდილოეთ ამერიკა. პალადიონიზმის ბრწყინვალე ნიმუშია თეთრი სახლი ვაშინგტონში, როტონდა ვირჯინიის უნივერსიტეტში (ავტორი აშშ-ის მომავალი პრეზიდენტი თომას ჯეფერსონი), პავლოვსკის სასახლე სანკტ-პეტერბურგის გარეუბანში (რუსეთი) და სხვ.

პალადიუმი (ლათ. palladium) – პლატინის ჯგუფის პლასტიკური გარდამავალი მოვერცხლისფრო-თეთრი ფერის ძვირფასი კეთილშობილი ლითონი. სიმბოლო – Pd; სიმკვრივე – 12023 კგ/მ³; დნობის ტემპერატურა – 1554,9°C; დუდილის ტემპერატურა – 2963°C; სიმაგრე მოოსის სკალით – 4,75. აღმოჩენილი იქნა 1803 წელს ინგლისელი მეცნიერის უილიამ ჰაიდ ვოლასტონის მიერ. მიიღება ნიკელის, ვერცხლის და სპილენძის სულფიდური მადნების გადამუშავებით. გამოიყენება წყალბადის ღრმა გაწმენდისათვის, კატალიზატორად ცხიმების ჰიდროგენიზაციის და ნავთობის კრეკინგის დროს, დიელექტრიკების გალვანური მოლითონებისათვის, ელექტროკონტაქტების დასამზადებლად, სიუველირო საქმეში (მაგ., ოქრო-პალადიუმის შენადნობის მისაღებად – ე. წ. «თეთრი ოქრო»), სპეციალური ქიმიური ქურჭლისა და ზეზუსტი ხელსაწყოების დეტალების დასამზადებლად და სხვ.

პალატა (ლათ. palatium სასახლე) – 1. იტალიური სასახლე; ძვირფასად მორთული სასახლის დარბაზი; 2. ზოგ ქვეყანაში წარმომადგენლობითი საკანონმდებლო დაწესებულების სახელწოდება (მაგ., თემთა პალატა – ინგლისის პარლამენტის ქვედა პალატა; ლორდთა

პალატა – ინგლისის პარლამენტის ზედა პალატა); 3. ზოგიერთ ქვეყანაში სახელმწიფო დაწესებულების სახელწოდება (მაგ., წიგნის პალატა, სავაჭრო პალატა); 4. საავადმყოფოს ოთახი, რომელშიც ავადმყოფები წვანან.

პალატი – 1. ძვ. სასახლის აღმნიშვნელი ტერმინი შუა საუკუნეების ქართულში; 2. დარბაზი სასახლეში; საგანგებოდ ძვირფასად მორთული ოთახი; 3. ქვედა არასაცხოვრებელი სართული ხის ან ქვის სახლში, რომელიც გამოიყენება სამეურნეო დანიშნულებით.

პალატინი – პირველი შვიდ ბირცვთაგანი, რომელზეც აშენდა ქალაქი რომი.

პალაფიტი – ხის ხიმინჯებზე დაყრდნობილი საცხოვრებელი ნაგებობა ზღვის ყურის, მდინარის, ტბის დაჭაობებულ ნაპირთან.

პალაცო (იტალ. palazzo<ლათ. palatium სასახლე) – იტალური სასახლის სახეობა, რომელიც ჩამოყალიბდა აღორძინების ხანაში და წარმოადგენს ორ ან სამსართულიან შენობას, სადაც დამხმარე სადგომები განლაგებულია ქვედა, ხოლო საზეიმო და საცხოვრებელი ოთახები – ზედა სართულზე (ნახ. 1. პალაცო დოლფინ-მანინი, XVI ს., არქიტექტორი იაკოპო სანსოვინო, ქ. ვენეცია, იტალიის რესპუბლიკა).

ნახ. 1

პალეო (ბერძ. palaios ძველი) – რთული სიტყვების პირველი შემადგენელი ნაწილი – აღნიშნავს ძველს, უძველესს, ძველ დროსთან დაკავშირებულს.

პალეოგეოგრაფია (ბერძ. palaios ძველი, გრძ. დედამიწა და gráphein წერა, ხატვა, კაწვრა) – ბუნებისმეტყველების დარგი, რომელიც შეისწავლის წარსულის გეოლოგიური ეპოქის გეოგრაფიულ პირობებს. ის იკვლევს წარსულის ფიზიკურ-გეოგრაფიულ ფაქტორს, რის საფუძველზე საბოლოოდ დგინდება (მთლიანად ან ნაწილობრივ) თანამედროვე დედამიწის ბუნება.

პალეოლითი (ბერძ. paleo ძველი, ძველთაძველი და lithos ქვა) – კაცობრიობის განვითარების უძველესი კულტურულ-ისტორიული პერიოდი, ძველი ქვის ხანა, რომელიც იწყება დაახლოებით 2,5 მლნ. წლის წინ (ოლდოვასის კულტურა, აღმოსავლეთ აფრიკა) და მთავრდება დაახლოებით ძვ. წ. მე-12 – მე-10 ათასწლეულში. პალეოლითის ადამიანისათვის მოხმარების ძირითადი იარაღი იყო ქვის ცული, საჩეხი, წვეტანა, საფხეკი, საჭრისი, დანა და სხვ. ამზადებდნენ ხისა და ძვლის იარაღებსაც. მისდევდნენ შემგროვებლობას, ნადირობასა და თევზჭერას.

პალეოლითში 3 საფეხური გამოიყოფა: ქვედა (ადრინდელი), შუა (მუსიეს ეპოქა) და ზედა (გვიანდელი). თანამედროვე საქართველოში პალეოლითის გავრცელების 6 რეგიონი გამოიყოფა (პროფესორ გ. ნიორამის აღმოჩენებსა და კვლევებზე დაყრდნობით): 1. საქართველოს შავი ზღვის სანაპირო (აფხაზეთის ჩათვლით) და მისი მიმდებარე ტერიტორია; 2. რიონ-ყვირილის აუზი; 3. შიდა ქართლი; 4. მდ. მტკვრის დაბალმთიანეთი ისტორიული

ქვემო ქართლის ფარგლებში; 5. ჯავახეთის ზეგანი; 6. იორ-ალაზნის აუზი. საქართველოში ამჟამად 400-ზე მეტი პალეოლითური ძეგლია აღრიცხული.

პალეოცენი – პალეოცენური პერიოდის პირველი ეპოქა და კაინოზონური ერა, რომელიც გრძელდებოდა დაახლოებით 12 მლნ წელი (66-56 მლნ წლის წინანდელი პერიოდი). ამ პერიოდში დედამიწაზე ცხოვრობდნენ პრიმიტიული მტაცებლები, რომელთაგან, სავარაუდოდ, წარმოიშვნენ შემდეგი ეპოქისა და თანამედროვე მტაცებელი ძუძუმწოვრები.

პალესტრა (ბერძ. palaistra<palaio ბრძოლა) – ფიზიკური აღზრდის სკოლა ანტიკურ საბერძნეთში, რომელიც სპორტულ ნაგებობათა კომპლექსს მოიცავდა.

პალეტი (ფრანგ. palette ფირფიტა) – გამჭვირვალე ქაღალდი, მინა ან ცელულოზის ფირფიტა, რომელზეც დახაზულია გარკვეული ზომის კვადრატების შემცველი ბადე; იყენებენ უბნის ფართობის განსაზღვრისათვის გეგმაზე ან რუკაზე.

პალინგენეზისი – ულტრამეტამორფიზმის პროცესი, რომლის დროსაც დედამიწის ქერქის ღრმა ზონებში მაგმური, დანალექი ან მეტამორფული ქანების შერჩევითი ან სრული დნობის შედეგად წარმოიქმნება მაგმა.

პალისადი (ფრანგ. palissade<ლათ. palus ბოძი, ხიმინჯი, სარი, პალო) – 1. მიწაში ჩარჭობილი ხიმინჯების მწკრივი (მიწაყრილისა და ფლატეს გასამაგრებლად) (ნახ. 1); 2. სამხ. წაწვეტებული მორებისაგან გაკეთებული თავდაცვითი მესერი ძველებურ სიმაგრეებში.

ნახ. 1

პალისანდრა (ლათ. Dalbergia sissoo) – ტროპიკული საშუალო სიმაღლის ხე, ძვირფასი, მკვრივი მერქნით. გამოიყენება მცირე ზომის მაღალხარისხოვანი ნაკეთობების დასამზადებლად და ინტარსიის სამუშაოების შესრულებისას (ნახ. 1).

ნახ. 1

ნახ. 1

პალიტრა (ფრანგ. palette ფირფიტა<ლათ. pala ნიჩაბი) – 1. გადატ. ფერების შერჩევა; 2. გამომსახველობით საშუალებათა ერთობლიობა მწერლის, კომპოზიტორისა და სხვათა შემოქმედებაში; 3. თხელი ფიცარი, რომელსაც

მხატვრები ხმარობენ საღებავების შესაზავებლად (ნახ. 1); აქვს ნახვრეტი – მარცხენა ხელის ცერზე წამოსაცმელად.

პალმა (ლათ. arecáceae, pálmae, palmáceae) – თბილი ქვეყნების მარადმწვანე ხე; აქვს მაღალი, სწორი, დაუტოტავი ტანი და წვერზე ჯგუფად შეკრებილი მარაოსებრი ან ფრთისებრი მსხვილი ფოთლები (ნახ. 1). გავრცელებულია ტროპიკებსა და ნაწილობრივ სუბტროპიკებშიც. ის შესანიშნავი დეკორატიული მცენარეა. პალმის გამოყენების არე მრავალგვარია: მისგან ამზადებენ საკვებ და ტექნიკურ ზეთს, შაქარს, ღვინოს, სპირტს, ცვილს, ქაღალდს, წნულ ავეჯს, საშენ მასალასა და სხვ. მსოფლიოში არსებობს პალმის დაახლოებით 3400 სახეობა.

ნახ. 1

პალმეტა (ფრანგ. palmette პატარა პალმა) – ფერწერული ან სკულპტურული არქიტექტურული სამკაული, რომელსაც საფუძვლად უდევს მცენარის (ჩვეულებრივ პალმის) ფოთლის სტილიზებული გამოსახულება (ნახ. 1. ძველბერძნული კლასიკური ანტაბლემენტის ფრაგმენტი ერექთეიონიდან: 1-ორნამენტული მოტივი "წყლისფოთოლა და შუბის წვერი", 2-ორნამენტული მოტივი "მძივი და კოჭი", 3-ორნამენტული მოტივი "კვერცხი და შუბის წვერი", 4-ორნამენტი "ანთემიონი" და ორნამენტული მოტივი "პალმეტა"). სავარაუდოდ, პალმეტა ძველი ეგვიპტის არქიტექტურაში ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 2500 წლით ადრე გაჩნდა, საიდანაც ძველ საბერძნეთში გავრცელდა. აღსანიშნავია, რომ ძველ ბერძნულ და ძველ რომაულ არქიტექტურაში პალმეტა ცნობილი იყო, როგორც ანთემიონი. მოგვიანებით პ. ფართოდ იყო გამოყენებული წინა აზიის ქვეყნებისა და ევროპის არქიტექტურაში. დამატებით იხ. ანთემიონი.

ნახ. 1

პალო (სარი, მარგილი, მანა, ჩხუტი, ჭიგო, ავარტანი, ხარდანი, სარჩუტი) – მოკლე და მსხვილი ჯოხი, რომელსაც ბოლო წაწვეტებული აქვს.

პანამა (ინგლ. panama<ცენტრალური ამერიკის სახელმწიფო პანამას სახელის მიხედვით) – 1. ფართოფარფლიანი საზაფხულო ქუდი; 2. ხელოვნური აბრეშუმის ქსოვილი ერთგვარი; 3. თანამდებობის პირების მოსყიდვასთან დაკავშირებული მსხვილი თაღლითობა. სიტყვა გაჩნდა იმ კრახთან დაკავშირებით, რომელიც ფრანგულმა კომპანიამ განიცადა 1889 წ. პანამის არხის გათხრისას გრანდიოზული გაფლანგვისა და ბოროტმოქმედებათა შედეგად.

პანამის არხი (ინგლ. Panama Canal<ესპ. Canal de Panamá) – სანაოსნო არხი პანამაში, რომელიც ერთმანეთთან აკავშირებს ატლანტისა და წყნარ ოკეანეებს (ნახ. 1). არხი ჭრის პანამის ყელს და წარმოადგენს საერთაშორისო საზღვაო ვაჭრობის უმნიშვნელოვანეს არტერიას. არხის ორივე დაბოლოება სპეციალური რაბებიტაა დაკეტილი, რათა მოხდეს გემების აწევა გატუნის ტბის სიმაღლემდე, ზღვის დონიდან 26 მეტრზე. გატუნის ტბა ხელოვნურად შეიქმნა არხის მშენებლობისას (ნახ. 2). არხის სიგრძეა 77,1 კმ. ამ ერთ-ერთმა უმსხვილესმა და ურთულესმა საინჟინრო პროექტმა, რაც კი კაცობრიობას ოდესმე განუხორციელებია, გემებს საშუალება მისცა, იმოძრაონ ატლანტისა და წყნარ ოკეანეებს შორის იმის ნახევარ

ნახ. 1

დროში, რაც მანამდე სჭირდებოდათ. მოკლე, სწრაფმა და უსაფრთხო გზამ აშშ-ის დასავლეთ სანაპიროსა და წყნარი ოკეანის ნაპირზე მდებარე ქვეყნებს შორის, ამ უკანასკნელთ საშუალება მისცა, უფრო ინტეგრირებულნი გამხდარიყვნენ მსოფლიო ეკონომიკაში. არხი შედგება ხელოვნური ტბების, რამდენიმე ხელოვნური არხისა და სამი წყვილი ჩამკეტისაგან (ნახ. 3. გატუნის ჩამკეტები). დამატებითი ხელოვნური ტბა ალახუელა არხის დამატებით რეზერვუარად გამოიყენება. ჩამკეტების ზომები (სიგანე – 33,53 მ, სიგრძე 320 მ) განსაზღვრავს იმ გემის მაქსიმალურ ზომას, რომელსაც არხში გავლა შეუძლია. საერთაშორისო ვაჭრობაში არხის მნიშვნელობის გამო, ბევრი გემი სწორედ ამ მაქსიმალურ ზომამზეა აგებული. ამ გემებს პანამაქსს უწოდებენ. პანამაქსის სატვირთო გემების

ნახ. 2

ნახ. 3

დედვეიტ ტონაჟი (DWT, საზომი) 65 000-80 000 ტონაა, მაგრამ მისი რეალური ტვირთი შემცირებულია 52 500 ტონამდე, რადგან არხში გემის კორპუსის წყალქვეშა ნაწილის მაქსიმალური სიღრმე 12,6 მეტრამდეა შეზღუდული. ამჟამად მიმდინარეობს მესამე წყვილი ჩამკეტების მონტაჟი, რაც უფრო ფართო და ღრმა არხების საშუალებით დიდ გემებს მისცემს გავლის შესაძლებლობას. გემების ზომა გაიზარდება 25%-ით სიგრძეში და 26%-ით სიღრმეში; შესაბამისად, განისაზღვრება პანამაქსის ახალი სტანდარტიც. ამერიკის

სამოქალაქო ინჟინერიის საზოგადოებამ პანამის არხი მსოფლიოს ახალ შვიდ საოცრებათა შორის დაასახელა.

პანგა – ზეკონტინენტი, რომელიც ძველად ყველა ახლანდელ კონტინენტს აერთიანებდა.

პანდატივი (ფრანგ. pendentif<ლათ. pendent ჰკიდია ქვევით) – აფრა, ყურე; კამარის სფერული სამკუთხედის ფორმის კონსტრუქციული ელემენტი, რომლის მეშვეობითაც ხორციელდება გადასვლა კვადრატული ფუძიდან წრიული გუმბათისკენ (ნახ. 1).

ნახ. 1

ნახ. 1

პანდუსი (ფრანგ. pente douce დამრეცი ფერდობი) – 1. სწორი ან მრუდი მოხაზულობის დახრილი სიბრტყე (ნახ. 1), რომელიც ცვლის კიბეს და, ხშირად, გამიზნულია ტრანსპორტის ასასვლელად; 2. დახრილი სავალი ზედაპირი, რომლის ქანობი შეადგენს 1:20 (5%) და უფრო მეტს.

პანდუსიონი – ქარვასლა; სასტუმრო მგზავრებისა და ქარავნებისათვის.

პანელი (ლათ. pannus ნაჭერი) – 1. მოპირკეთებით გამოყოფილი კედლის ქვედა ნაწილი ოთახში; 2. კედლის შემადგენელი ელემენტი ანაკრებ მშენებლობაში, რომელიც წარმოადგენს წიბოზე დადგმულ ფილას; 3. გადახურვის ანაკრები ელემენტი დიდი ზომის რკ.ბ.-ის (ნახ. 1), ლითონის, ხის ან პლასტმასის ფილის სახით; 4. ტროტუარი; ასფალტის, ქვის ან ხის ფენილი ქუჩის ნაპირზე ქვეითად მოსიარულეთათვის.

ნახ. 1

პანელი არამზიდი – პანელი, რომელსაც არ ეყრდნობა შენობის კონსტრუქცია (გარდა ფანჯრისა, კარის ბლოკებისა და მსუბუქი ფანჯრებსშორისი სადგმელისა).

პანელი ეკრანით – ფენოვანი პანელი, რომლის გარე ფენას შეადგენს ეკრანი. ის პანელის ძირითადი კონსტრუქციისგან გამოყოფილია ჰაერის შრით. ეკრანი გამოიყენება კედლის ძირითადი კონსტრუქციის დასაცავად ატმოსფერული ზემოქმედებისგან, ვენტილაციისათვის, თბომედეგობის ასამაღლებლად და ამზადებენ დაარმირებული ბეტონის, ფოლადის, ალუმინის ფურცლების და სხვ. მასალისაგან.

პანელი თერმოსტრუქტურული – სამფენიანი პანელი, დამზადებული ბლანტი პოლისტირენის აქაფების მეთოდით, რომლის შედეგად წარმოიქმნება ჰაერით შევსებული მიკროფორები, რომელთა ერთობლიობა ქმნის ბგერა- და თბოსაიზოლაციო შუა ფენას. შუა ფენა შემოსვებთან დაკავშირებულია წებოს მეშვეობით.

პანელი მზიდი – პანელი, რომელზეც ეყრდნობა შენობის სხვა კონსტრუქცია.

პანელი მთლიანი – უწყვეტი ტანის პანელი, რომლის კონსტრუქციის მთლიანობა უზრუნველყოფილია დამზადების პროცესში.

პანელი მშენებლობაში – კედლის ან გადახურვის ბრტყელი ფორმის დიდი ნაკეთობა.

პანელის გარე დეკორატიული შრე – არამირითადი შრე, განლაგებული პანელის გარე (ფასადის) ზედაპირზე, რომელიც ასრულებს მხოლოდ დეკორატიულ ფუნქციას. ის შედგება ერთი ან ორი ფენა გამოსაყვანი საფარველის ან მოპირკეთებისგან, რომელიც პანელის ზედაპირს აძლევს საჭირო ფერს (ფაქტურას) და არ აქვს დამცავი ფუნქცია.

პანელის ძირითადი შრეები – პანელის ყველა შრე სისქეში, მათ შორის თბოსაიზოლაციო შრე და გარე ეკრანი. პ. ძ. შ. არ შედის გარე დეკორატიული, დამცავი და შიგა მოპირკეთების შრეები, რულონური და აფსკური მასალები და ჰაერის შუა ფენა.

პანელური ბინათმშენებლობა – მშენებლობის სახე, რომელიც დაფუძნებულია ქარხნული წარმოების დიდგაბარიტის პანელების გამოყენებაზე საცხოვრებელი, საზოგადოებრივი და ადმინისტრაციული შენობების ასაგებად (ნახ. 1). პ. ბ. ეფექტურია მაშინ, როცა ხდება საცხოვრებელი მასივების განაშენიანება ტიპური კორპუსებით, ახლოს არის პანელების დამამზადებელი ქარხანა და მისასვლელი გზები პასუხობს საჭირო ტექნიკურ მოთხოვნებს. ასეთი მშენებლობის უპირატესობებია: მონტაჟის სისწრაფე, მზა კონსტრუქციების მოპირკეთების მაღალი ხარისხი, ახალი საშენი მასალებისა და ტექნოლოგიების დანერგვა, დაბალი შრომატევადობა, ღირებულება და სხვ. თანამედროვე პირობებში პანელური სახლების აგების სახეებს შეადგენს კარკასულ-პანელური და მსხვილპანელური, რომელთა მონტაჟი მიმდინარეობს ისევე, როგორც ინდივიდუალური ასაწყობი რკ.ბ.-ის კონსტრუქციების.

ნახ. 1

პანელური გადახურვა – პანელებით შედგენილი სართულშუა გადახურვა.

პანთეონი (ბერძ. Pántheon ყველა ღმერთის ტაძარი <pân- ყველა, ყველაფერი და theós ღმერთი) – 1. "ყველა ღმერთის ტაძარი" ძველ რომში; 2. გამოჩენილი ადამიანების საძვალე (ნახ. 1, ნახ. 2: ქართველ მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა მთაწმინდის პანთეონი, ქ. თბილისი, საქართველო).

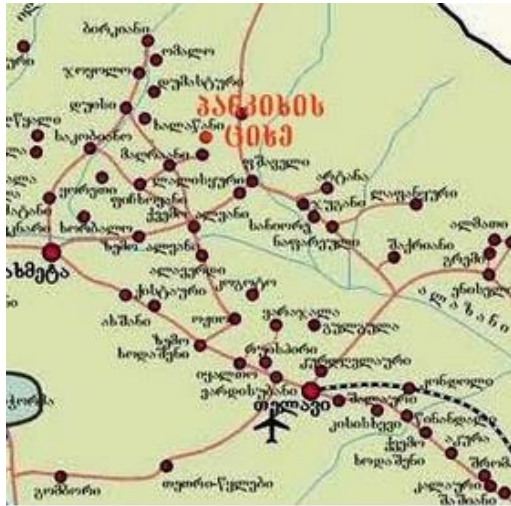
ნახ. 1

ნახ. 2

პანიკადილო – იხ. ქალი.

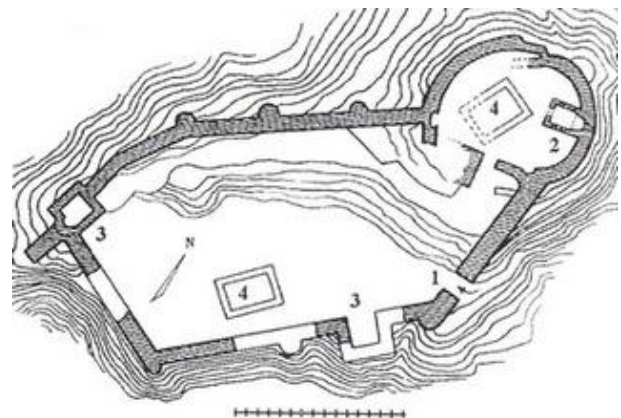
პანკისის ციხე (თორღვას ციხე, მადრაანის ციხე) (ინგლ. Pankisi Fortress ან Torghva Pankeli Maghraani Fortress) – განვითარებული ფეოდალური ხანის ციხესიმაგრე. მდებარეობს კახეთის მხარეში, ახმეტის მუნიციპალიტეტში, ქ. ახმეტიდან ჩრდილო-აღმოსავლეთით 17 კმ-ზე, სოფელ მადრაანის ჩრდილოეთით, ხალაწნისა და მადრაანის ხევების წყალგამყოფ მაღალ

ნახ. 1

(ნახ. 2. გენგემა: 1-შესასვლელი; 2-ეკლესია; 3-კოშკი; 4-ნაგებობის ნანგრევები). ციხე შედგება სხვადასხვა დონეზე (დონეებს შორის სხვაობა 20 მეტრია) მდებარე 2 ნაწილისგან – ციტადელისა (ნახ. 3. პანკისის ციხის ციტადელი და კარის ეკლესია) და ქვედა ციხისგან. შესასვლელი ქვედა ციხის აღმოსავლეთ ნაწილში ყოფილა. ციტადელს, რომლის ფართობი დაახლოებით 400 კვ. მეტრია, ციხის ყველაზე მაღალი ნაწილი უკავია. გეგმით იგი თითქმის წრიულია. შესასვლელი ზღუდის სამხრეთ ნაწილშია გაჭრილი (ნახ. 4. ციტადელის სამხრეთი კარიბჭე), რომელიც ციტადელს ქვედა ციხესთან აკავშირებს. ქვედა ციხე მთის სამხრეთ ციცაბო ფერდობზე მდებარეობს და ფართობით ციტადელს დაახლოებით 4-ჯერ აღემატება. მისი გეგმა სამხრეთიდან ჩრდილოეთით

წაგრძელებული მრავალგვერდაა. ქვედა ციხის დასავლეთ კუთხეში და სამხრეთ კედელში თითო მართკუთხა კოშკი ყოფილა ჩართული. ნატეხი ქვით ნაგები მძლავრი გალავნის სისქე ქვედა ნაწილში 2,5 მეტრია, ზოგან 3,6 მეტრსაც აღწევს. ციტადელის აღმოსავლეთ ნაწილში დგას პატარა დარბაზული ეკლესია აგურის ფასადით. ქვედა ციხის სამხრეთ-დასავლეთით 60 მ-ში დგას ზემოთ ოდნავ შევიწროვებული ცილინდრული კოშკი (დიამეტრი ფუძესთან 8 მ, კედლის სისქე 1,2 მ), რომელიც ციხისკენ მიმავალ გზას კეტავდა. მისი მხოლოდ ერთნახევარი სართულია დარჩენილი (4-5,5 მ). პირველი სართულის ჩრდილოეთ ნაწილში ნატეხი ქვის კამარით გადახურული წყლის მოზრდილი რეზერვუარია, რომლიდანაც წყლის ამოღება მეორე სართულის იატაკში

ნახ. 2

მოწყობილი ხვრელიდან (დიამეტრი 0,6 მ) ხდებოდა. კოშკის სართულშუა გადახურვა ხის ძელებზე ყოფილა გამართული (შემორჩენილია ძელების ბუდეები). ციხის დასავლეთ კუთხეში მდგომი კოშკი გეგმით კვადრატულია (7,5x7,5 მ). მისი მხოლოდ I სართული და გარეთკენ შვერილი ბუხარია შემორჩენილი. სამხრეთ კედელში ჩაშენებული ყოფილა კიდეც ერთი კოშკი, რომლის მხოლოდ ფრაგმენტებია დარჩენილი. ციხის ტერიტორიაზე რამდენიმე შენობის ნანგრევია შემორჩენილი, მათ შორის – სასახლის (10,0x8,0 მ), რომელიც ეკლესიიდან სამ მეტრში დგას.

XVI საუკუნიდან საიმედოდ დაცულ პანკისის ციხეში ინახებოდა კახეთის სამეფო განძის დიდი ნაწილი, რომელიც 1614 წელს უდიდესი წინააღმდეგობის მიუხედავად ყიზილბაშებმა (შაჰ-აბასი) იგდეს ხელთ. 1664 წელს ალყაშემორტყმულ პანკისის ციხეში 7 თვე იმყოფებოდა ქართლისა (1688-1703 წწ.) და კახეთის (1703-1709 წწ.) მეფე ერეკლე I.

რუსეთის მფარველობაში შესვლის შემდეგ, როცა დამთავრდა დაუსრულებელი კავკასიური ომები და ქვეყანაში შედარებით მშვიდობამ დაისადგურა, ერთ დროს ძნელად გასატეხი, ბურჯმაგარი პანკისის ციხე ტყემ შთანთქა, თუმცა ციხის გრანდიოზულობა მაინც ადვილად შეიმჩნევა.

ნახ. 3

ნახ. 4

პანო (ფრანგ. panneau<ლათ. pannus ქსოვილის ნაჭერი) – ძერწული ან სხვა სახის ჩარჩოთი შემოსაზღვრული კედლის, ჭერის, კარის ნაწილი, რომელიც ხშირად შევსებულია რელიეფით, ფერწერით ან ტილოზე შესრულებული სურათით (ნახ. 1).

ნახ. 1

პანორამა (ბერძ. pan ყველა, ყველაფერი და horama ხედი, სანახაობა) – 1. სივრცული საშემსრულებლო ხელოვნების ერთ-ერთი სახეობა, ფართოფორმატიანი გამოსახულება,

ნახ. 1

რომელიც გაშლილია მაყურებლის წინ ან მის გარშემო და ჰორიზონტის მთელ წრეზე რეალური სივრცის ილუზიას ქმნის; 2. რელიეფის ხედი, რომელიც იშლება მაყურებლისთვის მოხერხებული პოზიციიდან (მაგ., გარკვეული

სიმალიდან, კლდის შვერილიდან, ბორცვიდან, მაღლივი შენობიდან და სხვ.) და ახასიათებს

სივრცის დიდი სიღრმე და ხედის ფართო კუთხე (ნახ. 1. ხედი ლაგო მაჯორეს ტბაზე, იტალიის რესპუბლიკა).

პანსიონატი (ფრანგ. pensionnat<ლათ. pensio ანაბარი, წვლილი) – ერთგვარი სასტუმრო ან დასასვენებელი სახლი სრული მომსახურებით. პანსიონატი, როგორც წესი, განლაგებულია თვალწარმტაც და საკურორტო ადგილზე. მას საცხოვრებელი სათავსების გარდა აქვს საკუთარი კეთილმოწყობილი ტერიტორია ავტოსადგომით, ხეივანებით, მწვანე ნარგავებით, კვების ობიექტებით, სპორტული და საბავშვო მოედნებითა და სხვ.

პანსიონი (ლათ. pensio ანაბარი, წვლილი) – 1. დახურული სასწავლებელი, სადაც მოსწავლეები უზრუნველყოფილია ბინითა და საკვებით; 2. კერძო სასტუმრო, სადაც მდგმურები უზრუნველყოფილია საკვებით, ბინითა და მოვლით.

პანტოგრაფი (ბერძ. pās ყველა და gráphein წერა, ხატვა, კაწვრა) – 1. ნახაზიდან პირის გადასაღები ხელსაწყო; 2. პარალელური და ურთიერთმართობული ხაზების გასატარებელი ხელსაწყო, რომელიც ყენდება სახაზავ დაფაზე; 3. ელმავლის ან ძრავიანი ვაგონის სახურავზე გამართული მოწყობილობა საკონტაქტო სადენიდან (მავთულიდან) დენის მისაღებად; დენმიმღები; 4. დატვირთვა-განტვირთვის სამუშაოების მანიპულატორი (მექანიკური ხელი); 5. ტრანსფორმაციის საავეჯო მექანიზმი; 6. ტვირთამწევი მანქანების ნაირსახეობა; 7. მოქნილი სადგარი დიქტორის წინ მიკროფონის მოხერხებულად განსათავსებლად.

ნახ. 1

პანტომეტრი (ბერძ. pās ყველა და métron გაზომვა) – გეოდეზიური ხელსაწყო ადგილზე შვეული და ჰორიზონტალური კუთხეების გასაზომად.

პაპერტი (ლათ. atrium, impluvium, pars aperta) – ღია სათავსი (მოედანი) ეკლესიაში შესასვლელის წინ მცირე გალერეას სახით.

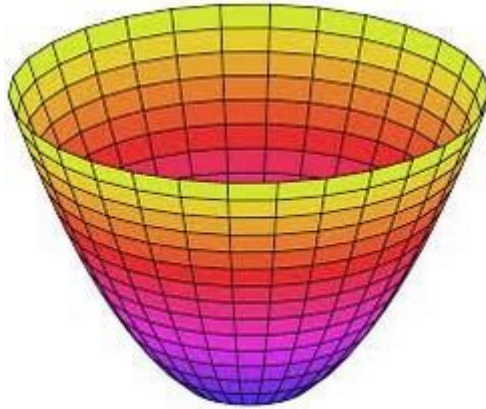
პაპიე-მაშე (ფრანგ. papier mâché დაღეჭილი ქაღალდი) – პლასტიკური ნივთიერება, რომელიც მიიღება ქაღალდის მასაში წებოს, სახამებლის, თაბაშირის, ცარცისა და სხვ. შერევით; იყენებენ სხვადასხვაგვარი ნივთების დასამზადებლად დაწნეხის მეთოდით.

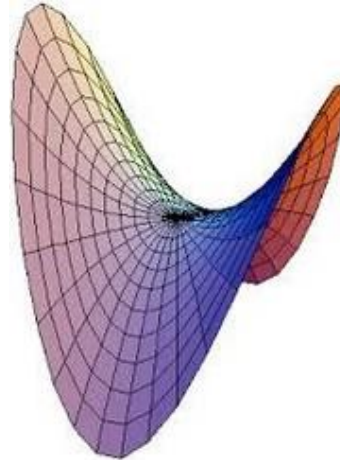
ნახ. 1

პარაბოლა (ბერძ. parabolé მსგავსება, დაახლოება) – გეომეტრიული ფიგურა (ნახ. 1), რომელიც მიღებულია სწორი წრიული კონუსის კვეთისას მისი მსახველის პარალელური სიბრტყით.

პარაბოლოიდი (ბერძ. parabolḗ შედარება, მსგავსება და -oidēs მსგავსი, მსგავსება, ფორმა<eidos სახე, ფორმა) – მე-2 რიგის ზედაპირი, რომელიც მიიღება პარაბოლას ბრუნვით მისი ღერძის გარშემო. პ. არის უცენტრო ჩაუკეტავი ზედაპირი, რომლის უმარტივეს განტოლებებს დეკარტის მართკუთხა კოორდინატთა სისტემაში აქვს შემდეგი სახე: $x^2/p^2 + y^2/q^2 = 2z$ (ნახ. 1. ელიფსური პარაბოლოიდი), $x^2/p^2 - y^2/q^2 = 2z$ (ნახ. 2. ჰიპერბოლური პარაბოლოიდი), სადაც $p>0$, $q>0$ – ნახევარღერძებია.

ნახ. 1

ნახ. 2

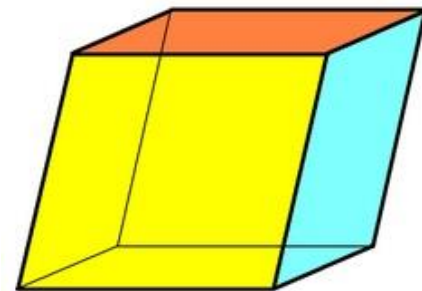
პარადიზი (ბერძ. paradeisos ბაღი) – ძველსპარსული ბაღი, გამორჩეული ბევრი ვარდით, შადრევნითა და წყალსატევით (ნახ. 1).

ნახ. 1

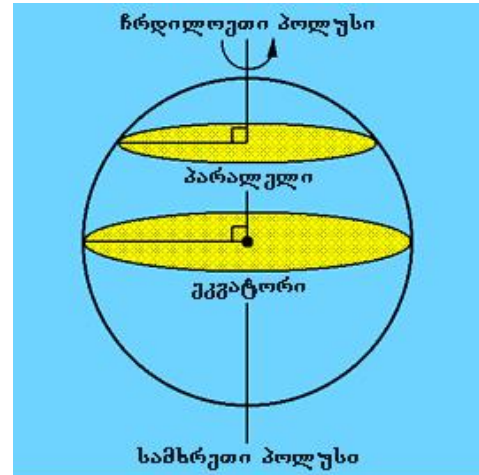
პარაკლესიუმი – ბიზანტიური ტაძრის საყარაულო.

პარალელებიპედი (ბერძ. parallēlos გვერდიგვერდ და epipedon სიბრტყე) – პრიზმა, რომელსაც ფუძედ აქვს პარალელოგრამი (ნახ. 1). პ. წახნაგები წყვილ-წყვილად ტოლი პარალელოგრამებია. პ. აქვს 6 წახნაგი, 8 წვერო, 12 წიბო. თუ გვერდითი წახნაგები ფუძის მართობულია, მაშინ პ. ეწოდება მართი. თუ, ამასთანავე, ფუძე მართკუთხედიანია, მაშინ პ. მართკუთხას უწოდებენ. თუ პ. ყოველი წახნაგი კვადრატია, მაშინ პარალელებიპედს ეწოდება კუბი. მართკუთხა პ. ერთი წვეროდან გამომავალ სამივე წიბოს სიგრძეს პ. განზომილებებს უწოდებენ. ყოველ პ. აქვს სიმეტრიის ცენტრი – დიაგონალების გადაკვეთის წერტილი.

ნახ. 1

პარალელი (ბერძ. *parállēlos* გვერდიგვერდ<para- მახლობლად, გვერდით და *allēlos* ერთმანეთის) – 1. პარალელური ხაზები; 2. შედარება, შეპირისპირება; 3. დედამიწის ეკვატორის პარალელურად, ჩრდილოეთით და სამხრეთით წარმოსახვით გავლებული წრეხაზები (ნახ. 1). 3. გვიჩვენებს დასავლეთ და აღმოსავლეთ მიმართულებას. ეკვატორის ორივე მხარეს, პარალელების სიგრძე იკლებს და პოლუსებთან ისინი საერთოდ წყდება. ნებისმიერი ერთი პარალელი ყველა მერიდიანის მართობულია გადაკვეთის წერტილებში.

ნახ. 1

პარალელიზმი (ბერძ. ბერძ. *parállēlos* გვერდიგვერდ და - *ismós* მდგომარეობა) – 1. მათემ. ხაზების ან სიბრტყეების ერთმანეთისაგან თანაბარი დაშორება; 2. ორი მოვლენის, მოქმედების მუდმივი თანაფარდობა და თანაარსებობა; 3. ორი პირის, დაწესებულების, ორგანიზაციის მიერ ერთგვარი სამუშაოს შესრულება ერთმანეთთან შეუთანხმებლად; დუბლირება.

პარალელოგრამი (ბერძ. *parállēlos* გვერდიგვერდ და *grame* ხაზი) – ოთხკუთხედი, რომლის ორი მოპირდაპირე გვერდი ტოლი და პარალელურია.

პარალელურ ძალთა სისტემა – ძალთა სისტემა, რომელთა ფუძეები ურთიერთპარალელურია.

პარალელურ ძალთა ცენტრი – წერტილი, რომელზეც გადის პარალელურ ძალთა სისტემის ტოლქმედის ფუძე; მისი მდებარეობა დამოკიდებულია სისტემის შემადგენელი ძალების სიდიდეებზე, მათი მოდების წერტილების მდებარეობაზე და არ არის დამოკიდებული ამ ძალების მიმართულებაზე სივრცეში.

პარალელური (ბერძ. *parállēlos* გვერდიგვერდ) – 1. წრფე (სიბრტყე), რომლის ყველა წერტილი თანაბრად დაშორებული მეორე წრფიდან (სიბრტყიდან); 2. განლაგებული ერთი მიმართულებით; თანხვედრილი, ერთნაირი, მსგავსი; 3. მიმდინარე ერთი და იმავე დროში.

პარალელური გადატანა – სივრცის ან მისი ნაწილის გარდაქმნა, რომლის დროსაც ყველა წერტილი გადაადგილდება ერთი და იმავე მიმართულებით და ერთი და იმავე მანძილით. ევკლიდეს გეომეტრიაში პარალელურ გადატანას უწოდებენ გადატანას ან თავისუფალ ვექტორს.

პარალელური წრფეები – ევკლიდეს გეომეტრიაში – ერთ სიბრტყეში მდებარე წრფეები, რომლებსაც არა აქვთ საერთო წერტილი (არ იკვეთება) ან ერთმანეთს ემთხვევა. ერთ სიბრტყეში მოთავსებული წრფის გარეთ მდებარე წერტილზე შეიძლება გაივლოს მოცემული წრფის პარალელური ერთი და მხოლოდ ერთი წრფე.

პარამაგნეტიზმი (ლათ. *para-* ერთი მხრიდან, გვერდით, გვერდიდან და ახ. ლათ. *magnētismus* გადატანითი მნიშვნელობით – "პირადი ხიბლი"<ბერძ. *Magnēs lithos* ქვა მაგნეზიიდან<საბერძნეთის ისტორიული რეგიონის – თესალიას რაიონ მაგნესიას სახელის მიხედვით) – პარამაგნიტურ ნივთიერებათა დამახასიათებელი მოვლენებისა და თვისებების ერთობლიობა.

პარამაგნიტური – რაც მაგნიტის პოლუსებისაკენ სუსტად მიიზიდება.

პარამეტრი (ლათ. parametrum<para- ერთი მხრიდან, გვერდით, გვერდიდან და métron გაზომვა) – 1. სიდიდე, რომელიც წარმოადგენს სისტემის, ტექნიკური მოწყობილობის, მოვლენის ან პროცესის მახასიათებელს. მაგ., მექანიკურ სისტემებში ასეთ სიდიდეებს მიეკუთვნება მასა, ძრავის სიმძლავრე, წარმადობა, ტევადობა, სიჩქარე, ბრუნვის სიხშირე და ა.შ. ის განსაზღვრავს ნაკეთობის კონსტრუქციულ-ტექნოლოგიურ და საექსპლუატაციო თვისებებს და შეიძლება იყოს მთავარი და მეორეხარისხოვანი. მანქანების პარამეტრული (ტიპზომის) რიგი არის სხვადასხვა ტიპზომათა ერთობლიობა, რომელთაც აქვთ რაციონალურად შერჩეული მთავარი პარამეტრი. მანქანების (კვანძების) პარამეტრული ოპტიმალური რიგი არის რიგი ისეთი მთავარი პ., რომელიც უზრუნველყოფს დაგეგმილი მოცულობის სამუშაოს შესრულებას მინიმალური დანახარჯებით. პარამეტრი შეიძლება იყოს: ატმოსფერული, ალგებრული, განაწილების, გეომეტრიული, დინამიკური, დიფერენციალური, ელექტრონმილაკის, თბური, თერმოდინამიკური, იზომეტრიული, კრისტალის, მაგნიტური სისტემის, ნაკადის, ნორმატიული, პროგრამული, რხევების, საანგარიშო, სტატიკური, ტალღური, ტრიგონომეტრიული, ფაზური, ღვარცოფის, წევის, ხრახნული მოძრაობისა და სხვ.; 2. სიდიდე, რომელიც შედის მათემატიკურ ფორმულაში და თავის მუდმივ მნიშვნელობას ინარჩუნებს მხოლოდ მოცემული ამოცანის პირობებში; 3. რიცხვითი ან სხვა განზომილებადი ფაქტორი, რომელიც ქმნის ერთ-ერთ სიმრავლეს, რომელიც განსაზღვრავს სისტემას ან იძლევა მისი მუშაობის პირობებს; 4. სიდიდე, რომლის მნიშვნელობა მიიღება კონკრეტული მდგომარეობისათვის და რომლის მიმართაც შესაძლებელია გამოსახული იქნას სხვა ცვლადი სიდიდეები; 5. პოპულაციის რიცხვითი მახასიათებელი, განსხვავებული სტატისტიკურ მოწინააღმდეგისაგან; 6. ზოგად შემთხვევაში, ლიმიტი ან საზღვარი რომელიც განსაზღვრავს კონკრეტული პროცესის (მოღვაწეობის) მოქმედების სფეროს.

პარამეტრი ხრახნული მოძრაობის – ხრახნული მოძრაობისას წარმტანი მოძრაობის სიჩქარის ფარდობა ბრუნვის კუთხურ სიჩქარესთან.

პარამეტრული რხევა – ცვლადი სიხისტის მექანიკური სისტემის რხევა. ასეთი რხევები განისაზღვრება დიფერენციალური განტოლებებით, რომელთა კოეფიციენტები წარმოადგენენ დროის პერიოდულ ფუნქციებს.

პარაპეტი (მოაჯირი) (იტალ. parapetto<parare დაცვა და petto მკერდი) – სახურავის, აივნის, ხიდის, ტერასის, სანაპიროს და მისთ. მცირე სიმაღლის უწყვეტი კედელი (ნახ. 1. ხიდის პარაპეტი).

ნახ. 1

პარაპეტის ფილა – კედლის ზედა ნაწილისთვის გამოყენებული, ბრტყელი ან დამრეცი, ქვის ან აგურის ზედა საფარველი.

პარაპეტის წყალგამომშვები ხვრელი – ხვრელი კედელში ან პარაპეტში, რომლის საშუალებით სახურავი იწრიტება დაგროვილი წყლისგან.

პარასკენიუმი – ანტიკური თეატრის სკენეს გვერდითა სათავსები, რომლებიც გვერდებიდან ზღუდავდა სცენას და ემსახურებოდა აკუსტიკის გაუმჯობესებას, აგრეთვე გამოიყენებოდა დეკორაციებისა და თეატრალური ინვენტარის შესანახად.

პარასტაზისი – ბერძნული სახლის შიდა ეზოს შესასვლელში მოთავსებული ბომბის ან სვეტების რიგი.

პარაფინი (გერმ. paraffin<ლათ. parum პატარა და affinis მონათესაო) – თეთრი ფერის, ცვილისებრი კრისტალური აგებულების, უგემო და უსუნო, ნახშირწყლების ნაერთი ნივთიერება (ნახ. 1). მიიღება ნავთობის გადამუშავებით. გამოყენების სფეროებია: მოძრავი და მბრუნავი ხის დეტალების გაპოხვა, გასანათებელი სანთლები, ქაღალდის წარმოება, ანტიკოროზიული საფარველი, მედიცინა, რადიოწარმოება, ტრანსფორმატორები, ძრავები და სხვ.

ნახ. 1

პარაფირება (ფრანგ. parapher კალმის მოსმა, ხელმოსმა) – საერთაშორისო ხელშეკრულების ან მისი ცალკეული მუხლების წინასწარი დამოწმება ხელშემკვრელი მხარეების რწმუნებულთა მიერ თავთავიანთი ინიციალებით. პარაფირების დანიშნულებაა იმის ფიქსაცია, რომ საერთაშორისო ხელშეკრულების მოცემული ტექსტი საბოლოოდ შეთანხმებულია, მაგრამ პარაფირება არ ნიშნავს ხელის მოწერას და ვერ შეცვლის მას.

პარაშუტი – 1. სიმაღლიდან ადამიანთა ან რაიმე საგნების მიწაზე რბილი დაშვებისთვის გამოყენებული მოწყობილობა. ჰაერში იხსნება ქოლგასავით. როგორც წესი, მზადდება ღია ფერის, მტკიცე ქსოვილისაგან (ნეილონი, აბრეშუმში); 2. მექანიზმი, რომელიც მაღაროში ბაგირის გაწყვეტის შემთხვევაში ამწევს გალიას იცავს ჩავარდნისგან.

პარენქიმა (ბერძ. parenchyma<para ახლოს და encheo დასხმა, შევსება) – მცენარეული რბილი ქსოვილი, რომელიც შედგება მომრგვალებული ფორმის წაგრძელებული ერთი ზომის უჯრედებისაგან. წარმოადგენს ხის ძირითად ქსოვილს – იმარაგებს მაცოცხლებელ ნივთიერებებსა და წყალს. მისი რაოდენობა დამოკიდებულია ხის ჯიშზე. წიწვოვნებში ის მცირე რაოდენობითაა, ხოლო ფოთლოვნებში – მეტი რაოდენობით, რადგან ფოთლოვან ჯიშებს ფოთლების ჩამოცვენის შემდეგ მეტი საკვები მარაგი სჭირდებათ არსებობისთვის.

პარენქიმა გრძივი – პარენქიმის უჯრედები, რომლებიც ხის ტანში (მერქანში) განლაგებულია გრძივად.

პარენქიმა დიფუზიური – პარენქიმის უჯრედები, რომლებიც ხის ტანში (მერქანში) განლაგებულია თანაბრად.

პარენქიმა ვერტიკალური – მერქნის პარენქიმა, რომელიც ხის ტანს ვერტიკალურად გასდევს.

პარენქიმა მერქნის – პარენქიმა, რომლებიც ხის ტანში ცალკეული უჯრედების ან უჯრედთა რიგის (მწკრივის) სახით დამოუკიდებლად არსებობენ. მათი დანიშნულებაა საკვები მარაგის შენახვა.

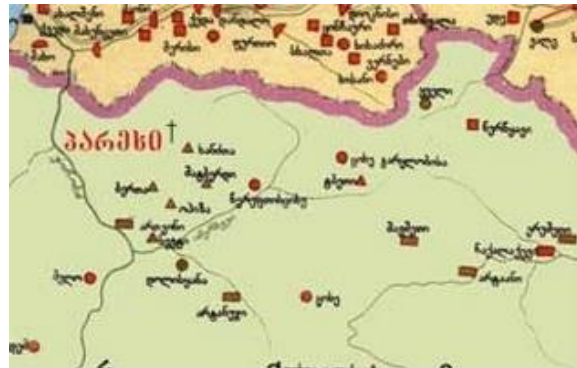
პარენქიმა მეტატრაქეალური – პარენქიმა, რომლებიც ბოჭკოებისგან დამოუკიდებლად, მათ გარეშე კონცენტრირებულ რიგებს ქმნის (მაგ., არყის ხე, წიფელი, მუხა და სხვ.).

პარენქიმა სხივური – მერქნის პარენქიმა, რომელიც გულგულას სხივების შემადგენლობაში შედის როგორც წიწვოვან, ისე ფოთლოვან ჯიშებში.

პარეხი – IX-X საუკუნეების ქართული კულტურულ-საგანმანათლებლო კერა – სამონასტრო კომპლექსი (ნახ. 1. საერთო ხედი). მდებარეობს თურქეთში, ართვინის პროვინციაში, ისტორიულ კლარჯეთში, სოფელ პარეხიდან (დიუყანალა) ორ კილომეტრში, მდ. დუგანალას (ბერთისწყლის შენაკადი) ხეობაში (ნახ. 2. ადგილმდებარეობის რუკა). კომპლექსში შემავალი ნაგებობებია: ჩრდილოეთის ეკლესია, სამხრეთის ეკლესია, კლდეში ჩაშენებული სამლოცველო. დააარსებულია მიქელ პარეხელის მიერ. ამჟამად სამონასტრო კომპლექსიდან მხოლოდ ნანგრევებია შემორჩენილი. ჩრდილოეთის ეკლესიის იშვიათი თავისებურებაა ნახევარწრიული შვერილი აფსიდი, რაც შავშეთ-კლარჯეთის ეკლესიებისათვის არ იყო დამახასიათებელი. აღმოსავლეთ და დასავლეთ ფასადებზე გამოყენებულია ქვის წყობის დაბალი და მაღალი რიგების მონაცვლეობა, რაც ქართულ ხუროთმოძღვრებაში მხოლოდ შიდა ქართლში გვხვდება (წირქოლის ღვთისმშობლის ეკლესია, VIII ს.). ჩრდილოეთისა და სამხრეთის ეკლესიები მოკრძალებული ზომის ბაზილიკური (დარბაზული) ტიპის ნაგებობებია, რომლებიც ვერ უტოლდება კლარჯეთის სხვა სავანეებს (ოპიზი, მიძნაძორი, წყაროსთავი, ხანძთა, დოლისყანა, შატბერდი), მაგრამ თავისი ისტორიითა და კულტურული წარსულით ქართული ხუროთმოძღვრებისათვის მნიშვნელოვან ძეგლად ითვლება.

ნახ. 1

ნახ. 2

პართენონი (ბერძ. parthenon<parthenos ქალწული) – ძვ. წ. V საუკუნეში ათენის აკროპოლზე აგებული ათენას ტაძარი. იგი ყველაზე ცნობილი დღემდე მოღწეული ძველი ბერძნული ნაგებობაა და საყოველთაოდ ითვლება ბერძნული არქიტექტურის უნატიფეს ნიმუშად (ნახ. 1). მისი დეკორატიული სკულპტურები ბერძნული ხელოვნების მწვერვალს წარმოადგენს. მშენებლობაში ძირითადად გამოყენებულია პენტელიკონის მარმარილოს ქვა. პ. ძველი საბერძნეთისა და ათენის დემოკრატიის სიმბოლოდ ითვლება და მსოფლიოს ერთ-ერთი უდიდესი კულტურული მონუმენტი. შენობას ერქვა ქალღმერთ ათენას ტაძარი და მისი

ნახ. 1

დღევანდელი სახელი მომდინარეობს ძველი ბერძნული სიტყვიდან პართენოს (ქალწული). პ. შეცვალა ათენას ძველი ტაძარი, რომელიც ძვ. წ. 480 წელს სპარსელებმა გაანადგურეს. სხვა მრავალ ბერძნულ ტაძართა მსგავსად პ. იყენებდნენ როგორც განმსაცავს და აქ ინახებოდა დელოსთა ლიგის საგანძური, რომელიც მოგვიანებით ათენის იმპერია გახდა.

პარიტეტი (გერმ. paritat<ლათ. paritas თანასწორობა) – 1. თანასწორობა, თანაბარუფლებიანობა, ტოლობა, ტოლფასოვნება, თანაბარი მდგომარეობა; 2. თანაფარდობა სხვადასხვა ქვეყნის ვალუტებს შორის, რომელსაც ადგენენ მოცემულ სავალუტო ერთეულში ოქროს შემცველობით ან მისი მსყიდველობითი უნარის მიხედვით.

პარკერიზაცია – ლითონის ნაწარმის კოროზიისგან დაცვის ხერხი ფოსფატების ხსნარში მისი ჩაყურსვისა და შემდგომ ლაქსაღებავებით დაფარვის გზით.

პარკეტი (ფრანგ. parquet<parc პარკი) – პატარა ზომის ოთხკუთხა ან სხვა გეომეტრიული ფორმის, სიმეტრიულად დაწყობილი ბრტყელი ფიცრები იატაკის შესაქმნელად. ასეთი ფიცრებით შექმნილი იატაკი. პ. დასამზადებლად გამოიყენება მაგარი ხის ჯიშები, რომლებიც ხარობს დედამიწის ზომიერ და ჩრდილოეთ სარტყლებში – არყის ხე, კოპიტი, ლარიქსი, მუხა, ნეკერჩხალი, წიფელი, აგრეთვე ტროპიკული მცენარეები – ბამბუკი, მერბაუ, ვენგე, კუმარუ, წითელი ხე და სხვ. პარკეტი შეიძლება იყოს დეკორატიული, ლამინირებული, ლარტყული, მასიური, მოდულური, მოზაიკური, მხატვრული, ნატურალური, ფარისებრი, ცალობითი, წებილი და სხვ.

პარკეტი ლარტყული – ცალობითი პარკეტი, რომლის სიგრძე მეტია ჩვეულებრივ სტანდარტულ პარკეტის სიგრძესთან შედარებით.

პარკეტი მოზაიკური (ასაწყობი) – სპეციალურ ქალაღზე ან ქსოვილზე დაწებებული გარკვეული ნახატის შემქმნელი მცირე ზომის (40×40 მმ; 60×60 მმ) პარკეტის ნაჭრები სისქით 8-18 მმ, რომელიც შემდეგ წებდება ასაწყობ ფილაზე (ფუძეზე). მოზაიკური სახე მიიღება მერქნის ბოჭკოების მიმართულებების ცვალებადობით, ან თამასებისათვის სხვადასხვა ჯიშის (შეფერილობის) მერქნის გამოყენებით (ნახ. 1. მოზაიკური პარკეტი).

ნახ. 1

მხატვრული – სხვადასხვა ძვირფასი ჯიშისაგან დამზადებული და მხატვრულად დალაგებული პარკეტი (ნახ. 1. პარკეტი მხატვრული).

ნახ. 1

პარკეტი საცალო – პარკეტი ცალკეული თამასებისგან, რომლებიც ერთმანეთთან დაკავშირებულია კილოთი

და ქიმიით. პარკეტის თამასების ზომებია: სიგრძე – 150-400 მმ, სიგანე – 30-60 მმ და სისქე – 15-18 მმ.

პარკეტი ფარისებრი – პარკეტის სახეობა, რომელიც შედგება ხის ნარჩენებისაგან დამზადებული ფარისგან (ძირითადად ოთხკუთხედის ფორმის) ზედაპირზე დაწებებული ცალობითი პარკეტის თამასებით. პ. ფ. ადვილი დასაგებია, ეკონომიურია, ინდუსტრიულია, ვიდრე ცალობითი პარკეტი, თუმცა მოითხოვს ფუძის (ფარის) ზუსტ მომზადებას.

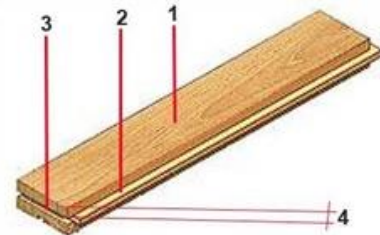
პარკეტი ფიცრის – ფიცრის თამასებისგან აწყობილი პარკეტი, რომლის ფუძეზე დაკრულია მაგარი ჯიშის ხის შპონი სისქით 6-8 მმ. საპარკეტე ფიცრის ზომებია: სიგრძე 1200-3000 მმ, სიგანე – 150 მმ, სისქე – 25 მმ. საცალო პარკეტის მსგავსად აქვს კილო და ქიმი.

პარკეტი ფურცლოვანი – ფანერისგან დამზადებული პარკეტი, რომლის ზედაპირი მაგარი ჯიშის მერქნის შპონს წარმოადგენს. მისი ზომებია 400x400x10 მმ.

პარკეტი წებილი – პარკეტის სახეობა, რომელიც სხვადასხვა ჯიშის მერქნის ერთმანეთთან შეწყებებითაა დამზადებული. ზედაპირზე ძვირფასი ჯიშის, ხოლო ფუძედ ნაკლებად ღირებული მერქანია გამოყენებული.

პარკეტის თამასა მარცხენა – პარკეტის თამასა, რომელსაც თუ შევხედავთ წინაპირის მხრიდან, ტორსული ქიმი მდებარეობს მარცხნივ, ხოლო ნაწიბურის ქიმი – დამკვირვებლის მხარეზე.

პარკეტის თამასა მარჯვენა – პარკეტის თამასა, რომელსაც თუ შევხედავთ წინაპირის მხრიდან, ტორსული ქიმი მდებარეობს მარჯვნივ, ხოლო ნაწიბურის ქიმი – დამკვირვებლის მხარეზე (ნახ. 1. პარკეტის თამასა მარჯვენა: 1. წინაპირი; 2. ქიმი; 3. ღარი; 4. ცვეთის სისქე).

ნახ. 1

პარკეტის თამასის უკანა მხარე – პარკეტის სამუშაო ზედაპირის საპირისპირო მხარე.

პარკეტის ცვეთის შრე – პარკეტის თამასის ზედა შრე საპირე მხარეზე ქიმის ან ღარის ზედა ნაწილამდე, რომლის ცვეთა განსაზღვრავს პარკეტის სამსახურის ვადას.

პარკეტის წყობა ნამდვისებრი (ბრიქსონი) – პარკეტის თამასების ნამდვისებრი განლაგების სახეობა. პარკეტის წყობის ერთ-ერთი უმარტივესი ტიპი.

პარკი (ფრანგ. parc<ლათ. parricus შემოღობილი ადგილი) – 1. მიწის ნაკვეთი ბუნებრივი ან სპეციალურად დარგული მცენარეულობით, გზებით, ხეივანებით, წყალსატევებით, შადრევანებით, ატრაქციონებით, სასპორტო მოედნებით, რომლებიც ქმნის საპარკო არქიტექტურულ ანსამბლს; 2. მანქანების ერთობლიობა მეურნეობაში, დარგში, ორგანიზაციაში; მაგ., ავტომობილების პარკი, ვაგონეტების პარკი და სხვ. საქართველოში ცნობილი პარკებია: მთაწმინდის, ვაკის (ნახ. 1. ქ. თბილისის ვაკის პარკი), ბათუმის, მწვანე კონცხის, ქუთაისის (ბესიკის), სოხუმის (ნახ. 2. ქ. სოხუმის პარკი) და სხვ.

ნახ. 1

ნახ. 2

პარკი რეგულარული – ხეივანებისა და ყვავილნარების სწორად დაგეგმარებული პარკი, სადაც დეკორატიული მცენარეულობა ჭარბობს.

პარკი ტერასული (იტალიური) – პარკი, გაშენებული ბილიკებად მთის ფერდობზე, ნაგებობაზე, შენობასა და მისთ., რომელიც შემორგულია ბუჩქებით, ხვარა მცენარეებითა და ყვავილნარებით (ნახ. 1. ტერასული პარკი ქ. ოსაკაში, იაპონია).

ნახ. 1

ნახ. 1

პარმადი – სახლში შესასვლელის გარე ნაგებობა (უმეტესად დახურული), რომლის მეშვეობით ხდება სახლში შესვლა და გამოსვლა (ნახ. 1). თუ კარის ღიობი განთავსებულია მიწის დონიდან

ზევით, მაშინ პ. უკეთდება კიბე. პრაქტიკული საჭიროების გარდა აქვს დეკორატიული ფუნქციაც – სახლს აძლევს არქიტექტურულად დამთავრებული შენობის სახეს.

პაროდოსი (ბერძ. párodos გვერდის ავლა, გასასვლელი) – ანტიკური თეატრის სცენის ტრაპი; სცენაზე ასასვლელი (იხ. პროსკენიონი, ნახ. 1).

პარონიმები (ბერძ. pará- მახლობლად, გვერდით და onyma სახელი, სახელწოდება) – სიტყვები, რომელთა წარმოთქმა და მართლწერა ნაწილობრივ ერთნაირია (მსგავსია), მაგრამ აქვთ სხვადასხვა ლექსიკური მნიშვნელობა. მათ მიეკუთვნებათ, აგრეთვე, სიტყვები ნაწარმოები ერთი და იმავე ფუძიდან, ანუ მონათესავე სიტყვები. პარონიმების მაგალითებია: იდეალური (ამაღლებული, სრულყოფილი) – იდეალისტური (სულიერი), აღთქმა (დაპირება, პირობა) – აღქმა (შეგრძნება), ამპლუა (სფერო, გარემო) – ამპულა (ქიმიური სინჯარა) და სხვ.

პარტერი (ფრანგ. parterre მიწაზე) – 1. თეატრში, მაცურებელთა დარბაზის ნაწილი, სცენის დონეზე დაბლა მდებარე; 2. პარკის, ბაღის ღია ნაწილი, გაზონებით, ყვავილნარებით, შადრევნებით შემკული.

პარტერი ინგლისური – კლასიკური საბაღე პარტერის სახესხვაობა, რომელიც გამოირჩევა შედარებით მარტივი ნახატით, შესრულებული გაზონებით, ქვიშითა და ყვავილებით.

პარტერი მაქმანისა – საბაღე პარტერის სახე რთული ნახატით, შესრულებული "მკვდარი" მასალით ქვიშის ფონზე. გავრცელებული იყო კლასიკური საბაღე ხელოვნების აყვავების პერიოდში XVII–XVIII საუკუნეების ევროპაში.

პარტია (ლათ. partio დაყოფა) – 1. რაიმე საქონლის, საგნის, მასალის, კონსტრუქციისა და მისთ. გარკვეული რაოდენობა; 2. საერთო ინტერესებით, შეხედულებებით გაერთიანებულ პირთა ჯგუფი, ბანაკი, დაჯგუფება.

პარტნიორობა (ფრანგ. partenaire პარტნიორი) – ფირმის ერთ-ერთი ორგანიზაციული ფორმა, რომელიც აერთიანებს ორი ან მეტი სამეურნეო სუბიექტის კაპიტალს. არსებობს პარტნიორობის ორი სახე: გენერალური და შეზღუდული. გენერალური გულისხმობს ფირმის ყველა ვალდებულებაზე მისი თითოეული მესაკუთრის შეუზღუდავ პასუხისმგებლობას. მაგ., ფირმის გაკოტრებისას კომპანიონი, რომელსაც ეკუთვნის ფირმის საკუთრების 1%, ისევე პასუხისმგებელია, როგორც ის, ვისაც დანარჩენი 99% ეკუთვნის. შეზღუდული პ. ვალდებულებებზე პასუხისმგებლობა განისაზღვრება კომპანიონებს შორის იურიდიულად გაფორმებული ხელშეკრულების შესაბამისად.

პარცელა (ფრანგ. parcelle ნაწილაკი) – მიწის მცირე ნაკვეთი, რომელზეც მეურნეობას ეწევიან.

პარცელაცია – მიწის პატარა ნაკვეთებად დანაწევრება, დაყოფა.

პარციალური (ლათ. partialis<pars ნაწილი) – ნაწილობრივი; რისამე შემადგენელი ნაწილი.

პარხალი – ძველი ქართული კულტურულ-საგანმანათლებლო კერა, ხუროთმოძღვრების ძეგლი, სამონასტრო კომპლექსი ისტორიულ ტაოში, მდინარე ჭოროხის მარცხენა შენაკადის პარხალისწყლის ხეობაში (ახლანდელი თურქეთის ტერიტორია).

პასაჟი (ფრანგ. passage გასასვლელი, გადასასვლელი) – სავაჭრო შენობის სახეობა, რომლის სათავსები განლაგებულია, ჩვეულებრივ, ზემოდან განათებულ და პარალელურ ქუჩებზე გამავალ გალერეის ორივე მხარეზე (ნახ. 1).

ნახ. 1

პასატი – ხმელეთის ზედაპირზე მოქმედი ტროპიკული ქარი, რომელიც ქრის სუბტროპიკული სარტყლებიდან ეკვატორისკენ.

პასი (ლათ. passus ბიჯი) – 1. გოტიკური სამკაულის შემადგენელი ნაწილი, რომელიც სამფურცლა მცენარის სტილიზებულ გამოსახულებას წარმოადგენს; 2. ერთი მდგომარეობიდან მეორეში გადასვლა.

პასივატორი – ნივთიერება, რომელიც უზრუნველყოფს ლითონის გადასვლას პასიურ მდგომარეობაში პასივაციის პირობებში, რაც დაკავშირებულია ლითონის ზედაპირზე ანტიკოროზიული ადსორბციული ან ფაზური თხელი ფენის გაჩენასთან. ეს ფენა ქმნის მკვრივ, პრაქტიკულად შეუღწევად ბარიერს, რის შედეგად კოროზია მკვეთრად მუხრუჭდება ან მთლიანად წყდება. პასივატორად გამოიყენება ლითონები: სპილენძი, ტიტანი, ქრომი, თუთია, ალუმინი და სხვ.

პასივაცია – 1. კოროზიის სიჩქარის მკვეთრი შემცირება ლითონის იონიზაციის ანოდური რეაქციის დამუხრუჭების შედეგად, როცა ლითონის ზედაპირზე ჩნდება ფაზური და ადსორბციული შრეები. პასივაციის პირობა: ყველა პირობის ერთობლიობა, რომელიც აუცილებელია ლითონის პასიური მდგომარეობის დადგომისათვის; 2. ჟანგეულის თხელი ფენის შექმნა ლითონის ზედაპირზე კოროზიისგან დაცვის მიზნით.

პასიური (ლათ. passivus უმოქმედო) – უმოქმედო, არაენერგიული; განურჩეველი (მაგ., პასიური ქარის დატვირთვა და სხვ.).

პასიფლორა (ვენების ყვავილი) (ლათ. Passiflora) – დეკორატიული ტროპიკული ხვარა მცენარე. გავრცელებულია ამერიკის, აზიისა და ავსტრალიის ტროპიკებსა და სუბტროპიკებში. გვხვდება საქართველოშიც შავი ზღვის სანაპიროზე.

პასკალი (ინგლ. pascal<ფრანგი მეცნიერის ბ. პასკალის სახელის მიხედვით) – წნევისა და მექანიკური ძაბვის ერთეული. 1 პასკალი (პა) = 1 ნ/მ² = 1 კგ/(მ·წმ²).

პასკალის კანონი – ჰიდროსტატიკის კანონი, რომლის თანახმად, გარე ძალებით სითხის ზედაპირზე წარმოქმნილ წნევას სითხე თანაბრად გადასცემს ყველა მიმართულებით.

პასპორტი (ფრანგ. passeport<passer გავლა, გატარება და port ნავსადგური, პორტი) – 1. ვისიმე პირადობის, მოქალაქეობის დამადასტურებელი დოკუმენტი; 2. სარეგისტრაციო მოწმობა, რომელშიც შეტანილია ცნობები რაიმე წარმოების, მოწყობილობის, საყოფაცხოვრებო საგნისა და მისთ. შესახებ.

პასპორტი წარმოების – წარმოების სრული ტექნიკური და ტექნოლოგიური აღწერილობა ყველა ძირითადი მონაცემისა და პარამეტრის ჩვენებით.

პასპორტიზაცია – 1. პასპორტის შემოღება; რისამე პასპორტის შედგენა; 2. მოწყობილობის ფიქსირებული მაჩვენებლის შემცველი ტექნიკური დოკუმენტის დამუშავება, რომელიც ზუსტად განსაზღვრავს მოცემული აგრეგატის დანიშნულებას, მუშაობის ოპტიმალურ პირობებს, ხარჯვის ნორმატივს და სხვ. საექსპლუატაციო მახასიათებლებს.

პასპორტუ – 1. მუყაოს ჩარჩო ან ფურცელი, რომელშიც ათავსებენ ან რომელზეც აწებებენ ფოტოსურათს, ნახატს, რეპროდუქციას; 2. ბეჭდვით ნაწარმოებში ჩართული სქელი ქაღალდის ან მუყაოს ფურცელი, რომელზეც დაწებებულია ტექსტგარეშე საილუსტრაციო მასალა – ფოტოსურათის, ნახატის, გრაფიურის და მისთ. სახით.

პასტა (იტალ. pasta ცომი<ლათ. pascere კვება, შენახვა) – ცომის კონსისტენციის მქონე მასა – ცემენტის, პოლიმერული, თიხისა და სხვ.

პასტა სარჩილავი – ფხვნილისებრი სარჩილის პასტისმაგვარი ნარევი ფლუსით და მჭიდა ნივთიერებით (ან რომელიმე ერთით). მჭიდა ნივთიერების დანიშნულებაა უზრუნველყოს კავშირი სარჩილის ნაწილაკებს შორის.

პასტადი (ფარდია) (ბერძ. pastados) – 1. ერთმხრივ გახსნილი სათავსი; გვერდებიდან კედლებით შემოსაზღვრული პორტიკი; 2. ძველი ბერძნული სახლის სათავსი, რომლის მეშვეობით საცხოვრებელი ოთახები შიგა ეზოს უკავშირდება.

პასტელი (იტალ. pastello<pasta ცომი) – 1. რბილი ფერადი ფანქრები ფერწერისთვის; მიიღება საღებავი ფხვნილის დაწნეხვით; 2. ფერწერის ტექნიკა, რომელიც ემყარება ამ ფანქრების გამოყენებას; 3. ასეთი ფანქრებით შესრულებული ნახატი.

პასტოფორიონი – ტაძარი სამე(უ)ფო.

პატარა – ზომით, სიდიდით ჩვეულებრივზე ნაკლები; მცირე ასაკისა, მცირეწლოვანი; მცირე ღირებულებისა, უმნიშვნელო.

პატარა ონის ეკლესია (ინგლ. Little Oni Church) – XI საუკუნის ქართული ხუროთმოძღვრების ძეგლი, პატარა ონის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია (ნახ. 1. საერთო ხედი). მდებარეობს ქვემო რაჭაში, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში, სოფელ პატარა ონში. ბაზილიკური ტიპის ერთნავიანი შენობა (8,2x7,4 მ) ნაგებია ქვითკირით. აქვს ორი კარი – სამხრეთით და დასავლეთით, რომელთა თავზე თითო ვიწრო სარკმელია განთავსებული. დასავლეთის კარის თავზე ჩაშენებულია ამავე სოფლის რაკეტის ეკლესიის კარიბჭიდან გადმოტანილი ქვა ძველი ქართული ჩუქურთმითა და ასომთავრული წარწერით (ნახ. 2. ასომთავრული წარწერა), რომელშიც ნახსენებია კახა ერისთავი და დედოფალი დალიდა (ისტორიკოს გ. ბოჭორიძის აზრით, შესაძლებელია კახა ერისთავი რაჭის ერისთავთა – კახაბერთა წინაპარი იყოს). ბაზილიკა დამშვენებული ყოფილა ორნამენტებით, რომელთა ნაწილია შემორჩენილი (ნახ. 3. ჩუქურთმა). XX საუკუნის ბოლოს პატარა ონის წმინდა გიორგის ეკლესია სოფლის ძალისხმევითა და თანადგომით აღდგენილი იქნა დღევანდელი სახით და კეთილად ემსახურება ამ სოფლის მართლმადიდებელ მრევლს.

ნახ. 1

ნახ. 2

ნახ. 3

პატენტი [ლათ. patens (patentis) ღია, აშკარა] – 1. დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს სახელმწიფოს მიერ გამოგონების ტექნიკურ გადაწყვეტის აღიარებასა და ამაგრებს პიროვნებაზე (პატენტის მფლობელზე) განსაკუთრებულ უფლებას ამ გამოგონებაზე. გაცივმა სახელმწიფო ორგანოს მიერ. პატენტი მოქმედებს მხოლოდ იმ ქვეყნის ტერიტორიაზე, რომელმაც გასცა იგი. მოქმედების ვადაა 15-20 წელი; 2. დოკუმენტი, რომელიც იძლევა კერძო ვაჭრობის ან რეწვის უფლებას.

პატერნა (ლათ. patronus დამცველი, მფარველი) – გრძივი გალერეა, წნევის ქვეშე მყოფი ბეტონისა და რკ.ბ.-ის ჰიდროტექნიკურ ნაგებობებში (ნახ. 1). განკუთვნილია სადრენაჟო სისტემის მიერ ნაგებობის საძირკველიდან და ტანიდან შეკრებილი წყლის გაყვანისათვის (მოცილებისათვის).

ნახ. 1

პატერნოსტერი (ინგლ. paternoster კრიალოსანი) – შენობის შვეული ტრანსპორტის სახეობა, რომელიც წარმოადგენს განუწყვეტლივ მოძრავ ბაგირზე შეკიდებული ღია კაბინების რიგს.

პატინა (ლათ. patina ტაფა, ქვაბი) – 1. სხვადასხვა ფერის თხელი ფენა ქანგისა სპილენძისა და მისი შენადნობების (ბრინჯაო, თითბერი) ზედაპირზე (ბუნებრივად ან სპეციალური დამუშავების შედეგად), რომელიც იცავს ნაკეთობას კოროზიისაგან და ერთდროულად აქვს დეკორატიული მნიშვნელობა. არის მრავალშრიანი წარმონაქმნი, თუმცა ყოფაცხოვრებაში პატინას უწოდებენ სპილენძის კარბონატის ზედაპირულ მომწვანო ფენას; 2. თაბაშირის ნაკეთობა შეფერილი ბრინჯაოსფრად.

პატიო (ესპ. patio ეზო) – საცხოვრებლის ღია შიდა ეზო (ნახ. 1), შემოსაზღვრული კედლებით, გალერეებით, ჭიშკრებით, გისოსებითა და ა.შ. ან მწვანე ბუჩქნარითა და ხეებით. ის

ნახ. 1

გავრცელებული იყო ანტიკურ და შუა საუკუნეებში ხმელთაშუაზღვის ქვეყნებში (უმეტესად ესპანეთში), ხოლო შემდეგ სამხრეთ ამერიკასა და მაჰმადიანურ სამყაროში. პ. არის არქიტექტურული ოსტატობის ესპანურ-მავრიტანული სტილის კლასიკური ელემენტი, რომელიც ამჟამად მთელ მსოფლიოშია გამოყენებული. პ. შემადგენლობაში შედის: მცირე მოედანი (მოედნები) დასვენებისა და საყოფაცხოვრებო დანიშნულების; ფარდული მაგიდით, სკამებით, სავარძლებით, დივანითა და სხვ.; აუზი, შადრევანი, ტბორი, გუბურა და სხვ.; დრენაჟის სისტემა წვიმის წყლის გასაყვანად ტერიტორიიდან, ზოგჯერ კი პირიქით – წვიმის წყლის აკუმულაციისათვის; ყვავილების გაზონი, ბაღი, სკვერი,

პერგოლა, გალიები მგალობელი ფრინველებისათვის და ა.შ. ეზოს ნაწილი ყოველთვის დაფენილია მოზაიკური, დეკორატიული ან სხვა სახის ფილებით. პ. აშენებდნენ არა მარტო საცხოვრებელ სექტორში, არამედ მონასტრების, ტაძრების, სამლოცველოების, ადმინისტრაციული შენობების, დასასვენებელი სახლების, სასტუმროების ეზოებშიც.

პატოჰნი – ძვ. არმარი, სარკმელი.

პატრონი (ლათ. patronus დამცველი, მფარველი) – რისამე მქონე, მესაკუთრე, მფლობელი; მფარველი, მზრუნველი, მომვლელი.

პატრონიკე (ემპორი, საქცეველი) – 1. საპატრონიკე, პატრონიკონი; ტაძარში მეორე იარუსზე, ანტრესოლის მსგავსად მოწყობილი ვიწრო ბაქანი; 2. ზედა, ღია გალერეა, აივანი დარბაზში; 3. საეკლესიო შენობის აღმოსავლეთ ნაწილში, საკურთხეველის გვერდით მაგალობელთათვის გამოყოფილი ადგილი.

პეაგა – იტალიაში ღია სივრცე შემოსაზღვრული ნაგებობებით; 2. ინგლისურ კლასიკურ არქიტექტურაში ლოჯიას სინონიმი.

პეგმატიტი [ფრანგ. pegmatite<ბერძ. pēgma (pēgmatos) კავშირი] – მაგმური წარმოშობის მსხვილმარცვლოვანი ქანი. ძირითადად გრანიტული შედგენილობის. პ. ამგები მინერალები დიდი რაოდენობით შეიცავს აქროლად კომპონენტებსა და იშვიათად გაფანტულ ელემენტებს. გვხვდება ზუღობების, უმეტესად კი გამკვეთი ძარღვების სახით მასთან გენეტურად დაკავშირებულ მაგმურ, აგრეთვე მეტამორფულ და დანალექ ქანებში. პ. შეიცავს მრავალ სასარგებლო კომპონენტს (მინდვრის შპატი, მუსკოვიტი, ნეფელინი). პ. ჩამოყალიბების დროს წარმოიქმნება მინერალთა სამრეწველო დანაგროვები, ე.წ. პეგმატიტური საბადოები, რომელთათვის დამახასიათებელია რთული აგებულება და მორფოლოგია, აგრეთვე სასარგებლო კომპონენტების ცვალებადი კონცენტრაცია. გამოიყენება მინისა და კერამიკის წარმოებაში.

პედიმენტი (ინგლ. pediment საფუძველი<ლათ. pes, pedis ფეხი, მთისძირი) –1. არქიტექტურული ელემენტი, რომელიც ძირითადად გვხვდება კლასიკურ, ნეოკლასიკურ,

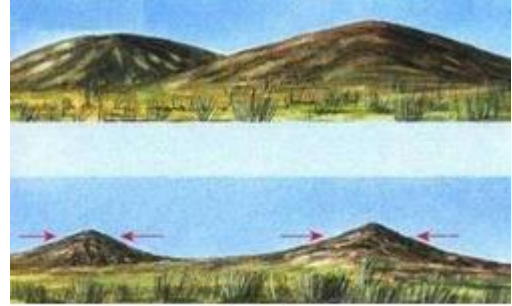
ნახ. 1

ბაროკოსა და მათგან წარმოებული სტილის არქიტექტურაში. ის შეიცავს წვეტურას (ფრონტონს), ჩვეულებრივ არის სამკუთხა ფორმის, რომელიც მოთავსებულია სვეტებზე დაყრდნობილი ანტაბლემენტის ჰორიზონტალური სტრუქტურის თავზე (ნახ. 1. ფილადელფიის მუზეუმის შენობის პედიმენტი, აშშ); 2. მთისპირა დახრილი ვაკე, რომელიც გამომუშავებულია მკვიდრ ქანებში და დაფარულია ფხვიერი ნალექების თხელი ფენით. პ. წარმოიქმნება უმთავრესად არიდული და ნახევრად არიდული ჰავის პირობებში წარეცხვის შედეგად

ციცაბო ფერდობების პარარელული უკანდახევის დროს. იგი სუსტად არის დახრილი, ნაგებია ფუნდამენტური ქანებით, რომლებიც ზედაპირზე დაფარულია სუსტი სიმძლავრის მქონე ფხვიერი ფენების დანალექებით. დამახასიათებელია მთიან-ფიქლოვანი რელიეფისათვის. წარმოადგენს პოლიგენეტური ტიპის მთისპირა დახრილ ვაკეს, რომელსაც ხშირად საფეხურებისებრი პროფილი აქვს.

პედიპლენი (ლათ. pedis ფეხი და ინგლ. plain ვაკე) – დენუდაციური ვაკე, რომელიც წარმოიქმნება მთიანი ან ბორცვიანი რელიეფის ადგილას, არიდული ან ნახევრად არიდული ჰავის პირობებში ხეობის ღერძიდან ფერდობების პარარელური უკანდახევისა და ცალკეული მოსწორებული უბნების (პედიმენტების) შეერთების შედეგად (ნახ. 1). წარმოადგენს მთებიდან

სუსტადდახრილ (3°-მდე) ზედაპირს, რომელიც ფარგლავს ცალკეულ ქედებისა და ბორცვების პერიფერიებს. პ. ზედაპირი გამომუშავებულია ეგზოგენური პროცესებით, ძირითადად, ფლუვიალური და ეოლური კომპლექსით.

ნახ. 1

პედომეტრი [ლათ. pes (pedis) ფეხი და ბერძ. métron გაზომვა] – ხელსაწყო, რომელიც ავტომატურად ითვლის გადადგმულ ნაბიჯებს; ბიჯსაზომი.

ნახ. 1

პეიზაჟი (ფრანგ. paysage < pays ქვეყანა, ადგილმდებარეობა) – 1. ლანდშაფტი; 2. ადგილმდებარეობის ხასიათი; ხედი გარემომცველ ბუნებაზე (ნახ. 1); 3. მხატვრული ნაწარმოები, რომელიც ბუნებას ასახავს.

პეიზაჟური დაგეგმარება – საბაღე-საპარკო ხელოვნების ხერხი, გავრცელებული ძველად იაპონიასა და ჩინეთში, რომელმაც განვითარება პოვა XVIII–XIX საუკუნეებში ევროპის ქვეყნებში.

პეიზაჟური პარკი – ლანდშაფტური პარკი; არარეგულარული დაგეგმარების პარკი, რომელიც მეტად წააგავს ბუნებრივ ადგილს და, ხშირად, მოცავს ტყეს პატარა მინდვრებით, ხევებსა და მისთ.

პეკი (ნიდერლ. peck ტერმინის წარმომავლობა უცნობია) – შავი ფერის მაგარი ან ბლანტი მასა; წარმოადგენს ხის, ტორფის ან ქვანახშირის კუპრის გამოხდის ნარჩენს; იყენებენ ჰიდროსაიზოლაციო მასალების, ნახშირის ბრიკეტების, ტოლისა და სხვათა დასამზადებლად

პელენგაცია (პელენგირება) – რაიმე ობიექტის ადგილმდებარეობის განსაზღვრა (მაგ., თვითმფრინავის, რადიოსადგურისა და მისთ.) კუთხური კოორდინატების მეშვეობით. ხორციელდება ოპტიკური, რადიოტექნიკური, აკუსტიკური და სხვ. მეთოდებით. საკომუნიკაციო მოწყობილობებში პელენგაცია ხდება მიმართული ანტენის დახმარებით, რომელიც იჭერს რადიოსიგნალებს ორი გადამცემისაგან, რომელთა მდებარეობა ცნობილია. გამოიყენება ნავიგაციაში, ლოკაციაში, მეტეოროლოგიასა და სამხედრო საქმეში.

პელენგი – 1. კუთხე კომპასის ისრის მიმართულებისა და იმ მიმართულებას შორის, რომლის გაყოლებითაც ჩანს მოცემული საგანი ან ისმის მოცემული ბგერა; 2. თვითმფრინავების ან გემების ისეთი წყობა, როდესაც ისინი განლაგებულია ერთ სწორ ხაზზე, რომელიც რაღაც კუთხეს ქმნის მოძრაობის მიმართულებასთან; 3. ჰორიზონტალური კუთხე დამკვირვებელიდან მერიდიანის ჩრდილოეთ ნაწილსა და ობიექტზე დაკვირვების მიმართულებებს შორის; პელენგი ყოველთვის შეესაბამება წრიულ აზიმუტს (ანათვლების აღება ხდება საათის ისრის მოძრაობის მიმართულებით 0-დან 360°-მდე).

პემზა (ძვ. ფრანგ. pomis<ლათ. pūmex პემზის ქვა<spūma ქაფი) – ფოროვანი, ღრუბლოვან-დაჩვრეტილი მინისებრი ვულკანური ქანი (ნახ.1). წარმოიქმნება ვულკანის ამოფრქვევისას, მჟავა ლავების აფუებისა და სწრაფი გამაგრების შედეგად. პემზის ფორიანობა აღწევს 80%-ს, მოცულობითი მასაა 400-900 კგ/მ³. თეთრი, რუხი და მოყვითალო ფერისაა. ლღვება 1300-1450°C ტემპერატურაზე. დამახასიათებელია მცირე თბოგამტარობა. იყენებენ სხვადასხვა ნაკეთობის გასაპრიალებლად, ლაქების ამოსაყვანად და სხვ. პემზური ქვიშა და ფერფლი გამოიყენება ცემენტში ჰიდრავლიკური დანამატის სახით. პ. საბადოები გვხვდება ვულკანოგენურ რაიონებში. ის ხშირად განლაგებულია სხვადასხვაგვარ ვულკანურ ფერფლთან და ტუფებთან ერთად. მაღალი ხარისხის პ. მოიპოვება ლიპარის კუნძულებზე. პ. საბადო ცნობილია აგრეთვე ჩრდილოეთ კავკასიაში.

ნახ. 1

პემზა წიდური – უჯრედოვანი სტრუქტურის ხელოვნურფორებიანი შემვსები, მიღებული მეტალურგიული და ქიმიური წარმოების ნარჩენი წიდების ნაღობის წყლით, ჰაერით ან ორთქლით სწრაფი გაცივებით. მსუბუქი ბეტონების ასეთი შემვსების ეფექტურობა იმით აიხსნება, რომ პ. წ. მისაღებად გამოიყენება მზა ნაღობი, რომელსაც აქვს 1300°C-მდე ტემპერატურა და მისი დაფოროვნება ხორციელდება უმარტივესი გზით.

პემზაბეტონი – მსუბუქი ბეტონი, რომლის შემვსებია ბუნებრივი პემზა. გამოირჩევა კარგი თბოსაიზოლაციო თვისებებით. გამოიყენება ძირითადად შენობების შემომზლუდავ კონსტრუქციებში.

პენდელტურა – ანჯამებზე მოქანავე ორმხრივად გასაღები კარი.

პენეკრიტი – ჰიდროსაიზოლაციო მასალა, რუხი ფერის მშრალი ნარევი. შედგება სპეციალური ცემენტის განსაზღვრული გრანულომეტრიის კვარცის ქვიშისა და დაპატენტებული ქიმიური დანამატებისგან. მოიხმარება რკ.ბ.-ის კონსტრუქციების გადაბმის ადგილებში, ნაკერებში, ნაპრალებში. აქვს კარგი ადჰეზია ბეტონთან, აგურთან, ბუნებრივ ქვებთან. გამოიყენება მხოლოდ პენეტრონთან ერთად.

პენეპლაგი (ინგლ. peneplog) – ჰიდროსაიზოლაციო მასალა, რუხი ფერის მშრალი ნარევი. შედგება სპეციალური ცემენტის განსაზღვრული გრანულომეტრიის კვარცის ქვიშისა და დაპატენტებული ქიმიური დანამატებისგან. მოიხმარება ბეტონის, აგურის, ბუნებრივი ქვის კონსტრუქციებში წყლის გამოდინების სალიკვიდაციოდ. აქვს შეკვრის მცირე (40 წმ) დრო. გამოიყენება მხოლოდ პენეტრონთან და პენეკრიტთან ერთად.

პენეპლენი (ლათ. paene თითქმის და ინგლ. plain ვაკე) – ხმელეთის გასწორებული უბანი (ვაკე), რომელიც წარმოიქმნა მთიანი ქვეყნის ძალიან ხანგრძლივი ნგრევის შედეგად შედარებით ტექტონიკური სიმშვიდისა და ჰუმიდური ჰავის პირობებში (ნახ. 1). პენეპლენი და პენეპლენიზაცია გეომორფოლოგიური პროცესების ერთობლიობაა. აკუმულაციური მოსწორების ზედაპირისაგან განსხვავებით პენეპლენი არის დენუდაციური ვაკე,

ნახ. 1

რომელსაც ნაოჭა ან კრისტალური სუბსტრატი აქვს და რომელიც წარმოქმნილია დიდი ტექტონიკური ციკლების ბოლოს (დედამიწის ქერქის განვითარების ოროგენიული ეტაპიდან ბაქნურზე გადასვლის დროს). ხშირად პ. დაფარულია ქიმიური გამოფიტვის ქერქით, რომლის სიმძლავრემ შეიძლება რამდენიმე ათეულ მეტრს მიაღწიოს.

პენეტრანტი – სპეციალური ინდიკატორული ნივთიერება, რომელიც კაპილარული ძალების მეშვეობით აღწევს მასალის დეფექტებში. გამოიყენება კონტრასტულ და ლუმინესცენციურ დეფექტოსკოპიაში შემდეგი ტექნოლოგიით: პ. დაიტანება საკონტროლო ნაკეთობის ზედაპირზე, გარკვეული დროის შემდეგ ზედაპირზე დარჩენილ პენეტრანტს მოაშორებენ და დაადებენ გამამჟღავნებლის თეთრი ფხვნილის თხელ ფენას (მაგნიუმის ჟანგი, ტალკი), რომელსაც აქვს სორბციული თვისება, რის გამოც პენეტრანტის ნაწილაკები ამოდიან ზემოთ, აფიქსირებენ ბზარის კონტურებს და კაშკაშად ანათებენ ულტრაიისფერი სხივების ქვეშ, ანუ მიმდინარეობს დეფექტის ინდიკაცია პენეტრანტის დახმარებით. ლუმინესცენციურ პენეტრანტს ულტრაიისფერი სხივების გავლენით აქვს, როგორც წესი, მოყვითალო-მწვანე ფერის ნათება, ხოლო კონტრასტულს – წითელი.

პენეტრომეტრი – ხელსაწყო ნახევრადთხევადი ნივთიერებების (ბიტუმი, საღებარი, ცხიმი, საცხი და მისთ.) კონცენტრაციის დასადგენად.

პენეტრონი – ბეტონის სტრუქტურის ზედაპირზე წასასმელი მასალა, რომელიც ბეტონს ანიჭებს წყალგაუმტარობას. იგი შედგება პორტლანდცემენტის, გარკვეული გრანულომეტრიის კვარცის ქვიშისა და აქტიური ქიმიური კომპონენტებისაგან. გამოყენების სფერო: საძირკვლის ფილები და კედლები, გვირაბები და მიწისქვეშა ნაგებობები, ავტოფარეხები, ხიდები და სხვ.

პენტა (ბერძ. pente ხუთი) – რთული სიტყვების პირველი შემადგენელი ნაწილი – ნიშნავს "ხუთს".

პენტაგონი (ბერძ. pentagonon ხუთკუთხედი) – ხუთკუთხიანი შენობა, რომელშიც განთავსებულია ამერიკის შეერთებული შტატების თავდაცვის სამინისტრო (ნახ. 1).

ნახ. 1

ნახ. 1

პენტაგრამა (პენტალფა, პენტაჰერინი, პენტაგონი) (ბერძ. pente ხუთი და gramma ხაზი) – 1. წესიერი ხუთკუთხედი, რომლის ყოველ გვერდზე აგებულია ტოლფერდა სამკუთხედი (ნახ. 1); 2. ხუთქიმიანი ვარსკვლავი, ფიგურა, რომელიც გამოიყენება მაგიურ და ოკულტურ სიმბოლოდ გნოსტიკების, მასონების, კაბალისტების, მაგების, ვიკანების, სატანისტებისა და სხვათა მიერ. ყვლაზე გავრცელებული აზრით პენტაგრამის ხუთი ქიმი აღნიშნავს ჰაერს, ცეცხლს, მიწას, წყალსა და სულს; 3. წესიერი ხუთკუთხედი, რომლის გვერდები გაგრძელებულია გადაკვეთის წერტილამდე. პენტაგრამის პირველი გამოსახულება თარიღდება დაახლოებით ძვ. წ. 3500 წელს შუმერების სახელმწიფოს (თანამედროვე ერაყის

რეპუბლიკის სამხრეთი ნაწილი) ქ. ურუკაში, სადაც ნანგრევებში აღმოჩენილი იქნა თიხაზე დახატული ხუთქიმიანი ვარსკვლავები. ის გვხვდება აგრეთვე ძველი ეგვიპტის ქანდაკებებში, ძველ ბაბილონში სამეფო ბეჭდებზე (აღმოჩენილია ალექსანდრე მაკედონელის ბეჭდებზეც), მაღაზიების და საწყობების შესასვლელ კარებზე (ომულეტის დანიშნულებით) და სხვ.

პენტაპლასტი – პენტაერიტიტის დაქლორვით მიღებული მაღალმოლეკულური პოლიეთერი. მედეგია ტუტეებისა და მჟავების მიმართ, ადვილად მუშავდება და ინარჩუნებს მოცემულ ზომებს მძიმე საექსპლუატაციო პირობებში. მისგან მზადდება კოროზიამედეგი მასალები: მილი, ფიტინგი, სარქველი, მოქნილი მილი, რეზერვუარი, პლასტმასის ჭურჭელი და სხვ.

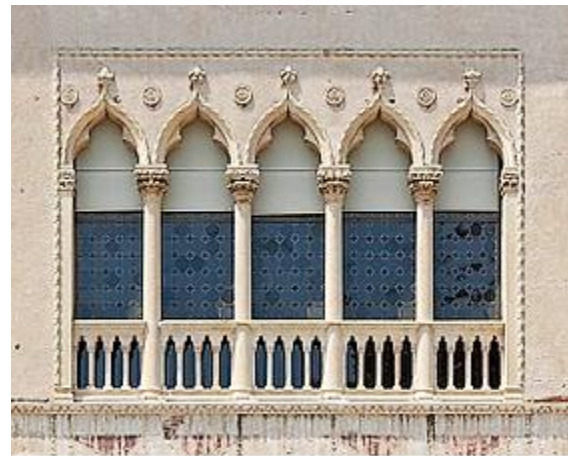
პენტაპოლისი (ბერძ. pente ხუთი და polis ქალაქი) – 5 ქალაქის ჯგუფი.

ნახ. 1

პენტასტილი (ბერძ. pente ხუთი და stylos სვეტი, ბოძი) – ანტიკური ტაძრის კლასიკური პორტიკი ხუთი სვეტით მთავარ ფასადზე (ნახ. 1. ძველი სახელმწიფო ბანკი, ალაბამა, აშშ).

პენტაფორა (იტალ. pentafora<ბერძ. pénte ხუთი და ლათ. foris კარს მიღმა, გარეთ) – რომანულ-გოტიკური არქიტექტურის ეპოქის ხუთფრთიანი ფანჯარა, რომლის ღიობი ოთხი სვეტითაა დაყოფილი და დაგვირგვინებულია წრიული ან ისრისებრი მოხაზულობის თაღებით. განაპირა ფრთების თაღების ქუსლები ეყრდნობა შუა სვეტების ანალოგიურ ნახევარსვეტებს, ხოლო თაღების ზედა სივრცე შევსებულია დეკორატიული სამშვენისებით, გერბებით ან წრიული ნახვრეტებით (ნახ. 1. კასტელო დი თიენე, კომუნა თიენე, იტალიის რესპუბლიკა).

ნახ. 1

პენტაქლორფენოლი – ორგანული ანტისეპტიკი (C_6Cl_5OH), მოყვითალო-მონაცრისფრო გრანულები. მიიღება ფენოლის დაქლორვით. კარგად იხსნება გამხსნელებში, მინერალური და მცენარეული წარმოშობის ზეთებში. ხასიათდება მაღალი ქიმიური მდგრადობითა და მცირე აქროლადობით, აქვს მძაფრი არასასიამოვნო სუნი. მერქანში მისი შეღწევადობა დამოკიდებულია გამხსნელის სახეობაზე. კარგად ინახავს მერქანს მწერების ზემოქმედებისა და ლპობისაგან.

პენტაქლორფენოლიატი – ნატრიუმის ანტისეპტიკი. მერქანს ანიჭებს ბიომედეგობას. მიიღება ნატრიუმის ტუტის ზემოქმედებით პენტაქლორფენოლზე. კარგად იხსნება წყალში. მერქნის დასამუშავებლად გამოიყენება 3-15%-იანი კონცენტრაციის ხსნარი ობისა და მერქანმშლელი სოკოების წინააღმდეგ.

პენტლანდიტი (რკინანიკელის კოლჩედანი) – მოყვითალო ფერის მინერალი, რკინანიკლის სულფიდი (ალმადანი); მადანი, საიდანაც ნიკელს იღებენ (ნახ. 1). ქიმიური ფორმულა – $(Fe, Ni)_9S_8$; სიმკვრივე – 4600-5000 კგ/მ³; სიმაგრე მოოსის სკალით – 3,5-4. ტერმინის დასახელება დაკავშირებულია ირლანდიელი მოგზაურისა და მეცნიერის ჟოზეფ პენტლენდის (ინგლ. Joseph Barclay Pentland, 1797–1873 წწ.) სახელთან.

ნახ. 1

პენტჰაუზი (ბერძ. pente ხუთი და ინგლ. house სახლი) – 1. იზოლირებული ფემენებელური ბინა მრავალსართულიანი სახლის ბანზე (ნახ. 1); 2. შემოზღუდული, გამოუყენებელი სტრუქტურა შენობის სახურავის ზევით, რომელიც არ წარმოადგენს ავზს, კოშკს, პირამიდულ სახურავს, გუმბათს, სახურავზე ასასვლელს ან ელევატორის ზედა ოთახს; 3. სახურავის თავზე მდებარე შემოზღუდული, დაუკავებელი ნაგებობა, რომელიც ფარავს მექანიკურ და ელექტრომომწყობილობებს, ავზებს, ლიფტებს და მათთან დაკავშირებულ დანადგარებს, ასევე, შახტის შვეულ ღიობებს.; 4. ეზოს ნაგებობა ერთქანობიანი სახურავით; 5. სახურავის ტიპი.

ნახ. 1

პეპელა – 1. სამშენებლო კონსტრუქციების სამაგრის ტიპი (ნახ. 1); 2. მილგაყვანილობის ჩამკეტი ბურთულიანი ონკანის სახეობა (ნახ. 2); 3. ერთგვარი მწერი.

ნახ. 1

ნახ. 2

პეპტიზაცია (ბერძ. peptos მოხარშული, ჩახარშული) – გაუხსნელი ნივთიერების გადასვლის პროცესი კოლოიდური ხსნარის მდგომარეობაში – განსაკუთრებულ ნივთიერებათა (პეპტიზატორების) მოქმედების შედეგად; პეპტიზაცია კოაგულაციის შებრუნებული პროცესია.

პერგამენტი (ბერძ. pergamos<pergamos<მცირე აზიის ქ. პერგამას სახელის მიხედვით) – 1. ტენ-და ცხიმგაუმტარი ქაღალდი, რომელიც გამოიყენება პროდუქციის შესაფუთად, დასაფასოებლად და ტექნიკური მიზნებისთვის; 2. იხ. ეტრატი.

პერგამინი – 1. ნავთობის ბიტუმში გაჟღენთილი სახურავის მუყაო. არ აქვს ზედაპირზე დამცავი შრე. გამოიყენებენ როგორც რუბეროიდის ქვედა საფენი და ორთქლიზოლაცია. მზადდება დახვეული რულონის სახით; 2. ნახევრადგამჭვირვალე წებოიანი ქალაღი თეთრი ცელულოზისგან შემდგმების გარეშე. გამოიყენება კალკის დასამზადებლად.

პერგოლა (თალარი) (იტალ. pergola<ლათ. pergula შვერილიანი სახურავი, სახურავის შვერილი) – იხ. ფანჩატური.

პერიგეა (ინგლ. perigee<ბერძ. peri ირგვლივ, ახლოს და გე დედამიწა) – დედამიწის ხელოვნური თანამგზავრის ან მთვარის ორბიტის წერტილი, რომელიც დედამიწის ცენტრიდან მინიმალურადაა დაშორებული.

პერიკლაზი – უფერო, მოყვითალო ან მომწვანო ფერის მინერალი, მაგნიუმის ჟანგი, რომელიც კირქვებისა და დოლომიტების მეტამორფიზაციით მიიღება (ნახ. 1). ფორმულა MgO (Mg – 60,32 %, O – 39,68%). სიმძვარე მოოსის სკალით – 5,5-6; სიმკვრივე – 3700-3900 კგ/მ³. შემადგენლობაში ზოგჯერ გვხვდება მცირე რაოდენობით რკინა, ნიკელი, მანგანუმი და თუთია. ძირითადად გამოიყენება ცეცხლგამძლე მასალების წარმოებაში (მაგ. ცეცხლგამძლე აგური).

ნახ. 1

პერიმეტრი (ბერძ. peri ირგვლივ, ახლოს და métron გაზომვა) – ჩაკეტილი კონტურის სიგრძე (მაგ., მრავალკუთხედის პერიმეტრი ეწოდება მისი ყველა გვერდის სიგრძეთა ჯამს).

პერიმეტრული განაშენიანება – ისეთი სახის განაშენიანება, სადაც სახლები კვარტლის პერიმეტრზეა განლაგებული.

პერიოდი (ბერძ. periodos შემოვლა, შემოწერილობა, გზა ირგვლივ) – 1. დროის შუალედი, რომლის განმავლობაში სრულდება რაიმე პროცესი; 2. ნულისაგან განსხვავებული რიცხვი, რომლის არგუმენტზე მიმატებით ფუნქციის მნიშვნელობა არ იცვლება; 3. ციფრთა ჯგუფი, რომელიც მეორდება პერიოდული წილადის ათწილადის სახით ჩაწერისას; 4. დედამიწისა და მისი ორგანული სამყაროს ბუნებრივი განვითარების ეტაპი, რომლის განმავლობაში წარმოიქმნა გეოლოგიური სისტემის შემადგენელი ქანები.

პერიოდი მოძრაობის – დროის უმცირესი შუალედი დროის იმ ორ მომენტს შორის, რომლებშიც, ასრულებს რა პერიოდულ მოძრაობას, წერტილი გადის ერთსა და იმავე მდებარეობას ერთი და იმავე მიმართულებით.

პერიოდი რხევის – დროის შუალედი, რომელიც საჭიროა ერთი სრული რხევის შესასრულებლად.

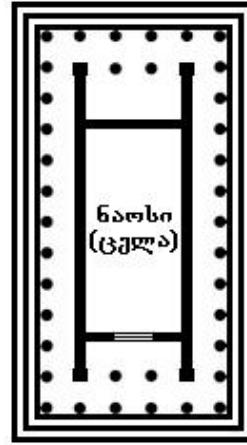
პერიოდული რხევა (პერიოდული მოძრაობა) – რხევა, რომლის დროსაც ყველა მახასიათებელი სიდიდე წარმოადგენს დროის პერიოდულ ფუნქციას ერთნაირი პერიოდით.

პერიპტეროსი (ბერძ. perí მახლობლად, გარშემო და pterón ფრთა, ბუმბული) – არქაიკისა და კლასიკური პერიოდების ძველბერძნული ტაძრების ძირითადი ტიპი. გეგმით მართკუთხა

შენობა, რომელიც ოთხივე მხრიდან შემოსაზღვრულია სვეტნარით (ნახ. 1. ჰეფესტოსის ტაძარი, ქ. ათენი, საბერძნეთის რესპუბლიკა; ნახ. 2. ნაგებობის გეგმა).

ნახ. 1

ნახ. 2

პერისტაზისი (ბერძ. *perí* მახლობლად, გარშემო და *stasis* უძრავობა) – პტერონი; სვეტნარი, რომელიც გარს ერტყმის ანტიკურ ტაძარს [ნახ. 1. ვაკხას (მერკურის) ანტიკური ტაძარი ბაალბეკში, ლიბანის რესპუბლიკა].

ნახ. 1

ნახ. 1

პერისტილი (ბერძ. *perí* მახლობლად, გარშემო და *stýlos* სვეტი, ბოძი) – არქიტექტურული სივრცე (მაგ., შიდა ეზო, მოედანი, ვერანდა, ტერასა), რომელიც შემოსაზღვრულია სვეტნარით (ნახ. 1. ძველი ქალაქი პომპეის ვეტიის სახლის პერისტილის და პერისტილიუმის რეკონსტრუქცია ბოზოლის ბაღებში, ფლორენცია, იტალიის რესპუბლიკა); თვით სვეტნარი, რომელიც გარს არტყამს შენობას, შენობის ღია შიდა სივრცეს (მაგ., ეზო, ბაღი), ვერანდას ან პარმალს.

პერისტილიუმი (ბერძ. *perí* მახლობლად, გარშემო და *stýlos* სვეტი, ბოძი) – რომაული საცხოვრებელი სახლის ღია შიდა ეზო, გარშემორტყმული სვეტნარიანი პორტიკით, რომელშიც ეწყობოდა გამწვანებული ბაღი. პორტიკის შიგა კედლები ხშირად შემკული იყო დახვეწილი მოხატულობით (იხ. პერისტილი, ნახ. 1).

პერიფერია (ბერძ. *periphēria* წრეწირი) – 1. ქვეყნის განაპირა მხარე, ცენტრიდან დაშორებული ადგილი; 2. არქიტ. ნაგებობის გარე ნაწილი, რომელიც მისი ცენტრიდან დაშორებულია.

პერიცენტრი (ბერძ. *perí* მახლობლად, გარშემო და ლათ. *centrum* ცენტრი) – ციური სხეულის ორბიტის უახლოესი წერტილი იმ ცენტრალურ სხეულთან, რომლის გარშემოც იგი მოძრაობს.

პერიციკლი (პერიკამბიუმი) [ბერძ. peri (რამესთან) ახლოს და kýklos წრე, რგოლი, დისკო] – მცენარის პირველადი ქსოვილი, რომელიც მრავალშრედ გარსშემოვლებულია გამტარ ქსოვილზე. მრავალწლიან მცენარეებზე მისგან ფორმირდება ფისსავალი გზები.

პერიჰელიუმი [ბერძ. peri (რამესთან) ახლოს და hēlios მზე] – მზის ირგვლივ გარემომქცევი სხეულის ორბიტის ის წერტილი, რომელიც ყველაზე ახლოსაა მზესთან. პლანეტების შემაშფოთებელი გავლენის გამო პ. სივრცეში რამდენადმე გადაინაცვლებს.

პერკოლაცია – ლითონის ან მისი ქიმიური ნაერთის ამოკრეფა თხევადი რეაგენტის (ხსნარის) გატარებით ძირითადად დაჟანგული სპილენძისა და ოქროს შემცველი დაქუცმაცებული მადნის, ქვიშისა და სხვ. ფენაში.

პერლიტბეტონი – მსუბუქი ბეტონის სახეობა, რომელშიც შემავსებლად გამოიყენება აფუებული პერლიტი, ხოლო შემკვრელად – ცემენტი, კირი, სამშენებლო თაბაშირი, სინთეზური ფისი და სხვ. (ნახ. 1. სასაქონლო პერლიტბეტონი). არსებობს ორი სახის:

თბოსაიზოლაციო (სიმკვრივით 250-550 კგ/მ³) და კონსტრუქციულ-თბოსაიზოლაციო (სიმკვრივით 600-900 კგ/მ³), რომელიც ძირითადად გამოიყენება შენობის შემომზღუდავი კონსტრუქციების დასამზადებლად. პ. აქვს ფოროვან-მარცვლოვანი სტრუქტურა, დაბალი მოცულობითი წონა და თბოგამტარობა. გამოირჩევა ბგერა-, ყინვა- და ბიომედეგობით, ცეცხლგამძლეობით. მისი გამოყენება შესაძლებელია ლითონის კონსტრუქციების ცეცხლმედეგობის ასამაღლებლად, სახანძრო და ავარიული გასასვლელების მოსაწყობად შენობაში. პ. ამზადებენ მსუბუქ სამშენებლო ბლოკებს, რომლებიც წარმატებით გამოიყენება თვითმზიდი კედლების ასაშენებლად.

ნახ. 1

პერლიტი (ფრანგ. perlite<perle მარგალიტი) – ბუნებრივად წარმოქმნილი, ეკოლოგიურად სუფთა ვულკანური მიწა, რომელიც 1100°C ტემპერატურაზე ჩატარებული სპეციალური ტექნოლოგიური პროცესის შედეგად იძენს განსაკუთრებულ თვისებებს, რის შედეგადაც ის წარმატებით და ეფექტურად გამოიყენება მშენებლობაში – შიგა კედლებისა და გარე ფასადების შესაღესად,

ნახ. 1

ნახ. 1

თვითმზიდი კედლების შემავსებლად, მსუბუქი ბეტონის, ბლოკისა და აგურის წარმოებაში (ნახ. 1).

პერლიტი აფუებული – პერლიტი, რომელიც მიიღება ვულკანური წყალშემცველი ქანის გამოწვით ხრემის ან ქვიშის სახით (ნახ. 1). სიმკვრივე – 150-460 კგ/მ³. გამოიყენება მსუბუქი ბეტონების წარმოებაში.

პერლიტის ქვიშა და ღორღი – საშენი მასალა ქვიშის ან ღორღის სახით, მიღებული ვულკანური პერლიტის ან ობსიდონის თბოდაამუშავებით.

პერლონი – კაპრონის ტიპის ჰეტეროჯაჭვური სინთეზური ბოჭკო – კაპროლაქტამის პოლიმერიზაციის პროდუქტი (ნახ. 1. პერლონის ღვედი; ნახ. 2. პერლონის ძაფის გორგალი; ნახ. 3. პერლონის სამღებრო ლილვაკი). გამოდის გერმანიაში ჩვეულებრივი მაღალი სიმტკიცის ფილამენტური ძაფის და მონობოჭკოს სახით. მისი დასახელება სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვაა: კაპრონი (რუსეთის ფედერაცია, საქართველო), ნაილონი (აშშ), სილონი (ჩეხეთის რესპუბლიკა, სლოვაკეთის რესპუბლიკა), სტილონი (პოლონეთის რესპუბლიკა), ენკალონი (ნიდერლანდების სამეფო) და სხვ.

ნახ. 1

ნახ. 2

ნახ. 3

პერმანენტული [ლათ. permanens<permaneo დარჩენა, გაგრძელება) – მუდმივი, რაც განუწყვეტლივ გრძელდება.

პერმუტირება – წყლის ქიმიური დამუშავების ხერხი მისი სიხისტის შესამცირებლად პერმუტიტის (ალუმინსილიკატის) ან ცეოლითის დახმარებით.

პერმუტიტი (ლათ. permuto ვცვლი) – ხელოვნური მინერალური ნივთიერება, რომელიც ქიმიური შემადგენლობითა და თვისებებით ახლოსაა ბუნებრივ ცეოლითთან. გამოიყენება ხისტი წყლის დასარბილებლად.

პერონი (ფრანგ. perron ქვის ფრთა, ფლიგელი) – რკინიგზის ლიანდაგის გასწვრივ მოწყობილი ბაქანი (ნახ. 1. გრონიგენის რკინიგზის სადგურის პერონი, ნიდერლანდების სამეფო).

ნახ. 1

პერსონალი (ლათ. personalis პირადი) – 1. რაიმე დაწესებულების, საწარმოს და მისთ. პირადი შემადგენლობა; 2. ერთი და იმავე პროფესიის ადამიანთა ერთობლიობა; 3. მოსამსახურეთა ჯგუფი, რომელიც ამა თუ იმ გარკვეულ სამუშაოს ასრულებს (მაგ., აკადემიური პერსონალი, საწარმოო პერსონალი, ტექნიკური პერსონალი და სხვ.).

პერსპექტივა (ინგლ. perspective<ლათ. perspicere გარკვეულად ვხედავ) – 1. სახვითი ხელოვნების ხერხი, რომლითაც სივრცით სხეულს (ფიგურას) გამოსახავენ სიბრტყეზე ისე, როგორც ის ჩანს ერთი უძრავი წერტილიდან (ნახ. 1); 2. მოცულობითი საგნებისა და სივრცის გამოსახვა სიბრტყეზე სიდიდის, მოხაზულობის, მკაფიოობის მოჩვენებითი ცვალებადობის შესაბამისად, რაც განპირობებულია დამკვირვებლისაგან მათი (საგნების) მეტ-ნაკლები დაშორებით; 3. ხედი, პანორამა რისამე, რაც დამკვირვებლისგან მნიშვნელოვნადაა დაშორებული; 4. მომავლის გეგმები; ვისიმე ან რისიმე შესაძლებლობანი მომავალში.

ნახ. 1

პერფორატი (პერფორაციული ბარათი) – ქაღალდის, მუყაოს ან პლასტმასის სტანდარტული ფორმისა და ზომის ინფორმაციის მატარებელი ბარათი, რომელზეც ინფორმაცია პერფორაციის მეშვეობით გადააქვთ. იყენებდნენ უმთავრესად ელექტრონულ გამომთვლელ მანქანებში, მონაცემების შეტანა-გამოტანისთვის.

პერფოლენტი – ქაღალდის, ცელულოიდის ან ლავსანის ლენტის ფორმის ინფორმაციის მატარებელი, რომელზეც ინფორმაცია პერფორაციის მეშვეობით გადააქვთ.

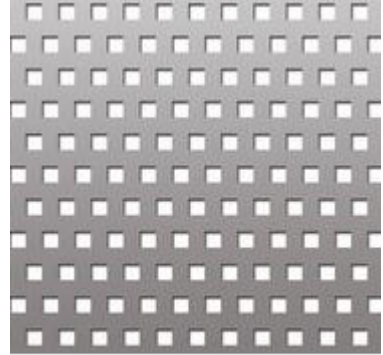
პერფორატორი (ლათ. perforo გავბურღავ) – საბურღი ჩაქუჩის (ნახ. 1) დასახელება. ელექტროპერფორატორის დანიშნულებაა სხვადასხვა დიამეტრის ნახვრეტის გაბურღვა აგურის წყობაში, ბეტონში, კირქვასა და საშუალო სიმტკიცის ქანებში მიწის, ბურღვა-აფეთქების, რკ.ბ.-ის, ბეტონისა და საგზაო სამუშაოების წარმოების დროს. პ. მუშაობს დარტყმა-ბრუნვითი ბურღვის პრინციპით: იარაღის უწყვეტი ბრუნვა ერთდროულად სტატიკური ღერძული ძალის მოდებით და დარტყმითი იმპულსით ბურღვის ბოლოზე ერთეული დარტყმებით აღძრული ენერჯის ხარჯზე. ამასთან იარაღი მოძრაობს საფეხურებიან ხრახნულ ხაზზე. პერფორატორი შეიძლება იყოს მრავალი დანიშნულების: გამომთვლელი, ელექტროსარტყამი, მბრუნავი, პნევმატიკური, ტელესკოპური, ჩაქუჩა, ხელისა და სხვ.

ნახ. 1

პერფორატორი ხელის – პნევმატიკური (ელექტრული, ჰიდრავლიკური) ხელის მანქანა დარტყმა-ბრუნვითი მოქმედების, მთის ქანებში და სამშენებლო კონსტრუქციებში საჭირო ზომის ნახვრეტის გასაკეთებლად. მისი სამუშაო ორგანო მუშაობისას იღებს ძალოვან იმპულსებს და ერთდროულად ასრულებს უწყვეტ ან წყვეტილ ბრუნვას.

პერფორაცია (ლათ. perforatio<perforare გამჭოლი ნახვრეტი) – 1. ლითონის, პლასტმასის, ხის თხელი ბრტყელი ფილების ან ფირფიტების გამჭოლი გახვრეტა (ნახ. 1); 2. ქანების გაბურღვა.

ნახ. 1

პერფორმანსი (ინგლ. performance შესრულება, წარმოდგენა, გამოსვლა) (პერფორმანსი, პერფორმენსი) – ფორმა თანამედროვე ხელოვნებაში, სადაც ხელოვნების ნაწარმოები წარმოადგენს ინდივიდის (პერფორმერის) ან ინდივიდთა ჯგუფის მოქმედებას გარკვეულ დროსა და გარკვეულ ადგილას. ის შეიძლება იყოს სცენარით, უსცენარო, სპონტანური, შემთხვევითი, მართული, აუდიტორიით ან მის გარეშე. პ. შეიძლება ჩაითვალოს ნებისმიერი ქმედება, რომელიც ემყარება ოთხ ბაზისურ ელემენტს: დრო, ადგილი, პერფორმერის სხეული ან აწმყოს მიმართ დამოკიდებულება. პერფორმანსი შესაძლებელია წარმოდგენილ იქნას ნებისმიერ ადგილას, ნებისმიერ დროს, ნებისმიერი ხერხითა და საშუალებით. თანამედროვეობაში პერფორმანსი შესაძლოა ისეთ შემოქმედებით პროცესებს უწოდონ როგორცაა: თეატრი, ცეკვა, მუსიკა, ცირკის წარმოდგენა და სხვ., მაგრამ მასში ყოველთვის ვიზუალური ან საშემსრულებლო ხელოვნება იგულისხმება.

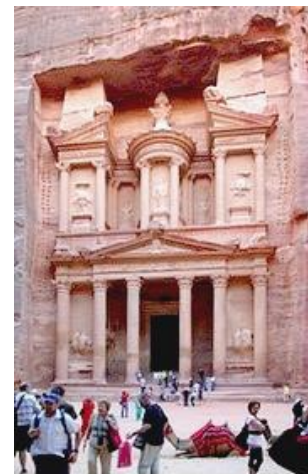
პერქლორეთილენი (ტეტრაქლორეთილენი) – უფერო სითხე მკვეთრი მოტკბო სუნით. ქიმიური ფორმულა Cl_2C . გამოიყენება საღებავების გამხსნელად და ქსოვილების მშრალი წმენდისათვის.

პერქლორვინილი – ნივთიერება, რომელიც მიიღება $100-115^{\circ}C$ ტემპერატურის პოლიმერის აირადი ქლორით დაქლორვისას. შეიცავს 60-68% ქლორს. კარგად იხსნება კეტონებში, რთულ ეთერებში, არომატულ ნახშირწყლებში. გამოიყენება წებოს დასამზადებლად, რომელიც ფართოდ მოიხმარება ავეჯის წარმოებაში ორგანული და ხელოვნური მასალის მერქანზე დასაწებებლად.

პერჰიდროლი – 30%-იანი წყალბადის ზეჟანგის H_2O_2 წყალხსნარის ტექნიკური სახელწოდება. გამოიყენება წარმოებებში მათეთრებლად. 1-3%-იანი ხსნარი წარმოადგენს საღებავების მშრალი საშუალებას.

პეტრა (ინგლ. Petra) – თანამედროვე მსოფლიოს შვიდი საოცრებიდან ერთ-ერთი, ძველი ქალაქი, იდუმეას (ედომის) დედაქალაქი, მოგვიანებით ნაბატელთა ცივილიზაციის დედაქალაქი, რომლის მშენებლობას საფუძველი I-II საუკუნეებში ჩაეყარა. თვით ნაბატელები თავიანთ ქალაქს რაკმუს უწოდებდნენ. განლაგებულია თანამედროვე იორდანის ტერიტორიაზე ზღვის დონიდან 900 და სიკის ვიწრო კანიონში არაბეთის ველიდან 660 მეტრ სიმაღლეზე. ველამდე გზა სამხრეთით და ჩრდილოეთით უღელტეხილებით მიდის, დასავლეთისა და აღმოსავლეთისკენ კი კლდეები მოჭრილია და 60-მეტრიან ბუნებრივ კედელს ჰქმნის.

პეტრა ორი მთავარი სავაჭრო გზის გადაკვეთაზე მდებარეობდა: ერთი წითელ ზღვას დამასკოსთან აერთებდა, მეორე კი სპარსეთის ყურეს ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროსთან მდებარე ლაზასთან.

ნახ. 1

სპარსეთის ყურიდან მომავალი ქარავნები ხანგრძლივი დროით უძლებდნენ უდაბნოს მკაცრ პირობებს, სანამ სიკის კანიონამდე და შემდეგ სანატრელ პეტრამდე არ მიაღწევდნენ. წყლის მოსაპოვებლად ადგილობრივები არხებსა და წყალსაცავებს პირდაპირ კლდეში

ნახ. 2

გამოკვეთდნენ. დროთა განმავლობაში წვიმის ყველა წვეთი გროვდებოდა და ინახებოდა. ამ წყლის წყალობით პეტრელები მოსავალს იღებდნენ, საქონელს ინახავდნენ და მშვენიერი ქალაქიც ააშენეს. ასობით წლის მანძილზე ვაჭრობას დიდი მოგება და სიმდიდრე მოჰქონდა პეტრასთვის, მაგრამ, როდესაც რომაელებმა აღმოსავლეთისკენ საზღვაო გზები აღმოაჩინეს, სანელებლებით სახმელეთო ვაჭრობა ჩაკვდა და პეტრა თანდათან ქვიშაში ჩაიკარგა.

პეტრას მაცხოვრებლები ქვაზე მუშაობის ოსტატები იყვნენ. თვითონ სახელი „პეტრაც“ (კლდე), ქვას უკავშირდება. ცნობილი კლდოვანი ტაძარი-მავზოლეუმი ელ-ჰაზნე „ფარაონის საგანძური“ (ნახ. 1), როგორც მას არაბები უწოდებენ, II საუკუნეში შეიქმნა – შესაძლოა, იმპერატორ ადრიანეს სირიაში ვიზიტის შემდეგ. ნაგებობის დანიშნულება ზუსტად ჯერ კიდევ არაა დადგენილი. პეტრას დიდი ტერიტორია უჭირავს. მთავარი ქუჩა, რომელიც მთელი ქალაქის გავლით დასავლეთიდან აღმოსავლეთისკენ მიემართება, რომაელების ბატონობის დროს გაიყვანეს. მის ორივე მხარეს დიდებული კოლონადაა (ნახ. 2). ქუჩა დასავლეთით დიდ ტაძართან მიდიოდა, ხოლო აღმოსავლეთით – ტრიუმფული თაღით მთავრდებოდა. ედ-დეირი (ნახ. 3), რომელიც კლდეში გამოკვეთილი მონასტერია – უზარმაზარი შენობაა სიგანით დაახლოებით 50 და სიმაღლით 45

ნახ. 3

მ. კედლებზე ამოტვიფრული ჯვრები იმას მოწმობენ, რომ რაღაც პერიოდში ტაძარი ქრისტიანული იყო. როდესაც დამთვალიერებლები სიკის ერთკილომეტრიან გრილ კანიონს გადიან, მოსახვევში თვალწინ სწორედ ეს „საგანძური“ იშლება. ნაგებობა პირველი საუკუნისაა.

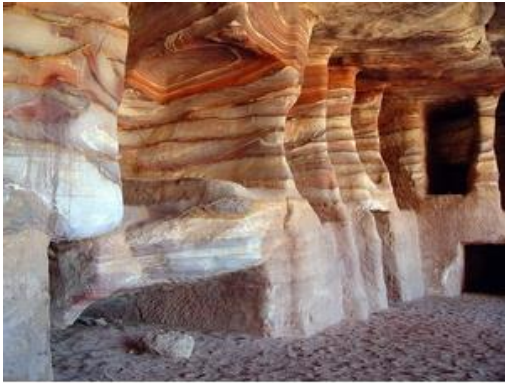

ნახ. 4

მას აგვირგვინებს ქვის ურნა, რომელშიც გადმოცემის თანახმად, ოქროსა და მვირფას ქვებს ინახავდნენ. კანიონი თანდათან ფართოვდება და ბუნებრივ ამფითეატრში ვხვდებით, რომლის ქვიშაქვის კედლებში უამრავი

გამოქვაბულია. მაგრამ მთავარი, მაინც კლდეში გამოკვეთილი სამარხებია [ნახ. 4. სამკვლეები ქალაქის სამხრეთ ნაწილში; ნახ. 5. ქვიშაქვის როკ-მოჭრილი სამარხები (კოკიმი); 6. ობელისკის საფლავი და ტრიკლინიუმი]. პეტრას ნამდვილი მშვენება იყო დიდი ტაძარი (ნახ. 7) და ადრიანეს კარიბჭე (ნახ. 8). სვეტნარი და ამფითეატრი I და II საუკუნეებში ქალაქში რომაელების ბატონობას მოწმობენ. 2007 წლის 1 აგვისტოს, პორტუგალიის დედაქალაქ

ლისაბონში გამოავლინეს მსოფლიოს ახალი შვიდი საოცრება, სადაც პეტრამ მე-4 ადგილი დაიკავა.

ნახ. 5

ნახ. 6

ნახ. 7

ნახ. 8

პეტრას ციხე (ქაჯეთის ციხე) (ინგლ. Petra Castle) – ქართული ხუროთმოძღვრების ძეგლი, ისტორიული ციხე-ქალაქი ყოფილ ეგრისის სამეფოში, ახლანდელი აჭარის სოფელ ციხისძირის ტერიტორიაზე. „პეტრა“ ბიზანტიური სახელწოდებაა, ხოლო „ქაჯეთის ციხე“ – ქართული. სავარაუდოდ, დიდი შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანში“ სწორედ ეს ციხეა მოხსენიებული. პეტრას აკროპოლი ზღვისპირა კლდოვან ბორცვზე მდებარეობდა (ნახ. 1) და მიუვალ ციხედ ითვლებოდა. ნანგრევები (ნახ. 2) დღემდეა შემორჩენილი. კომპლექსი მოიცავს ციტადელს, გარექალაქსა და ნასახლარს. ციტადელში არის სასახლის, ანტიკური აბანოს, სამეურნეო და ჯარისკაცთა საცხოვრებლების ნანგრევები და VI–VII საუკუნეების ბაზილიკის საძირკველი, რომელიც პეტრას საეპისკოპოსოს კათედრალის ნაშთია.

ნახ. 1

ამ ციხემ დიდი ხანია მიიპყრო მკვლევართა ყურადღება. XIX საუკუნის 30-იანი წლებიდან მოყოლებული დღემდე აქ მრავალი არქეოლოგიური ექსპედიცია მუშაობდა. 1908 წელს აღმოაჩინეს მდიდრული სამარხი, რომელშიც ნაპოვნი იყო ოქროს ჩარჩოში ჩასმული დიდი ბროლი (ინახება სანკტ-პეტერბურგის

ერმიტაჟის მუზეუმში, რუსეთის ფედერაცია). 1953 წელს ნ. ხომტარიას ხელმძღვანელობით ჩატარებული გათხრების შედეგად აღმოჩენილი განძის კვლევამ დაადგინა, რომ პეტრას ციხე I საუკუნეში ერისთავის რეზიდენცია ყოფილა. აგრეთვე დადგინდა, რომ პეტრას ციხეში პეტრელი მღვდელმთავრის საკათედრო ტაძარი უნდა ყოფილიყო (საეპისკოპოსო კათედრა დაარსდა VI საუკუნეში და ექვემდებარებოდა კონსტანტინოპოლის საპატრიარქოს).

ხელსაყრელი სამხედრო-სტრატეგიული და სავაჭრო-ეკონომიკური მდებარეობის გამო ლაზების ამ უძველეს სამოსახლო ადგილზე VI საუკუნეში ბიზანტიის იმპერატორ იუსტინიანეს ბრძანებით ციხე ააშენეს და მის საპატივსაცემოდ „იუსტინიანეს ქალაქი“ უწოდეს, რომელმაც დიდი როლი ითამაშა დასავლეთ საქართველოს პოლიტიკურ ცხოვრებაში. აკადემიკოსი სიმონ ჯანაშია ამ ციხე-ქალაქის როლს, აღმოსავლეთ საქართველოში თბილისის როლთან აიგივებდა. პეტრას ხელში ჩასაგდებად VI საუკუნეში რამდენიმე მნიშვნელოვანი ბრძოლა გაიმართა ბიზანტიასა და ირანს შორის. საქართველოს ერთიანი სამეფოს პერიოდში, როგორც ჩანს, აქ ქალაქი აღარ არსებობდა. XVIII საუკუნის დასაწყისში ციხისძირი ოსმალებმა დაიპყრეს და ძლიერადაც გაამაგრეს. რუსეთ-თურქეთის ომების (XIX ს.) შემდეგ, 1878 წელს ციხისძირი საქართველოს დაუბრუნდა ბერლინის ტრაქტატით. 1989 წლიდან ციხისძირში ფუნქციონირებს პეტრას ციხის მუზეუმ-ნაკრძალი, სადაც დაცულია კომპლექსის ტერიტორიაზე ჩატარებული არქეოლოგიური გათხრების შედეგად მოპოვებული ექსპონატები (მოზაიკის ფრაგმენტები, არქიტექტურული დეტალები, ძველი ნაგებობების ნაშთები, კერამიკული, ნუმიზმატიკური მასალა და სხვ.).

ნახ. 2

პეტრიწონის მონასტერი (ბაჩკოვოს მონასტერი) (ინგლ. Petritsoni Monastery) – შუა საუკუნეების ქართული მონასტერი, კულტურულ-საგანმანათლებლო კერა ბიზანტიის იმპერიაში (ბულგარეთში, როდოპის მთებში, ახლანდელ ქალაქ პლოვდივის მახლობლად) (ნახ. 1). 1083 წელს დააარსა მხედართმთავარმა, უფლისწულმა გრიგოლ ბაკურიანის ძემ, რომელიც ცნობილი ქართველი სახელმწიფო მოღვაწე და სამხედრო მეთაური იყო ბიზანტიის კარზე. მანვე შეუდგინა მონასტერს ტიპიკონი ქართულ და ბერძნულ ენებზე. მონასტერი მდებარეობს მდ. ჩეპელარეს მარჯვენა სანაპიროზე, სოფიიდან 89 კმ-ში და ამჟამად ბულგარეთის მართლმადიდებლური ეკლესიის წმინდა სინოდის პირდაპირ დაქვემდებარებაშია. მონასტრის არქიტექტურა გამოირჩევა საერთო რწმენით დაკავშირებული ბიზანტიური, ქართული და ბულგარული კულტურის უნიკალური კომბინაციით. კომპლექსში შედის ღვთისმშობლის სახელობის ტაძარი, იოანე ნათლისმცემლისა და წმინდა გიორგის ეკლესიები, აგრეთვე სამკვალე. მონასტერთან არსებობდა სემინარია. იქაურ მწიგნობრულ საქმიანობას, ტრადიციული აზრით, თითქმის ოცი

ნახ. 1

წლის მანძილზე ხელმძღვანელობდა დიდი ქართველი გამანათლებელი იოანე პეტრიწი, რომლის ლიტერატურულ-ფილოსოფიურმა სკოლამ კიდევ უფრო დაუახლოვა ქართული მწერლობა ბიზანტიურს. პ. მ. მთავარი სიწმინდეა ღმრთისმშობლის საკვირველთმოქმედი ქართული ხატი.

პეტრო – რთული სიტყვის პირველი შემადგენელი ნაწილი – ნიშნავს ქვასთან, კლდესთან, ქანებთან დაკავშირებულს.

პეტროგლიფი – გამოქვაბულებში და კლდეზე ამოკვეთილი გამოსახულება (ნახ. 1. ძველი ინდური პეტროგლიფი).

ნახ. 1

პეტროგრაფია (ბერძ. pétros ქვა, კლდე და gráphein წერა, ხატვა, კაწვრა) – პეტროლოგიის დარგი, რომელიც დაწვრილებით აღწერს სამთო ქანებს, სწავლობს ქანების ქიმიურ და მინერალოგიურ შედგენილობას, გავრცელებისა და წარმოქმნის კანონზომიერებებს, სტრუქტურას, განლაგების ფორმებსა და სხვ. პ. კვლევა იწყება სავლე პირობებში და ითვალისწინებს აგრეთვე, ლაბორატორიული ნიმუშების მაკროსკოპიულ აღწერილობას. პეტროგრაფისათვის ყველაზე საჭირო ინსტრუმენტს წარმოადგენს პეტროგრაფიული მიკროსკოპი. ქანის წარმოქმნის შესწავლისათვის აუცილებელია მინერალის მიკროსტრუქტურისა და სტრუქტურის დეტალური ანალიზი. მათ გარდა, თანამედროვე პეტროგრაფულ ლაბორატორიებში გამოიყენება ცალკეული მარცვლების ელექტრომიკროზონდური ანალიზი, ქანების ქიმიური ანალიზი ატომური აბსორბციის მეთოდით, რენტგენური ფლუორესცენცია, ლაზერული სპექტროსკოპია, რენტგენული დიფრაქცია და სხვ. საქართველოში პეტროგრაფიული კვლევის ფუძემდებელი იყო პროფესორი ალექსანდრე თვალჭრელიძე, ვისი ხელმძღვანელობითაც 1930-იანი წლებიდან საქართველოს ტერიტორიის პეტროგრაფიის შესწავლას მიეცა გეგმაზომიერი ხასიათი.

პეტროლატუმი (გვიანდ. ლათ. petroleum ნავთობი) – მაგარი პარაფინისა და ნავთობის მაღალბლანტი ზეთის ნარევი. გამოიყენება სხვადასხვა საპოხი მასალის, ტექნიკური ვაზელინის, კოსმეტიკური მალამოსა და სხვ. დასამზადებლად; სამშენებლო საქმეში – ხის შპალებისა და სახიდე ძელების ანტიესპტირებისთვის.

პეტროლოგია (ბერძ. pétros ქვა, კლდე და lógos სიტყვა, გამონათქვამი, თანაფარდობა) – გეოლოგიის დარგი, რომელიც სწავლობს მაგმური, მეტამორფული და ჯდენადი ქანების წარმოქმნის პირობებს, ქიმიურ და მინერალოგიურ შედგენილობას, სტრუქტურას, ტექსტურას, განლაგების პირობებსა და გავრცელების კანონზომიერებებს. პ. მჭიდროდაა დაკავშირებული მინერალოგიასთან, გეოქიმიასთან, კოსმოქიმიასთან, ვულკანოლოგიასთან, პლანეტოლოგიასთან, ტექტონიკასთან, სტრატეგრაფიასთან და სასარგებლო წიაღისეულის გეოლოგიასთან. განასხვავებენ: მაგმატურ პეტროლოგიას, რომელიც იკვლევს კრისტალურ ქანებს და მეტამორფულ პეტროლოგიას, რომელიც შეისწავლის ტექტონიკურ ქანებს.

პეშტაკი (სპარს. pestak წინა თალი) – პორტალი, რომელიც შუა საუკუნეებში გავრცელებული იყო ახლო და შუა აზიის ქვეყნების არქიტექტურაში [ნახ. 1. კუნიაურგენჩის (ძველი ურგენჩის) მავზოლეუმის პეშტაკი (პორტალი), თურქმენეთი].

ნახ. 1

პეშტეინი (ფისის ქვა) – ვულკანური მინის სახეობა, რომელიც მდიდარია წყლით (4-6% და მეტი). შეიცავს მცირე რაოდენობის ჩანართებს კვარცის, მინდვრის შპატის, რქაქვის, ავგიტის და სხვ.

მინერალების სახით. სიმკვრივე – 2400-2500 კგ/მ³. წინასწარ გაუწყლოებული პ. სწრაფი გაცხელებისას 1100-1150°C ტემპერატურაზე ფუვდება და გარდაიქმნება ბუშტებიან მინად (აფუებული პერლიტის მსგავსად). მისი ნაყარი სიმკვრივეა – 350-600 კგ/მ³. გამოიყენება აფუებული პერლიტის წარმოებაში და ცეოლიტთან ერთად – ცემენტის ჰიდრავლიკურ დანამატად.

პი – ბერძნული ანბანის ასო; 1. მათემ. ირაციონალური რიცხვი 3,14159, რომელიც არის წრეხაზის სიგრძის ფარდობა ამავ წრეხაზის დიამეტრის სიგრძესთან; 2. ბერძნული ანბანის ასო π.

პიანო ნობილე – კერძო სახლის მეორე სართული ფართო საზეიმო და მაღალი სათავსებით, ვიდრე სხვა სართულებზე.

პიასავა (პორტ. piacaba<სამხრეთ-ამერიკელ ინდიელთა ტუპი-ენიდან) – ზოგი ტროპიკული პალმის ლაფნის ბოჭკოები. გამოიყენება თოკების, უხეში ჯაგრისების დასამზადებლად.

პიგმენტაცია – ცოცხალი ორგანიზმის ქსოვილების შეღებვა პიგმენტებით.

პიგმენტი (ლათ. pigmentum საღებარი) – კომპოზიტური მასალის კომპონენტი, რომელიც მასალას აძლევს ფერს, ანიჭებს გაუმჭვირობას, კოროზიამდეგობას და სხვა თვისებებს. განასხვავებენ ბუნებრივ მინერალურ პიგმენტს (საღებარის არაორგანული კომპონენტი) და ბიოლოგიურ პიგმენტს (ბუნებრივი საღებარი ცოცხალი ორგანიზმის შემადგენლობაში). ჩვეულებრივი საღებავებისგან განსხვავდება წყალში უხსნადობითა და მდგრადობით ატმოსფერული ზემოქმედების მიმართ. გამოიყენება პლასტმასის, ქაღალდის, კერამიკული და ბეტონის ნაკეთობების შესაღებრად. წყალში ხსნად ნივთიერებას, რომელიც გამოიყენება სხვა მასალების ზედაპირული ღებვისათვის, უწოდებენ საღებავ ნივთიერებას.

პიგმენტი არაორგანული კოროზიამდგრადი – არაორგანული პიგმენტი, რომელიც აფერხებს ან მთლიანად აჩერებს კოროზიის პროცესს.

პიგმენტი არაორგანული სინთეზური – არაორგანული პიგმენტი, რომელიც მიიღება ქიმიური რეაქციის შედეგად.

პიგმენტი ბუნებრივი არაორგანული (მიწის პიგმენტი) – არაორგანული პიგმენტი, რომელიც მიიღება სამთო ქანებისა და მინერალების დაქუცმაცებითა და გამდიდრებით თერმული დამუშავების პირობებში.

პიგმენტი ლითონური – არაორგანული პიგმენტი, რომელიც არის ლითონის ან ლითონური შენადნობის ფხვნილი.

პიგმენტის ატმოსფერომდეგობა – პიგმენტის უნარი წინააღმდეგობა გაუწიოს ტემპერატურის, სინესტისა და სხვ. გარემო აგენტების ერთობლივ მოქმედებას.

პიგმენტის სინათლემდეგობა – პიგმენტის უნარი შეინარჩუნოს ფერი სინათლის მოქმედების შედეგად.

პიგმენტის ქიმიური მდეგობა – პიგმენტის უნარი შეინარჩუნოს ფერი ტუტეების მოქმედების შედეგად.

პიგმენტის შემცვები – თეთრი ფერის მინერალური ნივთიერება, რომელსაც ხშირად უმატებენ ლაქსაღებავებს პიგმენტის ეკონომიის მიზნით. პ. შ. ამაღლებს პიგმენტის სიმტკიცეს, მჭავამდეგობასა და სხვ.

პიგმენტის შუქმდეგობა – პიგმენტის თვისება შეინარჩუნოს თავისი ფერი ბუნებრივი და ხელოვნური დღის სინათლის ზემოქმედებისას.

პიგმენტის ცეცხლმდეგობა – პიგმენტის უნარი გაუძლოს მაღალ ტემპერატურას დაუშლელად და ფერის შეუცვლელად.

პიეზა – წნევისა და მექანიკური ძაბვის საზომი ერთეული (რუსეთში გავრცელებული MTC ერთეულთა სისტემისათვის): 1 პიეზა = 1000 პა = 0,0102 კგმ/სმ²; საერთაშორისო ერთეულთა სისტემაში: 1 pz = 1 კპა = 10 მილიბარი = 9,869×10⁻³ სტანდარტული ატმოსფერო = 0,145 ფუნტი კვადრატულ დუიმზე.

პიეზო (ბერძ. piezō ვაჭერ, ვაწვები, ვუჭერ, ვკუმშავ) – რთული სიტყვების პირველი შემადგენელი ნაწილი – აღნიშნავს წნევას, დაწოლას.

პიეზომეტრი (ბერძ. piezō ვაჭერ, ვაწვები, ვუჭერ, ვკუმშავ და métron გაზომვა) – მოწყობილობა ნივთიერების შეკუმშვის ხარისხის გასაზომად ყოველი მხრიდან წნევის ზემოქმედებისას.

პიეზომეტრული დაწნევა – იხ. ჰიდროსტატიკური დაწნევა.

პიზოლითი (ქვამუხუდო) (ბერძ. písos ბარდა და líthos ქვა) – დანალექი ქანი, მინერალური სხეული, კირქვული ოლითების სუსტად შეცემენტებული გროვა მარცვლების ზომით მეტი 2 მმ-ზე.

პითოსი (ბერძ. pithos) – თიხის დიდი ზომის ჭურჭელი, რომელსაც კრეტა-მიკენისა და ანტიკურ ეპოქაში იყენებდნენ. ის წარმოადგენდა საკვები პროდუქტების (ღვინო, ზეთუნის ზეთი, მარცვლეული, დამარილებული თევზი და სხვ.) შესანახ, დიდი მოცულობის ბერძნულ ქვევრს, რომელსაც ელინები მიწაში ფლავდნენ (ნახ. 1). გავრცელებული იყო ხმელთაშუაზღვისპირეთის თითქმის ყველა რეგიონში. გადმოცემის თანახმად, დიდი ბერძენი ფილოსოფოსი – დოგენე სინოპელი (ძვ. წ. 412-323 წწ.) კასრში ცხოვრობდა, თუმცა ეს ვერსია მცდარი უნდა იყოს, რადგან ამ დროისათვის ძველი

ნახ. 1

ბერძნები კასრის დამზადების ტექნოლოგიას არ ფლობდნენ. შესაბამისად, დიოგენე არა კასრში, არამედ დიდი მოცულობის მქონე თიხის პითოსში ცხოვრობდა.

პიკეტაჟი (ფრანგ. piquetage<piquet სარი, პალო, მარგილი) – წერტილების ამორჩევა ადგილზე და მათი დაფიქსირება პალოებით (სარებით, მარგილებით) ტერიტორიის ნიველირების დროს.

პიკეტი (ფრანგ. piquet სარი, პალო, მარგილი) – 1. ტრასის (ლიანდაგის, გვირაბის, საავტომობილო გზის) სიგრძის საზომი ერთეული, რომელსაც აქვს ნუმერაცია. საქართველოში სტანდარტული პ. სიგრძეა 100 მ. ზოგ შემთხვევაში, საპროექტო მოსაზრებით, პ. ამოკლებენ ან აგრძელებენ. ასეთ პ. არასტანდარტული პიკეტი ეწოდება; 2. გეოდ. ადგილის წერტილი, რომელიც გარკვეული მანძილით არის დაშორებული სხვა ასეთ წერტილებს და დანიშნულია მიწაში ჩარჭობილი პალოთი; ნომრიანი პალო, რომელიც ჩარჭობილია მიწაში ნიველირების დროს და რჩება იქვე შემდეგი სამუშაოებისათვის; 3. პატარა საგუმბაგო რაზმი; 4. გაფიცულ მუშათა ჯგუფი, რომელიც საწარმოს შესასვლელთან მორიგეობს, რათა სამუშაოზე არ დაუშვას მოსამსახურეები; დემონსტრანტების ჯგუფი, რომელიც დემონსტრაციას იცავს თავდასხმისგან და ამყარებს წესრიგს.

პიკი – 1. წარმოების აღმავლობის ზედა წერტილი, რომელიც ხასიათდება ეკონომიკური ზრდის უმაღლესი ტემპით; 2. მთის წაწვეტებული მწვერვალი; 3. უმაღლესი წერტილი, ხანმოკლე მკვეთრი გადიდება ქალაქის ტრანსპორტის, ელექტროსადგურისა და მისთ. დატვირთვისა გარკვეულ საათებში (პიკის საათი).

პიკნოზონდი (ბერძ. pyknos მკვრივი და ფრანგ. sonde ზონდი) – ხელსაწყო, რომლითაც სწრაფად განსაზღვრავენ სხვადასხვა სიღრმეზე ზღვის წყლის სიმკვრივეს.

პიკნომეტრი (ბერძ. pyknos მკვრივი და métron გაზომვა) – ხელსაწყო, რომლითაც განისაზღვრება მცირე მოცულობის სითხისა და მყარი სხეულების სიმკვრივე (კუთრი წონა).

პიკნოსტილი (ბერძ. pyknos მკვრივი და stylos სვეტი, ბოძი) – ტაძარი, სადაც სვეტებს შორის შუალედები სვეტის ერთნახევარი დიამეტრია (ნახ. 1. მარსის ტაძრი ავგუსტუსის ფორუმზე რომში, რეკონსტრუქცია, იტალიის რესპუბლიკა).

ნახ. 1

პიკო (ესპ. pico მცირე სიდიდე) – რთული სიტყვის თავსართი, რომელიც აღნიშნავს ამოსავალი ერთეულის 10^{-12} ნაწილს. აღნიშვნა – პ (მაგ., 1 პგ = 10^{-12} ფ).

პიკური დატვირთვა (პიკური სიმძლავრე) – ელექტროსადგურის (ენერგოსისტემის) მაქსიმალური ელექტრული დატვირთვა (სიმძლავრე) გარკვეულ პერიოდში (მაგ., დღელამეში დილას და საღამოს). მის მოსახსნელად ირთება ენერგოსისტემის სარეზერვო სიმძლავრეები ან სპეციალური პიკური ელექტროსადგური.

პიკური ელექტროსადგური – ელექტროსადგური, რომლის ნაწილი ან ყველა აგრეგატი მუშაობაში ერთვება მაშინ, როცა ენერგოსისტემაში ელექტროენერგიის მოხმარება, მოკლე დროის განმავლობაში, მკვეთრად იზრდება. პ. ე. შეიძლება იყოს: ჰესი, რომელსაც აქვს

წყალსაცავი და უზრუნველყოფს აგრეგატების სწრაფ ჩართვას, აირტურბინული, ჰიდროაკუმულიაციური, მოქცევის ან კონდენსაციური და სხვ.

პილასტრი (იტალ. pilastro<ლათ. pila კოლონა, ბოძი) – 1. კედლის ან სვეტის ზედაპირზე მართკუთხა კვეთის ბრტყელი ვერტიკალური ნაშვერი (ზოლი), რომელიც იმეორებს რომელიმე ორდერის სვეტის მწყობრს და წარმოადგენს დეკორატიულ ელემენტს ან კედლის კონსტრუქციულ შესქელებას (ნახ. 1. კორინთული სტილის უზარმაზარი პილასტრი მე-19 საუკუნის ერთ-ერთი სახლის ფასადზე, ოპერის გამზირი, ქ. პარიზი, საფრანგეთი; ნახ. 2. კორინთული სტილის წყვილი პილასტრი მაღალი ბაზისებით, კლარკის საოლქო სასამართლოს რომანული სტილის შენობა, ქ. სპრინგფილდი, კლარკის ოლქი, ოჰაიოს შტატი, აშშ). აქვს იგივე ნაწილები (ბაზისი, ტანი, კაპიტელი) და პროპორციები, რაც სვეტს, როგორც წესი, სიმაღლის შუაში ენტაზისის გარეშე; 2. აყრდნობილი სვეტი, კედლის სვეტი.

ნახ. 1

ნახ. 2

ილოკარპუსი (ლათ. Pilocárpus<ბერძ. pilos შალი; ბურთი და karpos ხილი, ნაყოფი) – ტეგანისებრთა ოჯახის ორლებნიან მცენარეთა გვარი, მარადმწვანე ხე ან ბუჩქი. იზრდება სამხრეთ ამერიკის ტროპიკებსა და ვესტინდოეთში; საქართველოში გაშენებულია შავი ზღვის სანაპიროზე. გამოიყენება მედიცინაში, ბალ-პარკებში, როგორც დეკორატიული მცენარე და სხვ.

პილონი (ბერძ. pylōn ჭიშკარი, შესასვლელი, პორტალი) – 1. მასიური ბოძი, რომელიც წარმოადგენს კამარის, გუმბათის ან სხვა კონსტრუქციის ერთ-ერთ საყრდენს; 2. ხიდის ბურჯი (ნახ. 1); 3. ტრაპეციის კვეთის მქონე, მონუმენტური კომპლური მოცულობა, რომელიც, ჩვეულებრივ, ორი მხრიდან ზღუდავს შენობის შესასვლელს; 3. ეგვიპტური ტაძრის მონუმენტური ჭიშკარი, შედგენილი ორი შევიწროებული კოშკისაგან, რომელთა ზედა ნაწილები ერთმანეთთან

ნახ. 1

შეერთებულია ჰორიზონტალური კარნიზით (მელით), რომელიც კეტავდა კომკებს შორის გასასვლელს და რომლის სიგანე, დაახლოებით, ორჯერ ნაკლები იყო, ვიდრე – სიმაღლე.

პინა – 1. ხის დიდი ჯამი; 2. ბერკეტის სისწორის ერთ-ერთი ჯამი.

პინაკლი (ლათ. pinna ფრთა, კალამი, წვერი) – გვიანგერმანული და გოტიკური ეკლესიის კონტრფორტზე აღმართული პატარა დეკორატიული კოშკი, არკბუტანის მიერთების ადგილებში ძვრის ძალების მისაღებად (ნახ. 1). გვხვდება რომაულ არქიტექტურაში.

ნახ. 1

პინაკოტეკა (ბერძ. pinakothēkē<pinax დაფა, სურათი და theke საცავი) – ფერწერულ ნაწარმოებთა საცავი ძველ საბერძნეთში.

პინია (ლათ. pinus ფიჭვი) – იტალიური ფიჭვი; აქვს ქოლგისებრი ვარჯი; იზრდება ხმელთაშუა ზღვის ქვეყნებში; მის მსუბუქ და მაგარ მერქანს იყენებენ მშენებლობაში და წვრილ-წვრილ ნაკეთობათა დასამზადებლად.

პინკი (ინგლ. pink პატარა, ნახევრადდახუჭული თვალი; შუაჰოლანდ. pin(c)ke<გაურკვეველი წარმომავლობის) – 1. ვარდისფერი საღებავი (პიგმენტი), რომელიც შედგება კალისა და ქრომის ჟანგულებისაგან; გამოიყენება კერამიკის წარმოებაში; 2. პატარა ორანძიანი იალქნიანი (ან მოტორიანი) ნავი; 3. საუკეთესო მდგომარეობა ან ხარისხი; 4. ვარდისფერი ქურთუქი, რომელსაც იცვამენ მონადირეები მელიებზე ნადირობისას, ან მასალა, რომლისგანაც ეს ქურთუქია შეკერილი; 5. სნუკერში (ბილიარდის ერთ-ერთი სახეობა) ვარდისფერი ბურთი; 6. წითელი ღვინო; 7. ბალახოვანი მცენარე ნაოჭებიანი ვარდისფერი ან თეთრი ყვავილებით, სწორი ტანითა და რუხი-მწვანე ფოთლებით.

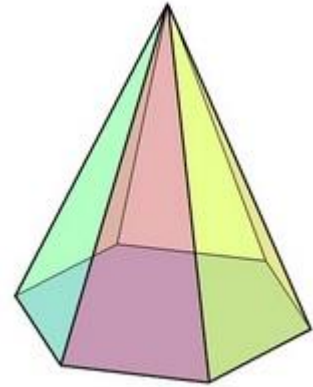
პინტა (ფრანგ. pinte სითხის ზომა, პინტა) – თხევადი და ფხვიერი მასალების საწყაო დიდ ბრიტანეთში, აშშ-ში და რიგ სხვა ქვეყნებში. 1პ = 1/8 ამერიკულ გალონს (0,473 ლიტრი).

პინცეტი (ფრანგ. pincette მაშა; სატეხი, სამტვრევი) – ლითონის ან პლასტმასის პატარა ორკაპა მაშა წვრილი, სათუთი, სრიალა საგნების ასაღებად. გამოიყენება ტექნიკაში, ლაბორატორიაში, მედიცინაში, კოსმეტიკაში, ყოფაცხოვრებასა და სხვ. პინცეტის სახეობა: ანატომიური, ელექტრული, ლითონის (მოქრომილი, მონიკვლებული), მაგნიტური, მოლეკულური, ნეიროქირურგიული, ოპტიკური, პლასტმასის, ქირურგიული და სხვ.

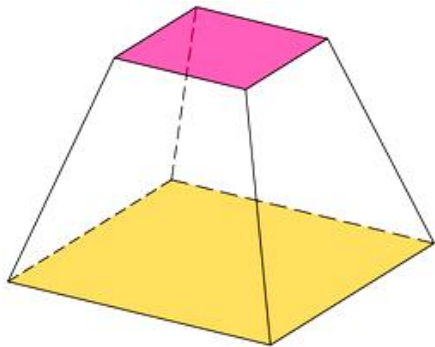
პირ (პირო) – რთული სიტყვების პირველი შემადგენელი ნაწილი, რომელიც ნიშნავს სიმხურვალესთან, მაღალ ტემპერატურასთან დაკავშირებულს.

პირადი დამხმარე მეურნეობა – მცირე საბაღე მეურნეობა, რომელიც ითვალისწინებს შინაური ცხოველებისა და ფრინველების შენახვას, ბაღისა და ბოსტნის მოვლას, მიწის ნაკვეთის გალამაზებას, სასმელი და სარწყავი წყლით უზრუნველყოფასა და სხვ.

პირამიდა [ბერძ. pyramis (pyramidos) < ეგვიპტ. piromi პირამიდა] – 1. მრავალწახნაგა, რომლის ერთ-ერთი წახნაგი წარმოადგენს მრავალკუთხედს, ხოლო დანარჩენი წახნაგები – საერთო წვეროს მქონე სამკუთხედებს. მრავალკუთხა წახნაგს ეწოდება პ. ფუძე, დანარჩენ (სამკუთხა) წახნაგებს – პ. გვერდითი წახნაგები, ხოლო მათ საერთო წვერს – პ. წვერო. პ. წვეროდან ფუძის სიბრტყეზე დაშვებული მართობის მონაკვეთს ეწოდება პ. სიმაღლე. პ. მოცულობა გამოითვლება ფორმულით: $V = (1/3)Sh$, სადაც S – ფუძის ფართობია, h – სიმაღლე. ძველ ეგვიპტეში ფარაონების აკლდამებს ჰქონდათ პირამიდის ფორმა (იხ. ძველი ეგვიპტის არქიტექტურა). ძვ. წ. III ათასწლეულში ეგვიპტელები ქვის ბლოკებისაგან აგებდნენ საფეხურებიან პირამიდებს, რომლებმაც შემდგომ უფრო წესიერი გეომეტრიული ფორმა მიიღეს; ყველაზე დიდია გიზის დიდი პირამიდა (იხ. გიზის დიდი პირამიდა); 2. ტანვარჯიშული ან აკრობატული ფიგურა, რომელიც შედგენილია ერთმანეთზე შემდგარი ადამიანებისგან; 3. ბილიარდის თამაში 15 ბურთით; 4. სამხ. იარაღის (თოფი, კარაბინი, შაშხანა და სხვ.) მისაყუდებელი დაზგა.

ნახ. 1

ნახ. 1

პირამიდა წაკვეთილი – პირამიდის ნაწილი, რომელიც მოთავსებულია პირამიდის ქვედა ფუძესა და ფუძის პარალელურ სიბრტყეს შორის, რომელიც კვეთს პირამიდას (ნახ. 1. წაკვეთილი კვადრატული პირამიდა).

პირამიდული სახურავი – კარვისებრი სახურავი; მრავალკალთიანი, წვეტიანი სახურავი, რომელსაც პირამიდის ფორმა აქვს.

პირანომეტრი – ხმელეთის ზედაპირზე მოქმედი ტროპიკული ქარი, რომელიც ქრის სუბტროპიკული სარტყლებიდან ეკვატორისკენ.

პირაპირა შენადული შეერთება – შეერთება, რომელშიც შედუღებადი ელემენტები მირთულია ერთმანეთთან ტორსული ზედაპირებით და შეიცავს ნაკერსა და თერმული გავლენის ზონას.

პირაპირი – 1. ადგილი, სადაც მჭიდროდ ერთდება, თავს იყრის რაიმე დეტალის (მაგ., კედლისა და იატაკის, სარკმლის მომიჯნავე ალათებისა და ა.შ.), კონსტრუქციის ორი ბოლო, კიდე, მიმართულება; 2. კონსტრუქცია, რომელიც შედგება ზესადების, ქვესადების, ჭანჭიკების, ტაბიკურების, შურუპებისა და საპირაპირე შპალებისაგან, რომელთა მეშვეობით ხდება ორი რელსის ბოლოების შეერთება (ნან. 1); 3. მოწყობილობა, რომელიც უზრუნველყოფს სისტემების ურთიერთქმედებას, განსაზღვრულს საერთო

ნახ. 1

ფუნქციური და კონსტრუქციული მახასიათებლებით; 4. გადატ. რაიმეს შეხების ხაზი. არსებობს პირაპირის სახეები: ანძის, ბურულის, გადასასვლელი, დადუღებული, დაკიდებული, დენგამტარი, ზესადებიანი, ვერტიკალური, თავისუფალი, ირიბი, კოშკის, კოჭის, კოლონის, მაიზოლირებელი, მამხოლოებელი, მოძრავი, რელსების, საგორავებზე, სამონტაჟო, საყრდენი, უძრავი, ფარული, ღია, შენადული, შუბლა, ჰორიზონტალური და სხვ.

პირგადადება – მოსაპირკეთებელი ფიცრების შეერთების ტიპი, როცა კედელზე ასაკრავი ჰორიზონტალური ზედა ფიცარი გადადებულია ქვედა ფიცარზე (ნახ. 1).

ნახ. 1

პირდაპირთაწინააღმდეგი ძალები – მყარ სხეულზე მოქმედი ორი ძალა, რომლებიც სიდიდით ტოლია, ერთ ფუძეზე მდებარეობს და ერთმანეთის საწინააღმდეგოდ არის მიმართული.

პირდაპირი გადასახადი (საშემოსავლო-ქონებრივი) – გადასახადი გადასახადის გადამხდელის მატერიალურ ფასეულობათა წარმოებისა და დაგროვების შედეგად მიღებული შემოსავლებიდან ან ქონებიდან. გადასახადის გადამხდელისთვის მისი ოდენობა წინასწარაა ცნობილი. დაბეგვრის ობიექტის მიხედვით განასხვავებენ პ. გ. შემდეგ სახეებს: საშემოსავლო, კაპიტალის ნამატზე, კაპიტალის შემოსავალზე, კორპორაციის მოგებაზე, მემკვიდრეობით და ჩუქებით მიღებულ ქონებაზე.

პირდაპირი დანახარჯი – ხარჯი, რომელიც გაწევის მომენტიდანვე ცნობილია რომელი სახის პროდუქციის (ან მომსახურეობის) თვითღირებულებას მიეკუთვნოს. ამდენად, პირდაპირი დანახარჯები უშუალოდ დაკავშირებულია კონკრეტულ დანახარჯთა ერთეულთან ან დანახარჯთა ცენტრთან. პირდაპირი დანახარჯებია: ძირითადი მასალის ხარჯი და ძირითადი შრომითი ხარჯი.

პირდაპირი პრეცესია – პრეცესია, რომლის დროსაც პრეცესიის კუთხური სიჩქარის ვექტორი საკუთარი ბრუნვის კუთხური სიჩქარის ვექტორთან ადგენს მახვილ კუთხეს.

პირდაპირპროპორციული სიდიდეები – ორ სიდიდეს ეწოდება პირდაპირპროპორციული, თუ მათი განაყოფი მუდმივია.

პირეული – მათემ. გეომეტრიული სხეულის ზედაპირის ფართობი.

პირველადი იპოთეკური ბაზარი – ბაზარი, სადაც მსესხებლები (კრედიტორები) და გამსესხებლები (იპოთეკარები) ხვდებიან ერთმანეთს, რათა შეათანხმონ პირობები და დადონ იპოთეკის გარიგება.

პირველადი ლითონები – ტექნიკური დასახელება ზოგი ფერადი ლითონისა, რომელიც მადნიდან ამოღების პირველი სტადიის შემდეგ კიდევ შეიცავს დიდი რაოდენობით მინარევს და მოითხოვს შემდგომ გადამუშავებას – რაფინირებას.

პირველადი საგადასახადო დოკუმენტი – წერილობითი დოკუმენტი, რომლითაც შესაძლებელია სამეურნეო ოპერაციის მონაწილე მხარეთა იდენტიფიცირება, აქვს თარიღი, მოიცავს მიწოდებული საქონლის/გაწეული მომსახურების ჩამონათვალსა და ღირებულებას. პირველადი საგადასახადო დოკუმენტი დგება არანაკლებ ორ იდენტურ ცალად, რომლებიც რჩება სამეურნეო ოპერაციის მონაწილე მხარეებთან. პირი ვალდებულია პირველადი საგადასახადო დოკუმენტი შეინახოს იმ კალენდარული წლის დამთავრებიდან, რომელსაც იგი მიეკუთვნება, არანაკლებ 6 წლის განმავლობაში.

პირველადი საცხოვრებელი კომპლექსი – საცხოვრებელი სახლების ჯგუფი, რომელიც გაერთიანებულია მოსახლეობის პირველადი მომსახურების დაწესებულებებით, განლაგებული კომპლექსიდან დაახლოებით 300 მ-მდე რადიუსში.

პირველსაცხოვრისი – თავდაპირველი საცხოვრებელი ადგილი.

პირი – 1. დანის, ცულის, ბულდოზერის ფარის, სკრეპერის ციხვის, ნიჩბის, აღმასის, საჭრისის, რანდის, მკვეთარას და ა.შ. წამახვილებული მჭრელი ნაწილი; 2. ფიზიკური პირი; 3. იურიდიული პირი; 4. დედნიდან ზუსტად გადაღებული ტექსტი; 5. რაიმე ჭურჭლის ზემოთა, ღია ნაწილი.

პირობა – წინასწარი მოთხოვნა რაიმე მოვლენის შესწავლის ან მუშაობის დროს, რომლის დაცვა აუცილებელია, მაგ., პარალელურობისა და მართობულობის დაცვა – მონტაჟის დროს; წონასწორობის მდგომარეობისა და საანგარიშო ძალების განსაზღვრა; საწყისი, ტექნიკური და სიმტკიცის პირობები და სხვ. პირობა შეიძლება იყოს: აკუსტიკურობის, არსებითი, არსებობის, ატმოსფერული, ბზარების გახსნის, ბუნებრივი, გაბატონებული, გადაადგილების, გამყარების, განლაგების, გეოლოგიური, დამატებითი, დენადობის, დრეკადობის, კვანტური, კლიმატური, მისაღები, მიუღებელი, ნორმალური, პარალელურობის, მართობულობის, ნორმატიული, რეზონანსის, საანგარიშო, საკმარისი და აუცილებელი, სამთო-გეოლოგიური, სამთო-ტექნიკური, სასაზღვრო, საწყისი, სიმტკიცის, სიხისტის, ტენიანობის, ტექნიკური, ტოპოგრაფიული, უჭრადობის, უწყვეტობის, ჩალუნვის, შეთავსებადობის, შეკვრის, შემზღუდველი, წინასწარი, წონასწორობის, ჰიდროგეოლოგიური და სხვ.

პირობითი დენადობის ზღვარი – ძაბვა, რომლის დროსაც ნარჩენი (პლასტიკური) დეფორმაცია შეადგენს 0,2%-ს. განზომილებაა ნ/მმ².

პირობითი სამუშაო ზედაპირი – პირობითად მიღებული ჰორიზონტალური სამუშაო ზედაპირი, განლაგებული იატაკის ნიშნულიდან 0,8 მ სიმაღლეზე.

პიროგრაფია (ბერძ. pyr ცეცხლი, ალი, სამგლოვიარო კოცონი და gráphein წერა, ხატვა, კაწვრა) – მერქნის ამოწვის სახე. პ. სამუშაო ორგანოს წარმოადგენს გავარვარებული პლატინის ნემსი. სამუშაო სრულდება ხელით, სპეციალური მოწყობილობის დახმარებით. გამოიყენება დეკორატიულ და სამხატვრო გრაფიკაში (ნახ. 1).

ნახ. 1

პიროკლასტური (ბერძ. *πῦρ* ცეცხლი, ალი, სამგლოვიარო კოცონი და *klastos* შემუსვრა, განადგურება) – ფერფლოვანი.

პიროკლასტური ნაკადი – ვულკანური აირების, ფერფლისა და ქვების მაღალტემპერატურული ნარევი, რომელიც წარმოიშობა ვულკანის ამოფრქვევის შედეგად (ნახ. 1). ნაკადის სიჩქარე აღწევს 700 კმ/სთ-ს, აირების ტემპერატურა – 100-800°C. გამოირჩევა დიდი გამანადგურებელი ძალით.

ნახ. 1

პიროლიზი (ბერძ. *πῦρ* ცეცხლი, ალი, სამგლოვიარო კოცონი და *lysis* დაშლა, გახსნა) – ორგანულ ნივთიერებათა ქიმიური გარდაქმნები მაღალ ტემპერატურაზე (400-1200°C) ჰაერისა და ქიმიური რეაგენტების შეღწევის გარეშე. პიროლიზის დროს დესტრუქციის პროცესებთან ერთად მიმდინარეობს მოლეკულების გამკვერვების, იზომერიზაციის რეაქციები და სხვ. ნახშირწყალბადების პიროლიზში იგულისხმება ნავთობის კრეკინგი 700°C -მდე ტემპერატურაზე ჰაერის შეღწევის გარეშე, აგრეთვე ხე-ტყის, ტორფისა და ნახშირის მშრალი გამოხდა (კოქსვა).

პიროლიზური ნახშირბადი (პირონახშირბადი) – ნახშირბადული აფსკი, წარმოქმნილი ნივთიერების გაცხელებულ ზედაპირზე თერმული დაშლის შედეგად. მიმდინარეობს კრისტალიზაციის გზით აირულ ფაზაში ნივთიერების მყარ გლუვ ზედაპირზე. თვისებებით ძალიან ჩამოგავს ნახშირბადის ბოქვოებს. გამოიყენება კომპოზიტური მასალების წარმოებაში.

პიროლუზიტი (ბერძ. *πῦρ* ცეცხლი, ალი, სამგლოვიარო კოცონი და *lousis* გასარეცხი) – ჟანგულების კლასის მინერალი, მანგანუმის ორჟანგი MnO_2 ; იყენებენ ფერომანგანუმის გამოსადნობად, მინის გასაუფერულებლად, ქიმიური პრეპარატების დასამზადებლად, ფაიფურის, მშრალი ბატარეებისა და სხვ. წარმოებაში (ნახ. 1).

ნახ. 1

პირომანია – ავადმყოფური მიდრეკილება ხანძრის გაჩენისადმი.

პირომეტალურგია (ბერძ. *πῦρ* ცეცხლი, ალი, სამგლოვიარო კოცონი და *metallurgeo* მოვიპოვებ მადანს, ვამუშავებ ლითონებს) – მეტალურგიის დარგი, რომელიც დაკავშირებულია ლითონების (შენადნობების) მიღებასა და გაწმენდასთან მაღალ ტემპერატურაზე (გამოწვა, დნობა და სხვ.). პირომეტალურგიას მიეკუთვნება თუჯის, ფოლადის, სპილენძის, ტყვიის, ნიკელის და სხვა ლითონების წარმოება.

პირომეტრი (ბერძ. πῦρ ცეცხლი, ალი, სამგლოვიარო კოცონი და μέτρον გაზომვა) – უკონტაქტო მეთოდით გაუმჭვირი სხეულების ტემპერატურის საზომი ხელსაწყო (ნახ. 1. პირომეტრი RGK PL-12). მისი მოქმედების პრინციპი ემყარება გახურებული სხეულების მიერ საკუთარ თბურ გამოსხივებას და, შესაბამისად, განსაზღვრულ დიაპაზონში გამოსხივების სპექტრალურ ანალიზს. არსებობს პირომეტრის სახეები: აირის, თერმოელექტრული, კონტაქტური, რადიაციული, ოპტიკური, წინაღობისა და სხვ.

ნახ. 1

ნახ. 1

პირონი – სამსჭვალი; ლითონის ღერო (ნახ. 1), რომელიც სპეციალურ კილოებში მოთავსებით აკავშირებს ქვის ბლოკებს.

პიროსკოპი (ბერძ. πῦρ ცეცხლი, ალი, სამგლოვიარო კოცონი და σκοπεῖν ყურება, შესწავლა) – იხ. კონუსი ზეგერის.

პიროტექნიკა – სხვადასხვა სახის საწვავისა და დამუხანგავების მყარი ან თხევადი მდგომარეობის ნაერთები, რომლებიც აალებს დროს, კონტროლირებადი სიჩქარით, შედიან აქტიურ ქიმიურ რეაქციაში, რაც იწვევს სითბოს, ხმაურის, კვამლის, სინათლის გამოსხივების დიდ რაოდენობას.

პიროფილიტი (ბერძ. πῦρ ცეცხლი, ალი, სამგლოვიარო კოცონი და phyllon ფურცელი) – ყვითელი ან მომწვანო ფერის მინერალი, ალუმინის ძირითადი სილიკატი. გავრცელებულია ფურცლოვანი ან მკვრივი ქერცლოვანი აგრეგატების სახით (ნახ. 1). ქიმიური ფორმულა – $Al_2Si_4O_{10}(OH)_2$; სიმკვრივე – 2650-2900 კგ/მ³. გამოიყენება ნედლეულად აგურის, ცეცხლგამძლე ნაკეთობათა, ფანქრების, საწერი ცარცის დასამზადებლად, შუასადებებად, თბოსაიზოლაციო მასალად და სხვ.

ნახ. 1

პიროფობია – პანიკური შიში ცეცხლის, ხანძრის მიმართ.

პიროფორული – თვითაალებადი.

პიროფორულობა – მყარი მასალის უნარი წვრილმარცვლოვან მდგომარეობაში თვითაალებს ჰაერზე სითბოს წყაროს გარეშე. ის დაკავშირებულია ჰაერზე ნივთიერების ჟანგვის ეგზოთერმულ რეაქციასთან. პ. ახასიათებს წვრილად დაქუცმაცებულ ნივთიერებებს, როგორებიცაა: ლითონები (Fe, Co, Ni, Mn, V, U235 და სხვ.), ზოგიერთი ლითონის ჰიდრიდი, სულფიდები (მაგ., პირიტი FeS_2), ელემენტალური ორგანული შენაერთები, აგრეთვე ლანთანოიდები, აქტინოიდები, ზოგიერთი ოქსიდი (მაგ., ოსმიუმის დიოქსიდი წვრილდისპერსიული "შავი" ფორმით), დიდი რაოდენობით დაგროვილი მშრალი ფქვილი,

პუდრი, ქაღალდის მტვერი და სხვ. პ. სერიოზული პრობლემაა ფხვნილთა მეტალურგიასა და სხვა პროცესებში, სადაც გამოიყენება ლითონები წვრილდისპერსიული ფორმით. ცხოვრებისეული მოთხოვნილობებიდან გამომდინარე, შექმნილია პიროფორული შენადნობები, რომლებიც გამოიყენება სანთებელას მექანიზმში, სათამაშოებში, გაზქურებში, ცეცხლსასროლ იარაღებსა და სხვ.

პიროქსენი – ქანწარმომქნელი ამოფრქვეული სილიკატური მინერალი. პ. შემადგენლობაში სილიციუმისა და ალუმინის გარდა, სხვადასხვა პროცენტული რაოდენობით, შედის: Ca, Na, Fe, Mg, Zn, Mn, Li, რომლებიც ქმნიან ტეტრაედრების (SiO₄) ერთიან სტრუქტურის, სხვადასხვა მიმართულების, ჯაჭვს. პიროქსენი და მინდვრის შპატი წარმოადგენენ ბაზალტისა და გაბროს ძირითად მინერალებს.

პიროქსილი – უკვამლო დენთი.

პიროქსილინი (ბერძ. πυρ ცეცხლი, ალი, სამგლოვიარო კოცონი და οξυς მჟავე, ცხარე) – ძლიერი ასაფეთქებელი ნივთიერება, რომელიც მიიღება მერქნის ბოჭკოების დამუშავებით აზოტისა და გოგირდის მჟავებში. გამოიყენება ასაფეთქებელ სამუშაოებსა და უკვამლო დენთის (პიროქსილის) წარმოებაში.

პირსაბანი – 1. ნიჟარა ან ავზი, როგორც წესი, დამაგრებული კედელზე ან დადგმული კვარცხლბეკზე, რომელსაც აქვს ონკანი და განკუთვნილია ხელისა და პირის დასაბანად (ნახ. 1); 2. ოთახი, სადგომი, სათავსი, რომელიც განკუთვნილია ხელის, პირის დასაბანად.

ნახ. 1

პირსი (ინგლ. piers<pier ბოძი, ნავმისადგომი, მიწაყრილი) – ნავსადგურის ნაგებობა, რომელიც ვიწრო ზოლად არის შეჭრილი წყალში და ორივე გრძივ მხარეზე ნავმისაბმელი აქვს მოწყობილი.

პისუარი (ფრანგ. pissoir შარდის გამოშვება) – უნიტაზის სახესვაობა, შარდის ჩასასვლელი ბაკანი საზოგადოებრივ საპირფარეშოებში (ნახ. 1). მზადდება სანფაიფურისაგან (სანიტარული ფაიფური), იშვიათად მოჭიქული ლითონის, პლასტმასის, უჟანგავის ფოლადისაგან და სხვ.

ნახ. 1

პიტალო – 1. სალი, მაგარი (კლდე, ქვა); 2. გადატ. ბრტყელზედაპირიანი, შიშველი, პრიალა; 3. წმინდა, შეურეველი (ლითონი).

პიქსელი (კომპ.) (ინგლ. pixel, picture სურათი და element ელემენტი, შემადგენელი ნაწილი) – რასტრული გრაფიკული გამოსახულების ერთი წერტილი ან კომპიუტერის ეკრანის უმცირესი ინდივიდუალური ელემენტი, რომელიც გამოიყენება მთლიანი გამოსახულების შესაქმნელად.

პლაგიატები (ბერძ. plágios ირიბი და klásis მტკრევა, გაპობა) – სილიკატების კლასის მინდვრის შპატების ჯგუფში შემავალი თეთრი ან მონაცისფრო მინერალები. გვხვდება მაგმურ, მეტამორფულ ქანებსა და ჰიდროთერმულ ძარღვებში. გამოიყენება როგორც სანახელავო ქვა.

პლაგიოტროპიზმი – მცენარის გვერდითი ორგანოების (ყლორტების, ფესვების, ფოთლების) ზრდა ამა თუ იმ კუთხით გალიზიანების (სიმძიმის, ძალის, სინათლის წყაროს და სხვების) მიმართულებით.

პლაზმა (ბერძ. plasma გამონადერწი) – 1. ელექტრულად ნეიტრალური ნივთიერება, რომელიც შედგება დადებითად და უარყოფითად დამუხტული ნაწილაკებისაგან – თავისუფალი ელექტრონებისა და აირადი იონებისგან. დამუხტული ნაწილაკების არსებობა განაპირობებს იმას, რომ პ. ელექტროდენის გამტარია, რის გამოც ის ძლიერად რეაგირებს მასზე მოდებულ ელექტრომაგნიტურ ველზე. პ. თვისებები მნიშვნელოვნად განსხვავდება მყარი სხეულების, სითხეებისა და აირების თვისებებისგან, რის გამოც პ. ნივთიერების განსხვავებულ მდგომარეობად განიხილება. იონიზაციის შედეგად პ. ელექტრონეიტრალურია (კვაზინეიტრალურია), რამდენადაც თანაბარი იონების დადებითი და უარყოფითი მუხტები ანეიტრალურს ერთმანეთს. პლაზმური მდგომარეობა წარმოიქმნება ელექტრულ რკალში, მექანიკურ და ელექტრომაგნიტურ დარტყმით მილაკებში, მაღალსიხშირულ აირად განმუხტვებებში, ბირთვულ რეაქტორებსა და მისთ. პლაზმურ-ქიმიური პროცესის შესაძლებლობა და მიმართულება უსაზღვროა – შეიძლება განხორციელდეს ისეთი რეაქციები, რომელიც სხვა პირობებში შეუძლებელია. პ. მდგომარეობაშია სამყაროს უდიდესი ნაწილი: ვარსკვლავები, გალაქტიკური ნისლეული და ვარსკვლავთშორისი არე. დედამიწის ახლოს არსებობს მზიური ქარისა და იონოსფეროს პლაზმა. პ. გამოყენების დიდი შესაძლებლობები დაკავშირებულია მართვად თერმობირთვულ რეაქციებთან და თბური ენერჯის პირდაპირ ელექტროენერჯად გარდაქმნასთან; 2. ბიოლ. სისხლის თხევადი ნაწილი.

პლაზმატრონი (პლაზმური გენერატორი) – პლაზმის მისაღები აირგანმუხტავი მოწყობილობა. გავრცელებულია მაღალსიხშირული და რადიკალური. გამოიყენება პლაზმურ მეტალურგიაში, პლაზმურ დამუშავებაში, პლაზმურ ქიმიასა და სხვ.

პლაზმური ღუმელი – ელექტრული ღუმელი, რომელშიც პლაზმატრონის საშუალებით ხდება ლითონებისა და შენადნობების გახურება, დნობა და მეტალურგიული დამუშავება. განასხვავებენ პლაზმურ-რკალურ და პლაზმურ-მაღალსიხშირულ ღუმლებს. გამოიყენება: მაღალხარისხიანი ლითონებისა და შენადნობების წარმოებაში; მონოკრისტალების გამოსაყვანად და სხვ.

პლაკატი (გერმ. plakat<ფრანგ. placard განცხადება, აფიშა<plaquer დაწებება, მიწებება) – ნახატი, რომელსაც ახლავს სააგიტაციო, სარეკლამო ან განცხადების ხასიათის მოკლე ტექსტი.

პლაკე (ფრანგ. plaque ბალთა, ლითონის ფირფიტა) – უბრალო ლითონის ან ხის ნაკეთობა, რომელიც დაფარულია ძვირფასი ლითონის სიფრიფანა ფურცლებით ან ძვირფასი ჯიშის ხის ფირფიტებით.

პლაკეტი (ფრანგ. plaquette პატარა ფიცარი) – ლითონის, კერამიკის ან სხვა მასალის ფირფიტა, რომელზეც რელიეფური გამოსახულებაა (ნახ. 1. ბრინჯაოს პლაკეტი ბეთხოვენის რელიეფური გამოსახულებით).

ნახ. 1

პლაკირება – 1. ლითონის ნაკეთობათა ზედაპირის დაფარვა სხვა ძვირფასი ან უფრო გამძლე ლითონის თხელი ფენით; 2. ხის ნივთების ზედაპირის დაფარვა ძვირფასი ხის თხელი ფურცლებით; 3. ფერდობზე ბალახიანი ბელტების დაწყობა (მეწყერისა და ჩამორეცხვის საწინააღმდეგოდ).

პლანაცია (ლათ. planum ბრტყელი ზედაპირი და -atiōn ბოლოსართი) – რელიეფის მოსწორება დენუდაციისა და აკუმულაციის ერთობლივი პროცესებისას, ტერიტორიის შედარებით მშვიდი ტექტონიკური რეჟიმის დროს. პლანაციის შედეგებია: ბრტყელტალღოვანი პენეპლენი (ვაკე) ჰუმიდურ ჰავაში და პედიპლენი – არიდულ ჰავაში.

პლანეტა (შუაინგლ. planete<ძვ. ფრანგ. planete<გვიანდ. ლათ. planēta პლანეტა, მოხეტიალე ვარსკვლავი<ბერძ. (astéres) planētai მოხეტიალე პლანეტები) – ციური სხეული, რომელიც ელიფსურ ორბიტაზე ბრუნავს ვარსკვლავის გარშემო. ამ ვარსკვლავისა და მის გარშემო მოძრავი პლანეტებისა და სხვა ციური სხეულების ერთობლიობას ამ ვარსკვლავის სისტემა ეწოდება. ჩვენი ვარსკვლავის, მზის სისტემაში ამჟამად (2017 წ.) 8 პლანეტა შედის: მერკური, ვენერა, დედამიწა, მარსი, იუპიტერი, სატურნი, ურანი და ნეპტუნი. ამერიკელი ასტრონომის, კლაიდ უილიამ ტომბოს მიერ 1930 წელს აღმოჩენილი მე-9 პლანეტა პლუტონი კი 2006 წელს ამოიღეს მზის სისტემის პლანეტების სიიდან, მას შემდეგ, რაც საერთაშორისო ასტრონომიულმა კავშირმა ოფიციალურად და მკაფიოდ განმარტა ტერმინი "პლანეტა". ჯუჯა პლანეტა პლუტონი ამ ახალ განსაზღვრებას არ შეესაბამებოდა. მე-20 საუკუნის მიწურულიდან აღმოჩენილია უამრავი პლანეტა, რომლებიც მზის სისტემის გარეთ, საკუთარი ვარსკვლავის გარშემო მიმოიქცევიან. ასეთ პლანეტებს ეგზოპლანეტები (ინგლ. exoplanet ან extrasolar planet) ეწოდებათ.

პლანეტარიუმი (ლათ. planētārius პლანეტებთან დაკავშირებული) – სპეციალური შენობა, რომელშიც დადგმულია აპარატი გუმბათისებრ ეკრანზე პლანეტებისა და სხვა ციური სხეულების მოძრაობის საჩვენებლად (ნახ. 1. მოსკოვის პლანეტარიუმი, რუსეთის ფედერაცია).

ნახ. 1

პლანეტარული გადაცემა – ბრუნვითი მოძრაობის გადასაცემი ცილინდრული ან კონუსური კბილათვლებიანი მექანიზმი.

პლანიმეტრი (ლათ. planum სიბრტყე და ბერძ. métron გაზომვა) – მარტივი მათემატიკური ხელსაწყო, ბრტყელი ფიგურის ფართობის გამოსათვლელად.

პლანიმეტრია (ლათ. planum სიბრტყე და ბერძ. métron გაზომვა) – ევკლიდური გეომეტრიის ნაწილი, რომელიც სწავლობს სიბრტყეზე მოცემულ ფიგურებს (სამკუთხედი, ტრაპეცია, მრავალკუთხედი, წრეხაზი, პარალელოგრამი და სხვ.).

პლანშეტი (ფრანგ. planchette ფიცარი, დაფა) – 1. მართკუთხა ფორმის ხის, ალუმინის ან პლასტმასის დაფა (გვერდის ზომით 40-70 სმ), რომელზეც გადაკრულია სახაზავი ქაღალდი და დამაგრებულია მარტივი ტიპის სახაზავი მოწყობილობა. გამოიყენება მცირე ფორმატის ნახაზების შესადგენად; 2. მყარ საფუძველზე დაკრული მკვრივი ქაღალდი, რომელიც გამოიყენება ტოპოგრაფიული გადაღებების შედეგების რეგისტრაციისათვის; 3. ცალკეული მოძრავი ფარებით შედგენილი სცენის იატაკი; 4. ოფიცრის ჩანთა სამუშაო დოკუმენტების, წერილობითი განკარგულებებისა და ოფიცრისათვის საჭირო ხელსაწყოების (სახაზავი, კომპასი, კურვიმეტრი, მზომი და სხვ.) შესახად, გადასატანად და გამოსაყენებლად; 5. იხ. ტაბლეტური კომპიუტერი.

ნახ. 1

პლაჟი (ფრანგ. plage ზღვის დამრეცი ნაპირი) – ზღვის სანაპირო ზოლი, რომელიც შექმნილია ზვირთცემის ნაკადის მოქმედების ზონაში დაგროვილი ნატანი მასალით (ნახ. 1. პლაჟი კურორტ გაგრაში, აფხაზეთი, საქართველო). განასხვავებენ კენჭიან, ხრეშიან, ქვიშიან, ნიჟარიან პლაჟებს. ზვირთცემის პირდაპირი და უკუდინების სიჩქარეთა განსხვავების გამო პლაჟზე ხდება ნატანი მასალის დახარისხება სიდიდისა და სიმკვრივის მიხედვით. გარკვეულ ხელსაყრელ პირობებში კ. წარმოიქმნება სასარგებლო წიაღისეულის ქვიშრობული საბადოებიც. სოლარიუმებისა და აერარიუმებით მოწყობილ პლაჟებს იყენებენ მკურნალობისთვის.

ნახ. 1

საქართველოს საზღვაო ქალაქებს (ბათუმი, ქობულეთი, ურეკი, სოხუმი, გუდაუთა, ბიჭვინთა, გაგრა და სხვ.), აქვთ სანაპირო ფართო და ვიწრო პლაჟები, რომლებიც ათვისებულია რეკრეაციული მიზნებისათვის.

პლასტი – გრუნტის, ქანის, კლდისა და მისთ. ფენა, შრე.

პლასტიზოლი – ლითონის ფურცელი 0,5 მმ სისქით, რომლის გარე ზედაპირზე დატანილია 200 მკმ სისქის პოლიმერი, გრუნტის ფენა, პასივატორი და თუთიის შრე. შიგა მხრიდან – თუთიის შრე, პასივატორი და სპეციალური საფარველი ეპოქსიდური ფისის საფუძველზე. გამოიყენება საბურღულე მასალად.

პლასტიკა (ლათ. plasticus ჩამოსხმასთან დაკავშირებული<plastikós ის, რას შეიძლება ჩამოსხმას, დაყალიბდეს<plássein დაყალიბება, ფორმირება) – ძერწვის, ჭრის, გამოქანდაკების, მოჩუქურთმების ხელოვნება; 2. მოცულობითი ფორმის ჰარმონიულობა, გამომსახველობა, რელიეფურობა.

პლასტიკატი (ლათ. plasticus ჩამოსხმასთან დაკავშირებული<plastikós ის, რას შეიძლება ჩამოსხმას, დაყალიბდეს<plássein დაყალიბება, ფორმირება) – პოლივინილქლორიდის

საფუძველზე მიღებული თერმოპლასტიკური რბილი მასალა, რომლის შემადგენლობაში შედის აგრეთვე პლასტიფიკატორი, თერმო- და შუქსტაბილიზატორი, ანტიოქსიდანტი, საპოხი, საღებარი ან პიგმენტი, შემავსებელი (კაოლინი, ცარცი და სხვ.). მიიღება კომპონენტების შერევით ნარევის შემდგომი პლასტიფიცირებით ვალცებში ან ექსტრუდერში. მზადდება ლენტის, ჩალიჩისა და გრანულის სახით. გადამუშავება ხდება ექსტრუზიით, კალანდრით, ჩამოსხმით წნევის ქვეშ. გამოიყენება მშენებლობაში ბრტყელი ფურცლების სახით მოპირკეთებისათვის, იზოლაციისათვის; მრეწველობაში – მავთულებისა და კაბელების იზოლაციისთვის; ელასტიკური პროფილების, ლენტების, მილების, შლანგების, მემბრანების, მილისების და სხვ. დასამზადებლად.

პლასტიკი (ლათ. plasticus ჩამოსხმასთან დაკავშირებული; ის, რაც შეიძლება ჩამოსხას, დაყალიბდეს<plastikós ის, რას შეიძლება ჩამოსხას, დაყალიბდეს<plássein დაყალიბება, ფორმირება) – იხ. პლასტმასა.

პლასტიკურ-ელასტიკური მასალები და ნაკეთობები – მასალები და ნაკეთობები, რომლებსაც პლასტიკურ თვისებებთან ერთად ახასიათებთ მცირე დრეკადობა, რაც საშუალებას აძლევს მათ, დატვირთვის ნაწილის მოხსნის შემდეგ, აღიდგინონ საწყისი ფორმა.

პლასტიკური მასალები და ნაკეთობები – არადრეკადი მასალები და ნაკეთობები, რომლებიც ინარჩუნებენ ფორმას და იცვლიან მას მხოლოდ დატვირთვის ხელმეორედ მოქმედებისას.

პლასტიკურობა (ლათ. plasticus ჩამოსხმასთან დაკავშირებული<plastikós ის, რას შეიძლება ჩამოსხას, დაყალიბდეს<plássein დაყალიბება, ფორმირება) – მასალის უნარი, ძალვის ზეგავლენის ქვეშ, ნაოჭებისა და ბზარების გაჩენის გარეშე, შეიცვალოს თავისი ზომები და ფორმა და შეინარჩუნოს ის დატვირთვის მოხსნის შემდეგ. პლასტიკურობის თვისებას დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს ისეთი ტექნოლოგიური ოპერაციების ჩასატარებლად, როგორცაა: ადიდვა, შტამპვა, გაჭიმვა, ჭედვა, ღუნვა და სხვ. პლასტიკურ მასალებს მიეკუთვნება: სპილენძი, ალუმინი, თითბერი, ოქრო, ვერცხლი, მცირენახშირბადიანი ფოლადები და სხვ. ნაკლებად პლასტიკურია დურალუმინი და ბრინჯაო, ხოლო სუსტად პლასტიკურს მიეკუთვნება ლეგირებული ფოლადები. მასალის პლასტიკური მახასიათებლები პირდაპირაა დამოკიდებული მასალის ტემპერატურასთან – ტემპერატურის მატებასთან ერთად პლასტიკურობა იზრდება და პირიქით.

პლასტიკურობის თეორია – მექანიკის ნაწილი, რომელიც შეისწავლის მყარი სხეულის დეფორმაციას დრეკადობის ზღვარს ზემოთ. პლასტიკურობის თეორია იხილავს პლასტიკური დეფორმაციის პროცესში სხეულში აღძრული ძაბვებისა და დეფორმაციების განაწილების განსაზღვრის მეთოდებს. მისი ძირითადი ამოცანაა, დაადგინოს კავშირი იმ ტენზორულ სიდიდეებს შორის, რომელიც განსაზღვრავს მასალის რთულ დამაბულ და დეფორმირებულ მდგომარეობას.

პლასტილინი (იტალ. plastilina<ბერძ. plastos ნამერწი, პლასტიკური) – საგოზავისებრი მოდელოური მასალა, რომელიც ადრე მზადდებოდა გასუფთავებული და დაქუცმაცებული თიხის ფხვნილისაგან, სანთლის, ცვილის, ცხოველური ცხიმისა და სხვ. ნივთიერებების დამატებით, რომლებიც კ. იცავდნენ გამოშრობისაგან; ამჟამად. პლასტილინის დასამზადებლად გამოიყენება მაღალმოლეკულური პოლიეთილენი,

ნახ. 1

პოლივინილქლორიდი, კაუჩუკი და სხვა მაღალტექნოლოგიური მასალები (ნახ. 1. პლასტილინის ბრიკეტები).

პლასტიფიკატორი (ლათ. plasticus ჩამოსხმასთან დაკავშირებული<plastikós ის, რას შეიძლება ჩამოსხას, დაყალიბდეს<plássein დაყალიბება, ფორმირება) – 1. პლასტმასის დანამატი მაღალმოლეკულური პოლიმერის დარბილების ტემპერატურის შესამცირებლად და მოქნილობის, ელასტიკურობის, სითბო- და ყინვამდეგობის ასამაღლებლად. ის ქიმიურად ინერტული, მცირეაქროლადი და უვნებელი ნივთიერებაა. ყველაზე გავრცელებული პლასტიფიკატორებია: გლიცერინი, დიოქტილფთალატი, დიმეთილფთალატი, დიბუტილფთალატი, დიოქტილდიპინატი, დიეთერი, დაქლორილი პარაფინი, დაქლორილი ნაფთალინი, უმაღლესი რიგის სპირტის ფთალატები, ორთოფოსფორული მჟავას რთული ეთერები, მინერალური მცენარეული ზეთები და სხვ. 3. მასითი რაოდენობა პლასტმასებში 1-2%-ია; 2. სამშენებლო დულაბებისა და ბეტონების აქტიური დანამატი (შემკვრელის 0,15-0,3%), რომელიც ხელს უწყობს მასალის ფორმებში ადვილჩაწყობადობას, წყლისა და ცემენტის ხარჯის შემცირებას, აგრეთვე ბეტონის მასის ვიბრაციის პროცესის გამარტივებას და სხვ. ფართოდ გამოიყენება რკ.ბ.-ის კონსტრუქციების (მონოლითური სვეტები, კოჭები, რიგელები, სართულშუა გადახურვები, საძირკვლები და სხვ.) წარმოებაში ბეტონისთვის დენადობისთვის ასამაღლებლად, აგრეთვე საგზაო და ჰიდროტექნიკურ ნაგებობებში.

პლასტიფიკაცია – პოლიმერის დამუშავება პლასტიფიკატორით.

პლასტმასა აირშვესებული – ფორიანი (90-95%) მასალა სინთეზურ პოლიმერებზე. მისი სიმკვრივე არ აღემატება 100 კგ/მ³-ს, მაგრამ შეიძლება იყოს 10 კგ/მ³ (მაგ., ქაფპლასტი-მიპორა). ფორიანობის ხასიათისა და მისი მიღების მეთოდების მიხედვით, პ. ა. არსებობს შემდეგი სახეების: ქაფპლასტი (წვრილი, დახურული, სფეროსებრი ფორებით); ფოროპლასტი (შეერთებული – გამჭოლი ფორებით); ფიჭაპლასტი (ფორების სტრუქტურა წარმოდგენილია სწორი გეომეტრიული ფორმის უჯრედებით). მშენებლობაში უმეტესად გავრცელებულია ქაფპლასტი. მის საფუძველზე მზადდება სამფენიანი ფილები და პანელები, რომელთა გარე ფენა შესრულებულია ალუმინის, მინაპლასტიკის ან ფანერისაგან, შუაგული კი შევსებულია ქაფპლასტით. სამფენიანი პანელები გამოიყენება სამრეწველო და სპეციალური შენობების შეკიდებული კედლების მოსაწყობად. ის გამოირჩევა სიმსუბუქით, მონტაჟის სიმარტივითა და მაღალი თბოსაიზოლაციო თვისებებით.

პლასტმასა თერმოპლასტიკური – პლასტმასის სახეობა, რომელიც გახურებისას რბილდება, ხოლო გაცივებისას გადადის მყარ მდგომარეობაში. ასეთი პლასტმასა ადვილად ჯირჯვდება და იხსნება სხვადასხვა ორგანულ გამხსნელში. მშენებლობაში გამოყენებული თერმორეაქტიული პლასტმასის სახეებია: პოლიმეთილმეტაკრილატი (ორგანული მინა, პლექსიგლასი), ვინიპლასტი, პოლისტირენი, პოლიეთილენი, დაბალი და მაღალი სიმკვრივის პოლიეთილენი, ნეილონი, აცეტილცელულოზა, პოლივინილაცეტატი, აცეტალთანაპოლიმერი, პოლიტეტრაფთორეთილენი, აკრილნიტრილბუტადიენსტირენი, პოლივინილფთორიდი, პოლიკარბონატი, ეთილცელულოზა და სხვ.

პლასტმასა თერმორეაქტიული (რეაქტოპლასტი) – პლასტმასის სახეობა, რომელიც პლასტიკურობას იღებს მხოლოდ დამზადების პროცესში და გაცივებისას მყარდება, ხოლო ხელმეორედ გახურებისას ინარჩუნებს სტრუქტურასა და ფორმას თვით დაშლისა და წვის პროცესშიც კი, ანუ ხელმეორედ გახურებისას აღარ გადადის პლასტიკურ მდგომარეობაში.

არსებობს მაღალი სიმტკიცის პ. თ. შემდეგი ჯგუფები: ფენოპლასტი (ფენოლფორმალდეჰიდური ფისის საფუძველზე), ამინოპლასტი (შარდოვანა- და მელამინო-ფორმალდეჰიდური ფისის საფუძველზე), ეპოქსიპლასტი (ეპოქსიდური ფისის საფუძველზე), ეთეროპლასტი (აკრილური ოლიგომერების საფუძველზე), იმიდოპლასტი (ოლიგომიდების საფუძველზე). მსუბუქი პ. თ. ყველაზე გავრცელებული მასალებია ქაფფენოპლასტი და ქაფპოლიურეთანი. პ. თ. დადებითი თვისებებია: მაღალი სიმტკიცე (50-100 მპა), რომელიც ზოგი ტიპის პლასტმასისთვის აღემატება ფოლადის სიმტკიცეს (1000 მპა); მცირე სიმკვრივე, რომელიც იცვლება 20 კგ/მ³-დან (ქაფპლასტი) 2000 კგ/მ³-მდე (მინაპლასტიკი); ელექტრომაგნიტური სხივების დაუბრკოლებელი გატარება; ანტიმაგნიტურობა, მაღალი ელექტროიზოლაცია, ქიმიური და ბიომედეგობა, გადამუშავების სიმარტივე, ელემენტისათვის სხვადასხვა ფორმის მიცემის შედარებითი სიადვილე, აფსკებისა და ქსოვილების წარმოება, წებოვანი და შედუღებით შეერთების განხორციელების სიმარტივე და სხვ. ტექნოლოგიური თვისებების რეგულირებისთვის ფართოდ გამოიყენება გამხსნელი, გამამყარებელი და საპოხი მასალები, აგრეთვე პლასტიფიკატორები და ელასტიკურობის მიმნიჭებელი დანამატები.

პლასტმასა კონსტრუქციული – პლასტმასა, რომელიც სამშენებლო კონსტრუქციებისა და დეტალების დასამზადებლად გამოიყენება. ასეთი პლასტმასები გამოირჩევა მაღალი სიმტკიცით, სიხისტით, ცეცხლგამძლეობითა და საკმარისი მედეგობით ატმოსფერული ზემოქმედებისადმი. მათ მიეკუთვნება: მინაპლასტიკი, ორგანული მინა, პოლიკარბონატი, პოლივინილქლორიდი, ქაფპლასტი, ფოროპლასტი, ფიჭაპლასტი, მერქანფენოვანი პლასტიკი, მერქანბოჭკოვანი და მერქანბურბუშმელოვანი ფილები, აფსკი, ჰაერგაუმტარი ქსოვილი, პოლიეთილენი, პოლისტირენი, ფენოპლასტი, ამინოპლასტი, ტექსტოლიტი, დელტა-მერქანი, გეტინაქსი, არამიდი, ანტიფრიქციული პლასტმასა (პოლიამიდი, ფთოროპლასტი); ფენო-, ანილინო-, მელამინოპლასტი; კომპოზიტური პოლიმერული მასალები – პოლიმერის კომბინაცია ლითონთან და სილიკატურ ან კერამიკულ მასალებთან – კერამოპლასტი, ტრიპლექსი, ბიმასალები, ფუტირებული მილები და სხვ.

პლასტმასა საავეჯო – ავეჯის წარმოებაში გამოყენებული პლასტიკი, რომელიც მიიღება ქაღალდის გაჟღენთვით თერმორეაქტიულ ფისში. ასეთი პლასტმასის ტექნოლოგიაში ყველაზე ენერგო- და კაპიტალტევადი პროცესია ქაღალდი წარმოება. გამოიყენება ორი ტიპის ქაღალდი: კრაფტ-ქაღალდი და დეკორატიული ქაღალდი. კრაფტ-ქაღალდის გაჟღენთვისათვის გამოიყენება ფენოლფორმალდეჰიდური ფისები, ხოლო დეკორატიულისათვის – მელამინფორმალდეჰიდური. პ. ს. შედგება რამდენიმე ფენისაგან: დამცავი გამჭირვალე ფენა – ფენოლფორმალდეჰიდურ ფისში გაჟღენთილი მაღალი ხარისხის ქაღალდი; შემდეგი ფენა – დეკორატიული; შემდეგ კრაფტ-ქაღალდის რამდენიმე ფენა, რომელიც პლასტიკის საფუძველია და ბოლო ფენა – მელამინფორმალდეჰიდურ ფისში გაჟღენთილი მაკომპენსირებელი კრაფტ-ქაღალდი (ეს ფენა აქვს მხოლოდ ამერიკულ საავეჯო პლასტიკს). მზა პ. ს. წარმოადგენს მტკიცე ტონირებულ ფურცელს სისქით 1-3 მმ. თვისებებით უახლოვდება გეტინაქსს. ყველაზე დიდი გამოყენება აქვს მეტროპოლიტენის სამგზავრო ვაგონების სალონების მოსაპირკეთებელ სამუშაოებში. ბოლო პერიოდში სამშენებლო ბაზარზე დომინანტური პოზიცია დაიკავა აკრილის ფენით დაფარულმა საავეჯო პლასტმასებმა, რომლებიც გამოირჩევიან ფერთა დიდი გამითა და სასიამოვნო პრიალა ზედაპირით.

პლასტმასების შედუღება – თერმოპლასტიკური პლასტმასების შეერთება შედუღების მეშვეობით. წარმოებს დაბალ ტემპერატურებზე. შედუღებად პლასტმასებს მიეკუთვნება: ვინიპლასტი, პოლიეთილენი, პოლიმეთილმეტაკრილატი, პოლიიზობუტილენი, პოლიამიდი და სხვ. პ. შ. განსხვავდება ლითონების შედუღებისაგან, რადგან არ აქვს დნობის გამოკვეთილი წერტილი და გაცხელებისას თანდათან გადადის მყარიდან პლასტიკურ და ბლანტ-დენად მდგომარეობაში, რომლის დროსაც პლასტმასა ხდება წებვადი და მცირე წნევის დროსაც კი ერთმანეთს უერთდება. პ. შ. შეიძლება განხორციელდეს მისართი (მისადული) მასალის გარეშე და მისართითაც. არსებობს პ. შ. შემდეგი მეთოდები: კონტაქტური სითბოთი, ცხელი აირით, მაღალი სიხშირის დენით, ულტრაბგერით, ხახუნის სითბოთი, ექსტრუზიის სითბოთი და სხვ. აქედან ყველაზე მეტადაა გავრცელებული შედუღება ცხელი აირით (ჰაერი, აზოტი, ნახშირმჟავა აირი), რომლის დროსაც მისადულ მასალად იყენებენ წნელს, ზოლს, მარცვლებს და სხვ.

პლასტმასი – პლასტიკი, პლასტიკური მასალა, რომლის საფუძველს შეადგენს ხელოვნური ან ბუნებრივი მაღალმოლეკულური სინთეზური პოლიმერი, რომელსაც თვისება აქვს მაღალი ტემპერატურისა და წნევის გავლენით მიიღოს ნებისმიერი ფორმა და გაცივების შემდეგ შეინარჩუნოს ის ექსპლუატაციის მთელი პერიოდის განმავლობაში. იწარმოება ფხვნილის ან გრანულების სახით (ნახ. 1). პ. კომპოზიტური მასალაა და მისი შემადგენელი კომპონენტებია: შემკვრელი, შემავსებელი, მარმირებელი, პლასტიფიკატორი, გამამაგრებელი, სტაბილიზატორი, შემაფერადებელი, კატალიზატორი, ფორმაწარმომქმნელი, ანტისტატიკი და სხვ. პოლიმერული ორგანული, ადვილად ფორმირებადი, მასალების დიდი ჯგუფი საშუალებას იძლევა მივიღოთ მსუბუქი, მტკიცე, ხისტი, კოროზიამდედგი, ცვეთამდედგი

ნახ. 1

ნაკეთობები (ნახ. 2). ეს მასალები ძირითადად შედგება ნახშირბადის (C), წყალბადის (H), ჟანგბადის (O) და აზოტის (N) ატომებისაგან. ბუნებრივ ნედლეულს წარმოადგენს ცელულოზა, კაუჩუკი და კანიფოლი. პ. შემადგენლობის და ტემპერატურის გავლენის მიხედვით განირჩევა ორი ჯგუფი: თერმოპლასტიკური და თერმორეაქტიული. თერმოპლასტიკური პ. გახურებისას რბილდება, ხოლო გაცივებისას გადადის მყარ მდგომარეობაში. თერმორეაქტიული იღებს პლასტიკურობას მხოლოდ დამზადების პროცესში და გაცივებისას მყარდება, ხოლო ხელმეორედ გახურებისას აღარ გადადის პლასტიკურ

მდგომარეობაში. მშენებლობაში და მრეწველობაში გამოყენებული პლასტმასის სახეობებია: მინაპლასტიკი (გადახურვები, სამფენოვანი პანელები, საკედლე ბლოკები, კიბის სახელურები, ლავგარდნის საჩეხი, წყალშემკრები მილები, ღარები, შველერი, კუთხედი, ფასადების შემოსვა, რკ.ბ.-ისა და ლითონის კონსტრუქციების დამცავი ფენა, ქიმიურად აგრესიული გარემო, თავისუფალი ფორმის გარსები და სხვ.); მინატექსტოლიტი (დინამიკურ დატვირთვებზე მომუშავე კონსტრუქციები); პოლიმეთილმეტაკრილატი ანუ ორგანული მინა (გადახურვები, საკედლე პანელები, მზის აბაზანების მისაღები სათავსები სანატორიუმებში, თაღები, კამარები, გარსები, შუქფარნები, გასანათებელი ხელსაწყოები, ლინზები, შუქფილტრები, სათვალეები, მანათობელი პანელები, ტაბლო და სხვ.); ვინიპლასტი (თვითმზიდი პანელები, წყალშემკრები მილები და ღარები, სანტექნიკა, იატაკი, კიბის საფეხურების ზედაფენები, კიბის მოაჯირის გარსაცმები, ანტიკოროზიული მასალა, საფანჯრე ბლოკები მოქნილი შემამჭიდროებელი თამასებითურთ და სხვ.); აფუებადი ზემსუბუქი თბოსაიზოლაციო

მასალები (ქაფპლასტი, ფოროპლასტი, ფიჭაპლასტი); მერქანფენოვანი პლასტიკები; მერქანბოჭკოვანი ფილები; მერქანბურბუშმელოვანი ფილები (შიგა კედლების მოპირკეთება, სახურავის ბურულისქვეშა ფენილი, პარკეტისქვეშა იატაკი, ავეჯის წარმოება, ვაგონთმშენებლობა და სხვ.); კაუჩუკი (რეზინი, ავტომობილის საბურავები, იზოლაცია, საყოფაცხოვრებო ტექნიკა, ელექტროიზოლაცია, სამედიცინო ხელსაწყოები); ცელოფანი (ერთ-ერთი ძირითადი შესაფუთი მასალა); ეთილენვინილაცეტატი (ფირები, ფილები, საკაბელო გარსაცმი, მილები, ფეხსაცმლის ლანჩები, სათამაშოები, წებო და სხვ.); პოლიამიდი (მაღალი წნევის მილები); პოლიკარბონატი (ჩამრთველ-გამომრთველები, ლაქები, გამჭვირვალე და დარტყმამდეგი ვიტრინები, კომპაქტ-დისკები და სხვ.); თეფლონი ანუ ფთოროპლასტი (გადახურვები, შემამჭიდროებლები, საიზოლაციო ფოლგა, მოქნილი მილები და სხვ.); არამიდი ანუ კველარი, რომლის სიმტკიცე უახლოვდება ფოლადის სიმტკიცეს (დიდმალიანი გადახურვები, დაკიდებული სისტემები, გარსები). პ. მთავარი უპირატესობა ლითონთან შედარებით ისაა, რომ მისი თვისებები ადვილად რეგულირდება, ამიტომ ის მარტივად შეიძლება მოვარგოთ პრაქტიკის ნებისმიერ მოთხოვნებს. პ. კოროზია-, ტუტე- და მჟავამდეგია, შეიძლება მივცეთ ნებისმიერი ფორმა, ადვილად იღებება და საუკეთესო ელექტრო- და თბოსაიზოლაციო თვისებებით ხასიათდება.

ნახ. 2

პლასტმასის მარმირებელი – პლასტმასის დანამატი. გამოიყენება ფენოვანი პლასტიკატების სიმტკიცის ასამაღლებლად. მისი სახეებია: ქაღალდი, მინის ბოჭკო, ხის შპონი, წვრილი მავთული, ბოჭკოვანი ქსოვილის ნაირსახეობები და სხვ.

პლასტმასის მარკირების სისტემა – 1988 წელს ერთნაირი პლასტმასის საგნების უტილიზაციის უზრუნველსაყოფად პლასტმასის მრეწველობის საზოგადოების მიერ დამუშავებული იქნა ყველა სახის პლასტმასის მარკირების სისტემა და საიდენტიფიკაციო კოდები. მარკირება შედგება სამკუთხედის ფორმის სამი ისრისაგან, რომლის შიგნით ჩაწერილი რიცხვი აღნიშნავს პლასტიკის ტიპს, ხოლო ინგლისური აბრევიატურა – პლასტმასის დასახელებას (ნახ. 1). 01-03 ტიპები მიეკუთვნება შედარებით უსაფრთხო პლასტმასებს, ხოლო 04-07 – მავნე პლასტმასებს. ქვემოთ მოცემულია საერთაშორისო უნივერსალური კოდები (მათი ცოდნა აუცილებელია პლასტმასის ნარჩენების გადამამუშავებელი საწარმოებისათვის, აგრეთვე რიგითი მომხმარებლებისათვის):

ნახ. 1

1. პოლიეთილენტერეფტალატი (1 PET) – გამოიყენება მინერალური წყლის, უალკოჰოლო სასმელების, ხილის წვენების, მცენარეული ზეთების, კოსმეტოლოგიური საცხების წარმოებაში, როგორც ტარა. უსაფრთხოა კვების მრეწველობაში. რეკომენდებულია ტარის მხოლოდ ერთჯერადი გამოყენება;
2. პოლიეთილენი მაღალი სიმკვრივის (დაბალი წნევის) (2 HDPE) – გამოიყენება ერთჯერადი მოხმარების ჭურჭლის, რძის ბოთლების, პლასტიკური

პაკეტების, მათარების და საყოფაცხოვრებო ქიმიური ნივთიერებების ნახევრადხისტი ტარის დასამზადებლად. უსაფრთხოა კვების მრეწველობაში. ვარგისია ხელმეორედ გამოსაყენებლად. ექვემდებარება გადამუშავებას;

3. პოლივინილქლორიდი (3 V) – გამოიყენება მილების, ტექნიკური სითხეების ტევადობების და ბოთლების, საბაღე ავეჯის, მეტალოპლასტმასის კარ-ფანჯრების, ჟალუზების, საიზოლაციო ლენტების, დასაბანი საშუალებების, აფსკების და სხვ. წარმოებაში. მასალა პოტენციურად საშიშია კვების მრეწველობაში, რადგანაც შეიძლება შეიცავდეს დიოქსინებს, ბისფენოლ A-ს, ტყვიას, კადმიუმს. წვისას გამოყოფს ძლიერ მომწამვლელ ნივთიერებებს;

4. პოლიეთილენი დაბალი სიმკვრივის (მაღალი წნევის) (4 LDPE) – გამოიყენება ბრეზენტების, სანაგვე ტომრების, პაკეტების, აფსკების, მოქნილი ტევადობების, ლინოლეუმის დასამზადებლად. უსაფრთხოა კვების მრეწველობაში. ექვემდებარება გადამუშავებას და ვარგისია ხელმეორედ გამოსაყენებლად;

ნახ. 2

5. პოლიპროპილენი (5 PP) – გამოიყენება საავტომობილო მრეწველობაში (მოწყობილობები, ბამპერი), წყალსადენის მილების, სათამაშოების, სასაწყობე ტარის, სამედიცინო შპრიცების, კვების კონტეინერების დასამზადებლად. უსაფრთხოა კვების მრეწველობაში;

კონტეინერების დასამზადებლად.

6. პოლისტირენი (6 PS) – გამოიყენება შენობების თბოსაიზოლაციო ფილების და სენდვიჩ-პანელების, კვების პროდუქტების ტარის (ნახ. 2), სამზარეულოს ჭურჭლის, იოგურტის ჭიქების, ყუთების, სათამაშოების, კალმისტრების და სხვ. დასამზადებლად. სასურველი არაა მისი ხელმეორედ გამოყენება. მასალა პოტენციურად საშიშია, რადგან წვის დროს გამოყოფს ქიმიურად მომწამვლელ ნივთიერებას – სტირენს;

ნახ. 3

7. სხვადასხვა პლასტმასა (7 0) – ამ ჯგუფში შედის ყველა სახის პლასტმასა, რომელიც შესული არ არის ჩამოთვლილ ექვს ჯგუფში. ძირითადად ეს არის პოლიკარბონატი და პოლიამიდი. გამოიყენება მყარი გამჭირვალე ნაკეთობების დასამზადებლად (მაგ., ბავშვის გორგოლაჭებიანი ციგურები და სხვ.). მასალა პოტენციურად საშიშია, რადგან შეიძლება შეიცავდეს

ადამიანის ჯანმრთელობისათვის საშიშ ბისფენოლ A-ს. ამიტომ ამ მარკის პლასტმასებისაგან დამზადებული ბოთლების (ნახ. 3) რეგულარულად გაცხელება და რეცხვა სასურველი არ არის.

პლასტმასის ნარჩენები – ექსპლუატაციაში ნამყოფი პლასტმასები, რომლებმაც ამოწურეს სამსახურის ვადა ან გარეგნული სახით ვეღარ აკმაყოფილებენ წაყენებულ მოთხოვნებს. პ. ნ. დედამიწაზე მცხოვრები ადამიანის, ფლორისა და ფაუნის საკმაოდ მძიმე პრობლემაა, რადგანაც პლასტიკის დაწვისას გამოიყოფა ტოქსიკური ნივთიერებები, ხოლო დაშლას ჭირდება 100-200 წელი. პ. ნ. უტილიზაციის საუკეთესო საშუალებაა მათი დაშლა მაღალი ტემპერატურის პირობებში, რომლის შემდეგ მიღებული პროდუქტები (სტირენი, მეთილმეტაკრილატი, ნახშირბადი, ცვილი, ტერეფთალის მჟავა) მსუბუქი მრეწველობისთვის გამოსაყენებელი ნედლეულია. დაუშვებელია პ. ნ. დამარხვა ან ჩაყრა ზღვებსა და ოკეანეებში.

პლასტმასის ხანგრძლივი წინალობის ზღვარი – მაქსიმალური σ_b ძაბვა მუდმივი სტატიკური დატვირთვისგან, რომელიც განუსაზღვრელი დროით შეიძლება აიტანოს პლასტმასის ელემენტი.

პლასტმასის ხანგრძლივი წინალობის კოეფიციენტი – პლასტმასის ხანგრძლივი წინალობის ზღვრის (σ_b) ფარდობა სიმტკიცის ზღვართან ($\sigma_{კრ}$). გამოითვლება ფორმულით: $K_{ბ} = \sigma_b / \sigma_{კრ}$.

პლასტოკრიტი – ბეტონის თხევადი ჰიდროსაიზოლაციო დანამატი; ერთდროულად ასრულებს პლასტიფიკატორის ფუნქციებსაც. ზრდის ბეტონის ძვრადობას, ამარტივებს ბეტონის ჩაწყობის სამუშაოებს, ზრდის სიმკვრივეს, სიმტკიცეს, ხანგამძლეობასა და წყალუჭონადობას, არ შეიცავს ქლორიდებს – ე.ი. არ იწვევს არმატურის კოროზიას და სხვ. გამოიყენება ძირითადად რკ.ბ.-ის ისეთ კონსტრუქციებში, სადაც დაუშვებელია წყალუჭონადობა (რეზერვუარი, ჯებირი, არხი, საცურაო აუზი, წყალსაწმენდი ნაგებობა, წყლის გვირაბი და სხვ.).

პლატერესკო (ესპ. plateresco<platero იუველირი<plata ვერცხლი<ბერძ. platýs ფართე, ბრტყელი) – XVI საუკუნის ძირითადი არქიტექტურული სტილი ესპანეთის სამეფოში, რომელშიც ექსტრავაგანტურადაა შეერთებული გოტიკური, მავრიტანული და რენესანსული დეკორატიული მოტივები. ის რენესანსის ესპანური ვარიანტია. ამ სტილის შენობებს გამოარჩევდა ფასადების გადატვირთული მორთულობა კლასიკური არქიტექტურული და სკულპტურული ფორმებით, ბარელიეფებით, ბიუსტებით, ანტიკური ღმერთების ქანდაკებებითა და სხვ. პლატერესკოს ბრწყინვალე ნიმუშებია: ქ. სალამანკას უნივერსიტეტი (1515–1533 წწ.) (ნახ. 1), სახლი ნიჟარებით (1493–1517 წწ., ქ. სალამანკა), უნივერსიტეტი ალკალა-დე-ენარესი (1540–1559 წწ.) ქ. მადრიდში, ქ. სევილიის რატუშა (1527 წ.) და სხვ.

ნახ. 1

პლატინა (ესპ. platina<plata ვერცხლი) – ქიმიური ელემენტი, რომელიც აღინიშნება სიმბოლოთი Pt. სახელის წარმოშობა უკავშირდება XVI საუკუნეში ესპანელმა კონკისკადორების მიერ კოლუმბიაში თვითნაბად ოქროსთან ერთად მკრთალი თეთრი ლითონის აღმოჩენას, რომელიც ვერ გააძნეს და "platina del Pinto" უწოდეს, რაც ითარგმნება როგორც "პინტოს მდინარის პატარა ვერცხლი". ის მკვრივი, ძნელადდნობადი, კოროზიამდედგი, ძვირფასი მონაცრისფრო-თეთრი ფერის ლითონია. დნობის ტემპერატურა – 1773,5°C, სიმკვრივე – 21500 კგ/მ³. ხშირად გვხვდება ნიკელსა და სპილენძთან ერთად, ძირითადად სამხრეთ აფრიკაში, რომელიც ამ ლითონის 80%-ის მომწოდებელია მსოფლიო ბაზარზე. პლატინისგან ამზადებენ კატალიზურ გარდამქმნელებს, ლაბორატორიის აღჭურვილობას, ელექტრულ კონტაქტებსა და ელექტროდებს, ბიმეტალებს, თერმორეზისტორებს, საიუველირო ნაკეთობებსა და სხვ. გამოიყენება ატომურ და ქიმიურ რეაქტორებში.

პლატო (ფრანგ. plateau<plat ბრტყელი, სწორი) – დედამიწის ზედაპირის ამაღლებული ფორმა, რომლისთვისაც დამახასიათებელია ბრტყელი ან ტალღისებრი სუსტად დანაწევრებული

რელიეფი. წარმოადგენს ამაღლებულ ვაკეს, რომელიც თავის მხრივ, მთიანეთის შემადგენლობაში შედის (ნახ. 1. პლატო, ზემო მლეთა). აქვს კარგად გამოხატული ფერდობები. საშუალოდ ამა თუ იმ პლატოს სიმაღლე იცვლება 400 მ-დან 600-მდე. ის რელიეფის ფართოდ გავრცელებული ფორმაა. ლავური მოქმედების შედეგად იქმნება ლავური პლატო (მაგ., ახალქალაქის პლატო). პ. რელიეფი განირჩევა ქვაბულების, სერების, ბორცვებისა და კანიონისებრი ხეობების ერთობლიობით. გვხვდება რელიეფის კარსტული ფორმებიც. არსებობს დენუდაციური, წყალქვეშა და სხვა ტიპის პლატოები. პ. ფართოდ გავრცელებული რელიეფის ფორმაა ყველა კონტინენტზე. საქართველოში აღსანიშნავია ახალქალაქის, გომარეთისა და დმანისის პლატოები.

ნახ. 1

პლატფორმა (ინგლ. platform ბრტყელი ფორმა) – იხ. ბაქანი.

პლაფონი (ფრანგ. plafond ჭერი) – იხ. თავანი.

პლაცდარმი (ფრანგ. place d'arme მოედანი აღლუმისათვის, საჯარისო შეკრებისათვის) – ტერიტორია, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს საწყის პუნქტად საომარი მოქმედებისთვის.

პლაცი (გერმ. platz<ლათ. platea საჯარო, საქვეყნო ადგილი) – მოედანი ჯარის სავარჯიშოდ და სააღლუმოდ.

პლესტოსეისტები – გეოგრაფიულ რუკაზე გაკეთებული ხაზები, რომლებიც აერთებს მიწისძვრის ყველაზე დიდი ძალის წერტილებს.

პლექსიგლასი (ინგლ. plexus წვანა, წნული და glass მინა) – იხ. პოლიმეთილმეტაკრილატი; ორგანული მინა

პლინთი (ბერძ. plinthos ფილა, აგური) – 1. სვეტის წარმოადგენს კვადრატულ ან მრავალწახნაგა ფილას (ნახ. 1); 2. კვარცისა და რკინის შემცველი თიხისაგან დამზადებული ფართო და ბრტყელი გამომწვარი აგური, რომელიც წარმოადგენდა ძირითად საშენ მასალას ბიზანტიურ არქიტექტურაში და X-XIII საუკუნეების რუსულ სატაძრო ხუროთმოძღვრებაში; ბიზანტიური პლინთის ზომები იყო 500×550×45 მმ, ხოლო რუსულის – 300×350×25 მმ; 3. სპორტ. სატანვარჯიშო იარაღი; ხის წაკვეთილი პირამიდა; 4. იგივეა, რაც პლინთუსი.

ნახ. 1

ნახ. 1

პლინთუსი (ბერძ. plinthos ფილა, აგური) – კედლისა და იატაკის პირაპირის საფარი დაპროფილებული თამასა (ნახ. 1). დასამზადებლად ძირითადად გამოიყენება ხე, იშვიათად პლასტმასა, ქვა, რეზინი.

პლინფა (ინგლ. plinfa<ბერძ. plinthos ფილა, აგური) – კვარცისა და რკინის შემცველი თიხისაგან დამზადებული ფართო და ბრტყელი გამომწვარი აგური (ცნობილი

ნახ. 1

"ქართული აგურის" მსგავსი) (ნახ. 1), რომელიც წარმოადგენდა ძირითად საშენ მასალას ბიზანტიურ არქიტექტურასა და X-XIII საუკუნეების რუსულ სატაძრო ხუროთმოძღვრებაში; ბიზანტიური პლინთის ზომები იყო 500×550×45 მმ, ხოლო რუსულის – 300×350×25 მმ. დასამზადებლად გამოიყენებოდა სპეციალური ხის ფორმები, რომელშიც პ. შრებოდა 10-14 დღე, შემდეგ კი გამოიწვებოდა ღუმელში. XII საუკუნის შუაწლებიდან პ. ადგილი დაუთმო თეთრ ქვას, ხოლო XV საუკუნის ბოლოდან – თიხის აგურს.

პლიოცენი – ნეოგენური პერიოდის ეპოქა, რომელიც გრძელდებოდა დაახლოებით 3 მლნ წელი (5,333-2,588 მლნ წლის წინანდელი პერიოდი). ის მიოცენური ეპოქის გაგრძელებაა და შეცვალა პლეისტოცენურმა ეპოქამ. პლიოცენის ეპოქას უკავშირდება დედამიწაზე პირველი ადამიანების (ჰომო) გამოჩენა.

პლომბი (გერმ. plombe<ლათ. plumbum ტყვია) – სპეციალური ბეჭდით ჩაჭყლებილი ტყვიის ან სხვა პლასტიკური მასალის პატარა ნაჭერი, რომელსაც ნიშნად ადებენ დაკეტილ კარს, შეფუთულ საქონელს და სხვ. (ნახ. 1. ტყვიის პლომბი).

ნახ. 1

პლოტერი (კომპ.) (ინგლ. plotter<to plot ხაზვა, გამოხაზვა) – ვექტორული გრაფიკის საბეჭდი ან ამოსაჭრელი მოწყობილობა, რომელიც შეიძლება დაუკავშირდეს კომპიუტერს. არსებობს პლოტერის სხვადასხვა სახეობა: კალმიანი, ელექტროსტატიკური, ჭავლური, თერმული, შუქდიოდიანი, ლაზერული და სხვ.

პლუვიოგრაფი – ხელსაწყო, რომელიც გამოიყენება თხევადი ნალექების რაოდენობისა და ინტენსივობის უწყვეტი რეგისტრაციისათვის.

პლუსი (ლათ. plus მეტი) – 1. მათემ. ნიშანი (+), რომელიც აღნიშნავს მიმატებას ან დადებით სიდიდეს; 2. იგივე ნიშანი, რომელიც აღნიშნავს ტემპერატურას ნულს ზევით; 3. გადატ. დადებითი მხარე, ღირსება, უპირატესობა; 4. შეკრების ოპერაციის გრაფიკული სიმბოლო.

პნევმატიკურ საბურავებიანი სატკეპნი – სატკეპნი, რომელიც აღჭურვილია გლუვი ან დაპროფილებული სამუშაო ზედაპირის მქონე პნევმატიკური თვლებით. შესამჭიდროვებელ მასალაზე პნევმატიკური საბურავების საკონტაქტო ფართის შესაცვლელად პნევმატიკური სისტემა უზრუნველყოფს საბურავში ჰაერის წნევის ცენტრალიზებულ რეგულირებას (10-100 გ/სმ²). სატკეპნის გაწყობა საწვავითა და წყლით, აგრეთვე თვლებზე წყლის შეშხეფვა არის ავტომატური. მოტკეპნვა ხორციელდება სიმძიმის ძალით, რომელიც თვითმავალ მანქანებში ყველა თვალზე ნაწილდება თანაბრად.

პნევმატიკური (ბერძ. pneumatikos ქარისა, ჰაერისა) – ის, რაც შეიცავს ჰაერს ან აირს, ან ექსპლუატაციაშია ჰაერის ან აირის წნევის ქვეშ.

პნევმატიკური აკუმულატორი – ჰაერის ან სხვა აირის რეზერვუარი, რომელიც აღჭურვილია სარეგულირებელი დამცველი სარქვლით. ის გამოიყენება რთულ პნევმატიკურ ქსელებში სამუშაო წნევის გასათანაბრებლად და სხვ.

პნევმატიკური ამძრავი – პნევმატიკური შემსრულებელი მექანიზმი, პნევმატიკური ძალური დანადგარი, რომლის დანიშნულებაც მართვის ავტომატური სისტემის მარეგულირებელ ორგანოზე ზემოქმედება. არის დგუშიანი და მემბრანული. იყენებენ აგრეთვე სამუშაო მანქანების ამძრავებად.

პნევმატიკური ამწევი – ტვირთამწევი მექანიზმი საკიდი ცილინდრით, დგუშითა და ჭოკით, რომელზეც ჩამოკიდებულია კავი ან ჩამჭერი. ძირითადად გამოიყენება მანქანათმშენებელ ქარხნებში.

პნევმატიკური გამანაწილებელი – ჰაერგამანაწილებელი მოწყობილობა, რომელიც ანაწილებს (მიმართულების მიწოდებისა და გადაკეტვის შეცვლა) ჰაერის ნაკადს, რომელიც მიეწოდება პნევმატიკურ მოწყობილობას.

პნევმატიკური გამდიდრება – სასარგებლო წიაღისეულის გრავიტაციული გამდიდრება ჰაერის გარემოში. გამოიყენება აზბესტის, ნახშირისა და სხვათა გასამდიდრებლად.

პნევმატიკური გარსების გაანგარიშება – ნებისმიერი სახის პნევმატიკური სამშენებლო კონსტრუქციის (ჰსკ) გაანგარიშების მიზანია რბილი გარსის დამაბულ-დეფორმირებული მდგომარეობის განსაზღვრა. გარსი ჰაერის შიგა ჭარბი წნევისა და გარე დატვირთვების მოქმედების შედეგად გარსი ყოველთვის უნდა იმყოფებოდეს წონასწორობაში. თოვლის დატვირთვა ჰსკ-ზე დაახლოებით 5-6-ჯერ მცირეა, ვიდრე მისი მასალის წონის ნორმატიული მნიშვნელობა. გარსის გაკრიალებულ ზედაპირზე, რომელიც სისტემურ რხევებს განიცდის ქარის დატვირთვისაგან, თოვლის მრავალდღიანი დაგროვება არ ხდება. თოვლის განაწილებას გარსის ზედაპირზე აწარმოებენ შემდეგი კანონით: $S(\varphi) = S_0 \cdot \cos \varphi$, სადაც S_0 – თოვლის დატვირთვის ნორმატიული მნიშვნელობა რბილი გარსებისათვის; φ – კუთხე გარსის ნორმალსა და შვეულ ხაზს შორის. ქარის დატვირთვა გამოითვლება ფორმულით: $W = W_0 \cdot k$, სადაც $W_0 = V^2/1,6$ – ქარის დაწოლის ნორმატიული მნიშვნელობა; V – ქარის სიჩქარე, მ/წმ; k – კოეფიციენტი, რომელიც ითვალისწინებს ქარის დაწოლას სიმაღლეზე დამოკიდებულებით. აეროდინამიკური c კოეფიციენტის მნიშვნელობა განისაზღვრება რბილი მოდელის აეროდინამიკურ მილში გამოცდით და დამოკიდებულია გარსის ფორმაზე, ფარდობით სიმაღლეზე, წინასწარი დამაბვის ხარისხსა და ქარის მიმართულებასა და ნაგებობის გრძივ

ღერძს შორის კუთხეზე. პსკ-ს დაპროექტება მოიცავს შემდეგი ამოცანების გადაწყვეტას: 1) გარსის ოპტიმალური ფორმის შერჩევა; 2) დატვირთვების დადგენა; 3) გარსის მასალის ფიზიკურ-მექანიკური თვისებების დაზუსტება და საანგარიშო წინააღმდეგობის მნიშვნელობის დასაბუთება; 4) დეფორმაციების (გადაადგილებების) განსაზღვრა; 5) გარსის დაძაბულ-დეფორმირებული მდგომარეობის განსაზღვრა. არსებობს ჰაერზე დაყრდნობილი გარსების გაანგარიშებისადმი მიდგომის სამი ეტაპი: I. გარსების თეორიის წრფივი უმომენტო (მემბრანული) განტოლებების გამოყენება; II. გარსის წონასწორობის განტოლებების შედგენა შიგა ჭარბი წნევისა და გარე ძალების ერთობლივი მოქმედებისას მასალის დრეკადი თვისებებისა და ანიზოტროპიულობის გათვალისწინებით, გარსთა კლასიკური თეორიის საფუძველზე; III. გაანგარიშების რიცხვითი მეთოდების გამოყენება, კერძოდ, სასრული ელემენტების მეთოდი, რომელიც ეფუძნება კონტინუალური ამოცანების შეცვლას დისკრეტულით.

პნევმატიკური დაყალიბება – ფურცლოვანი თერმოპლასტიკისგან ნაკეთობის დამზადების ხერხი. გამოიყენება სანტექნიკის დეტალების, კონტეინერების, დეკორატიული პანელებისა და სხვათა დასამზადებლად.

პნევმატიკური იარაღი – ხელის მანქანა პნევმატიკური ამძრავით. გავრცელებულია ქანჩახრახნი, მოქლონვისა და საბურღი ჩაქურები, საბურღი და საპრიალებელი იარაღები, მოლითონების პისტოლეტები, ქვიშის საფანტები და სხვ.

პნევმატიკური კამერა – მოცულობა (ბალონი) შევსებული შეკუმშული ჰაერით (ან სხვა აირით) ჭარბი წნევის შესაქმნელად, რომელიც უზრუნველყოფს პ. კ. მუშაობას პნევმოკარკასული კონსტრუქციის შემადგენლობაში. პ. კ. გარსი შედგება ორი ან სამი ფენა მაღალი სიმტკიცის ჰაერგაუმტარი ქსოვილის ან ვულკანიზებული, დაარმირებული რეზინისაგან. წნევას ბალონის შიგნით ავითარებს კომპრესორი ან ავტომობილის ტუმბო.

პნევმატიკური მანქანა – ენერგეტიკული მანქანა, რომლის დანიშნულებაცაა მყარი სხეულის მექანიკური ენერგია გარდაქმნას აირის მექანიკურ ენერგიად (ან პირიქით).

პნევმატიკური მოწყობილობა – 1. პნევმომოწყობილობების ერთობლიობა, რომელიც შედის პნევმომძრავის შემადგენლობაში; 2. ტექნიკური მოწყობილობა, რომლის დანიშნულებაცაა განსაზღვრული დამოუკიდებელი ფუნქციების შესრულება სამუშაო გარემოსთან ურთიერთქმედების გზით.

პნევმატიკური პანელი – კონსტრუქცია, რომელიც შედგება ორი კალთისგან, რომლებიც ერთმანეთთან შეერთებულია გრძივი ან წერტილოვანი ელემენტებით. პ. პ. ზედაპირი შეიძლება იყოს ბრტყელი ან მრუდი ერთი ან ორი მიმართულებით. გამოიყენება, როგორც კონსტრუქციული ელემენტი თაღების, მსუბუქი თვითმზიდი კედლების, გარსების, მცირე ზომის გადახურვებისა და მისთ. მოსაწყობად. პ. პ. ჰაერის ჭარბი წნევა იქმნება კომპრესორის დახმარებით და შენარჩუნდება ექსლპუატაციის მთელ პერიოდში; შესაბამისად, პ. პ. წაყენებათ მაღალი მოთხოვნები ჰერმეტიკულობის თვალსაზრისით.

პნევმატიკური საგორავი – განსაკუთრებული კონსტრუქციის საბურავი, რომელიც გამოიყენება თვითმავალი მანქანის გამავლობის ასამაღლებლად თოვლზე, დაჭაობებულ და ქვიან გრუნტზე და სხვ. საგორავის სიგანე 1,5-ჯერ მეტია მის გარე დიამეტრზე. შინაგანი ჭარბი წნევა

დაბალია, რაც უზრუნველყოფს საგორავის მუშაობას დიდი დეფორმაციებითა და გრუნტზე დაბალი დაწნევით.

პნევმატიკური ტრანსპორტი – შეკუმშულ ჰაერზე მომუშავე მოწყობილობა, რომელიც გამოიყენება ფხვიერი, საცალო და ბლანტ-პლასტიკური მასალების გადასატანად, როგორცაა ცემენტი, წიდა, ნახერხი, ქვიშა და სხვ. ტვირთის გადაადგილება ხორციელდება ჰაერის ნაკადში. შედგება ძალური დანადგარისგან კომპრესორითა და ვაკუუმური ტუმბოთი, დამტვირთავი და განმტვირთავი მოწყობილობებისგან – მკვებავები, ჩამკეტები და სხვ. (ციკლონები, ფილტრები). ის სამრეწველო ტრანსპორტის ერთ-ერთი სახეა. საქართველოში ასეთი დანადგარი პირველად ამოქმედდა შულავერი-ლილოს ხაზზე.

პნევმატიკური ტუმბო – პნევმომანქანა, რომლის დანიშნულებაცაა აირის მიმართული დინების შექმნა.

პნევმატიკური ქსოვილი (პნევმატიკური გარსის ქსოვილი) – ქსოვილი, რომელიც პნევმოკარკასული გარსის დასამზადებლად გამოიყენება. ახასიათებს სიმტკიცე, სირბილე, ელასტიკურობა, სიმსუბუქე, ხანმედეგობა; არ ატარებს ტენსა და ჰაერს. არის გაუმჭირი და ზოგჯერ გამჭირვალე. პ. ქ. მზადდება ბუნებრივი, ხელოვნური და სინთეზური ბოჭკოებისაგან. ბუნებრივს მიეკუთვნება: ბამბა, სელი, ქერელი; ხელოვნურს – ვისკოზა, მინაბოჭკო. სინთეზური ბოჭკოები, რომლებიც ყველაზე მეტად გამოიყენება ქსოვილებში, იყოფა ჯგუფებად: პოლიამიდური (კაპრონი, ნეილონი, დედერონი, პერლონი, სილონი, სტილონი და სხვ.); პოლიეთერული (ლავსანი, დაკრონი, გრიზუტენი, დიოლენი, ტრევირა, ტეტერონი, ტერილენი და სხვ.); პოლიაკრილნიტრინული (ნიტრონი, ორდონი, დრალონი და სხვ.); პოლივინილპირტული (ვინოლი, ვინილონი და სხვ.). ჰაერ- და ტენგაუმტარობის მიზნით პ. ქ. ფარავენ სინთეზური კაუჩუკის ან პოლივინილქლორიდის ფისით. ქსოვილების ერთმანეთთან შეერთება ხდება დაწებებით ან ძაფური გვირისტით (გაანგარიშებებში კვეთის გვირისტით შესუსტებას ითვალისწინებენ კოეფიციენტით, რომელიც ტოლია 0,85). ბოლო წლებში, დიდძალიან პნევმატიკურ კონსტრუქციებში წარმატებით გამოიყენება ამერიკული წარმოების პ. ქ. დამზადებული ტეფლონის, შირფილის, არამიდის და სხვ. საფუძველზე.

პნევმატიკური ძრავა – მანქანა, რომელიც შეკუმშული ჰაერის ენერგიას გარდაქმნის მექანიკურ მუშაობაში. შეკუმშული ჰაერის წნევაა 0,3-0,6 მპა. კონსტრუქციის მიხედვით განასხვავებენ მოცულობითს და ტურბინულს. გამოყენების სფერო – ფეთქებადსაშიში გარემო ტენიანობის გაზრდილი შემცველობით.

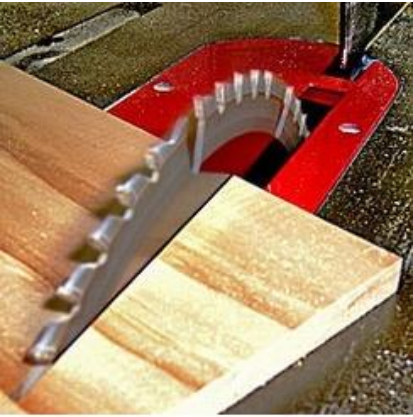
პნევმატოლიზი – მინერალების წარმოქმნის პროცესი, ქანებზე აირებისა და აქროლად ნივთიერებათა ზემოქმედების გზით.

პნევმერკატორი (ბერძ. pneumatikos ქარისა, ჰაერისა და გერმ. merken შემჩნევა, მონიშვნა) – პნევმატიკური ხელსაწყო, რომლითაც განსაზღვრავენ სითხის დონეს რეზერვუარში, ცისტერნაში, გემის ნაკვეთურსა და სხვ.

პნევმოდამრტყმითი ბურღვა – პნევმოდამრტყმელით მთის ქანების ბურღვის მეთოდი, რომლის დროსაც ის ჩაშვებულია ჭაბურღილში და შეერთებულია ბურღის გვირგვინთან. პნევმოდამრტყმელთან მიყვანილია შეკუმშული ჰაერი, რომლითაც ჭაბურღილიდან ერთდროულად ამოდის ნაბურღი წვრილმანი. გამოიყენება ასაფეთქებელი ჭაბურღილების მოსაწყობად.

პნევმოქსოვილის საანგარიშო წინაღობა – პნევმოქსოვილის ნორმატიული წინაღობის R^B სიდიდის ნამრავლი ერთგვაროვნობის კოეფიციენტზე $K_{ერთგ}$, რომელიც წარმოადგენს სამშენებლო კონსტრუქციის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სისტემის ერთ-ერთ პარამეტრს. პნევმოქსოვილისთვის გაითვალისწინება დატვირთვის ხანგრძლივი მოქმედება და მასალის მუშაობის პირობები, ამიტომ პირველ რიგში დადგინდება მასალის ძირითადი R^d და საანგარიშო R წინაღობა მასალის დაძველების გათვალისწინებით. ძირითადი საანგარიშო წინაღობა $R^d = R^B \cdot K_{ერთგ} \cdot k_b$, სადაც $k_b = 0,7$ – ხანგრძლივი სიმტკიცის კოეფიციენტი; R^B – ქსოვილის ნორმატიული წინაღობა, მიიღება ნიმუშების ლაბორატორიული გამოცდების შედეგად მიღებული მონაცემების სტატისტიკური დამუშავებით; $K_{ერთგ} = (1 - 3v)$ – მასალის ერთგვაროვნობის კოეფიციენტი (0,6-0,8); v – ვარიაციის კოეფიციენტი. ქსოვილის საფუძველის მიმართულებით $K_{ერთგ} = 0,8$, მისაქსელის მიმართულებით – 0,7. საანგარიშო წინაღობა $R = R^d \cdot K_{დაძ}$, სადაც $K_{დაძ} = 0,8$ – მასალის დაძველების კოეფიციენტი. საანგარიშო წინაღობის მნიშვნელობა დამოკიდებულია მხოლოდ ქსოვილის საფეიქრო საფუძვლის კონსტრუქციაზე, რაც საშუალებას იძლევა არ ვაწარმოოთ კონსტრუქციის გადაანგარიშება მასალის დამცველი ფენის, ფერის, ოპტიკური თვისებებისა და შეფერილობის ცვლილებისას.

პობედიტი (რუს. победит) – რუსული წარმოების სპეციალური ინსტრუმენტალური ლითონკერამიკული შენადნობი, რომელიც შედგება ვოლფრამის კარბიდის ($\approx 90\%$), კობალტის ($\approx 10\%$) და მცირე რაოდენობის ნახშირბადისგან. გამოირჩევა მაღალი სისალით (როკველის სკალით 80-90, მოოსის სკალით 0,5-მდე). დარბილების დასაწყისის ტემპერატურა – 1200°C , დნობის ტემპერატურა – 3150°C . გამოიყენება: ლითონდამმუშავებელ მრეწველობაში მჭრელი იარაღების (ნახ. 1. საჭრელი დისკო პობედიტის კბილებით), საადიდვო თვალაკის, სამთო სამუშაოების ინსტრუმენტების დასამზადებლად. პობედიტით ამუშავებენ გადფილდის მარგანეციან ფოლადს, თეთრ თუჯს, მინას, ფაიფურს და ა.შ. 3. ამზადებენ ფხვნილების მეტალურგიის მეთოდით დაწნეხილი ფირფიტების სახით, რომელიც შემდეგ შეცხვება შემკვრელი მეტალის დნობის ოდნავ ნაკლებ ტემპერატურაზე, რაც იძლევა ზემოაღნიშნული სიმკვრივისა და სიმაგრის მასალას.

ნახ. 1

პოდუმი (ბერძ. pódion პატარა ფეხი) – 1. შენობის ძირი მაღალი ბაქნის სახით, რომლის წინა მხარეზე კიბეა მოთავსებული (ნახ. 1. ჰონკონგის დიზაინის ინსტიტუტი, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ჰონკონგის სპეციალური ადმინისტრაციული რეგიონი); 2. მაღალი ბაქანი, რომელზეც აშენებდნენ ანტიკურ (უპირატესად რომაულ) ტაძრებს; 3. მოდის სიახლეთა სადემონსტრაციო სცენა; 4. სვეტების რიგის დამჭერი გრძელი ფილა; 5. მოქანდაკეებისა და მხატვრების სახელოსნოებში – ამაღლებული ადგილი ნატურისათვის.

ნახ. 1

პოლარიზაცია (ფრანგ. polarisation<ბერძ. pólos ღერძი, ფოკუსი) – 1. პროცესები და მდგომარეობა, დაკავშირებული სივრცეში რაიმე ობიექტის გაყოფასთან, განცალკევებასთან, დანაწევრებასთან და მისთ.; 2. ელექტრომაგნიტურ და სინათლის რხევათა თვისება – განლაგდეს, იყოს ერთ გარკვეულ სიბრტყეში; 3. ელექტროდებზე დალექვა სხვადასხვა ნივთიერებისა, რომლებიც დენის ძალას ასუსტებს; 4. სხვადასხვა საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ჯგუფების პოზიციებში სხვაობის გაზრდა, დაპირისპირება (პოლარულობა). პოლარიზაციის სახეებია: ანოდური, ანომალიური, ატომგარსების, გალვანური, გრადიენტული, დეფორმაციული, დიელექტრიკული, დიპოლური, ელექტროდების, ელექტროლიზური, ელექტროქიმიური, ელიფსური, ვაკუუმის, იონური გარსების, იონის, კონცენტრაციული, მაგნიტური, მათემატიკური, მაღალძაბვიანი, მოლეკულური, მოლური, ნაწილაკების, სინათლის, სოციალური, სპონტანური, ტალღის, ქიმიური, ქრომატული, ცის თაღის, წრიული, წრფივი და სხვ.

პოლაროგრაფია (ბერძ. polos პოლუსი და gráphein წერა, ხატვა, კაწვრა) – ელექტროქიმიური ანალიზის მეთოდი, რომელშიც ნიმუში ექვემდებარება ელექტროლიზს სპეციალური ელექტროდების გამოყენებით, მოცემული ძაბვის დიაპაზონში. ის საშუალებას იძლევა განისაზღვროს გახსნილ ნივთიერებათა კონცენტრაცია, თვისება და ქიმიური პროცესების კინეტიკა. გამოიყენება მინერალური ნედლეულისა და რეაქტივების სიწმინდის შესამოწმებლად, მეტალურგიაში, მედიცინაში, ორგანულ ქიმიაში და სხვ.

პოლარული (ლათ. polaris პოლარული) – პოლუსთან, პოლუსის რაიონთან დაკავშირებული (მაგ., პოლარული ყინულები; პოლარული ექსპედიცია და სხვ.); 2. ფიზ. რაც დაკავშირებულია დადებითი და უარყოფითი მუხტების არსებობასთან (მაგ., ატომთა პოლარული ჯგუფი); 3. გადატ. სრულიად სხვაგვარი, საწინააღმდეგო, საპირისპირო.

პოლარული დღე – პოლარული წრის იქით: წელიწადის მონაკვეთი, რომლის განმავლობაშიც მზე არ ჩადის.

პოლარული ვექტორი – ვექტორი, რომლის მიმართულება არ იცვლება კოორდინატთა მარჯვენა სისტემიდან მარცხენაზე გადასვლისას ან პირიქით.

პოლარული ნათება – ატმოსფეროს ზედა ფენების ნათება, რომელიც იცის პოლარული წრის იქით.

პოლარული დამე – პოლარული წრის იქით: წელიწადის ნაწილი, რომლის განმავლობაში მზე არ ამოდის.

პოლარული წრე – დედამიწის ზედაპირზე პოლუსიდან 23°27' -ის დაშორებით გავლებული წარმოსახვითი ხაზი; ითვლება ცივი კლიმატური სარტყლის საზღვრად.

პოლი (ბერძ. polys ბევრი, მრავალი) – რთული სიტყვის პირველი ნაწილი, რომელიც აღნიშნავს სიმრავლეს.

პოლიაკრილატი (ბერძ. polys ბევრი, მრავალი და ინგლ. acryl აკრილი) – თერმოპლასტიკური გამჭვირვალე პლასტმასა, რომელიც წარმოადგენს აკრილის, მეტაკრილის ან ციანაკრილის რთული ეთერების მჟავების პოლიმერს. პ. ყველაზე მეტად გავრცელებული სახეობაა პოლიმეთილმეტაკრილატი (ორგანული მინა, პლექსიგლასი), პირველი სინთეზური პოლიმერი კარგი ოპტიკური თვისებებით, რის გამოც მასობრივად გამოიყენება

მშენებლობაში, როგორც კონსტრუქციული მასალა (ტყვიაგაუმტარი ფანჯრები, ვიტრაჟები) და ავიამრეწველობაში (თვითმფრინავის ილუმინატორები). პ. საფუძველზე მზადდება პოლიმერული კომპოზიტები – საღებავები და ლაქები, რომლებიც მყარ ზედაპირზე წასმისას სწრაფად შრება და წარმოქმნის მდგრად კოროზიასაწინააღმდეგო აფსკს.

პოლიაკრილნიტრილი – სინთეზური პოლიმერი, თეთრი მაგარი ნივთიერება, სიმკვრივე – 1140-1150 კგ/მ³. მდგრადია გამხსნელების, ცხიმების მიმართ, არ იცვლის თვისებებს ატმოსფერულ პირობებში. გამოიყენება პოლიაკრილნიტრილის ბოჭკოს დასამზადებლად, რომელსაც წარმატებით მოიხმარენ კომპოზიტური მასალების წარმოებაში.

პოლიამიდი – კონსტრუქციული პოლიმერული მასალა, სინთეზური პოლიმერი, მაგარი, თეთრი რქისებრი ნივთიერება. გამოირჩევა მაღალი სიმტკიცით, სიმაგრით, ელასტიკურობით, ცვეთა- და თბომედეგობით; მდგრადია ქიმიური რეაგენტების მიმართ. გამოიყენება სინთეზური ბოჭკოების, ფირების, ქაღალდის, წებოების წარმოებაში, აგრეთვე, ანტიფრიქციული, ელექტრო- და რადიოტექნიკური ნაკეთობების დასამზადებლად, საავტომობილო მრეწველობაში ელექტრონული ბლოკების, დამცავი ნაწილების, ჰიდრაულიკური მილების კორპუსებისათვის, სამხედრო საქმეში (მაგ., კალაშნიკოვის ავტომატის კონდახი და ტყვიების მჭიდი) და სხვ. ყველაზე გავრცელებული პოლიამიდის სახეებია: პოლიამიდი-6 $[-NH-(CH_2)_5-CO-]_n$, პოლიამიდი-12 $[-NH-(CH_2)_{11}-CO-]_n$, პოლიამიდი-6.6 $[-NH-(CH_2)_6-NH-CO-(CH_2)_4-CO-]_n$; აგრეთვე პოლიამიდი-6.10, 6.12, 6/66-3, 6/66-4 და 6/66/610.

პოლიბუტადიენი – ბუტადიენის პოლიმერიზაციის პროდუქტი, სინთეზური პოლიმერი. იყენებენ შენობებში იატაკების საფენებისა და სხვადასხვა ტექნიკური ნაწარმის დასამზადებლად.

პოლიბუტილენტერეფთალატი – კრისტალიზირებადი თერმოპლასტიკური პოლიმერი, რომელიც მიეკუთვნება რთულ გაჯერებულ პოლიეთერებს. ფართოდ არის გავრცელებული როგორც კონსტრუქციული პლასტიკი. ჩამოსხმით მიღებული პ. და კომპოზიტური მასალები მის საფუძველზე ცვლის ისეთ მეტალებს, როგორცაა თუთია, ბრინჯაო და ალუმინი. გამოიყენება მშენებლობაში, მანქანათმშენებლობაში, ელექტრო- და საყოფაცხოვრებო ტექნიკაში, ზუსტ მექანიკაში, აგრეთვე ფართო მოხმარების საქონლის წარმოებაში.

პოლიგენური (ბერძ. polys ბევრი, მრავალი და genos სქესი, წარმოშობა) – გენებზე (გენეტიკაზე) დაფუძნებული ან გენებით განსაზღვრული.

პოლიგონალური (ბერძ. polys ბევრი, მრავალი და gonia კუთხე) – იგივეა, რაც მრავალკუთხიანი.

პოლიგონი (ბერძ. polygōnos მრავალკუთხა) – 1. ღია მოედანი მოწყობილობებითა და დანადგარებით სამშენებლო კონსტრუქციებისა და დეტალების დასამზადებლად. პოლიგონზე განთავსებულია: ბეტონსარევი, ბეტონსაზელი, ბეტონჩასაგები, ბეტონმანაწილებელი კვანძი, ფორმები ბეტონის ნაკეთობებისათვის, ვიბრომოედნები, გასაორთქლი კამერები, ამწეები, არმატურის სახელოსნოები, საწყობები, საცდელი ლაბორატორია, საქვაბე, სპეციალური საავტომობილო და სატრაქტორო ტექნიკა და სხვ.; 2. ხმელეთის ან წყლის სპეციალურად მოწყობილი ადგილი იარაღის, საბრძოლო ტექნიკის, სამხედრო მასალის გამოსაცდელად, აგრეთვე სახმელეთო (ან საზღვაო) საჯარისო ნაწილების სავარჯიშოდ. 3. იხ. მრავალკუთხედი.

პოლიგონომეტრია (ბერძ. polygōnos მრავალკუთხა და métron გაზომვა) – გეოდეზიურ გაზომვათა ერთ-ერთი მეთოდი.

პოლიგრაფია (ბერძ. polýs ბევრი, მრავალი და gráphein წერა, ხატვა, კაწვრა) – ტექნიკის დარგი, ტექნიკურ საშუალებათა ერთობლიობა ბეჭდური პროდუქციის დასამზადებლად (წიგნი, გაზეთი, ჟურნალი, ბროშურა და ა.შ.). მისი კლასიკური ვარიანტი შედგება სამი ძირითადი საწარმოო პროცესისაგან: საბეჭდი ფორმების მომზადება, უშუალოდ ბეჭდვა და ნაბეჭდი პროდუქტის საბოლოო სახემდე დაყვანა (მაგ., წიგნის აკინძვა, კოლოფის ამოკვეთა, ეტიკეტის მოოქროვება და ა.შ.).

პოლიედრი (ბერძ. polýs ბევრი, მრავალი და hédra ფუძე, წახნაგი) – გეომეტრიული სხეული, რომელიც ყოველი მხრიდან შემოსაზღვრულია ბრტყელი მრავალკუთხედებით; მრავალწახნაგა (ნახ. 1).

ნახ. 1

პოლიეთერი – იხ. პოლიესტერი

პოლიეთერმიდი – თერმოპლასტიკური პლასტმასა, ამორფული

ნახ. 1

გამჭვირვალე (ქარვისფერი) პოლიმერი მაღალი სიმტკიცითა და სიხისტით. გამოირჩევა ცეცხლმდეგობითა და დიელექტრიკული თვისებით, რის გამოც მისგან ამზადებენ ელექტროიზოლიატორებს, საკონტაქტო თამასებს, ნაპერწკალგამანაწილებლის ყუთებს და სხვა დეტალებს, რომლებიც საჭიროებენ სიმტკიცესა და

მდგრადობას მაღალი ტემპერატურის პირობებში. მომხმარებელს მიეწოდება ღეროების სახით (ნახ. 1).

პოლიეთილენი – თერმოპლასტიკური პლასტმასა, რომელიც მიიღება ეთილენის პოლიმერისგან. ის მსოფლიოში ყველაზე მეტად გავრცელებული პლასტიკია. ქიმიური ფორმულა – $(C_2H_4)_n$. წარმოადგენს თეთრი ფერის ცვილისმაგვარ მასას (თხელი ფურცლები გამჭვირვალე და უფეროა), კარგი იზოლატორია, ყინვა- და დარტყმამდეგია, გახურებისას რბილდება ($80-120^{\circ}C$), გაცივებისას მყარდება, აქვს ადჰეზიის ძალიან დაბალი უნარი. ცხოვრებაში აიგივებენ ცელოფანთან, რაც მცდარი შეხედულებაა. პ. არ მოქმედებს წყალი, ტუტეები, მარილები – გარდა აზოტმჟავასი და თხევადი ან აქროლადი ქლორისა და ფთორისა. პ. არსებობს სამი სახის: მაღალი, საშუალო და დაბალი წნევით მიღებული. დაბალი წნევის პ. გამოიყენება ნარჩენების გადასამუშავებელი პოლიგონის მშენებლობაზე ნიადაგის დაბინძურებისგან დასაცავად, აგრეთვე წყალ- და გაზომომარაგების, საკანალიზაციო მილების გამოსაშვებად, დრენაჟის მოსაწყობად, ელექტროსაიზოლაციო მასალებისთვის, ნავებისა და ყველგანმავლების კორპუსების დასამზადებლად და სხვ.; საშუალო წნევით მიღებული – ჩვეულებრივი და თერმულადმეკლებადი აფსკების, ტომრების, ხელჩანთებისა და ხრახნიანი თავსახურავების დასამზადებლად; მაღალი წნევით მიღებული – შესაფუთ მასალად.

პოლიეთილენი დაბალი წნევის (მაღალი სიმკვრივის) – მიიღება დაბალი წნევის ქვეშ. არსებობს მისი მიღების სამი მეთოდი: სუსპენზიური რეაქცია, რეაქცია ხსნარში და პოლიმერიზაცია

აირად ფაზაში. სუსპენზიური პოლიეთილენი მზადდება დანამატის გარეშე და კომპოზიტის სახით საღებრებისა და სტაბილიზატორების საფუძველზე. აირულფაზიანი – კომპოზიტის სახით მასტაბილიზებელი დანამატით. პ. დ. წ. არის ელასტიკური მსუბუქი მასალა კრისტალიზაციის უნარით. ხასიათდება მაღალი დარტყმითი სიმტკიცით, თბომედეგობით (110°C-მდე), დიელექტრიკული თვისებებით. ადვილი დასამუშავებელია. დასაშვებია მისი გაცივება –80°C-მდე. ის უფრო ხისტი და მკვრივი მასალაა, ვიდრე მაღალი წნევის პოლიეთილენი. სიმკვრივე – 940-950 კგ/მ³. გამოიყენება ტექნიკური ნაკეთობების, საყოფაცხოვრებო ნივთებისა და სათამაშოების დასამზადებლად.

პოლიეთილენი მაღალი წნევის (დაბალი სიმკვრივის) – პოლიეთილენის სახეობა. ის ყველაზე მეტად გავრცელებული შესაფუთი მასალაა; დაბალი კრისტალურობის გამო არის მოქნილი და რბილი პოლიმერი. მიიღება ეთილენის პოლიმერიზაციით ავტოკლავებში ან მილისებრ რეაქტორებში. სიმკვრივე – 900-939 კგ/მ³; დნობის ტემპერატურა – 103-110°C; დრეკადობის მოდული – 900-2150 მპა (სიმკვრივის მიხედვით). იწვის მოლურჯო ნათელი ალით დნობითა და ანთებული პოლიმერის ჩამოღვენთით. წვისას ხდება გამჭვირვალე. ეს თვისება შენარჩუნდება დიდხანს ალის ჩაქრობის შემდეგაც, იწვის კვამლის გარეშე. ცეცხლმოდებული გამდნარი წვეთები გარკვეული სიმაღლიდან ($\approx 1,5$ მ) იატაკზე დაცემისას გამოსცემენ თავისებურ ხმას; გაცივების შემდეგ ეს წვეთები ჩამოჰგავს მყარ პარაფინს, რბილია. თითებით გასრესისას იწვევს ცხიმის შეგრძნებას. ჩამქრალი პოლიეთილენის ბოლს პარაფინის სუნი აქვს.

პოლიეთილენი საშუალო წნევის – ხისტი პროდუქტი, რომელიც შედგება მკაცრად გარკვეული პროპორციით აღებული დაბალი და მაღალი წნევით მიღებული პოლიეთილენების ნარევისაგან. სიმკვრივე – 960-970 კგ/მ³; დნობის ტემპერატურა – 130-135°C; დარბილების ტემპერატურა – 80-100°C; დრეკადობის მოდული (ღუნვისას) – 1070-1100 მპა; სიმაგრე ბრინელის მიხედვით – 55-60 მპა. გამოირჩევა კარგი დარტყმამედეგობით. მდგრადია ნაკაწრებისა და ტუქადობის მიმართ. გამოიყენება ჩვეულებრივი და თერმულადშეკლებადი აფსკების, ტომრების, ხელჩანთებისა და ხრახნიანი თავსახურავების დასამზადებლად.

პოლიეთილენის ბოჭკო – ბოჭკო, მიღებული პოლიეთილენტერეფთალატის ნადნობისგან. ის თბომედეგობით ბევრად აჭარბებს სხვა ცნობილ ბუნებრივ და ქიმიურ ბოჭკოებს. მდგრადია თელვის, ცვეთის, სინათლის სხივის, მჟავების, დამჟანგველების მიმართ; აქვს კარგი ელექტროსაიზოლაციო თვისებები; ნაკლებად მდგრადია ტემპერატურისა და ტუტეების მიმართ. გამოიყენება ბაგირების, გვარლების, თოკების, კონვეიერის ლენტების, ამძრავი ქამრების, საფილტრავი მასალების დასამზადებლად და სხვ. პ. ბ. გავრცელებული სავაჭრო დასახელებებია: ლავსანი (რუსეთი), ტერილენი (დიდი ბრიტანეთი), დაკრონი (აშშ), ელანა (პოლონეთი), ტესილი (ჩეხეთი) და სხვ.

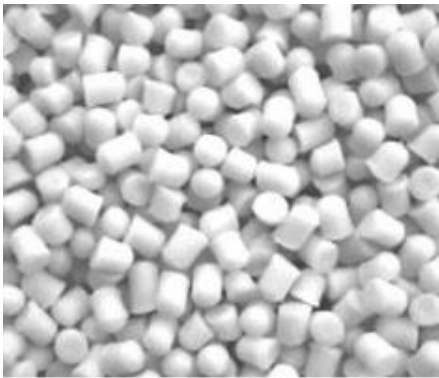
პოლიეთილენტერაფთალატი – მსუბუქი, მტკიცე და ხისტი პლასტმასა. სიმკვრივე 1360 კგ/მ³. გამოირჩევა თბომედეგობით –40-დან +200°C ტემპერატურის დიაპაზონში. მდგრადია განზავებული მჟავების, ზეთების, სპირტების, მინერალური მარილებისა და უმეტესი ორგანული ნაერთების მიმართ (ძლიერი ტუტეებისა და ზოგი გამხსნელების გარდა). იწვის ძლიერი კვამლის გამოყოფით. ცეცხლიდან მოცილების შემდეგ ახასიათებს თვითჩაქრობა. მიიღება ნადნობის გამოწვლვითა და თერმოდამუშავებით. მისი ტექნიკური მაჩვენებლები არ იცვლება 20-80°C ტემპერატურის დიაპაზონში. –50°C ტემპერატურამდე არ ახასიათებს

სიმყიფე. ექსპლუატაცია შესაძლებელია ხანგრძლივად 170°C ტემპერატურამდე. უმეტესად გამოიყენება პოლიმერული კომპოზიტური მასალების დასამზადებლად.

პოლიესტერი – 1. მაღალმოლეკულური ნაერთი, მიღებული მრავალფუძიანი მჟავების ან მათი ანჰიდრიდების პოლიკონდენსაციით მრავალატომიან სპირტებთან. არსებობს პ. ბუნებრივი (ქარვა, ხის ფისი, შელაქი) და ხელოვნური (გლიფტალის ფისი, პოლიეთილენტერეფთალატი, პოლიეთერმალეინატი, ოლიეთერკრილატი). პოლიეთილენტერეფთალატის ნაღობისაგან მიიღება სინთეზური ბოჭკო, რომელიც ფართოდ გამოიყენება სხვადასხვა ქსოვილების, ბეწვეულის, ბაგირების დასამზადებლად, ავტომობილის საბურავების დასაარმირებლად, თბოსაიზოლაციო მასალად და სხვ. მისი სავაჭრო მარკებია: ლავსანი, ტერილენი, დაკრონი, ტეტრონი, ტერგალი, ტესილი. პ. დამზადებული ქსოვილები შეუცვლელი მასალაა პნევმატიკური კონსტრუქციების საწარმოებლად; 2. ლითონის ფურცელი სისქით 0,5 მმ, რომლის ზედა მხარეზე დატანილია 35 მკმ სისქის პოლიმერი, აგრეთვე გრუნტის, პასივატორისა და თუთიის ფენები.

პოლივინილაცეტატი – სინთეზური პოლიმერი, მაგარი, გამჭვირვალე, უფერო არატოქსიკური ნივთიერება. ახასიათებს ცივდენადობა. კარგად იხსნება ორგანულ გამხსნელებში. არ იხსნება ბენზინში, ნავთში, სკიპიდარში, მინერალურ ზეთებში, წყალში. გამოიყენება წებოს, გამჭლენთი ნივთიერების, ემულსიური საღებავის დასამზადებლად, აგრეთვე, ბეტონის დანამატად ხარისხის გაუმჯობესების მიზნით.

პოლივინილქლორიდი (პვქ, პოლიქრომვინილი, ვინილი, ვესტოლიტი, ხოსტალიტი, ვინოლი, კორვიკი, სიკრონი, დჟეონი, ნიპეონი, სუმილიტი, ლუკოვილი, ხელვიკი, ნორვიკი) – თეთრი ფერის პლასტმასა, რომელიც მიიღება ვინილქლორიდის სუსპენზიური ან ემულსიური პოლიმერიზაციით (ნახ. 1. გრანულირებული პოლივინილქლორიდი). სიმკვრივე – 1350-1430 კგ/მ³; დარბილების ტემპერატურა – 75-80°C; დნობის ტემპერატურა – 150-220°C; მედეგია წყლის, მჟავების, ტუტეების, გახსნილი მარილების, ბენზინის, ნავთის, ქონის, სპირტების მიმართ, შესანიშნავი დიელექტრიკული მასალაა. ამჟამად გამოყენების ძირითადი სფეროა: კარ-ფანჯრები, ვიტრინები, ვიტრაჟები, შეკიდებული ჭერები, წყლის, გაზისა და საკანალიზაციო მილები, ფურცლები, მავთულებისა და კაბელების ელექტროიზოლაცია, ლინოლეუმი, ხელოვნური ტყავი, პვქ-ს ბოჭკო, ავეჯის წარმოება. ძირითადი პრობლემა, რომელიც დაკავშირებულია პ. გამოყენებასთან უტილიზაციაა – დაწვისას გამოიყოფა მაღალტოქსიკური ორგანული ქლორის შენაერთი (დიოქსინი), რომელიც ადამიანის ჯანმრთელობისათვის საზიანოა.

ნახ. 1

პოლივინილქლორიდი არაპლასტიფიცირებული – იხ. ვინიპლასტი.

პოლითერმია – ნივთიერების მუდმივ კონცენტრაციაზე მიმდინარე პროცესის აღმწერი ხაზი თბური პროცესების დიაგრამაზე.

პოლიიზობუტილენი – სინთეზური პოლიმერი. მაღალმოლეკულური პოლიიზობუტილენი – კაუჩუკისებრი პროდუქტი; დაბალმოლეკულური – ბლანტი სითხე. ახასიათებს ცივდენადობა.

მდგრადია ტენის, მჟავებისა და ტუტეების მიმართ. ძირითადად გამოიყენება ელექტრო და ანტიკოროზიულ მასალად (პოლიეთილენთან, პოლისტირენთან ან ნატურალურ კაუჩუკთან ნარევი).

პოლიიმიდეები – პოლიმერების კლასი, რომელიც ძირითად ჯაჭვში შეიცავს იმიდურ ციკლებს, როგორც წესი, კონდენსირებულს არომატული ან სხვა ციკლებით. პოლიიმიდური აფსკები მიიღება ნადნობის მყარ ზედაპირზე დასხმითა და შემდეგი ბუნებრივი გაცივებით. ტექნიკური პარამეტრების მიხედვით ეს აფსკები შესანიშნავად მუშაობენ დაბალ და მაღალ ტემპერატურებზე. გამოირჩევიან თბო-, ყინვა- და რადიაციული მდგრადობით (მაგ., ზოგიერთი მარკის პოლიიმიდური აფსკები ინარჩუნებენ მოქნილობას 269°C ტემპერატურამდე). შეკლება 200°C ტემპერატურაზე შეადგენს მხოლოდ 0,03%-ს.

პოლიკაპროლაქტონი – თერმოპლასტიკური პლასტმასა, ბიოხრწნადი პოლიეთერი ლღობის დაბალი ტემპერატურით (59-64°C). არის ϵ -კაპროლაქტონის პოლიმერი. ფართოდ გამოიყენება სპეციალური პოლიურეთანის წარმოებაში.

პოლიკარბონატი – თერმოპლასტიკური პლასტმასა, რომელიც მიიღება ფენოლისა და აცეტონის კონდენსატის ბისფენოლ A-სთან სინთეზით (ნახ. 1. პოლიკარბონატის ორფენიანი ფურცლები). მიღებული იქნა 1953 წელს გერმანელი გერმან შნელისა და ამერიკელი დენიელ ფოკსის მიერ (ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად), ხოლო მისი სამრეწველო წარმოება უჯრედოვანი გამჭვირვალე ფურცლოვანი პოლიკარბონატის სახით 1976 წელს დაიწყო ისრაელში (სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების სათბურების გადასახურად). მაღალი სიმტკიცისა და დარტყმითი სიბლანტის გამო პოლიკარბონატს იყენებენ მრეწველობის სხვადასხვა დარგში კონსტრუქციულ მასალად; ხშირად მისი მექანიკური თვისებების გასაუმჯობესებლად ამატებენ მინაბოჭკოს; ფურცლოვან-ფოროვან ხისტ კომპოზიტურ პოლიკარბონატს დიდი გამოყენება აქვს მშენებლობაში შუქგამტარი მასალის სახით.

ნახ. 1

პოლიკონდენსაცია (პოლიმერის კონდენსაცია) (ბერძ. *poly* ბევრი, მრავალი და *lat. condensatio* შესქელება, შედედება) – ნახევრადფუნქციონალური ნაერთებისაგან (ძირითადად ბიფუნქციონალური) მიღებული პოლიმერების სინთეზის პროცესი, რომელსაც, როგორც წესი, თან ახლავს დაბალმოლეკულური მასის მქონე თანამდევი პროდუქტების (წყალი, სპირტი და სხვ.) გამოყოფა. პოლიკონდენსაციის პროცესში წარმოქმნილი პოლიმერის მოლეკულური მასა დამოკიდებულია საწყისი კომპონენტების თანაფარდობასა და რეაქციის მიმდინარეობის პირობებზე. პოლიკონდენსაციით სინთეზირებული პოლიმერების ძირითადი სახეობებია: პოლიამიდი, პოლიურეთანი, პოლიკარბონატი, პოლიესტერი, პოლისილოქსანი, ალკიდური ფისი, მელამინ-ალდეჰიდური ფისი, შარდოვანა-ალდეჰიდური ფისი, ფენოლ-ალდეჰიდური ფისი და სხვ. ბუნებრივი, ანუ ბიოპოლიმერები (ცილა, ცელულოზა, ხიტინი და სხვ.) სინთეზირდება ცოცხალ ორგანიზმებში პოლიკონდენსაციის გზით შესაბამისი ფერმენტების კომპლექსების მონაწილეობით.

პოლიკონდენსაცია სამგანზომილებიანი – პოლიკონდენსაცია, როდესაც რეაქციაში მონაწილეობენ მონომერი (ან მონომერები) და ორზე მეტი ფუნქციონალური ჯგუფი. ამ დროს

წარმოიქმნება კარგად შეწყობილი პოლიმერები ბადისებრი სტრუქტურით. ასეთი პოლიმერების მისაღებად მონომერების ნარევს უმატებენ ნახევრადფუნქციონალურ კომპონენტებს.

პოლიკონდენსაცია ხაზოვანი – პოლიკონდენსაცია, როდესაც რეაქციაში მონაწილეობს ერთი მონომერი ორი სხვადასხვა ფუნქციონალური ჯგუფით.

პოლიკრისტალი – რაიმე ნივთიერების კრისტალების აგრეგატი (საწინააღმდეგოდ მონოკრისტალის), რომელიც შედგება უწყველი ფორმის კრისტალური მარცვლებისგან. ახასიათებს ანიზოტროპიულობა. მიიღება კრისტალური ფხვნილების პოლიმორფული გარდაქმნებითა და შეცხოვით. პ. მიეკუთვნება: მინერალები, ლითონები, შენადნობები, კერამიკა და სხვ.

პოლიმეთილმეტაკრილატი – იხ. ორგანული მინა.

პოლიმერბეტონი – ჩამოსხმული ქვა, ჩამოსხმული მარმარილო, კომპოზიტური მასალა, პოლიმერულ შემკვრელზე დამზადებული ბეტონი (ცემენტისა და წყლის გარეშე), რომლის საფუძველია სინთეზური ფისები (ეპოქსიდური, პოლიეთერის, აკრილის, კარბამიდის, ფორმალდეჰიდის, ფურანისა და სხვ.) ან მონომერი (ფურფურულაცეტონური და სხვ.) და რომელიც ბეტონში მაგრდება სპეციალური დანამატის მეშვეობით (ნახ. 1. პოლიმერბეტონის ნიმუშები). შემვსებია ქვიშა და ღორღი. ბეტონის თვისებების გასაუმჯობესებლად და ფისის ეკონომიისათვის, მასში ზოგჯერ შეჰყავთ წმინდად დაფქული შემავსებელი. გამაგრების დაჩქარებისა და თვისების გასაუმჯობესებლად იყენებენ გამამაგრებელს, პლასტიფიკატორს და სხვა სპეციალურ დანამატს. პ. თვისება დამოკიდებულია ფისის სახეობაზე, ბეტონის შედგენილობაზე და ტექნოლოგიაზე. პოლიმერბეტონის შედგენილობა მასის მიხედვით, დაახლოებით შემდეგია: მარმარილოს ღორღი – 50; კვარცის ქვიშა – 20-25%; დანამატები – 10-15%; სინთეზური ფისი – 10-13% და გამამაგრებელი – 0,5-1%. მისგან შესაძლებელია დამზადდეს ნებისმიერი ფერისა და ფაქტურის კომპოზიციები (ინტერიერის ელემენტები, ფანჯრის თაროები, სავაჭრო ფარდულებისა და მაღაზიების დახლები, სამზარეულოს ავეჯის სამაგიდო ზედაპირები და სხვ.). კარგად ეწინააღმდეგება მჟავების, მარილების, ორგანული გამხსნელებისა და ნავთობპროდუქტების მოქმედებას. ქიმიურად მედეგი პ. გამოიყენება დეფექტების (ფორები, კაპილარები, მიკროდეფექტები) ამოსავსებად; აგრეთვე აგრესიულ გარემოში, სადაც ჩვეულებრივი ბეტონი სწრაფად იშლება (მჟავების, მინერალური სასუქების, ხელოვნური ბოჭკოს, ცელულოზის, შაქრისა და სხვ. წარმოება). გაჟღენთვა ზრდის ბეტონის სიმტკიცეს. პ. გამოიყენება მიზანშეწონილია ისეთ კონსტრუქციებში, სადაც სრულად ვლინდება მისი დადებითი თვისებები; მაგ., კონსტრუქცია რომელიც განიცდის ძლიერ ცვეთას (ჰიდროტექნიკური ნაგებობა, ზოგი მილსადენი), ქიმიური მრეწველობის კოროზიამედეგი კონსტრუქციები, დინამიკურ დატვირთვებზე მომუშავე ელემენტები, სანტექნიკური ნაკეთობანი და სხვ. მაღალი ცოცვალობა, დაჯდომა, დაძველება, დაბალი თბომედეგობა (100-

ნახ. 1

200°C) და სხვ. უარყოფითი თვისებები ზღუდავს პ. გამოყენებას შენობის მზიდ კონსტრუქციებში.

პოლიმერები – ნივთიერებები, რომელთაც ერთნაირი ქიმიური შედგენილობა აქვთ, მაგრამ განსხვავდებიან მოლეკულაში ატომების სხვადასხვა რაოდენობით.

პოლიმერების დაძველება – სინათლის, სითბოს, ჟანგბადის, ოზონის, მაიონიზირებელი გამოსხივებისა და სხვა ზემოქმედებით პოლიმერის თვისების შეუქცევი შეცვლა. დაძველების მიზეზია მაკრომოლეკულის ქიმიური გარდაქმნა, რომელიც იწვევს პოლიმერის დესტრუქციას და განტოტვილი ან სამგანზომილებიანი სტრუქტურის წარმოქმნას.

პოლიმერი (ბერძ. polymers მრავალგვარი<poly- ბევრი და -mer ნაწილი) – 1. მაღალმოლეკულური მასის ქიმიური ნაერთი, რომლის მოლეკულები შედგება განმეორებადი მრავალრიცხოვანი რგოლებისაგან. პ. შეიძლება იყოს არაორგანული, ორგანული, ამორფული ან კრისტალური ნივთიერებების სახით, რომლებიც შედგებიან „მონომერული ჯაჭვის რგოლებისგან“, რომლებიც დაკავშირებულნი არიან ქიმიური ან კოორდინაციული ბმებით და ქმნიან გრძელ მაკრომოლეკულას. მონომერული რგოლების რაოდენობა პოლიმერში (პოლიმერიზაციის დონე) უნდა იყოს საკმარისად დიდი (წინააღდეგ შემთხვევაში ნაერთი წარმოადგენს ოლიგომერს). მოლეკულა რომ პოლიმერებს მივაკუთვნოთ, ხშირ შემთხვევაში რგოლების რაოდენობა შეიძლება საკმარისად ჩავთვალოთ, თუკი მორიგი მონომერული რგოლის დამატებისას ნივთიერების მოლეკულური თვისებები არ იცვლება. როგორც წესი, პოლიმერების მოლეკულური მასა რამდენიმე ათასიდან რამდენიმე მილიონამდე აღწევს. შესაბამისად, მაღალი მოლეკულური მასა იძლევა უნიკალურ ფიზიკურ თვისებებს, როგორცაა სიბლანტე, ბლანტდრეკადობა, მინის წარმოქმნა და მიდრეკილება ნახევრდკრისტალური სტრუქტურების (და არა კრისტალების) შექმნისადმი. მექანიკური სიმტკიცის, ელესტიკურობის, ელექტროსაიზოლაციო და სხვა ძვირფასი თვისებების გამო პ. დამზადებულ ნაწარმს იყენებენ მრეწველობაში, მშენებლობაში, ყოფაცხოვრების მრავალ სფეროში და სხვ.

პოლიმერი ფენოლკრეოზოლოფორმალდეჰიდური – პოლიმერის სახეობა თაბაშირის დანამატით, რომელიც გამოიყენება სამფენოვანი საკედლე პანელების შემოსვისათვის და მცირედ დამაბული კონსტრუქციებისათვის. აქვს დაბალი სიმტკიცე გაჭიმვაზე.

პოლიმერიზაცია (<ბერძ. polymers მრავალგვარი) – 1. რეაქცია, რომლის საშუალებითაც მონომერიდან მიიღება პოლიმერი. მისი ყველაზე გავრცელებული სახეობებია: შემეართებელი (ადიციური) პ. და პოლიკონდენსაცია. ეს რეაქციები წარმოადგენს სინთეზური პლასტმასების მიღების საფუძველს; 2. მაღალი მოლეკულური წონის მქონე ორგანულ ნაერთთა წარმოქმნა დაბალმოლეკულური ნაერთებისგან.

პოლიმერიზაციის ხარისხი – რიცხვი, რომელიც გვიჩვენებს პოლიმერში ელემენტარული რგოლების რაოდენობას.

პოლიმერული კომპოზიტის ლამინატი (ლამელი) – ქარხნული წარმოების ნაკეთობა შედგენილი ერთი (ერთშრიანი პოლიმერული კომპოზიტი) ან რამდენიმე (მრავალშრიანი პოლიმერული კომპოზიტი) შრისაგან, რომელიც მიიღება თერმორეაქტიული ფისის დაარმირებული უწყვეტი ნახშირბადის ბოჭკოებისგან.

ლამინატი მზადდება სხვადასხვა სიგანის, სიგრძისა და სისქის ზოლის ან ფირფიტის სახით.

პოლიმერული ფიცარი – იხ. კომპოზიტი მერქან-პოლიმერული.

პოლიმორფიზმი (ბერძ. polymorphos მრავალფეროვანი) – იხ. ალოტროპია.

პოლიმორფული (მრავალსახეობის, მრავალგვარი, მრავალფორმის, სხვადასხვაგვარი) (ბერძ. polys მრავალი და morphe სახე, სახეობა) – ის, რასაც აქვს პოლიმორფიზმის ნიშნები.

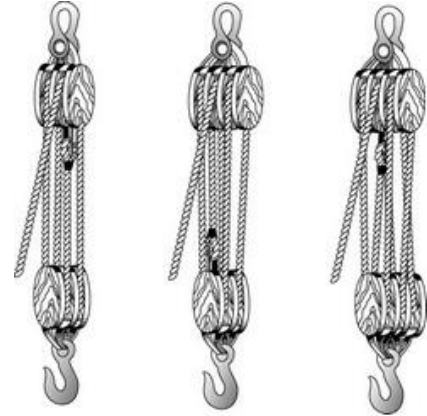
პოლინომი – ალგებრული გამოსახულება შემდგარი რამდენიმე ერთწევრისაგან, რომელთა შორის შეკრების ან გამოკლების ნიშანია; მრავალწევრი.

პოლიპროპილენი (პოლიპროპენი) – თერმოპლასტიკური პოლიმერი, რომელიც მიიღება პროპილენის პოლიმერიზაციით კომპლექსური ლითონის კატალიზატორების თანხლებით. გამოდის თეთრი ფერის ფხვნილის ან გრანულების სახით. სიმკვრივე – 910 კგ/მ³, რაც ყველა ტიპის პლასტმასებს შორის მინიმალური მაჩვენებელია. ქიმიური ფორმულა – (C₃H₆)_n; სიმკვრივე – 946 კგ/მ³ (კრისტალურ მდგომარეობაში), 855 კგ/მ³ (ამორფულ მდგომარეობაში); დნობის ტემპერატურა – 130-171°C. გამოყენების სფერო: ვიბრო- და ბერასაიზოლაციო სართულშია გადახურვების მოწყობა სისტემაში "მცურავი იატაკი", დეკორატიული პროფილები ქაფპოლიპროპილენისგან, შესაფუთი მასალა, ქსოვილები, საკანცელარიო ნაკეთობები, პლასტმასის დეტალები, მრავალჯერადი გამოყენების კვების კონტეინერები, მილები, ტომრები, ტარა, ტექნიკური აპარატურის დეტალები, საავტომობილო მრეწველობა და სხვ. ექსპლუატაციის მაქსიმალური ტემპერატურაა 120-140°C. აღსანიშნავია, რომ პოლიპროპილენი პოლიეთილენის შემდეგ, მსოფლიოში ყველაზე მეტად გავრცელებული სინთეზური პლასტმასაა (წარმოება წელიწადში დაახლოებით 60 მლნ ტონას შეადგენს).

პოლისაქარიდები (ბერძ. poly ბევრი, მრავალი, sakhar შაქარი და eidos სახე) – ბუნებრივი მაღალმოლეკულური ნახშირწყლები, რომელთა მაკრომოლეკულები შექმნილია მონოსაქარიდის ნარჩენი მოლეკულებისაგან. პ. ძირითადი სახეებია: სახამებელი, ცელულოზა (რომლებიც აგებულია ერთი მონოსაქარიდის – გლუკოზის ნარჩენებისაგან), ხიტინი (მწერების და კიბოსნაირთა გარე ჩონჩხის ძირითადი კომპონენტი), გლიკოგენი (ცხოველური სამყაროს სათადარიგო პოლისაქარიდი), გალაქტოზა, ლაქტოზა, მალტოზა, საქაროზა, ფრუქტოზა და სხვ.

პოლისი (ბერძ. polis ქალაქი) – 1. მონათმფლობელური ქალაქი-სახელმწიფო ძველ საბერძნეთში; 2. იმ დეკლარაციების, კონვენციების კანონების, ნორმატიული აქტების, შეთანხმებების, ბრძანებულებებისა თუ კონტრაქტების ერთობლიობა, რომელიც ნებისმიერი სტრუქტურისა თუ საზოგადოებრივი მოძრაობის სამართლებრივ ბაზას წარმოადგენს; 3. ძვ. წ. VI ს-ში საბერძნეთში აღმოცენებული სახელმწიფო მოწყობის სამოქალაქო-დემოკრატიული ფორმა, სადაც უარყოფილ იქნა ტირანიისა და არისტოკრატის ხელისუფლება; 4. სიცოცხლის, ქონებისა და სხვათა დაზღვევის ხელწერილი, ქვითარი, მოწმობა. ის ადასტურებს საჭიროების შემთხვევაში პირისათვის გარკვეული სახეობის მომსახურების გაწევის აუცილებლობას საფასურის ნაწილის წინასწარ გადახდის საფუძველზე.

პოლისპასტი (ბერძ. polýs ბევრი, მრავალი და spao მივათრევ) – მექანიზმი, რომელიც წარმოადგენს ბაგირებითა და გვარლებით შეერთებულ, რამდენიმე უძრავი და მოძრავი ბლოკის ერთობლიობას (ნახ. 1). გამოიყენება მძიმე ტვირთების ასაწევად როგორც დამოუკიდებელი მოწყობილობა, ან როგორც სამუშაო ორგანო ტვირთამწევ მანქანებში.

ნახ. 1

პოლისტირენბეტონი (ბერძ. polýs ბევრი, მრავალი; styrax სტირენი და -ēnē ბოლოსართი, რომელიც აღნიშნავს დაწყებას ან წყაროს და ფრანგ. béton ბეტონი<ლათ. bitūmen მინერალური ფისი; ასფალტი) – მსუბუქი ბეტონის სახეობა, კომპოზიტური მასალა, რომლის შედგენილობაში შედის პორტლანდცემენტი, ფორებიანი შემცვლები (აფუებული პოლისტირენის გრანულები), წყალი და ჰაერჩამთრევი დანამატები (ნახ. 1. პოლისტირენბეტონის სამშენებლო ბლოკი). ზოგჯერ, როდესაც საჭიროა მკვრივი პ. მიღება, შედგენილობას უმატებენ მინერალურ შემცვლებსაც (ქვიშა). ასეთი გზით წარმოებული ბეტონი გამოირჩევა ჰიდროფობულობით, თბოსაიზოლაციო თვისებებით, მაღალი მზიდუნარიანობით, ცეცხლ-, ლპობა-, ბგერა- და ყინვამედეგობით. ბეტონის შემავსებლად აფუებული პოლისტირენი (სავაჭრო მარკა Styropor) პირველად გამოიყენა გერმანელმა მეცნიერმა ფრიც სტესტნიმ 1951 წელს ქაფპოლისტირენის შექმნიდან რამდენიმე წელიწადში. ჩატარებული სამეცნიერო კვლევების შედეგად ევროპაში დაიწყო პოლისტირენბეტონის (სტირენფორბეტონი) წარმოება, რომელშიც შემავსებლად იყენებდნენ ქაფპოლისტირენს. მართალია საწყის ეტაპზე, ამ შემავსებლის სიძვირის გამო, მისი გამოყენება მსუბუქ შემავსებლად არ იყო რენტაბელური, მაგრამ 1967 წლიდან ეს მიდგომა შეიცვალა ფასის შემცირებისა და დამზადების ტექნოლოგიური პროცესის გაუმჯობესების გამო. ქაფპოლისტირენმა თანდათან გამოაძევა სხვა მინერალური შემავსებლები და პოპულარული გახდა სამშენებლო ბაზარზე. მსოფლიოში პოლისტირენბეტონის უდიდესი მომხმარებლებია: აშშ, კანადა და დასავლეთ ევროპა. პ. გამოყენების სფეროა: მონოლითური ბინათმშენებლობა (დაბალსართულიანი სახლები), კედლების, სახურავების, იატაკების, გადახურვების თბო- და ბგერაიზოლაცია, ტიხრები, ღობეები, როსტვერკები და ა.შ. მისგან ამზადებენ პოლისტიროლის სამშენებლო ბლოკებს სიმკვრივით 200-600 კგ/მ³, საფასადაე დეკორატიულ გათბუნებულ პანელებს და სხვ. პ. გამოირჩევა სიმსუბუქით, ეკონომიკურობით, ტექნოლოგიურობით, დაბალი წყალშეღწევადობით, ადვილდამუშავებადობით, მცირე შეკლებადობით, კარგი ადჰეზიური თვისებებით.

ნახ. 1

პოლისტირენი (ბერძ. polýs ბევრი, მრავალი; styrax სტირენი და -ēnē ბოლოსართი, რომელიც აღნიშნავს დაწყებას ან წყაროს) – სინთეზური არომატული პოლიმერი, თერმოპლასტიკური პლასტმასა, რომელიც წარმოადგენს სტირენის (ვინილბენზოლის) პოლიმერიზაციის პროდუქტს. ის მაგარი, მყიფე, გამჭვირვალე მასალაა ფერების ფართო გამით. შეიძლება იყოს

მაგარ (ნახ. 1. პოლისტირენის ბლოკები) ან აფუებულ მდგომარეობაში; ბლანტი, საშუალო ან მაღალი დარტყმითი სიმტკიცის. ქიმიური ფორმულა – $(C_8H_8)_n$; სიმკვრივე – 960-1040 კგ/მ³; დნობის ტემპერატურა – დაახლოებით 240°C. თერმულად მდგრადია 105°C ტემპერატურამდე, კარგად ექვემდებარება მექანიკურ დამუშავებას, წებვადია, წყალმდედია. გრანულებისაგან ამზადებენ თბოსაიზოლაციო ფილებს, ექსტრუზიის მეთოდით – უჯრედოვან ქაფპოლისტირენს. გამოყენების სფეროა: თბოსაიზოლაციო, მოსაპირკეთებელი, დეკორატიული, საფილტრავი მასალები, სენდვიჩ-პანელები, ყალიბები, საყოფაცხოვრებო ნივთები (ჭურჭელი, შესაფუთი მასალები, ბავშვის სათამაშოები და სხვ.), მედიცინა, ელექტროტექნიკა (დიელექტრული ანტენები, კოაქსიალური კაბელები, კონდენსატორები, ელექტროხელსაწყოების კორპუსები), სამხედრო საქმე (ნაპალმის წარმოება) და ა.შ. მსოფლიოში გავრცელებულია პოლისტირენის შემდეგი აბრევიატურები: PS – polystyrene (პოლისტირენი), GPPS – general purpose polystyrene (საერთო დანიშნულების პოლისტირენი, არადარტყმამდედგი); MIPS – medium-impact polystyrene (საშუალო დარტყმამდედგი); HIPS – high-impact polystyrene (დარტყმამდედგი პოლისტირენი); EPS – expanded polystyrene (აფუებადი პოლისტირენი).

ნახ. 1

პოლისტირენი დარტყმამდედგი – მოდიფიცირებული პოლისტირენი, ამორფული მასალა, რომელიც არის სტირენისა და პოლიბუტადიენის (ან სხვა სინთეზური კაუჩუკის) თანაპოლიმერი, აგრეთვე სტირენის პოლიმერების ნარევი. გარეგნულად ჩამოჰგავს ორგანულ მინას. მზადდება ფურცლების სახით (ნახ. 1), რომელთაც აქვთ გაპრიალებული ან ხაოიანი ზედაპირი. სამშენებლო ბაზარზე დიდი მოთხოვნაა უფერო, რძისფერ და ფერად ფურცლებზე. მექანიკური დაზიანებისგან მასალის დასაცავად ფურცლის ზედაპირზე აკრავენ დამცავ ფირს, რომელიც მონტაჟის შემდეგ ადვილად იხსნება. პ. დ. გამოიყენება სათავსების შიგა შემინვისთვის, დამცავი კონსტრუქციების დასამზადებლად, სავაჭრო და საგამოფენო მოწყობილობებისა და სტენდების წარმოებაში.

ნახ. 1

პოლიტეტრაფთორეთილენი – იხ. ტეფლონი.

პოლიტექნიკური (ბერძ. polys ბევრი, მრავალი და technē ხელოვნება, ოსტატობა) – ტექნიკის სხვადასხვა დარგის შესწავლასა და გამოყენებასთან დაკავშირებული (მაგ., პოლიტექნიკური ინსტიტუტი).

პოლიტიკა (ბერძ. politike სახელმწიფოს მართვის ხელოვნება) – 1. სახელმწიფოსა და საზოგადოების მართვის ხელოვნება; 2. საზოგადოებრივი იდეების ერთობლიობა და მისგან გამომდინარე მიზანმიმართული საქმიანობა, რომელიც დაკავშირებულია სახელმწიფოებს, ხალხებს, ერებს, სოციალურ ჯგუფებს შორის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ურთიერთობების ჩამოყალიბებასთან; 3. რისამე მისაღწევად მიზანმიმართული მოქმედება, ადამიანებთან ურთიერთობა, დამოკიდებულება.

პოლიტურა (ლათ. politura გაპრიალება) – ბუნებრივი ფისის (ჩვეულებრივ შელაქის) 10-20%-იანი სპირტიანი ლაქი, რომელსაც იყენებენ მერქნის ნაკეთობების ზედაპირის გასაპრიალებლად.

პოლიურეთანი – კომპოზიტური ნივთიერება, ჰეტეროჯაქვური პოლიმერი, რომელიც მიეკუთვნება სინთეზურ ელასტომერებს. მიიღება პოლიზოციანიტების შეერთებისას

ნახ. 1

ჰიდროქსილის ჯგუფის ნაერთებთან (რთული და მარტივი პოლიეტერები). პ. არსებობს ბლანტი სითხის, ამორფული ან კრისტალური მყარი ნივთიერების სახით, ნახევრადგამჭვირვალე მოყვითალო ელფერით (ნახ. 1) ან შეღებილი სხვადასხვა ფერად. მისი მექანიკური მახასიათებლები იცვლება რბილი რეზინიდან ხისტი პლასტიკების თვისებებამდე. მიეკუთვნება კონსტრუქციულ მასალებს. პოლიურეთანულ პროდუქტებს ხშირად უწოდებენ "ურეთანს", თუმცა არ უნდა ავურიოთ ეთილკარბამატებთან, რომელსაც დასავლეთში ასევე უწოდებენ "ურეთანს". გამოიყენება ხისტი ქაფსაიზოლაციო პანელების, მანქანათა ნაწილებისა და დეტალების, წებოების, ლაქების, საღებრების, ჰერმეტიკების, იზოლატორების, დამცავი საფენების, საღებების,

შემამჭიდროებლების, მაღალეფექტური ადჰეზივების, სინთეზური ბოჭკოების (მაგ., სპანდექსი), შლანგების, სასპორტო საბურავების, დეკორატიული ქვების ჩამოსასხამი ფორმების, ფეხსაცმლის ლანჩებისა და სხვ. დასამზადებლად. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ პოლიურეთანის გამოყენება შეზღუდულია ტემპერატურული დიაპაზონით (-60-დან +80°C-მდე).

პოლიფენი – იხ. ტეფლონი.

პოლიფორა (იტალ. polifora<ბერძ. polys ბევრი, მრავალი და ლათ. foris კარს მიღმა, გარეთ) – რომანულ-გოტიკური არქიტექტურის ეპოქის მრავალფრთიანი ფანჯარა, რომლის ღიობი დაყოფილია შუა სვეტებით და დაგვირგვინებულია წრიული ან ისრისებრი მოხაზულობის განაპირა ფრთების თაღების ქუსლები ეყრდნობა შუა სვეტების ანალოგიურ ნახევარსვეტებს, ხოლო თაღების ზედა სივრცე შევსებულია დეკორატიული სამშვენისებით, გერბებით ან წრიული ნახვრეტებით (ნახ. 1. პოლიფორებიანი შენობის ფასადი წმინდა მარკოზის მოედანზე, ვენეცია, იტალია). ასეთი ფანჯრები ხშირად გამოიყენებოდა ჩრდილოეთ ევროპის ქვეყნების (ბელგია, ფლანდრია, ჰოლანდია და სხვ.) დიდ ტაძრებში, ვენეციის სასახლეებში და სხვ.

ნახ. 1

პოლიფორმალდეჰიდი (პოლიოქსიმეთილენი, პოლიაცეტალი) (ბერძ. polys ბევრი, მრავალი; ლათ. formica ჭიანჭველმყავა და aldehydus ალდეჰიდი) – თერმოპლასტიკური პლასტმასა,

ფორმალდეჰიდის პოლიმერიზაციის პროდუქტი, თეთრი კრისტალური ფხვნილი ლღობის ტემპერატურით 180°C. მედეგია ცვეთის, დარტყმითი დატვირთვების, ორგანული გამხსნელებისა და ზეთების მიმართ; კარგად ემორჩილება დამუშავებას. პოლიმერს, საექსპლუატაციო თვისებების ასამაღლებლად, უმატებენ სხვადასხვა შემავსებელს (მინაბოჭკო, ელასტომერი, მოლიბდენის დისულფიდი, საპოხი მასალები). გამოიყენება ლითონის შენადნობების შემცვლელად, არმატურის, საყოფაცხოვრებო ტექნიკის კორპუსების, ელექტროტექნიკური დეტალებისა და სხვ. დასამზადებლად, აგრეთვე ბოჭკოების მისაღებად.

პოლიფორუმი (ბერძ. polys ბევრი, მრავალი და ლათ. forum ბაზარი, ღია სივრცე, საზოგადოების თავშეყრის ადგილი) – არქიტექტურულად გაფორმებული დიდი მოედანი, სადაც ეწყობა საზეიმო მსვლელობები, კონცერტები, თეატრალური წარმოდგენები, სახვითი ხელოვნების გამოფენები და მისთ.

პოლიქრომია (ბერძ. polychromos მრავალფერა) – მრავალფერიანობა არქიტექტურის, სკულპტურისა და გამოყენებითი ხელოვნების ნაწარმოებებში.

პოლოიდა (პოლოდია) – მოძრავი ან უძრავი ცენტროიდა.

პოლუსი (ლათ. polus<ბერძ. polos ღერძი) – 1. პოლარულ კოორდინატთა სისტემაში – წერტილი, რომლიდანაც აითვლება პოლარული რადიუსი. გარდა ამისა, პოლუსი ეწოდება წერტილს, რომლისთვისაც მოცემული წრფე წარმოადგენს მოცემული მე-2 რიგის წირის პოლარს; 2. დედამიწის ბრუნვის წარმოსახვითი ღერძის მიერ დედამიწის ზედაპირის გადაკვეთის წერტილი; ამ წერტილთან ახლოს მდებარე ადგილი; 3. ელექტრული წრედის ორი ბოლოდან ერთ-ერთი; 4. მაგნიტის ან ელექტრომაგნიტის ორი ბოლოდან ერთ-ერთი; 5. საპირისპირო, საწინააღმდეგო.

პომპა (ლათ. pompa საზეიმო სვლა) – მცირე სიმძლავრის ტუმბო (ნახ. 1. ვაკუუმ-პომპა). არსებობს მისი სახეები: საყვინთი, წყლის, ხომალდის, სადღესასწაულო, ინსულინის, მიკროინფუზიური და სხვ.

ნახ. 1

პომპა სადღესასწაულო – საზეიმო მსვლელობა ძველ რომში ცხენშებმული ეტლებით რბოლის დაწყების წინ.

პომპა საყვინთი – მექანიზმი ჰაერის მისაწოდებლად მყვინთავის აკვალანგში შლანგის მეშვეობით 20 მ-დე წყლის სიღმეში. მუშაობს ადამიანის კუნთების ძალის გამოყენებით ან ელექტროძრავით.

პომპა წყლის – მოწყობილობა ელექტრული ან მექანიკური ამძრავით სითხის ცირკულაციის უზრუნველსაყოფად (მაგ., ავტომობილის გაცივების სისტემა), წყლის ამოსაღებად ჭაბურღილიდან, წყალქვეშა ნაგებობის საბალასტო ცისტერნებში წყლის ამოსაღვრელად ან დასაბრუნებლად და სხვ.

პომპეუსის ხიდი (მოგვთა ხიდი) – არქეოლოგიურ-ისტორიული ძეგლი (ნახ. 1), რომელიც მდებარეობს ქალაქ მცხეთის შესასვლელში, ამჟამად მდინარე მტკვარზე არსებული გადასასვლელი ხიდის აღმოსავლეთით 100 მეტრში. მცხეთის ხიდთან იყრიდა თავს ამიერკავკასიის მთავარი გზები – დარიალის ხეობიდან საქართველოს სამხრეთ საზღვრამდე და შავი ზღვიდან კასპიის ზღვის სანაპირომდე.

ნახ. 1

ტრადიცია ხიდის სახელს რომელიც მხედართმთავარს გნეუს პომპეუს უკავშირებს, რომელმაც ძვ. წ. 65 წელს დალაშქრა საქართველო და გზად ლეგიონერების ხელით ააგო ხიდი. არქეოლოგიურმა გათხრებმა პ. ხ. ადგილას აღმოაჩინა ხის ხიდის კონსტრუქციის ფრაგმენტები, რომელიც ადრე მოგვთა ხიდის სახელით იყო ცნობილი. V საუკუნეში ვახტანგ გორგასლის მეფობის დროს პ. ხ. საფუძვლიანად გადაუკეთებიათ. XIX საუკუნეში მძიმე ტრანსპორტის განვითარებასთან ერთად პ.ხ. გამოიყენება სახიფათო გახდა, ამიტომ ძველი ხიდი დაანგრეს და მის ადგილას 1839-1841 წლებში ააშენეს მაღალი ოთხმალიანი ქვის თაღოვანი ხიდი, რომელმაც მხოლოდ 85 წელი იარსება. 1926 წელს ზაჰესის მშენებლობასთან დაკავშირებით გაკეთდა ჯებირები, რის გამოც პ. ხ. წყლით დაიფარა და მის მაგივრად დასავლეთით აშენდა ახალი რკინის სამმალიანი ხიდი.

პონორი (ხორვ. ponor უფსკრული) – 1. ბუნებრივი ხვრელი კარსტული ძაბრებისა და ქვაბების ფსკერზე ან კარსტული ღრმული, რომელიც შთანთქავს ზედაპირულ წყალს და უშვებს მიწისქვეშა სიღრმეებში; 2. დიდი გამოქვაბულის შესასვლელი.

პონტონი (ლათ. pōns ხიდი) – 1. ბრტყელძირიანი ნავი, რომელიც გამოიყენება დროებითი ხიდის ან რაიმე დროებითი ნაგებობის საყრდენად წყალზე; ნავტიკი; 2. მცურავი ხიდი; 3. ხის, ლითონის ან რკ.ბ.-ის (ნახ. 1) მცურავი ნაგებობა წყლის ზედაპირზე სხვადასხვა მოწყობილობების დასაჭერად.

ნახ. 1

პონტონიერი (ფრანგ. pontonnier) – 1. სამხ. პონტონური ნაწილის სამხედრო მოსამსახურე, პირი, რომელიც პასუხისმგებელია პონტონებსა და პონტონის ხიდების აგებაზე; 2. ზოგ ქვეყანაში: პირი, რომელიც ხიდზე გადასვლის საფასურს კრეფს.

პოპ-არტი (ინგლ. pop art პოპულარული ხელმისაწვდომი ხელოვნება) – XX საუკუნის ერთ-ერთი მძლავრი, ავანგარდული პოპულარული ვიზუალური ხელოვნების მიმდინარეობა. წარმოიშვა 1950-იანი წლებში ბრიტანეთში, მოგვიანებით კი პარალელურად ვითარდებოდა აშშ-შიც. პ.-ა. დამახასიათებელია თემები და ტექნიკა ნასესხები პოპულარული მასკულტურიდან, როგორცაა რეკლამა და კომიქსები და, შესაბამისად, საყოველთაოდ გაიგივებული იყო როგორც რეაქცია იმ დროისთვის დომინირებულ აბსტრაქტულ

ექსპრესიონიზმთან ან მასზე დაფუძნებულ ექსპანსიასთან. პოპ-არტი პოპ-მუსიკის მსგავსად იყენებს პოპულარულ სახეებს ხელოვნების ელიტური კულტურის საპირისპიროდ და ხაზს უსვამს ბანალურს ან ე.წ. კიტჩურ ელემენტებს ნებისმიერ მოცემულ კულტურაში. პ.-ა. უმეტესად აკადემიურად აღიქმება, ვინაიდან მის მიმდევართა მიერ გამოყენებული არატრადიციული ორგანიზაციული პრაქტიკა ზოგიერთისთვის ძნელად გასაგებია. პოპ-არტი მინიმალიზმთან ერთად მოიაზრება, როგორც უკანასკნელი მოდერნისტული ხელოვნების მიმდინარეობა და, შესაბამისად, პოსტმოდერნისტული ხელოვნების წინამორბედად ითვლება.

პოპულარული (ლათ. populus მაცხოვრებლები, ხალხი, ნაცია) – 1. შინაარსით, გადმოცემით მარტივი; ბევრისთვის გასაგები, ხელმისაწვდომი; რაც საყოველთაო მოწონებით სარგებლობს; ფართოდ ცნობილი, ფართოდ გავრცელებული; 2. ადამიანების, საზოგადოების დიდი ნაწილის გემოვნების შესაბამისი და არა სპეციალისტების ან ინტელექტუალების მიერ აღიარებული.

პოპულაცია (გვიანდ. ლათ. populātiō<შუასაუკ. ლათ. populātus<ლათ. populus მაცხოვრებლები, ხალხი, ნაცია) – 1. განსაზღვრული ქალაქის, რაიონის, ქვეყნის მთელი მოსახლეობა; 2. ადამიანების ან ცხოველების ცალკეული ჯგუფი ან ტიპი, რომლებიც ცხოვრობენ რაიონში ან ქალაქში; 3. მოქმედება რაიონის (ოლქის) განსახლებისათვის; 4. ადამიანების, ცხოველების, მცენარეების გაერთიანება, რომლის წევრებს შორის ხდება შეჯვარება; 5. რაიმე საგნების სასრული ან უსასრულო თავმოყრის პროცესი; 6. ერთი ტიპის ორგანიზმების ერთიანობა, რომლებიც ხანგრძლივად არსებობდნენ ერთ ტერიტორიაზე (ეკავათ განსაზღვრული არეალი) და ნაწილობრივ ან მთლიანად იზოლირებული იყვნენ ასეთივე ჯგუფის სხვა არსებებისაგან. ეს ტერმინი გამოიყენება ბიოლოგიაში, ეკოლოგიაში, დემოგრაფიაში, მედიცინასა და ფსიქომეტრიკაში.

პოროლონი – ქაფპოლიურეთანის სავაჭრო დასახელება – რბილი პოლიურეთანის ქაფი, 90% ჰაერის შემცველობით, რომელიც მასალას აძლევს სირბილეს და დრეკადობას. წვრილფორიანი სტრუქტურის გამო პ. აქვს კარგი ელასტიკურობა და ჰაერგამტარობა. პირველად მიღებული იქნა 1941 წ. გერმანიაში. გამოიყენება შესაფუთ მასალად, ჭურჭლის ან სხეულის დასაბან ღრუბლად, საამორტიზაციო მასალად საყურისებში, ბგერაიზოლაციად კედლებსა და გადახურვებში, ავეჯსა და რბილ სათამაშოებში სატენად და სხვ. პოროლონი წვადი მასალაა და ხანძრის დროს გამოყოფს მომწამლავ აირებს, რის გამოც უსაფრთხოების დამატებითი წყაროა. ამჟამად მიმდინარეობს სამეცნიერო კვლევები უწყვი პოროლონის მისაღებად.

პორტალი (ლათ. porta კარი, ჭიშკარი) – 1. კარიბჭე; არქიტექტურულად დამუშავებული შენობის შესასავლელი სვეტების, ქანდაკებების, ფერწერის გამოყენებით (ნახ. 1. ბამბერგის ტაძრის ჩრდილოეთის გოტიკური პორტალი, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა). მდიდრულად გაფორმებული პ. შენობას (ნაგებობას) ანიჭებს ეფექტურობას, სიდიადეს, მიმზიდველობას, გრანდიოზულობას; 2. გვირაბში შესასვლელის არქიტექტურულად გაფორმებული ადგილი,

ნახ. 1

რომელიც შესასვლელის სიბრტყიდან რამდენადმე წინ არის გამოწეული და აქვს შემდეგი დანიშნულება: შუბლა და გვერდითი ფერდობების მდგრადობის უზრუნველყოფა, შუბლა ფერდობებიდან ჩამონადენი წყლის გვირაბიდან მოცილება და გვირაბის შესასვლელის არქიტექტურულად გაფორმება.

პორტატიული (ფრანგ. portatif<ლათ. porto ტარება) – პატარა ზომისა, სატარებლად მარჯვე, ადვილად გადასატანი.

პორტი (ფრანგ. port<ლათ. portus ნავსადგური, ნავმისადგომი) – იხ. ნავსადგური.

პორტიერი (ფრანგ. portière<ლათ. porter კარი) – კარის ან ფანჯრის მიძიმე ქსოვილის სქელი ფარდა, რომელიც შედგება ერთი ან ორი ვერტიკალური ნაწილისაგან (ნახ. 1).

ნახ. 1

ნახ. 1

პორტიკი (ლათ. porticus<ბერძ. stoa დახურული გალერეა) – 1. ფრონტონით ან ატიკით დაგვირგვინებული სვეტნარი, რომელიც ხშირად, შენობის მთავარ შესასვლელს წარმოადგენს (ნახ. 1); გამოწეულ პორტიკს ეწოდება პროსტილი, ხოლო ჩაშენებულს – პორტიკი ანტებს შორის.

პორტიკი ანტებს შორისი – ჩაშენებული პორტიკი; შენობის შესასვლელის სვეტნარი, სადაც შუა წრიული კვეთის სვეტები დგას განაპირა კედლებში ჩაშენებულ ანტებს შორის.

პორტლანდიტი – კალციუმის ჰიდროქსიდი (ჩამქრალი კირი). ბუნებაში იშვიათად არსებული უფერო ან თეთრი ფერის მინერალი, რომელიც ადვილად გადადის კალციტში. ქიმიური ფორმულა – $\text{Ca}(\text{OH})_2$; სიმკვრივე – 2230 კგ/მ³; სიმაგრე მოოსის სკალით – 2,5-3. ხელოვნური პ. მიიღება კირისა და პორტლანდცემენტის ჰიდრატაციის შედეგად. მისი რაოდენობა გამყარებულ ცემენტის ქვაში შეადგენს 20-25%-ს. გამოიყენება პორტლანდცემენტების წარმოებაში. ტერმინს სახელი "პორტლანდიტი" იმიტომ ეწოდა, რომ კალციუმის ჰიდროქსილი ქიმიურად არის პორტლანდცემენტის ჰიდროლიზის პროდუქტი.

პორტლანდცემენტი (ინგლ. portland cement) – ძირითადი საშენი მასალა თანამედროვე სამრეწველო, სამოქალაქო, საგზაო, ჰიდროტექნიკურ და სხვა მშენებლობაში. პ. ჰიდრავლიკური შემკვრელია, მაგრდება როგორც წყალში, ისე ჰაერზე. წარმოადგენს სათანადო ნედლეულის შეცხოების ტემპერატურაზე გამოწვის შედეგად მიღებული კლინკერის დაფქვის პროდუქტს. დაფქვის დროს მას ემატება 3-5% თაბაშირი, შეკვრის ვადების რეგულირებისათვის და აგრეთვე 15%-მდე წიდა ან სხვა აქტიური კაჟმიწა. სიმკვრივე (მოცულობითი მასა) ფხვიერ მდგომარეობაში შეადგენს 1100 კგ/მ³-ს, შემკვრივების (დატკეპნილის) – 1600 კგ/მ³-ს, ხოლო საშუალოდ აიღება 1300 კგ/მ³. დაფქვის სიწმინდე ზრდის

მის სიმტკიცეს და პ. სწრაფად მაგრდება. ცემენტის შეკვრის დაჩქარება შეიძლება დაფქვის სიწმინდის გაზრდით, მინერალოგიური შედგენილობის რეგულირებით, წყალცემენტის ფარდობის შემცირებით, ტემპერატურის გაზრდით, ცემენტში დანამატების შეტანით და სხვ. ტერმინის სახელი დაკავშირებულია დიდი ბრიტანეთის სამხრეთში მდებარე ნახევარკუნძულ პორტლანდთან (Portland), სადაც 1824 წელს შეიქმნა პორტლანდცემენტი.

პორტლანდცემენტი გაფართოებადი – ცემენტი, რომელიც მიიღება პორტლანდცემენტის კლინკერის (58-63%), თიხამიწოვანი წიდის ან კლინკერის (5-7%), თაბაშირის (7-10%), ბრძმედის გრანულირებული წიდის ან სხვა აქტიური მინერალური დანამატის (23-28%) ერთად დაფქვით. გაფართოებად ცემენტებზე დამზადებული ბეტონი წყალში ფართოვდება 0,3-1%-მდე. ჰაერზე მისი გაფართოება ხდება თუ მუდმივად დავატენიანებთ პირველი სამი დღე-ღამის განმავლობაში. მცირეხნიანი გაორთქვლისას კი სწრაფად მყარდება, რაც საშუალებას იძლევა ყალიბი გამოვიყენოთ უფრო ინტენსიურად, ვიდრე ჩვეულებრივი ცემენტის გამოყენებისას.

პორტლანდცემენტი თეთრი და ფერადი – ცემენტი, რომელიც მიიღება კლინკერისგან, რომელიც მზადდება სუფთა კირქვის (ან მარმარილოს) და თეთრი კაოლინისგან, რომლებიც თითქმის არ შეიცავენ რკინისა და მანგანუმის ჟანგს. ისინი ჩვეულებრივ პორტლანდცემენტს აძლევენ მომწვანო-მორუხო ფერს. გამოწვა ხდება უნაცრო საწვავით. თეთრი პორტლანდცემენტი ძვირია. ფერადი პორტლანდცემენტი კი მიიღება თეთრ ცემენტში საღებავი პიგმენტების (ოხრა, მუშია, სურინჯი და სხვ.) დამატებით. ამ ცემენტებს იყენებენ დეკორატიული მიზნებისათვის.

პორტლანდცემენტი მჟავამედეგი – ცემენტი, რომელიც მიიღება დაფქული კვარცის ქვიშის და კაუზადფთორისტული ნატრიუმის შერევით. ასეთ ცემენტს არ აქვს შემკვრელის თვისება. მისი გამაგრება ხდება ნატრიუმის ან კალციუმის თხევადი მინის ხსნარის დამატებით. ძირითადად გამოიყენება ქიმიურ მრეწველობაში.

პორტლანდცემენტი პლასტიფიცირებული – ცემენტი, რომელიც შეიცავს აქტიურ ზედაპირულ პლასტიფიცირებულ დანამატს, რომელიც ამაღლებს ბეტონის ნარევის პლასტიკურობას, ადვილჩაწყობადობასა და ყინვამედეგობას. იგი შეიძლება ჩვეულებრივი ცემენტის ნაცვლად გამოვიყენოთ საგზაო და ჰიდროტექნიკურ ნაგებობებში.

პორტლანდცემენტი პუცოლანიანი – ცემენტი, რომელიც მიიღება კლინკერის, თაბაშირისა და აქტიური მინერალური დანამატის ერთად დაფქვით ან ცალ-ცალკე დაფქვითა და კარგად არევით. მას ემატება ვულკანური წარმოშობის დანამატი – პემზა, ტუფი, ასევე გლიეჟი ან სათბობის ნაცარი (25-40%), დანალექი ქანები – დიატომიტი, ტრეპელი, ოპოკა (20-30%). დაფქვის სიწმინდის, შეკვრის ვადების და სხვა თვისებების მიხედვით მას წაეყენება იგივე მოთხოვნები რაც ჩვეულებრივ პორტლანდცემენტს. ნორმალური სისქის ცომის მისაღებად, ჩვეულებრივთან შედარებით, 30-50%-ით მეტი წყალია საჭირო. შენახვისას ადრე კარგავს აქტიურობას. ფოლადის არმატურასთან კარგი შეჭიდულობა აქვს. ჰაერზე გამაგრებისას ხასიათდება დიდი დეფორმადობით. ძირითადად იყენებენ მიწისქვეშა და წყლიან გარემოში, სადაც საჭიროა დიდი წყალუჭონადობა და წყალმედეგობა, ნაკლები სითბოგამოყოფა. ნაკლებად ყინვამედეგია და ზამთარში დაბეტონებისათვის არ გამოიყენება.

პორტლანდცემენტი სატამპონაჟო – ცემენტი, რომელიც მიიღება კლინკერის, თაბაშირისა და სპეციალური დანამატის დაფქვით. გამოიყენება ნავთობისა და გაზის ჭაბურღილების

დაცემენტებისთვის. ძირითადი მახასიათებელია სიმტკიცე ღუნვაზე. გამოდის სხვადასხვა სახის – მარილმედეგი, დაბალჰიგროსკოპული და სხვ.

პორტლანდცემენტი სულფატმედეგი – ცემენტი, რომელიც გამოიყენება გოგირდოვანი წყლების გარემოში; ნაკლებ ეგზოთერმულია, ნელა მაგრდება. მედეგია აგრესიული გარემოს მიმართ.

პორტლანდცემენტი სწრაფშემკვრელი – ცემენტი, რომელიც სწრაფად კრფის სიმტკიცეს. ეს მიიღწევა მისი წმინდად დაფქვით და მინერალოგიური შემადგენლობის მართვით.

პორტლანდცემენტი ტამპონაჟური დაბალი ტემპერატურისათვის – ტამპონაჟური პორტლანდცემენტი, რომელიც გამოიყენება სამშენებლო სამუშაოების შესასრულებლად $-5-+15^{\circ}\text{C}$ ტემპერატურის ფარგლებში.

პორტლანდცემენტი ტამპონაჟური დამძიმებული – ტამპონაჟური პორტლანდცემენტი, განღვრადობით 180-220 მმ და ცემენტის ცომის სიმკვრივით 1950-2350 კგ/მ³.

პორტლანდცემენტი ტამპონაჟური ზომიერი ტემპერატურისათვის – ტამპონაჟური პორტლანდცემენტი, რომელიც გამოიყენება სამშენებლო სამუშაოების შესასრულებლად $50-100^{\circ}\text{C}$ ტემპერატურის ფარგლებში.

პორტლანდცემენტი ტამპონაჟური მაღალი ტემპერატურისათვის – ტამპონაჟური პორტლანდცემენტი, რომელიც გამოიყენება სამშენებლო სამუშაოების შესასრულებლად $100-150^{\circ}\text{C}$ ტემპერატურის ფარგლებში.

პორტლანდცემენტი ტამპონაჟური ნორმალური სიმკვრივის – ტამპონაჟური პორტლანდცემენტი, წ/ც ფარდობით 0,5 და ცემენტის ცომის სიმკვრივით 1600-1950 კგ/მ³.

პორტლანდცემენტი ტამპონაჟური ნორმალური ტემპერატურისათვის – ტამპონაჟური პორტლანდცემენტი, რომელიც გამოიყენება სამშენებლო სამუშაოების შესასრულებლად $15-50^{\circ}\text{C}$ ტემპერატურის ფარგლებში.

პორტლანდცემენტი ტამპონაჟური სულფატმედეგი – ტამპონაჟური პორტლანდცემენტი, მიღებული ნორმირებული პორტლანდცემენტის კლინკერის, თაბაშირისა და საჭიროების შემთხვევაში დანამატების დაქუცმაცებით, რომელიც გამოირჩევა ამაღლებული კოროზიამედეგობით სულფატ-იონების შემცველი აგრესიული გარემოს მიმართ.

პორტლანდცემენტი ტამპონაჟური შემსუბუქებული – ტამპონაჟური პორტლანდცემენტი, განღვრადობით 180-220 მმ და ცემენტის ცომის სიმკვრივით 1350-1650 კგ/მ³.

პორტლანდცემენტი უთაბაშირო – პორტლანდცემენტი, რომლის შედგენილობაში არ შედის თაბაშირი. გამოიყენება ზამთარში, უარყოფით ტემპერატურაზე რკ.ბ.-ის კონსტრუქციების დასამზადებლად. პ. უ. იკვრება რამდენიმე წუთში. შეკვრის ვადების დარეგულირებისათვის პორტლანდცემენტის წმინდად დაფქულ კლინკერში შეჰყავთ ორგანულ-მინერალური დანამატის კომპლექსი, რომელიც შეიცავს, როგორც წესი, ორ კომპონენტს: სულფიდოსაფუარის ბარდას ან სუპერპლასტიფიკატორს და ტუტე ლითონის კარბონატს ან სილიკატს. პირველი კომპონენტი ანელებს შეკვრის ვადას და ახდენს ბეტონის ნარევის პლასტიფიცირებას, მეორე კი ბეტონის გამაგრების კატალიზატორია და უზრუნველყოფს

ბეტონის გამაგრებას უარყოფით ტემპერატურაზე (ამცირებს წყალხსნარის გაყინვის წერტილს). ჩვეულებრივ ცემენტთან ბეტონში პოტაში (K_2CO_3) ნაწილობრივ უკავშირდება თაბაშირს და ამიტომ საჭირო ხდება მისი რაოდენობის მნიშვნელოვანი გაზრდა, რაც რამდენადმე აუარესებს ბეტონის სტრუქტურასა და მის სიმტკიცეს. უთაბაშირო ცემენტში კი გამოიყენება კარბონატების მინიმალური დოზა, რომელიც აუცილებელია უარყოფით ტემპერატურაზე გამაგრებისათვის და რომელიც ბეტონის მკვრივ სტრუქტურასა და მაღალ სიმტკიცეს უზრუნველყოფს. პ. უ. სწრაფადშეკვრადი და სწრაფმაგრებადი ცემენტი. ის ხასიათდება დაბალი წყალმოთხოვნით რაც საშუალებას იძლევა დავამზადოთ დაბალი წ/ც ფარდობისა და მაღალი სიმტკიცის ბეტონი.

პორტლანდცემენტი ძაბვადი – ცემენტი, რომელიც მიიღება პორტლანდცემენტის (65-75%), თიხამიწოვანი ცემენტისა (13-20%) და თაბაშირის (6-10%) წმინდად დაფქვით და არევით. ის თავდაპირველად მაგრდება და იძენს საკმაო სიმტკიცეს, შემდეგ ფართოვდება და ძაბავს რ.ბ.-ს. სწრაფად მაგრდება. მისი სიმტკიცე 1 დღე-ღამის გამაგრების შემდეგ შეადგენს 15 მპა-ს, 28-ე დღეს კი უახლოვდება 50 მპა-ს. ძაბვადი ცემენტისგან დამზადებული რ.ბ.-ის ნაკეთობა გამოირჩევა მაღალი ბზარმედეგობით. მას იყენებენ აირგაუმტარი კონსტრუქციების, ბენზინის საცავების, მიწისქვეშა და წყლისქვეშა სადაწნევო ნაგებობებისა და სასპორტო ობიექტების მშენებლობისათვის.

პორტლანდცემენტი ჰიდროფობური – ცემენტი, რომელიც შეიცავს 0,06-0,3% ჰიდროფობულ (წყალუკარება) დანამატს (საპონნავთი, ასიდოლი, ასიდოლ-საპონნავთი, ოლეინის მჟავა, ნავთობის მჟავები, კაჟბადორგანული პოლიმერები და სხვ.). ეს დანამატები ცემენტის მარცვლებზე წარმოქმნის თხელ (მონომოლეკულურ) აფსკს, რომელიც ამცირებს ელემენტის თვისებას – დასველდეს წყლით, შეიძინოს ტენი. ასეთი ცემენტი ტენიან გარემოშიც ინარჩუნებს აქტივობას და არ გუნდავდება, არევის დროს კი ეს აფსკი ცემენტის მარცვლებს ძვრება და ხელს არ უშლის ნორმალურ ჰიდრატაციას. ასეთი ცემენტები მეტად წყალმედეგი და წყალუქონანია. სიმტკიცე პირველ დღეებში ნაკლები აქვთ, მაგრამ 28 დღეში მაინც იძენენ საპროექტო მარკას.

პორტო-ფრანკო – ნავსადგურის ტერიტორიის ნაწილი, სადაც ნებადართულია უბაჟოდ საქონლის შეტანა და გატანა.

პორტრეტი (ფრანგ. portrait<portraire გამოსახვა) – 1. ადამიანის ფერწერული, სკულპტურული ან სხვაგვარი გამოსახულება; 2. გადატ. პიროვნების დახასიათება, აღწერა.

პორფირი (ბერძ. porphyros მეწამული) – 1. წვრილკრისტალური ამონაფრქვევი მთის ქანი, რომელიც ხასიათდება მინისებრი სტრუქტურითა და კვარცის კრისტალების ჩანართებით (ნახ. 1). ქიმიური შედგენილობით ჩამოჰგავს გრანიტს. არსებობს პ. კვარცული (რიოლიტი, დაციტი) და არაკვარცული (ორთოფირი). მშენებლობაში გამოიყენება, როგორც მოსაპირკეთებელი მასალა. ძველ რომში პ. ამზადებდნენ ქანდაკებებს, სარკოფაგებს, დეკორატიულ ვაზებს (ნახ. 2) და ფუფუნების საგნებს. დაუმუშავებელი პ. არაეფექტურია, მაგრამ გახეხვის და გაპრიალების შემდეგ იძენს კეთილშობილ მუქ წითელ ფერს. ამჟამად ხელოვნურ პორფირსაც კი ამზადებენ; 2. წითელი ფერის გრძელი ხავერდის მოსასხამი, რომელსაც მეფეები იცვამდნენ საზეიმო შემთხვევებში (სამეფო ძალაუფლების სიმბოლო).

ნახ. 1

ნახ. 2

პორცელანიტი – ფაიფურისებრი ქანი (თიხა, თიხიანი ფიქალი, მერგელის თიხა), მინერალი, რომელიც მიღებულია მიწისქვეშა ცეცხლზე გამოწვით. გამოიყენება საშენ მასალად.

პოსესია (ლათ. possessio<possidere ფლობა, მფლობელობა) – მიწის არენდული მფლობელობა.

პოსტ – თავსართი, რომელიც დაერთვის არსებით ან ზედსართავ სახელს და ნიშნავს შემდეგს, რისამე მომდევნოს.

პოსტამენტი (გერმ. postament<ლათ. ponere მიწოდება, დადგმა) – იხ. კვარცხლბეკი.

პოსტერიორი (ლათ. posterior მას შემდეგ, მოგვიანებით, უკან) – ტაძრის უკანა მხარე, ანტერიორის საწინააღმდეგო.

პოსტი (ფრანგ. poste<ლათ. ponere მიწოდება, დადგმა) – ადგილი (ფარდული, კომპურა, სათავსი), სადაც გუშაგი (ყარაული) დგას ამა თუ იმ ობიექტის დასაცავად.

პოსტიმპრესიონიზმი – ფრანგული ფერწერის ძირითადი მიმართულებანი XIX საუკუნის დასასრულსა და XX საუკუნის დასაწყისში. წარმოიშვა იმპრესიონიზმის კრიზისის შედეგად.

პოსტმოდერნიზმი (ინგლ. postmodernism<ლათ. post შემდეგ და modernus ახალი) – მიმართულება არქიტექტურაში, რომელიც წარმოიშვა 1970-იან წლებში ინტერნაციონალური სტილის ასპექტისა და თანამედროვე სამშენებლო ტექნიკის კომერციალიზმზე რეაქციის შედეგად. შენობებში დაბრუნდა ორნამენტული და დეკორატიული მოტივები, ხშირად მყვირალა ფერებში და ალოგიკურ შეთანწყობაში.

პოსტულატი (ლათ. postulatum მოთხოვნა) – მეცნიერული თეორიის დებულება, პრინციპი ან წესი, რომელიც დასაბუთების გარეშე მიღებული ამ თეორიაში და გამოიყენება სხვა დებულებათა დასაბუთებლად. პოსტულატის მიღებისას ეყრდნობიან ცდას, პრაქტიკაზე ან თეორიულ წყაროებზე დაფუძნებულ ინტუიციურ მოსაზრებებს, რათა ნათელი გახდეს მისი მიღების მართებულობა.

პოტამოლოგია (მდინარეების ჰიდროლოგია, სამდინარო ჰიდროლოგია) – ჰიდროლოგიის დარგი, რომელიც შეისწავლის მდინარეებსა და მათთან დაკავშირებულ ფიზიკურ, ქიმიურ და ბიოლოგიურ საკითხებს. პოტამოლოგიის კვლევის საგანია: მდინარეების ჰიდროლოგიური პროცესების, აუზების მორფომეტრიის, ქსელების აგებულების, კალაპოტური პროცესების,

შესართავისპირა მხარეების, მდინარეთა აუზებში წყლის აორთქლებისა და ინფილტრაციის, წყლის, თერმული და მყინვარული რეჟიმების, ნაყარის, მდინარეთა წყაროებისა და ზოგადად კვების, მდინარეებში სხვადასხვაგვარი ქიმიური და ფიზიკური პროცესების შესწავლა და აღწერა. ტერმინი „პოტამოლოგია“ მეცნიერებაში დაამკვიდრა გერმანელმა გეომორფოლოგმა ალბრეხტ პენკმა 1898 წელს.

პოტაში (ინგლ. potash<pot ფხვნილი და ash ნაცარი) – თეთრი კრისტალური ნივთიერება, რომელიც მიიღება ხის ნაცრის ან ქლოროვანი კალიუმისგან (ნახ. 1). გამოიყენება მინის, თხევადი საპნის წარმოებაში, ფოტოგრაფიასა და სხვ.

ნახ. 1

პოტენციალი (ლათ. potentia ძალა) – 1. სიდიდე, რომელიც აღწერს ვექტორული ხასიათის ფიზიკური ველების ფართო კლასს; 2. ფიზიკური სიდიდე, რომელიც ახასიათებს ველის (ელექტრული, მაგნიტური, გრავიტაციული) მოცემულ წერტილში მოთავსებული ტანის ენერჯის მარაგს; 3. წყარო, საშუალება, მარაგი, შესაძლებლობა, რომელიც შეიძლება გამოყენებული იქნეს რაიმე ამოცანის გადასაწყვეტად, განსაზღვრული მიზნის მისაღწევად; ცალკეული პიროვნებების, საზოგადოების, სახელმწიფოს მოქმედების საშუალება განსაზღვრულ სფეროში. ტექნიკაში გამოყენებული პოტენციალის სახეებია: აბსოლუტური, აგზნების, ანთების, გაღვანის, განზოგადებული, გრავიტაციული, ელექტროკინეტიკური, ელექტრომაგნიტური, ელექტროსტატიკური, ელექტრული, ვექტორული, ვოლტას, თერმოდინამიკური, იზობარული, იზოქორული, იონიზაციური, კინეტიკური, კომპლექსური, კონტაქტური, კრიტიკული, ლენარდ-ჯონსის, ლოგარითმული, მაჩქარებელი, მემბრანული, მოქმედი, ჟანგბადის, სიჩქარეთა, სკალარული, ფიზიკური, ქიმიური, ჩამკეტი და სხვ.

პოტენციალი ბუნებრივი – ბუნებრივი სისტემის უნარი, შეასრულოს ადამიანების სამეურნეო საქმიანობის რაიმე ფუნქცია. გამოისახება განსაზღვრულ ეკოლოგიურ-ეკონომიკურ მაჩვენებლებში.

პოტენციალი რეკრეაციული – ბუნებრივი ტერიტორიის თვისება მოახდინოს ადამიანზე დადებითი ფიზიკური, ფსიქიკური და ჰიგიენური ზემოქმედება. ძირითადად ვლინდება დასვენების დროს.

პოტენციალის თეორია – მათემატიკური ფიზიკის დარგი, რომელიც შეისწავლის მიმზიდველი მასებით, მუხტებით და ა.შ. შექმნილ ძალთა ველების პოტენციალებს.

პოტენციალური – ის რაც პოტენციურად არსებობს, მალული, მაგრამ გამზადებული გამოჩნდეს გარკვეულ პირობებში.

პოტენციალური ენერჯია – მექანიკური სისტემის ენერჯიის ნაწილი, დამოკიდებული მისი კონფიგურაციისაგან, ე.ი. სისტემის ნაწილაკების ურთიერთგანლაგებისა და გარეშე ძალურ ველში მათი მდგომარეობისაგან (მდებარეობისაგან). სისტემის პ. ე. ტოლია იმ მუშაობისა, რომელსაც ასრულებს სისტემის ყველა ნაწილაკზე მოქმედი შინაგანი და გარეგანი

პოტენციალური ძალები სისტემის განსახილველი კონფიგურაციიდან ე.წ. ნულოვან კონფიგურაციამდე, რომლისთვისაც სისტემის პ. ე. პირობითად ნულის ტოლია. ათვლის დასაწყისის არჩევა ნებისმიერია.

პოტენციალური ძალები – იგივე კონსერვატიული ძალები – ძალები, რომელთა მუშაობა დამოკიდებულია მხოლოდ მათი მოდების წერტილის მდებარეობაზე და არ არის დამოკიდებული ამ წერტილის მოძრაობის ტრაექტორიაზე და არც მისი მოძრაობის კანონებზე. პოტენციალური ძალების მაგალითია მიზიდულობის ძალა და ელექტრული მუხტების ელექტროსტატიკური ურთიერთქმედების ძალები.

პოტენციომეტრი (ლათ. potentia ძალა, შესაძლებლობა და ბერძ. métron გაზომვა) – 1. ხელსაწყო ელექტრომომძრავებელი ძალისა და ძაბვის გასაზომად კომპენსაციის მეთოდით; 2. ხელსაწყო ძაბვის მდოვრედ შესაცვლელად.

პოტენცირება – მათემ. გალოგარითმების საპირისპირო მოქმედება – მოცემული ლოგარითმით რიცხვის პოვნა.

პოტენციურ ძალთა ველი – ძალთა ველი, რომელსაც აქვს პოტენციალი.

პოტენციურად საშიში ობიექტი – ობიექტი სადაც ხდება მიღება, გადამუშავება, შენახვა და ტრანსპორტირება რადიოაქტიური, ხანძარფეთქებადსაშიში, საშიში ქიმიური და ბიოლოგიური ნივთიერებებისა, რომლებიც საგანგებო სიტუაციის წყაროს შექმნის რეალურ საფრთხეს წარმოადგენს.

პოტენციური – პოტენციის სახით, ფარულად არსებული (მაგ., პოტენციური ძალა); შესაძლებელი.

პოტენციური დასხივება – შესაძლო დასხივება, რომელიც მოსალოდნელია წარმოიქმნას წყაროს ექსპლუატაციის ნორმალურ ან/და ავარიულ პირობებში (ოპერატორის შეცდომისა ან/და დანადგარის მწყობრიდან გამოსვლის ჩათვლით) და რომლის მოხდენაც ნაკლებად სავარაუდოა.

პოტენციური ენერგია დრეკადი დეფორმაციის – დეფორმირებული დრეკადი სხეულის შიგა ძალების პოტენციური ენერგია.

პოტენციური ველი – კონსერვატიული ველი; ვექტორული ველი, რომელშიც ვექტორის როტორი ყველგან ნულის ტოლია. თუ პოტენციური ველი ძალთა ველია, მაშინ ნებისმიერი ჩაკეტილი ტრაექტორიის გასწვრივ ძალთა მუშაობა ნულის ტოლი იქნება.

პოტენციური ძალა – კონსერვატიული ძალა; ძალა, რომლის მუშაობა დამოკიდებულია მისი მოდების წერტილის საწყისსა და ბოლო მდებარეობაზე და არაა დამოკიდებული არც ამ წერტილის ტრაექტორიის სახეზე, არც მისი მოძრაობის კანონზე.

პოტერნა (ფრანგ. poterne<ლათ. posterula უკანა გასასვლელი) – მიწისქვეშა დერეფანი (გალერეა, გვირაბი) საფორტიფიკაციო ნაგებობებს, ციხე-

ნახ. 1

სიმაგრის ფორტებს ან გამაგრებულ საყრდენ რაიონებს შორის (ნახ. 1. პეტრე-პავლეს ციხე-სიმაგრის პოტერნა; სანკტ-პეტერბურგი, რუსეთის ფედერაცია), აგრეთვე მასიური ნაგებობის შიგნით (მაგ., კაშხლის). აგებდნენ ქვის, აგურის, რკ.ბ.-ის, ლითონის კონსტრუქციების მეშვეობით. ჰიდროტექნიკურ ნაგებობაში კ. არის ტექნოლოგიური დანიშნულების სათავსი ჰეს-ის ქვედა ნიშნულზე გაჟონილი წყლის შესაკრებად და გასაყვანად ნაგებობის გარეთ.

პოკოჭიკი – ლილვის ან ღერძის ის ნაწილი, რომელიც ეყრდნობა საკისარს. კ. ლილვის ბოლოზე უწოდებენ კოტას, ხოლო შუა ნაწილზე – ყელს.

პრადოს მუზეუმი (ესპ. Museo del Prado) – მსოფლიოს ერთ-ერთი საუკეთესო მუზეუმი და ხელოვნების გალერეა ესპანეთის სამეფოს დედაქალაქ მადრიდში (ნახ. 1), სადაც XIV-XIX საუკუნეების ევროპული ხელოვნების მსოფლიოში საუკეთესო კოლექციაა მოთავსებული.

"მუზეო დელ პრადო ერთ-ერთ შენობათაგანია აშენებული კარლოს III-ის მეფობის დროს გრანდიოზული მშენებლობის პროექტში, რომლის მიზანი მადრიდისთვის მონუმენტური ურბანული დაგეგმარების შექმნა იყო. შენობა გვიანდელი კლასიციზმის ბრწყინვალე ნიმუშია. მუზეუმში განთავსებულია მსოფლიოში აღიარებული მხატვრებისა და მოქანდაკეების შედეგები, რომელთა შორისაა ველასკესის, გოას, ბოსხის, ელ გრეკოს, რუბენსის, რაფაელის, ტიცინანის, მურილიოს, ბოტიჩელის, კარავაჯოს, დიურერის, რემბრანდტის, ვერონეზეს, პიკასოსა და სხვათა საუკეთესო ექსპონატები.

ნახ. 1

პრაიმერი – მასალა, რომელიც გამოიყენება რკინაბეტონის, ლითონის ზედაპირის წინასწარი დამუშავებისათვის მასზე ადჰეზივის დასატანად.

პრაქტიკა (ბერძ. praktikos საქმიანი, მოსაქმე) – 1. ადამიანთა მოქმედება, რომლითაც ისინი ზეგავლენას ახდენენ ობიექტურ, მატერიალურ სამყაროზე და გარდაქმნიან მას; 2. გამოცდილება, დახელოვნება რაიმე საქმიანობაში; 3. თეორიული ცოდნის გამოყენება და საქმეში განმტკიცება, როგორც სასწავლო პროცესის შემადგენელი ნაწილი (მაგ., სტუდენტთა პედაგოგიური პრაქტიკა, საწარმოო პრაქტიკა); 4. ექიმის ან იურისტის საქმიანობა.

პრევენტორი (ლათ. praevenio გაფრთხილება) – მოწყობილობა ბურღვადი ჭაბურღილის პირის ჰერმეტიზაციისთვის. გამოიყენება ნავთობის და/ან აირის ღია ამოშადრევენების თავიდან ასაცილებლად, სამშენებლო ან სარემონტო სამუშაოების შესრულების დროს. ჭაბურღილის ჰერმეტიზაცია აჩერებს ნავთობის (აირის) ამოფრქვევას და, შესაბამისად, თავიდან გვაცილებს ხანძრის გაჩენასა და გარემოს დაბინძურებას, აგრეთვე მატერიალურ დანაკარგებს. კ. მუშაობის ტემპერატურული დიაპაზონია: +55°C-დან -40°C-მდე. არსებობს პრევენტორის სამი სახეობა: გარესაბრახნისებრი, უნივერსალური და მბრუნავი.

პრევენცია (ლათ. praeventio წინსწრება, გაფრთხილება) – წინასწარი ზომების მიღება რისამე თავიდან ასაცილებლად.

პრეზენტაცია (ლათ. praesentatio წარმოდგენა) – 1. რაიმე საკითხის აუდიტორიის წინაშე საჯარო წარდგენის პროცესი სხვადასხვა თვალსაჩინოების გამოყენებით (კომპიუტერული

პროგრამა, პლაკატი, ნახაზი, სქემა, დიაგრამა, ფილმი, ფლიპჩარტი და ა.შ.); 2. გადასაპირებელი თამასუქის წარდგენა ტრასატისთვის.

პრეზერვაცია (ლათ. praeservo დაცვა) – 1. შენახვა, დაცვა რისამე; 2. ტერიტორია, ადგილმდებარეობა დაცული მონადირეებისა და ბრაკონიერებისაგან.

პრეზუმფცია – მოსაზრება, დამყარებული ვარაუდზე; რაიმე ფაქტის აღიარება სარწმუნოდ, სანამ არ დამტკიცდება მისი მცდარობა.

პრეისკურანტი (ფრანგ. prix ფასი და courant მიმდინარე) – იხ. ნიხრი.

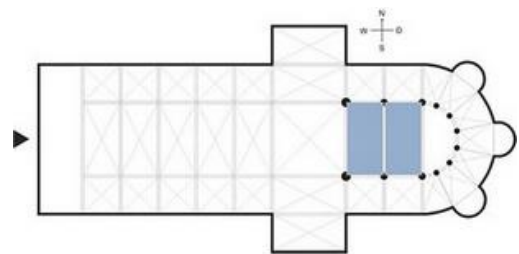
პრემია (ლათ. praemium ჯილდო) – 1. ფულადი ან მატერიალური ჯილდო რაიმე დარგში დამსახურებისთვის; 2. მუშაკთა დამატებითი ფულადი ანაზღაურება; 3. განსხვავება ფასიანი ქაღალდის საბირჟო და ნომინალურ ღირებულებას შორის; 4. თანხა, რომელსაც ოფციონის მყიდველი უხდის მის გამყიდველს გარკვეული უფლების შესამენად; 5. დაზღვევის გადასახადი.

პრემია გადაზღვევის – სადაზღვევო პრემია, რომელიც მიეკუთვნება მზღვეველის მიერ გაფორმებულ და საანგარიშო პერიოდში ძალაში შესულ გადაზღვევის ხელშეკრულებებს (მრავალწლიანი ხელშეკრულებების ჩათვლით), მიუხედავად იმისა, გადახდილია თუ არა გადამზღვეველისათვის პრემია.

პრემია მოზიდული – სადაზღვევო პრემია, რომელიც მიეკუთვნება საანგარიშო პერიოდში ძალაში შესულ დაზღვევის (მიღებული გადაზღვევის ხელშეკრულებები) პოლისებს (მრავალწლიანი ხელშეკრულებების ჩათვლით), მიუხედავად იმისა, გადახდილია თუ არა მზღვეველისათვის პრემია.

პრეპარატი – ქიმიური შენაერთი, რომელიც დამზადებულია ლაბორატორიაში ან ფაბრიკაში და გამოიყენება მედიცინაში ან მეცნიერული კვლევებისათვის.

პრესბიტერიონი (პრესვიტორიუმი) (ლათ. presbyterium ადგილი რჩელთათვის-ბერძ. presbyteros უხუცესი-ძვ.ბერძ. πρεσβύτεριον მღვდლების საკრებულო) – 1. დასავლეთეუროპულ (უმეტესად კათოლიკურ) საეკლესიო არქიტექტურაში სივრცე ნეფსა და საკურთხეველს შორის ტაძრის აღმოსავლეთ ნაწილში, რომელიც განკუთვნილია სასულიერო პირთათვის (ნახ. 1); 2. ტაძრის საკურთხეველის ნაწილი, რომლის იატაკი საერთო იატაკის დონიდან ზევითაა აწეული; 3. კათოლიკე მღვდლის სახლი ეკლესიასთან.

ნახ. 1

პრესფორმა – მოწყობილობა, რომელსაც იყენებენ პლასტმასის, ლითონის, რეზინის, თაბაშირისა და სხვ. მასალისგან მოცულობითი ნამზადების (ნაკეთობების) მისაღებად დაწნების გზით. არსებობს ხელის, ნახევრად მოსახსნელი და სტაციონალური. ფართოდ გამოიყენება მშენებლობაში (ნახ. 1. სამშენებლო ბლოკების ჩამოსახსნელი

ნახ. 1

პრესფორმა), მანქანათმშენებლობაში, საავტომობილო, მეტალურგიულ, ქიმიურ, კვებისა და მისთ. წარმოებაში.

პრესფხვნილი – ფხვნილისებრი ან გრანულირებული რეაქტოპლასტები, რომლებსაც იყენებენ პრესფორმებში ნედლეულად პლასტმასის ნაკეთობების დასამზადებლად (საყოფაცხოვრებო ნივთები, სათამაშოები, ხელოვნური ქვის ფილების ჩამოსასხმელი ფორმები, ავტომობილის ნაწილები და სხვ.).

პრესშპანი (გერმ. *preßspan* დაწნეხილი ნაფოტი) – თხელი, მკვრივი, პრიალა დაწნეხილი საიზოლაციო მუყაო. მიიღება ჩამოსხმის გზით.

პრეფერენცია (ლათ. *praefereantia* უპირატესობის მიცემა) – ორ ან მეტ ქვეყანას შორის დადებული ხელშეკრულებით ერთმანეთისათვის მინიჭებული უპირატესობა, შეღავათი, შეღავათიანი საბაჟო გადასახადები ქვეყნებს შორის ვაჭრობის გაფართოების მიზნით.

პრეცესია (ძვ. ლათ. *praecessio* მოძრაობა წინ, წინსწრება) – მოვლენა, რომლის დროს მზრუნავი ობიექტის ღერძი იხრება, მაგ., გარეშე ფაქტორის გავლენით.

პრეცესია რეგულარული – პრეცესიის კერძო შემთხვევა, როცა ნუტაციის კუთხე მუდმივია, ხოლო პრეცესიისა და საკუთარი ბრუნვის კუთხეები – დროის წრფივი ფუნქციები.

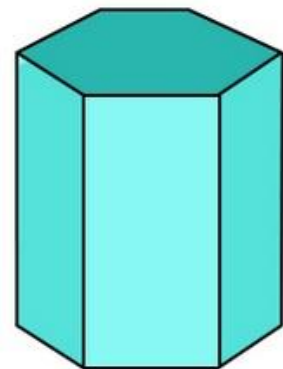
პრეციზიული (ფრანგ. *precision* სიზუსტე) – ის, რაც დიდი სიზუსტით გამოირჩევა.

პრეციპიტაცია (დალექვა) (ლათ. *praecipitatio* მიდრეკილება დაქვეითებისაკენ) – უხსნადი ან მცირედხსნადი მყარი ნალექის წარმოქმნა ხსნარში ქიმიური რეაქციის მიმდინარეობის პროცესში, შესაბამისი რეაგენტების დამატების გზით. გამოიყენება მასალებში შემავალი კომპონენტების გამოსაყოფად, რომელზედაცაა დაფუძნებული ხარისხობრივი და რაოდენობრივი ქიმიური ანალიზის მეთოდები (მაგ., ფერადი ლითონების ელექტროლიტური დალექვა, ტყვიისა და მარგანეცის ელექტროლიტური დალექვა ანოდზე, მოლიბდენისა და ურანის – კათოდზე და სხვ.), აგრეთვე ბიოქიმიურ, სანიტარულ-ჰიგიენურ და კლინიკურ ლაბორატორიებში.

პრივატიზაცია (ინგლ. *privatization* <ლათ. *privatus* კერძო) – სახელმწიფო საკუთრების გარდაქმნა კერძო საკუთრებად.

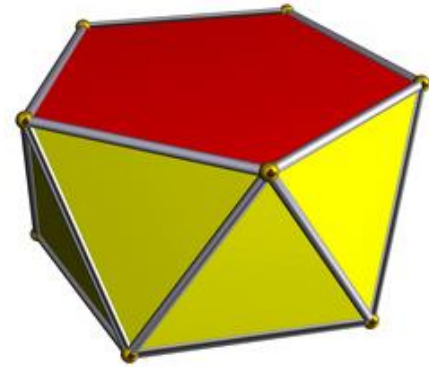
პრივატული (ლათ. *privatus* კერძო) – კერძო; არაოფიციალური.

პრიზმა (ბერძ. *prisma* გახერხილი) – მრავალწახნაგა, რომლის ორი წახნაგი პარალელურ სიბრტყეებში მდებარე კონგრუენტული n -კუთხედეა, ხოლო დანარჩენი (გვერდითი) წახნაგი – პარალელოგრამი (ნახ. 1. პრიზმა). პ. ეწოდება მართი, თუ გვერდითი წახნაგების სიბრტყეები მართობულია ფუძის სიბრტყისა. თუ პ. ფუძეები წარმოადგენს წესიერ მრავალკუთხედეებს, მაშინ პ. ეწოდება წესიერი. პ., რომლის ფუძეა პარალელოგრამი, ეწოდება პარალელეპიპედი. პ. ფუძეებს შორის მანძილს პ. სიმაღლეს უწოდებენ. პ. ყოველ ორ მეზობელ გვერდით წახნაგს აქვს საერთო წიბო, რომელსაც პ. გვერდითი წიბო ეწოდება.

ნახ. 1

პრიზმატიკი (პრიზმის სახეობა) (ბერძ. prisma გახერხილი და éido სახეობა) – მრავალწახნაგა, რომლის ორი წახნაგი პარალელურ სიბრტყეებშია მოთავსებული, ხოლო დანარჩენი წახნაგები სამკუთხედები ან ტრაპეციები, ამასთანავე სამკუთხედის ერთი გვერდი და ტრაპეციის ორივე ფუძე წარმოადგენს პრიზმატიკის ფუძის გვერდებს (ნახ. 1).

ნახ. 1

პრიზმული ღერო – ღერო, რომელსაც აქვს პრიზმის ან ცილინდრის ფორმა.

პრიმიტივიზმი (გულუბრყვილო, მიამიტი ხელოვნება) – XIX საუკუნის ფერწერის სტილი, რომელიც გულისხმობს ნახატის შეგნებულ გამარტივებას, რაც მის ფომას პრიმიტიულს ხდის. ამ სტილის ცნობილი წარმომადგენლები იყვნენ: ანრი რუსო (საფრანგეთი), ნიკო ფიროსმანი (საქართველო), ბაბუშკა მოხესი (აშშ), მარია პრიმაჩენკო (უკრაინა), ელენა ვოლკოვა (რუსეთი) და სხვ.

პრინტერი (კომპ.) (ინგლ. printer) – ელექტრონული მოწყობილობა, რომელიც დაკავშირებულია კომპიუტერთან და გამოიყენება ტექსტის ან გამოსახულების დასაბეჭდად ქაღალდზე ან სხვა მასალაზე.

პრინციპი (ლათ. principium დასაწყისი, დასაბამი) – 1. რომელიმე თეორიის ძირითადი, ამოსავალი დებულება; აქსიომა; კანონზომიერება; 2. მოქმედების დადგენილი ნორმა, ქცევის ძირითადი წესი; რწმენა, თვალსაზრისი; 3. რომელიმე მანქანის, კონსტრუქციის, ხელსაწყოთა და მისთ. მოწყობილობის მუშაობისა და მოქმედების საფუძველი. ცნობილია: ენერჯის შენახვის, ფარდობითობის, ქმედებისა და უკუქმედების ტოლობის, შექცევადობის, ძალთა მოქმედების დამოუკიდებლობისა და სხვ. პრინციპები.

პრინციპული სქემა – სქემა, რომელიც განსაზღვრავს ნაკეთობის ელემენტის სრულ შემადგენლობას, იძლევა დაწვრილებით წარმოდგენას მისი მუშაობის პრინციპზე და არის საკონსტრუქტორო დოკუმენტაციის დამუშავების საფუძველი.

პრიორიტეტი (ინგლ. priority<ლათ. prior პირველი, უმნიშვნელოვანესი) – 1. პირველობა მეცნიერულ აღმოჩენაში, გამოგონებაში, გამოკვლევასა და მისთ.; 2. უპირველესი მნიშვნელობა, უპირატესობა (მაგ., საერთაშორისო კანონის პრიორიტეტი).

პრო – თავსართი, რომელიც დაერთვის არსებით ან ზედსართავ სახელს და ნიშნავს ვისიმე ან რისამე მომხრეს, ვისიმე ან რისამე ინტერესებით მოქმედს (მაგ., პროდასავლური, პრორუსული).

პრობლემა (ინგლ. problem<ბერძ. problema ზღუდე, სირძნელე, ამოცანა) – 1. ამოცანა, რომელსაც მოცემულ დარგში აქვს პრინციპული მნიშვნელობა; 2. რთული თეორიული ან პრაქტიკული საკითხი, რომელიც საჭიროებს ახსნას, შესწავლას, გამოკვლევას და მისთ.; 3. გადატ. ძნელად გადასაწყვეტი, ძნელად განსახორციელებელი.

პროგნოზი (ბერძ. prognosis განჭვრეტა, წინასწარმეტყველება) – გარკვეულ მონაცემებზე დაყრდნობით რაიმე მოვლენის, პროცესის განვითარებაში მოსალოდნელ ცვლილებათა წინასწარ განჭვრეტა, წინასწარმეტყველება (მაგ., ამინდის პროგნოზი, სპორტული მატჩების შედეგების პროგნოზი, რაიმე აღმოჩენის მიმართ მეცნიერული პროგრესი და სხვ.).

პროგნოზირება – ყოველგვარი კონკრეტული წინასწარმეტყველება და განხილვა რომელიმე ნებისმიერ მოვლენაზე მომავალში, აგრეთვე სხვადასხვა პროცესების, სისტემების, ობიექტების, შრომითი რესურსების განვითარების პერსპექტივების განსაზღვრა არსებული მონაცემების საფუძველზე. პ. წინ უსწრებს დაგეგმვას, რომლის დროსაც შემუშავდება მიზნის მიღწევის მეთოდები და ხერხები. პ. შეიძლება იყოს მოკლევადიანი (3-5 წ.), საშუალოვადიანი (10 წლამდე) და გრძელვადიანი (>15-20 წ.). პ. უტყუარობას განსაზღვრავს სტატისტიკური ინფორმაციების სიზუსტე და სისრულე, პროცესების კანონზომიერებათა გამოკვლევის ხარისხი, განვითარებული ძირითადი ტენდენციების ანალიზის სიღრმე წარსულში, აწმოსა და მომავალში, საექსპერტო შეფასებები, ინფორმაციების ნაკადის ანალიზი და სხვ. საწარმოო ძალების, სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის, დემოგრაფიული და ბუნებრივი რესურსების კომპლექსური პ. წარმოადგენს ეკონომიკის, მეცნიერებისა და ტექნიკის ეფექტური დაგეგმვისა და რაციონალური გამოყენების წინაპირობას. პროგნოზირებისადმი ორი მიდგომა არსებობს, ხარისხობრივი და რაოდენობრივი, რომელთაგან თითოეული რამდენიმე მეთოდს აერთიანებს. პროგნოზირების ხარისხობრივ მეთოდებს იყენებენ ბუნდოვან სიტუაციებსა და მონაცემების ნაკლებობის შემთხვევაში. ეს მეთოდები ძირითადად ეფუძნება პროგნოზისტთა პირად გამოცდილებასა და ინტუიციას. რაოდენობრივი მეთოდები გამოიყენება სტაბილურ სიტუაციებში, მონაცემების არსებობის პირობებში და ყოველი მათგანი იყენებს მეტ-ნაკლები სირთულის მათემატიკურ აპარატს.

პროგრამა (ბერძ. programma განცხადება, განკარგულება) – 1. რაიმე პროცესის შესრულებისთვის წინასწარ ჩამოყალიბებული თანამიმდევრობა, სამოქმედო დოკუმენტი, განცხადება, განაწესი; 2. მომავალი მუშაობის, მოღვაწეობის და მისთ. გეგმა; 3. მოქმედების გეგმა, „დავალება“, რომელიც ავტომატურად უნდა შეასრულოს მანქანამ, დანადგარმა, კომპიუტერმა და მისთ.; 4. იმ ნომრების, ნაწარმოებთა ერთობლიობა, რომლებიც სრულდება კონცერტზე, ცირკში, თეატრში და სხვაგან; სპექტაკლის მოქმედ პირთა, როლების შემსრულებელთა და სპექტაკლის მომზადებაში მონაწილეთა სია; 5. რადიოს, ტელევიზიის გადაცემათა თანამიმდევრობა; 6. კოფერენციის, სემინარის, სიმპოზიუმის და მისთ. სამუშაო გეგმა; 7. იმ ძირითადი პრინციპების, ამოცანების, მიზნების შემცველი დოკუმენტი, რომლებიც დასახული აქვს პოლიტიკურ პარტიას, სახელმწიფო ხელისუფლების ცენტრალურ ორგანოს, საზოგადოებრივ ორგანიზაციას ან ცალკეულ პიროვნებას. ტერმინი "პროგრამა" რამდენიმე მნიშვნელობით გამოიყენება, მათ შორის: გაცვლითი, დახმარების, კომპიუტერული, სატელევიზიო, სამოქმედო, სახელმწიფო, საგანმანათლებლო, სადოქტორო, სამაგისტრო, საბაკალავრო, სამშენებლო, რადიო, ჯანმრთელობის ერთიანი დაზღვევისა და სხვ.

პროგრამისტი (კომპ.) (ინგლ. programmer) – ადამიანი, რომელიც წერს კომპიუტერულ პროგრამებს წინასწარ შემუშავებული ალგორითმის მიხედვით. განასხვავებენ გამოყენებითი და სისტემური პროგრამული უზრუნველყოფის პ.

პროგრამული უზრუნველყოფა (კომპ.) (ინგლ. software) – კომპიუტერული პროგრამები და სხვადასხვა ტიპის ოპერატიული ინფორმაცია, რომელიც გამოიყენება კომპიუტერებისა და მათთან დაკავშირებული მოწყობილობების მიერ. კომპიუტერული პროგრამული

უზრუნველყოფა შეიძლება დაიყოს ორ ძირითად კატეგორიად: სისტემური (ოპერაციული სისტემები, მოწყობილობათა დრაივერები, სასარგებლო პროგრამული ხელსაწყოები) და გამოყენებითი პროგრამული უზრუნველყოფა. არსებობს აგრეთვე სხვადასხვა ტიპის მავნებელი პროგრამული უზრუნველყოფა. ლიცენზირების ტიპის მიხედვით ის შეიძლება იყოს პროპრიეტარული (ინგლ. closed-source software) – მესაკუთრული, დაპატენტებული, ნახევრად თავისუფალი, როგორც ფასიანი, ასევე უფასო (ინგლ. freeware) და ღია კოდის მქონე (ინგლ. open-source software) – თავისუფალი.

პროგრესი (ლათ. progressus მოძრაობა წინ, წარმატება) – განვითარება, წინსვლა; განვითარების უფრო დაბალი საფეხურიდან უფრო მაღალ საფეხურზე გადასვლა.

პროგრესი ტექნიკური – ღონისძიებების შემუშავება, რომელიც უზრუნველყოფს არსებული საწარმოო სიმძლავრეების (მანქანა-დანადგარების) გაუმჯობესებას, გამარტივებას, მოდერნიზებას, მაღალეფექტური მასალების შექმნას, დანერგვასა და ა.შ.

პროგრესია – მათემ. გარკვეული წესით შედგენილი მზარდ რიცხვთა მწკრივი.

პროგრესია არითმეტიკული – რიცხვითი მიმდევრობა, რომლის ყოველი წევრი, დაწყებული მეორედან, მიიღება წინა წევრისათვის ერთი და იმავე რიცხვის მიმატებით.

პროგრესია გეომეტრიული – რიცხვითი მიმდევრობა, რომლის პირველი წევრი განსხვავებულია ნულისაგან, ხოლო ყოველი წევრი, დაწყებული მეორედან, მიიღება წინა წევრის ერთსა და იმავე ნულისაგან განსხვავებულ რიცხვზე გამრავლებით.

პროდუქტი (ლათ. productus შექმნილი) – 1. შრომის ნივთობრივი (მაგ., მსხვრევისა და დახარისხების პროდუქტი – ქვიშა, ღორღი, ცემენტი და ა.შ.) ან არამატერიალური შედეგი (მეცნიერული აღმოჩენა, იდეა და სხვ.). 2. მიეკუთვნება აგრეთვე წარმოებაში გამოყენებული მანქანა-დანადგარები და სხვ. მატერიალური ნაკეთობები; 3. ყველა მოძრავი ნივთი და ამ ნივთთან დაკავშირებული მომსახურება, თუნდაც ეს ნივთი იყოს სხვა მოძრავი ან უძრავი ნივთის შემადგენელი ნაწილი. 4. ასევე მოიცავს ბაზარზე განთავსებულ საქონელს, მიუხედავად იმისა, განკუთვნილია თუ არა იგი უშუალოდ საბოლოო მომხმარებლისთვის, რომელიც მიწოდებულია ან სხვაგვარად არის ხელმისაწვდომი კომერციული ან არაკომერციული მიზნებისთვის. არსებობს პროდუქტის სახეობები: აირადი, აქროლადი, ბუნებრივი, დამატებითი, გამდიდრებული, დაზღვევის, დაშლის, დიფუზიის, ზედმეტი, კატალიზის, კვების, კრიოგენული, მზა, პროგრამული, რადიოაქტიური, საბოლოო, სადაზღვევო, საერთო, საერთო ნაციონალური, სამრეწველო, საპროგრამო, სარეალიზაციო, სერიული, სინთეზური, სტანდარტული, სტრუქტურულიზებული, ტურისტული, უსაფრთხო, შემოქმედების, შრომის, შუალედური, წვის, ხარისხიანი, ხელოვნური და სხვ.

პროდუქტი კრიოგენული – პროდუქტი, რომლის დუდილის ტემპერატურა -120°C -ზე დაბალია.

პროდუქტი მზა – პროდუქტი, რომელიც შეიძლება მიეწოდოს მომხმარებელს გამოსაყენებლად.

პროდუქტი საბოლოო – პროდუქტი, რომელსაც გავლილი აქვს ყველა ტექნოლოგიური პროცესი და მზა პროდუქციის სახით მიიღება.

პროდუქტი უსაფრთხო – პროდუქტი, რომელიც დანიშნულებისამებრ, გონივრული გამოყენებისას და ვარგისობის ვადის დაცვისას არ შეიცავს რისკს ან შეიცავს მხოლოდ ადამიანის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის გათვალისწინებით დასაშვებად მიჩნეულ მინიმალურ რისკს. უსაფრთხოების უფრო მაღალი დონის უზრუნველყოფის შესაძლებლობა ან ნაკლები რისკის შემცველი სხვა პროდუქტის ხელმისაწვდომობა არ არის პროდუქტის სახიფათო პროდუქტად მიჩნევის საფუძველი.

პროდუქტი შუალედური – სამრეწველო საწარმოს (ქარხანა, გამამდიდრებელი ფაბრისა და სხვ.) პროდუქტი (მექანიკური ნარევი) სასარგებლო კომპონენტების გახსნილი მარცვლებით ფუჭ ქანთან ერთად, რომელიც ხასიათდება კონცენტრატთან შედარებით ნაკლები და ნარჩენთან შედარებით მეტი სასარგებლო კომპონენტებით.

პროდუქტის ამოღება – ქმედება, რომელიც მიმართულია სახიფათო პროდუქტის დისტრიბუციის, მომხმარებლისთვის შეთავაზების ან მიწოდების შეწყვეტისაკენ.

პროდუქტის გამოთხოვა – ქმედება, რომელიც მიმართულია სახიფათო პროდუქტის დაბრუნებისკენ, რომელიც მწარმოებლის ან დისტრიბუტორის მიერ უკვე მიწოდებულია ან სხვაგვარად არის ხელმისაწვდომი მომხმარებლისთვის.

პროდუქტის საწარმოო კონტროლი – დოკუმენტირებული, მუდმივი, წარმოების შიდა კონტროლი რომელიც ხორციელდება ტექნიკური სპეციფიკაციების ან სტანდარტების შესაბამისად.

პროდუქცია – 1. ქვეყანაში, მეურნეობის დარგში, საწარმოში, ფირმაში, ცალკეული მუშაკების მიერ დროის განსაზღვრულ მონაკვეთში წარმოებული პროდუქტების ერთობლიობა; 2. საქონელი, მომსახურება, სამუშაო; 3. ბრუნვაში არსებული საქონელი ან მომსახურება მიუხედავად იმისა განკუთვნილია თუ არა იგი უშუალოდ მომხმარებლისათვის, რომელიც მოწოდებულია ან სხვაგვარად არის ხელმისაწვდომი კომერციული ან არაკომერციული მიზნებისათვის; 4. სამრეწველო-ტექნიკური დანიშნულების ნაწარმი (ცემენტი, ბეტონი, დახერხილი ხე-ტყე, ლითონის პროფილი, სამფენოვანი პანელი, აგური, კრამიტი, ფენილი და სხვ.), რომლის წარმოებაში, ტრანსპორტირებაში, შენახვასა და გამოყენებაში უშუალოდ მონაწილეობს ადამიანი; მოსახლეობის მიერ პირადი ან საყოფაცხოვრებო მიზნით გამოყენებული საქონელი, საკვები პროდუქტი, თამბაქო, თამბაქოს ნაწარმი, აგრეთვე მათი წარმოებისთვის საჭირო ნედლეული და ინგრედიენტები; 5. შრომითი საქმიანობის პროცესის მატერიალიზებული შედეგი, რომელიც მიიღება განსაზღვრულ ადგილას, დროის განსაზღვრულ ინტერვალში, მომხმარებლისათვის მისი საზოგადოებრივი მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად.

პროდუქცია სასაქონლო – პროდუქცია განსაზღვრული სარეალიზაციოდ ან სხვა წარმოებისთვის გადასაცემად.

პროდუქცია სერიული – საწარმოო პირობებში, გარკვეულ პარტიებად და რაოდენობით გამოშვებული პროდუქცია, რომელიც შეიძლება განმეორდეს დროის გარკვეულ მონაკვეთში (მაგ., გადახურვის ფილების, საკედლე პანელების, მაგიდების, კარადების და სხვ.).

პროდუქცია სტანდარტული – პროდუქცია, რომელიც ფორმით, ზომით, ხარისხითა და სხვა მონაცემებით შეესაბამება სახელმწიფო სტანდარტებს ან სხვა ტექნიკურ პირობებს.

